

BELGISCHE **K**AMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE **B**ELGIQUE

Handelingen

Annales

INTEGRAAL VERSLAG
VAN DE PLENAIRE VERGADERING
VAN

COMPTE RENDU INTÉGRAL
DE LA SÉANCE PLÉNIÈRE
DU

15-03-2000
namiddag

15-03-2000
après-midi

AGALEV-ECOLO	:	<i>Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales</i>
CVP	:	<i>Christelijke Volkspartij</i>
FN	:	<i>Front National</i>
PRL FDF MCC	:	<i>Parti Réformateur libéral - Front démocratique francophone - Mouvement des Citoyens pour le Changement</i>
PS	:	<i>Parti socialiste</i>
PSC	:	<i>Parti social chrétien</i>
SP	:	<i>Socialistische Partij</i>
VLAAMS BLOK	:	<i>Vlaams Blok</i>
VLD	:	<i>Vlaamse Liberalen en Democraten</i>
VU&ID	:	<i>Volksunie&ID21</i>

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :

DOC 50 0000/000 : *Parlementair Document van de 50e zittingsperiode +
het nummer en het volgnummer*
QRVA : *Schriftelijke Vragen en Antwoorden*
HA : *Handelingen (Integraal Verslag)*
BV : *Beknopt Verslag*
PLEN : *Plenumvergadering*
COM : *Commissievergadering*

Abréviations dans la numérotation des publications :

DOC 50 0000/000 : *Document parlementaire de la 50e
législature, suivi du n° et du n° consécutif*
QRVA : *Questions et Réponses écrites*
HA : *Annales (Compte Rendu Intégral)*
CRA : *Compte Rendu Analytique*
PLEN : *Séance plénière*
COM : *Réunion de commission*

Officiële publicaties uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers
Bestellingen :
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : alg.zaken@deKamer.be

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants
Commandes :
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be
e-mail : aff.generales@laChambre.be

Inhoud**Woensdag 15 maart 2000, 14.15 uur
PLEN 047**

BERICHTEN VAN VERHINDERING 5

REGLING VAN DE WERKZAAMHEDEN 5

PARLEMENTAIR ONDERZOEK 5

Verslag van de parlementaire onderzoekscommissie belast met een onderzoek van de Belgische vlees-, zuivel- en eierproductie en naar de politieke verantwoordelijkheden in het licht van de zogenaamde dioxinecrisis (18/7 en 8)

Sprekers : **Luc Paque** en **Peter Vanhoutte**, rapporteurs, **Charles Janssens**, voorzitter van de onderzoekscommissie, **Paul Tant**, **Gerolf Annemans**, voorzitter van de Vlaams Blok-fractie, **Colette Burgeon**, **Yolande Avontroodt**, **Robert Denis**, **Peter Vanvelthoven**, **Charles Michel**, **Marc Van Peel**, voorzitter van de CVP-fractie, **Annemie Van de Casteele**, **André Smets**, **Hubert Brouns**, **Martine Dardenne**, **Pierre Lano**, **Magda Aelvoet**, minister van Consumenten-zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu

- schorsing 6

Motie 74

BIJLAGE 77

INTERNE BESLUITEN 77

COMMISSIES 77

SAMENSTELLING 77

BESLISSINGEN 78

INTERPELLATIEVERZOEKEN 79

INGEKOMEN 79

INGETROKKEN 81

VOORSTELLEN 81

VERZOEKEN OM ADVIES VAN DE RAAD VAN STAAT 81

MEDEDELINGEN 83

COMMISSIES 83

VERSLAGEN 83

REKENHOF 84

BESLISSINGEN VAN DE MINISTERRAAD 84

BUDGETTAIRE AANREKENINGEN 85

Sommaire**Mercredi 15 mars 2000, 14.15 heures
PLEN 047**

EXCUSES 5

ORDRE DES TRAVAUX 5

ENQUETE PARLEMENTAIRE 5

Rapport de la commission d'enquête parlementaire chargée d'étudier l'organisation de la production de viande, de produits laitiers et d'oeufs en Belgique et de déterminer les responsabilités politiques dans le cadre de la crise de la dioxine (18/7 et 8)

Orateurs : **Luc Paque** et **Peter Vanhoutte**, rapporteurs, **Charles Janssens**, président de la commission d'enquête, **Paul Tant**, **Gerolf Annemans**, président du groupe Vlaams Blok, **Colette Burgeon**, **Yolande Avontroodt**, **Robert Denis**, **Peter Vanvelthoven**, **Charles Michel**, **Marc Van Peel**, président du groupe CVP, **Annemie Van de Casteele**, **André Smets**, **Hubert Brouns**, **Martine Dardenne**, **Pierre Lano**, **Magda Aelvoet**, ministre de la Protection de la consommation, de la Santé publique et de l'Environnement

- suspension 6

Motion 74

ANNEXE 77

DÉCISIONS INTERNES 77

COMMISSIONS 77

COMPOSITION 77

DECISIONS 78

DEMANDES D'INTERPELLATION 79

DEMANDES 79

RETRAIT 81

PROPOSITIONS 81

DEMANDES D'AVIS AU CONSEIL D'ETAT 81

COMMUNICATIONS 83

COMMISSIONS 83

RAPPORTS 83

COUR DES COMPTES 84

DELIBERATIONS DU CONSEIL DES MINISTRES 84

IMPUTATIONS BUDGETAIRES 85

JAARVERSLAG	85	RAPPORT ANNUEL	85
CENTRALE DIENST VOOR DE BESTRIJDING VAN DE GEORGANI- SEERDE ECONOMISCHE EN FINANCIËLE DELINQUENTIE	85	OFFICE CENTRAL DE LUTTE CONTRE LA DELINQUANCE ECONO- MIQUE ET FINANCIERE ORGANISEE	85
RESOLUTIES	85	RÉSOLUTIONS	85
EUROPEES PARLEMENT	85	PARLEMENT EUROPEEN	85
MOTIES	86	MOTIONS	86
ADVIEZEN	86	AVIS	86
RAADGEVEND COMITE VOOR BIO-ETHIEK	86	COMITE CONSULTATIF DE BIOETHIQUE	86
VARIA	87	DIVERS	87
OPMERKINGEN BETREFFENDE EEN WETSVORSTEL	87	OBSERVATIONS CONCERNANT UNE PROPOSITION DE LOI	87

SÉANCE PLÉNIÈRE

du

MERCREDI 15 MARS 2000

14.15 heures

PLENAIRE VERGADERING

van

WOENSDAG 15 MAART 2000

14.15 uur

De vergadering wordt geopend om 14.19 uur door de heer **Herman De Croo**, Kamervoorzitter.

La séance est ouverte à 14.19 heures par M. **Herman De Croo**, président de la Chambre.

De **voorzitter** : De vergadering is geopend.

La séance est ouverte.

Een reeks interne besluiten en mededelingen moeten ter kennis gebracht worden van de Kamer. Zij zullen in de bijlage bij de handelingen van deze vergadering opgenomen worden.

Une série de décisions internes et de communications doivent être portées à la connaissance de la Chambre. Elles seront reprises en annexe des annales de cette séance.

Berichten van verhindering**Excusés**

Marcel Hendrickx, wegens ambtsplicht / pour obligation de mandat;

José Canon, Karel Pinxten, Karel Van Hoorebeke, Els Van Weert, wegens ziekte / pour raison de santé;

Dirk Van der Maelen, Stef Goris, NATO / OTAN;

Pierrette Cahay-André, Magda De Meyer, Joke Schauvliege, Lode Vanoost, Geert Versnick, buitenslands / à l'étranger.

Regeling van de werkzaamheden**Ordre des travaux**

Overeenkomstig het advies van de Conferentie van voorzitters van heden, stel ik u voor op de agenda van de plenaire vergadering van donderdag 16 maart 2000 het wetsontwerp tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, alsook de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (nrs. 441/1 tot 5) in te schrijven.

Conformément à l'avis de la Conférence des présidents de ce jour, je vous propose d'inscrire à l'ordre du jour de la séance plénière du jeudi 16 mars 2000, le projet de loi modifiant les lois sur le Conseil d'Etat, coordonnées le 12 janvier 1973 ainsi que la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers (n°s 441/1 à 5).

Geen bezwaar ? (*Nee*) Aldus zal geschieden.

Pas d'observation ? (*Non*) Il en sera ainsi.

Parlementair onderzoek**Enquête parlementaire**

Verslag van de parlementaire onderzoekscommissie belast met een onderzoek van de Belgische vlees-, zuivel- en eierproductie en naar de politieke verantwoordelijkheden in het licht van de zogenaamde dioxinecrisis (18/7 en 8)

Rapport de la commission d'enquête parlementaire chargée d'étudier l'organisation de la production de viande, de produits laitiers et d'oeufs en Belgique et de déterminer les responsabilités politiques dans le cadre de la crise de la dioxine (18/7 et 8)

Avant d'ouvrir la discussion générale et d'accorder la parole aux rapporteurs ainsi qu'au président de la commission, je voudrais vous demander de bien respecter le temps de parole que nous avons déterminé ce matin en Conférence des présidents.

Deze ochtend heeft de Conferentie van voorzitters, op mijn voorstel, aanvaard dat de grosso modo, u weet - ik ben geen apotheker - maar als ze het woord van aanvaarding doen is dat voor iedereen...

Wie is toch bezig met die GSM ? Ik zou ze in beslag moeten nemen. Het verstoort de geluidsinstallatie van deze Kamer. We hebben pictogrammen aangebracht aan alle ingangen.

M. Jean-Pierre Grafé (PSC) : Ne conviendrait-il pas de requérir la présence d'un ministre ?

Le président : Je n'en suis pas encore là, monsieur Grafé. J'ai des yeux pour voir !

Ik stel voor dat we ons houden aan de afgesproken tijd. De CVP-fractie heeft met collega Van Peel 40 minuten gevraagd in totaal. VU&ID vroeg 20 minuten, het Vlaams Blok vroeg 30 minuten, evenals de VLD.

Il en va de même, monsieur Michel, pour le PRL FDF MCC. Le groupe AGALEV-ECOLO a demandé 40 minutes et les groupes PS et PSC, 20 minutes.

De SP vroeg 20 minuten.

Wij gaan ons daaraan houden, welke ook de verdeling is van de ingeschreven sprekers.

Collega's, ik stel vast dat hier geen regering aanwezig is.

De heer **Paul Tant (CVP) :** Niet enkel weigeren ze sommige dingen in het verslag te laten opnemen, bovendien willen ze zelfs niet luisteren naar het debat.

Le président : Le gouvernement a été averti.

La séance est suspendue.

De vergadering is geschorst.

- *La séance est suspendue à 14.25 heures.*

- *De vergadering wordt geschorst om 14.25 uur.*

- *De vergadering wordt hervat om 15.16 uur.*

- *La séance est reprise à 15.16 heures.*

De vergadering is hervat.

La séance est reprise.

Ik betreur dat deze vergadering met een uur vertraging wordt aangevat. Wellicht was er een misverstand. Een van de doelstellingen van de commissie was ook om aanbevelingen te formuleren voor de regering.

Monsieur le ministre, la commission a également comme but de faire des recommandations. Nous avons la certitude d'avoir averti le gouvernement la semaine dernière. Cela m'a d'ailleurs été confirmé.

Mijnheer de minister, namens het parlement protesteer ik tegen deze gang van zaken.

Minister Jaak Gabriels : Mijnheer de voorzitter, een kwartier geleden heb ik van mijn collega van Volksgezondheid vernomen dat ik hier aanwezig moest zijn.

M. Luc Paque (PSC) : Monsieur le président, je me joins à vos protestations. Je remercie le ministre de l'Agriculture de s'être déplacé pour entendre le rapport et les débats prévus aujourd'hui. Néanmoins, je pense qu'il est tout aussi important que sa collègue de la Santé publique soit également présente. Les recommandations de la commission d'enquête portent aussi et surtout sur des aspects de santé publique. Il est donc indispensable que la ministre soit présente. Il en va aussi de la crédibilité de notre commission et du travail qu'elle a fourni pendant huit mois.

Le président : Monsieur Paque, le gouvernement est présent en la personne d'un des ministres responsables. Je sais que Mme Aelvoet va nous rejoindre dans le courant de l'après-midi. Je puis comprendre qu'il y ait eu un malentendu mais je suis ici pour faire respecter les priorités et les privilèges du parlement. Il en sera ainsi aussi longtemps que j'occuperai la présidence.

De heer **Paul Tant (CVP) :** Mijnheer de voorzitter, ik wil er uw aandacht op vestigen dat een lid van dit parlement minstens het voorstel kan doen om de aanwezigheid van een minister te vorderen. Als hij dat voorstel aanhoudt, moet u daarover laten stemmen.

De **voorzitter :** Ik ken de procedure en pas ze toe. In afwachting geef ik het woord aan de verslaggever.

De heer **Paul Tant (CVP) :** Het is een schande.

M. Luc Paque, rapporteur : Monsieur le président, monsieur le ministre, mesdames et messieurs les ministres absents, chers collègues, la crise de la dioxine qui a secoué notre pays l'année dernière démontre que la surveillance de la sécurité alimentaire est une entreprise complexe. Des accidents apparemment mineurs sont susceptibles d'avoir des conséquences dramatiques à un autre stade de la chaîne alimentaire. Et la crise a rappelé aux décideurs politiques et aux consommateurs qu'une alimentation saine et sûre est une priorité absolue.

Le rapport de la commission d'enquête parlementaire chargée d'étudier l'organisation de la production de viande, de produits laitiers et d'oeufs en Belgique et de

Luc Paque

déterminer les responsabilités politiques dans le cadre de la crise de la dioxine, vise à contribuer à la mise en oeuvre rapide d'une stratégie nouvelle dont les premières ébauches ont été tracées au cours des dernières années.

Le 27 mai 1999, le public a été informé du fait que les aliments avaient été contaminés par de la dioxine provenant de la graisse utilisée dans la préparation d'aliments pour animaux. Un consensus politique s'est rapidement dégagé quant à la volonté de mener une enquête parlementaire dès le début de la nouvelle législature.

Mesdames, messieurs, chers collègues, le rapport qui vous est présenté aujourd'hui au nom de la commission d'enquête parlementaire comporte quatre parties. Une partie descriptive, composée de quatre chapitres, à savoir une description des faits, les points de vue des experts scientifiques, une description des filières de production et des services de contrôle et une synthèse des auditions. Une deuxième partie est consacrée aux constatations et conclusions. Une troisième reprend les responsabilités et les manquements et une quatrième concerne les recommandations.

Le document comprend également, en annexe, les chronologies fournies par les ministères de l'Agriculture et de la Santé publique. Il comprend également des notes sur le contrôle des aliments pour le bétail en Belgique, sur l'exercice de la médecine vétérinaire, sur l'obligation d'information en cas d'insécurité alimentaire, sur l'obligation d'information des vétérinaires, propriétaires, fonctionnaires, ainsi que des statistiques et un glossaire.

Pour ce qui me concerne, ma présentation portera sur quatre points. Tout d'abord, la mise en place des missions et la méthode de travail de la commission. Puis, une description des faits qui ont mené à la crise de la dioxine. Ensuite, une description des filières de production et des services de contrôle. Et enfin, les recommandations de la commission. Les autres points seront développés dans quelques instants par mon corapporteur, M. Peter Vanhoutte, que je tiens dès à présent à remercier pour sa collaboration tout au long des travaux de cette commission.

Tout d'abord, la mise en place, les missions et les méthodes de travail de la commission. La commission a été mise en place le 16 juillet 1999. En date du 7 septembre, la commission a désigné deux experts, chargés de l'assister au cours de ses travaux, à savoir M. Pierre Morlet, premier avocat général à la cour d'appel de Bruxelles, et M. Jan Van Hoof, professeur à la faculté de médecine de l'université de Gand. Le 16 décembre 1999, la séance plénière de la Chambre a prolongé le mandat de la commission jusqu'au 3 mars 2000.

L'article 1er de la proposition visant à instituer la commission a chargé cette dernière de différentes missions. Premièrement, dresser un inventaire complet des faits qui ont entraîné la contamination à la dioxine. Deuxièmement, donner une description complète de la chaîne de production de la viande, des produits laitiers et des oeufs en Belgique. Troisièmement, décrire tous les services et mécanismes de contrôle existants. Quatrièmement, examiner l'ensemble des règles existantes en matière de production d'oeufs, de produits laitiers et de viande et formuler toutes les propositions et suggestions possibles en vue d'améliorer les règles concernées.

La commission devait également se prononcer sur les responsabilités politiques. A cet effet, elle était chargée, non seulement, de décrire précisément le traitement donné dès sa découverte au problème de la contamination par la dioxine, mais aussi de dresser la liste de tous les services qui avaient, de quelque manière que ce soit, pour mission d'intervenir dans la résolution de cette crise. La commission se devait également de décrire l'action menée par tous ces services pour s'acquitter de leur mission, d'identifier les différentes responsabilités et d'établir en fin de compte celles proprement politiques.

Relativement à la méthode de travail suivie par la commission d'enquête, celle-ci a adressé le 3 août 1999 - afin d'avoir un meilleur aperçu de la chronologie de la crise - à la ministre de la Protection de la consommation, de la Santé publique et de l'Environnement, ainsi qu'au ministre de l'Agriculture et des Classes moyennes, un courrier leur demandant notamment de lui transmettre un rapport administratif concernant le déroulement de la crise de la dioxine ainsi qu'un inventaire complet des faits. Le rapport du ministère de l'Agriculture a été remis à la commission en date du 7 septembre 1999, celui du ministère de la Santé publique en date du 29 septembre 1999.

A la suite de sa demande, la commission d'enquête a également reçu une copie de différentes pièces du dossier judiciaire connu au parquet près le tribunal de première instance de Gand. Il s'agit de deux procès-verbaux transmis par le ministère de l'Agriculture et du dossier d'assurances.

Conformément à sa mission, la commission d'enquête parlementaire a entendu sous serment un certain nombre de témoins impliqués d'une manière ou d'une autre dans la contamination - certains ayant été confrontés aux symptômes de celle-ci ou à ses conséquences, d'autres ayant été chargés en leur qualité de fonctionnaire du contrôle de la chaîne alimentaire.

Préalablement à ces auditions, la commission a également entendu un certain nombre d'experts-toxicologues pour se faire une idée de la nature et de l'importance de la contamination.

Luc Paque

Enfin, après avoir entendu les différents témoins, la commission a en outre procédé à l'audition de toute une série d'instances et d'organisations, dans le dessein principal de formuler des recommandations structurelles. Aussi, au total, la commission a-t-elle entendu cent huit témoins. Dans un seul cas, la contradiction flagrante entre les témoignages a incité la commission à opérer une confrontation des témoins.

La commission a recouru à trois reprises à sa faculté de requérir le premier président de la cour d'appel afin de faire accomplir des devoirs d'instruction, à savoir le repérage de télécommunications - appels entrants et sortants - et la demande de communication de données. Elle entendait ainsi vérifier certains contacts qui avaient eu lieu par téléphone ou par fax entre certains acteurs de la crise.

En matière de communication, les auditions publiques se sont toujours déroulées en présence de journalistes de la presse audiovisuelle et/ou de la presse écrite. Une série d'auditions ont été en partie retransmises en direct. Les auditions publiques ont été enregistrées sur magnéto-copie à partir du 6 octobre 1999. La documentation intégrale de la commission - en ce compris les procès-verbaux et les enregistrements - est conservée dans les archives de la Chambre. Par ailleurs, une copie de l'ensemble de l'enregistrement vidéo a été mise à la disposition des chaînes de télévision RTBF, VRT, RTL-TVI et VTM.

Au total, la commission d'enquête a consacré cent quatorze réunions à ses travaux. Elle a siégé deux cent huit heures et vingt minutes en réunions publiques et cent septante-deux heures et trente minutes à huis clos, soit un total non négligeable de trois cent quatre-vingts heures et cinquante minutes. Je laisse les secondes à l'appréciation de Mme Burgeon.

Relativement au second élément de mon intervention, le chapitre consacré à la description des faits ne reprend pas de manière détaillée la chronologie de ceux-ci, ni d'ailleurs différents services et acteurs qui sont intervenus dans la gestion de la crise. Il vise à décrire l'origine de la contamination, sa nature, l'analyse des échantillons et leurs résultats, et aborde également l'hypothèse d'une seconde source de contamination telle qu'elle fut soupçonnée en août 1999.

Partant, pour la description détaillée des faits, je vous renvoie au rapport chronologique établi par les départements de l'Agriculture et de la Santé, tel que repris en annexe n°1 dans la forme sous laquelle il a été transmis à la commission d'enquête.

Sur la base des informations qui lui ont été communiquées et en tenant compte du degré variable de probabilité des éléments connus, la commission d'enquête formule l'hypothèse suivante en ce qui concerne les faits qui ont mené à la crise de la dioxine.

Au moins à quatre reprises, le fondeur de graisses Verkest aurait livré, sous la dénomination de "graisses animales", un mélange de graisses animales et de graisses dites "techniques" à deux fabricants d'aliments pour animaux. Ces graisses "techniques" auraient été, en l'occurrence, des huiles de friture usagées collectées par la société Fogra. Les graisses "techniques" comprises dans ces quatre livraisons auraient été contaminées par une quantité de 50 à 100 litres d'huile de transformateur de type ascarelle. Il s'agit d'une huile contenant des PCB, qui ne peut être distinguée à l'oeil nu de l'huile de friture.

Cette huile de transformateur aurait été déversée, volontairement ou non, dans un récipient contenant des graisses de friture usagées.

Deux formes de contamination secondaire seraient intervenues plus tard.

D'une part, lorsque les carcasses d'animaux intoxiqués ont été traitées dans une entreprise de destruction, transformées en farines animales et réintroduites de la sorte dans la chaîne alimentaire.

D'autre part, des aliments contaminés ont été recyclés dans la fabrication de nouveaux aliments pour animaux. On soulignera que les contaminants PCB s'accumulent dans la graisse et ne disparaissent pas lors d'un traitement thermique standard de déchets d'origine animale à haut risque.

L'hypothèse, formulée initialement, d'une fuite d'huile thermique provenant du dispositif de chauffage d'une citerne contenant de la graisse, a été ensuite exclue par les analyses.

En ce qui concerne la nature de la contamination, après que le nutritionniste de la firme De Brabander ait examiné successivement diverses hypothèses pour déterminer la cause des symptômes que présentaient les poules reproductrices nourries avec les aliments fabriqués par l'entreprise, il a chargé le RIKILT, Rijkskwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten aux Pays-Bas, de vérifier la présence éventuelle de dioxine dans des échantillons d'aliments et de graisses animales.

L'analyse de ces échantillons a été entamée fin mars-début avril 1999, et les résultats ont été communiqués le 26 avril 1999 à la firme De Brabander.

Lorsque la crise de la dioxine a éclaté en Belgique, un professeur d'université a déclaré publiquement, le 3 juin 1999, qu'il ne s'agissait pas tant d'une contamination à la dioxine que d'une contamination par les PCB.

Le Comité scientifique belge a formulé, le 6 juin 1999, un avis au sujet de la corrélation PCB/dioxine et, le 8 juin, une norme PCB a été introduite en Belgique, à savoir 200 g/kg graisse pour tous les produits sauf le lait.

Luc Paque

Le 12 juin, une norme dioxine a été définie : 5pg TEQ/g graisse pour tous les produits.

A partir du 9 juillet 1999, l'Union européenne a autorisé les analyses PCB au lieu des analyses dioxine pour le lait, la volaille et les produits qui en sont dérivés. Ces analyses ont été autorisées à partir du 6 août 1999 pour les bovins, les porcs et les produits qui en sont dérivés.

Les enquêteurs des services extérieurs de la DG4 du ministère de l'Agriculture ont prélevé, le 24 mars, trois échantillons de graisse dans trois citernes différentes de la firme Verkest. Ces échantillons ont été confiés le jour même au laboratoire de Tervueren en vue d'analyses classiques. Ces analyses se sont révélées négatives.

Ces mêmes échantillons ont ensuite été confiés, le 28 avril, au RIKILT en vue d'analyses de la concentration en dioxine. Ces analyses se sont également avérées négatives, à l'époque.

On suspectait néanmoins depuis un certain temps déjà que des graisses recyclées étaient livrées illégalement comme graisses animales. C'est pourquoi la DG4, en accord avec l'OVAM du ministère de la Région flamande, a effectué une enquête à ce sujet auprès des fournisseurs de graisse de la firme Verkest. L'enquête a confirmé cette hypothèse et a démontré qu'il était possible que de la graisse de friture et même de l'huile pour moteur, provenant notamment de parcs à conteneurs, soient utilisés pour la production d'aliments composés pour le bétail.

Une seconde source possible de contamination a également été à l'ordre du jour de nos travaux. Cette hypothèse a vu le jour à la suite d'une note du 17 août 1999 qui suggérait, en conclusion, l'éventualité d'une seconde source de contamination.

Néanmoins, se référant aux différents avis scientifiques formulés au sujet de cette hypothèse, le coordinateur de la commission de validation des résultats est moins convaincu actuellement qu'elle puisse être prouvée ou exclue.

Le procureur du Roi de Gand a signalé à la commission qu'à l'heure actuelle, il n'existe pas de preuve d'une autre source de contamination.

J'en viens au troisième point. Une des missions de la commission d'enquête était de décrire les filières de production des produits laitiers, des oeufs et de la viande existant en Belgique ainsi que les différents services de contrôle actifs dans ces filières.

Cet aperçu a été dressé en fonction de la crise de la dioxine qui a fait l'objet des travaux de la commission. Les compétences des services de contrôle qui n'ont aucun rapport avec cette crise n'ont dès lors été examinées que superficiellement.

En Belgique, la responsabilité de la sécurité des denrées alimentaires repose à la fois sur les compétences du ministère des Affaires sociales, de la Santé publique et de l'Environnement et du ministère de l'Agriculture et des Classes moyennes. Par ailleurs, le ministre des Affaires économiques est compétent pour les aspects commerciaux des produits alimentaires tandis que le ministre des Finances exerce une tutelle sur les services des douanes compétents en matière d'exportations. Ces compétences n'ont pas été examinées plus avant dans le cadre du présent rapport.

Nous ne nous sommes pas intéressés non plus à l'inspection de la pharmacie du ministère de la Santé publique qui exerce certaines compétences en matière de médicaments vétérinaires.

De manière générale, on peut dire que tout ce qui concerne les animaux vivants relève de l'Agriculture tandis que la Santé publique est compétente pour tous les stades allant de l'abattage à la livraison des produits au consommateur final.

Les compétences attribuées à chacun des deux ministères précités sont à leur tour réparties au sein de ceux-ci. C'est ainsi que deux directions générales se partagent les compétences concernées au sein du ministère de l'Agriculture. Au sein de la DG 4, l'Inspection générale des matières premières et des produits transformés est plus particulièrement compétente pour l'alimentation animale, tandis qu'au sein de la DG 5, l'Inspection générale des services vétérinaires et l'Inspection générale de la qualité des produits animaux interviennent dans la chaîne alimentaire.

Au sein du ministère de la Santé publique, l'Inspection générale des denrées alimentaires (IGDA) est chargée du contrôle de la législation, sauf dans les domaines économique et vétérinaire, tandis que l'Institut d'expertise vétérinaire (IEV) est responsable de l'inspection de la viande et des produits à base de viande, sauf dans le commerce de détail. L'IEV est plus particulièrement compétent pour la détection des résidus éventuels dans les denrées alimentaires d'origine animale à l'exception des produits laitiers et des oeufs qui relèvent de la compétence conjointe de la DG 5 et de l'IGDA.

On observera enfin qu'à la suite de la réforme de l'Etat, certaines compétences en matière de collecte et de traitement des déchets animaux ont été transférées aux régions.

En ce qui concerne les différentes filières de production, le gouvernement a adopté le 25 juin 1998 une note d'orientation pour l'agriculture et a décidé à cette occasion de créer au sein du ministère de l'Agriculture et des Classes moyennes une filière par grands secteurs de production : viande, lait, grandes cultures et horticulture.

Luc Paque

Ik kom thans tot de productieketen zelf. De Inspectie-Generaal voor de Kwaliteit van de Dierlijke Producten, die ressorteert onder DG5 en die de activiteiten overnam van de vroegere Nationale Zuiveldienst, voert het grootste deel van de controle uit op melkproductie, verwerking en distributie.

Sedert 1990 gebeurt in de melkveesector een monitoring van de melk, onder meer op de aanwezigheid van onder meer dioxines. Daartoe wordt per provincie een monster geanalyseerd dat is samengesteld op basis van de melk van drie melkophaalwagens. Daarnaast en meer specifiek worden in de zones waar de dioxine-uitstoot in de lucht het grootst is, namelijk in de buurt van grote industrieën en verbrandingsovens, stalen genomen en geanalyseerd op bedrijfsniveau. Op 23 juni 1998 werd een koninklijk besluit uitgevaardigd dat de maximumgrens voor dioxines in melk vastlegt op 5 picogram toxische equivalenten per gram botervet. De melk van de bedrijven die niet voldoet aan voornoemde norm wordt afzonderlijk opgehaald, behandeld en vernietigd in een daarvoor geschikte installatie.

Het volgende punt is de productieketen van eieren. De eiersector is sterk gespecialiseerd en valt uiteen in verschillende deelsectoren, elk met hun specifieke werking.

Deze sectoren zijn de volgende :

- selectiebedrijven : deze produceren broedeieren en kuikens bestemd voor vermeerderingsbedrijven;
- vermeerderingsbedrijven : deze produceren broedeieren bestemd voor de legsector en voor de vleeskuikenssector;
- broeierijen : dit zijn bedrijven die de broedeieren inleggen met de bedoeling eendagskuikens te produceren;
- opfokbedrijven : deze bedrijven fokken de eendagskuikens op tot legpoeljen en tot moederdieren en hanen;
- legbedrijven : deze produceren eieren bestemd voor consumptie;
- pakstations : verzamelen en verpakken de eieren met het oog op verdere distributie en consumptie;
- fabrikanten van eierproducten : verwerken de eieren rechtstreeks afkomstig van legbedrijven en de 2de keus eieren van de broeierijen en van de pakstations en brengen eierproducten in de handel.

Zoals inzake de zuivelketen, komt de Inspectie-Generaal van DG5 van Landbouw

in de nieuwe keten tussen, behalve in de laatste schakel, met name de detailhandel en de levensmiddelenindustrie die onder de bevoegdheid van de Algemene Eetwaren-

inspectie vallen en in de eerste schakel, zijnde de controle op het voeder en de voederfabrikanten, die onder de bevoegdheid van de Inspectie-Generaal Grondstoffen DG4 van Landbouw valt.

Er bestaat een samenwerkingsprotocol tussen DG5 en de Algemene Eetwareninspectie

wat het toezicht op de fabrikanten van eierproducten betreft.

Troisièmement, la filière de production "viande".

Les entreprises agricoles constituent le maillon central de la filière, à savoir l'élevage bovin, à l'exception du bétail laitier, l'élevage porcin et l'aviculture, à l'exception des poules pondeuses.

Les principaux maillons au niveau de la sous-traitance sont l'industrie des aliments pour bétail et l'industrie pharmaceutique.

En aval se situent les maillons suivants : le commerce du bétail, les abattoirs, les ateliers de découpe, l'industrie de transformation de la viande et le secteur de la distribution qui comporte des commerces de gros et de détail.

Les services d'inspection des DG 4 et DG 5 interviennent essentiellement et exclusivement jusqu'à l'abattage de l'animal à l'abattoir.

A partir de l'abattoir, l'IEV et l'IGDA interviennent successivement et parfois simultanément.

Certains de ces services d'inspection relèvent du ministère de l'Agriculture et des Classes moyennes, à savoir l'Inspection générale des matières premières et des produits transformés de la DG 4 qui est chargée de l'agrément et de l'enregistrement des entreprises intervenant dans le secteur de l'alimentation animale ainsi que des contrôles de la qualité des aliments pour animaux.

L'Inspection générale des services vétérinaires de la DG 5 est chargée, quant à elle, de la prévention, de la détection et de l'éradication des maladies animales, du contrôle de l'usage des médicaments vétérinaires dans les exploitations et de la détection des résidus, notamment hormonaux.

L'Inspection générale de la qualité des produits animaux, relevant également de la DG 5, est chargée du contrôle de la qualité de la viande au niveau des abattoirs ainsi que de la surveillance du fonctionnement des associations d'éleveurs.

D'autres services, par contre, relèvent du ministère des Affaires sociales, de la Santé publique et de l'Environnement.

Luc Paque

L'Institut d'expertise vétérinaire est chargé des contrôles dans les abattoirs, dans l'industrie de transformation de la viande et au niveau de la distribution de la viande.

L'Inspection générale des denrées alimentaires est chargée du contrôle des denrées alimentaires au stade de la transformation et de la distribution.

Intervient également l'Inspection générale de la pharmacie au niveau des médicaments.

Les régions sont également compétentes pour certains aspects du contrôle.

Dans le domaine de l'alimentation animale, les autorités régionales sont seulement habilitées à contrôler la collecte des déchets d'origine animale et leur transformation en matière première entrant dans la composition d'aliments pour animaux.

En ce qui concerne le contrôle des dioxines dans les aliments, à la suite de la découverte de dioxines dans les pulpes d'agrumes importées du Brésil, en 1998, et ce, dans la plupart des Etats membres, une directive européenne a explicitement fixé une norme en la matière, au niveau européen bien entendu.

Cette norme est reprise, à l'heure actuelle, dans l'arrêté ministériel du 12 février 1999. Il s'agit de la seule norme en matière de dioxine prévue dans la réglementation sur l'alimentation des animaux tant au niveau européen que national.

La norme pour la pulpe d'agrumes a été élaborée à la suite d'un accident ponctuel survenu en 1998. La contamination a été constatée dans le lait de vaches qui avaient été nourries, en autres, avec de la pulpe d'agrumes qui contenait de la dioxine.

A l'époque, la recherche de l'origine de la contamination a duré quatre mois et la Belgique a été amenée à détruire 80 000 tonnes de pulpe d'agrumes dans des fours de cimenterie. Les médias n'ont pratiquement pas fait mention de cette crise.

Pour ce qui est du contrôle des dioxines dans la viande, depuis 1993, l'Institut d'expertise vétérinaire procède à des échantillonnages en matière de PCB, notamment dans le cadre du contrôle des résidus imposé par l'Union européenne.

Un certain nombre de prises d'échantillons par espèce animale avaient été programmées en 1999. Toutefois, selon le fonctionnaire dirigeant, fin avril 1999, aucun échantillon n'avait encore été prélevé sur la chair de volaille mais bien sur d'autres espèces animales, à savoir sur les bovins et les porcs et ils s'étaient tous révélés négatifs.

Le fonctionnaire dirigeant a également déclaré qu'il a été convenu, en février 1999, de prélever à l'avenir des échantillons en vue d'effectuer des analyses de dioxines sans que cela soit imposé par l'Union européenne.

J'en arrive à présent à la dernière partie de mon exposé, qui n'est pas la moindre puisqu'il s'agit des recommandations de la commission, recommandations qui ont été formulées après, comme je l'ai déjà dit, huit mois de travail, d'auditions et d'analyses de documents divers.

Ces recommandations doivent, bien entendu, avoir une incidence sur la politique à mettre en oeuvre par les autorités publiques, et ce, à trois niveaux :

- au niveau conceptuel, c'est-à-dire la fixation d'objectifs, la définition d'un concept de réflexion, l'élaboration de principes et de normes de qualité;
- au niveau structurel, c'est-à-dire les structures nécessaires pour réaliser ces objectifs;
- au niveau fonctionnel de ces structures.

Un volet est également consacré aux recommandations spécifiques en rapport avec l'Union européenne.

La commission a également confirmé ses recommandations provisoires, telles qu'elles figurent dans le document du 10 décembre 1999, recommandations intermédiaires préparées à l'occasion de la discussion du projet de loi portant création de l'Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire.

Tout d'abord, les recommandations conceptuelles qui correspondent au premier niveau. Le producteur doit garantir au premier chef la sécurité du produit. Il doit en outre être en mesure de fournir aux autorités toutes les informations utiles permettant d'en contrôler la sécurité. La gestion du risque doit se fonder sur une évaluation scientifique et indépendante des risques. La méthodologie par excellence en matière de sécurité alimentaire doit être de maîtriser et de gérer les risques, notamment par la mise en place de mécanismes d'identification et par l'installation d'un programme de gestion de risques, de prévention et de contrôle. Les autorités doivent s'intégrer au processus décisionnel de maîtrise des risques, des facteurs sociaux, économiques, politiques et éthiques.

L'application de cette méthodologie est guidée par le principe de précaution. Gestion du risque et principe de précaution constituent les deux éléments essentiels, les deux fils conducteurs de toute politique en matière de sécurité alimentaire.

La politique des pouvoirs publics en matière de sécurité alimentaire doit également tenir compte des principes généraux suivants :

1. concertation avec les secteurs, les entreprises et les consommateurs dans l'élaboration de la politique;

Luc Paque

2. mise en oeuvre de la politique en fonction de l'objectif de sécurité alimentaire et d'une affectation optimale des moyens humains, matériels et financiers;

3. subsidiarité entre les services relevant du même niveau de pouvoir et coopération fonctionnelle entre différents niveaux de pouvoir.

Il est par ailleurs nécessaire de mieux coordonner la législation existante et de mieux harmoniser les différentes parties de celle-ci.

La commission estime également qu'il convient de réduire le rôle des vétérinaires qui sont au service des producteurs d'aliments pour bétail et de leur assigner un rôle purement consultatif, étant donné qu'il n'est pas possible de garantir suffisamment leur indépendance.

En ce qui concerne la formation des vétérinaires notamment, les programmes d'études nationaux et européens peuvent accorder une place plus importante à la sécurité alimentaire. Les pouvoirs publics, à l'aide des informations qu'ils ont recueillies à la suite de la crise de la dioxine, doivent examiner en détail les conséquences de cette contamination et continuer à suivre l'évolution de l'état de santé des différents groupes cibles auxquels la crise pourrait porter préjudice.

J'en arrive aux recommandations de niveau structurel. La commission d'enquête estime souhaitable que l'Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire se compose d'au moins trois départements structurels interconnectés : un département d'inspection, un département qui donne des avis sur les normes et qui octroie des agréments, et enfin, un département de l'information chargé du traitement des études et des informations.

Par ailleurs, la problématique du cumul, souvent évoquée durant nos travaux, peut être appréhendée sous l'angle du conflit d'intérêts et de la charge de travail supportable. Dans le secteur primaire, la mise en oeuvre d'un système de qualité du type "good manufacturing practices" est un élément important pour garantir la qualité, la sécurité et la traçabilité des produits agricoles. Pour que puisse fonctionner un système de traçage efficace et rapide, la commission estime nécessaire d'avoir une bonne vue d'ensemble de tous les secteurs agricoles et de la manière dont ils sont organisés.

La concentration dans le secteur agricole ne peut se concevoir que dans le respect d'une politique agricole durable, c'est-à-dire d'une politique respectueuse de l'environnement, de la qualité des aliments et du bien-être des animaux. Les compétences en matière d'agriculture et d'environnement sont réparties entre l'Etat fédéral et les régions. Une clarification de la délimitation des compétences respectives est indispensable. Il doit certainement en être ainsi pour la problématique des déchets.

Troisième niveau : les recommandations fonctionnelles.

La commission suggère que l'Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire joue un rôle central en matière de communication et qu'elle initie, sous l'autorité du ministre de la Santé publique, plusieurs protocoles réglant :

- les modalités de transmission des informations entre l'Agence et chaque autorité publique, nationale et internationale concernée par la sécurité alimentaire;

- les modalités de transmission de l'information entre l'Agence et les producteurs. Ces derniers doivent être considérés comme de véritables partenaires défendant des intérêts objectifs et convergents;

- les modalités de transmission de l'information entre l'Agence et les consommateurs.

La commission estime par ailleurs qu'il convient d'étendre l'obligation d'information à toutes les constatations anormales susceptibles de porter atteinte à la sécurité alimentaire. Il serait à cet effet souhaitable de définir plus précisément l'obligation d'information dans le chef de toutes les personnes qui, dans l'exercice de leur mission, viennent à disposer d'informations sur des faits pouvant compromettre la sécurité de la chaîne alimentaire, même si ces faits ne relèvent pas directement de leur compétence. A cet effet, les autorités doivent envisager l'installation au niveau fédéral d'un point de contact central. Un protocole devrait être conclu avec les régions afin que ce point de contact puisse aussi recueillir les informations transmises par les fonctionnaires et les services régionaux.

En ce qui concerne la réalisation d'inspections et de contrôles effectifs, la commission distingue trois niveaux.

Le premier niveau se situe dans l'entreprise. Le contrôle des processus de production sur le terrain sera effectué au premier chef par l'entreprise même, c'est-à-dire l'autocontrôle, selon les procédures prévues dans un manuel fixant des normes de qualité dont la structure et le contenu seront déterminés par l'Agence.

Le deuxième niveau est celui du contrôle de l'autocontrôle.

Le troisième niveau se situe au sein de la gestion de l'Agence fédérale. L'administration de l'Agence doit développer à cet égard un programme de gestion des risques, un système de gestion des informations, une gestion des moyens afin de garantir une surveillance optimale de l'ensemble de la chaîne alimentaire, une gestion du personnel aussi. Il convient d'éviter à cet égard que le contrôle de la chaîne alimentaire soit divisé en segments verticaux. Une attention particulière devra également être accordée à la description des fonctions et à la définition des tâches aux différents niveaux.

Luc Paque

L'Agence doit également développer une procédure de gestion de crise. Il faut élaborer un scénario de crise contenant pour l'essentiel un protocole pour la gérer. Il faut créer un point d'information, une cellule de crise unique.

Pour ce qui est du traçage, la commission chargée du suivi des problèmes en matière de fraude dans le secteur de la viande, mieux connue sous le nom de "commission Brouns" a formulé la recommandation suivante : "La politique de traçabilité doit être développée et mise en oeuvre en aval en tenant compte de ce qui est faisable et efficace. Ce système doit s'inscrire dans le prolongement du système d'ores et déjà appliqué au début de la chaîne de production, c'est-à-dire Sanitel. Les importations et les exportations doivent elles aussi y être intégrées au mieux."

Cette recommandation de la commission relative aux fraudes dans le secteur de la viande reste fondamentale. De plus, les matières premières, les aliments et les médicaments pour animaux doivent eux aussi être intégrés au système de traçage intégral à mettre en place. Le système d'enregistrement et de traçage doit ainsi couvrir l'ensemble de la chaîne alimentaire, des matières premières aux denrées alimentaires. Les producteurs de denrées alimentaires doivent disposer de registres efficaces, de manière à permettre un traçage rapide. Au niveau des éleveurs, chaque animal ou lot d'animaux doit être enregistré dans un système analogue au système Sanitel, permettant le traçage, ce qui exclurait en outre la survie d'éventuels circuits parallèles.

Lorsque des déchets peuvent être recyclés dans la production alimentaire, la commission estime que ce recyclage doit se faire sur la base d'une liste positive établie au niveau de l'Union européenne et d'une technique de monitoring.

L'étiquetage doit informer le consommateur de manière claire et suffisante sur l'origine et la composition des produits qu'il achète.

Il faut poursuivre l'élaboration de critères concrets au niveau de l'Union européenne.

Wat de Europese Unie betreft, vraagt de commissie dat de mededeling van de Europese Commissie van 2 februari 2000 met betrekking tot het voorzorgsprincipe, zo snel mogelijk wordt geïmplementeerd in de bestaande en toekomstige richtlijnen. Het is noodzakelijk om duidelijke, sluitende richtlijnen op te stellen inzake het verantwoord gebruik van dierlijk afval in veevoeder. Het gebruik van hoogrisico afval zou moeten worden verboden. Meer aandacht voor de naleving van de wetgeving inzake grensoverschrijdende en fraudegevoelige afvaltransporten is gewenst. Dit geldt voor vetten, en in het bijzonder voor frituurvetten en technische vetten in het algemeen. Een positieve lijst van voor dierenvoeding

toegelaten grondstoffen, zoals die bestond voor de richtlijn van 29 april 1996, zou opnieuw moeten worden ingevoerd. Een grootschalig en uniform monitoringprogramma inzake contaminatie door milieuvreemde stoffen, in het bijzonder PCB's en dioxines, is aangewezen voor de hele voedselketen, en dit in alle lidstaten van de Europese Unie. Op Europees niveau moet men duidelijke tolerantiedrempels voor contaminanten, waaronder PCB's en dioxines, voor de verschillende fasen uit de voedselketen vastleggen. De Europese richtlijn met betrekking tot de ongewenste stoffen in veevoeders maakt geen melding van PCB's en dioxines. Tot slot, het stelsel van verplichte melding door de lidstaten aan de Europese Unie in geval van contaminatie van veevoeders, is niet eenduidig. De Europese Commissie moet hierin zo snel mogelijk klaarheid brengen en een sluitend meldingssysteem voor de hele voedselketen voorstellen.

Voilà, monsieur le président, monsieur le ministre, chers collègues, les grandes lignes des recommandations qui ont été formulées par la commission d'enquête parlementaire sur la dioxine. Avant de céder la parole à mon collègue pour la suite de la présentation de ce rapport, je souhaiterais remercier très chaleureusement l'ensemble du personnel de la Chambre qui a souvent dû veiller de longues heures, tard dans la nuit et parfois jusqu'à l'aube. Je pense notamment aux services techniques, aux huissiers, aux interprètes, aux techniciens, et surtout au secrétariat de la commission ainsi qu'aux traducteurs. Ils ont tous fourni un travail remarquable pour que ce rapport puisse être déposé dans les délais qui nous étaient impartis. Au risque d'en oublier, merci à toutes celles et tous ceux qui, d'une manière ou d'une autre, ont été impliqués dans nos travaux.

Je remercie aussi le président de la commission qui a toujours su, avec tact, calme et courtoisie, maintenir un climat serein. Tout au long de nos travaux, il a toujours veillé à ce que chaque membre de la commission puisse s'exprimer, mais aussi à ce que le témoin soit traité avec respect et dignité.

De heer **Peter Vanhoutte**, rapporteur : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, het vervolg van dit verslag bestaat uit een drietal delen. Ik ga u eerst even onderhouden over hetgeen de wetenschap over deze crisis heeft gezegd. Dat is toch een belangrijk element. Ten tweede zal ik nader ingaan op de vaststellingen en conclusies van deze onderzoekscommissie. Ten derde zal ik even stilstaan bij de verschillende verantwoordelijkheden.

De dioxinecommissie is een onderzoekscommissie van de feiten. Indien sommigen onder u de indruk zouden hebben dat de conclusies van deze onderzoekscommissie te licht zouden wegen, is dat ten onrechte. Bij de afbakening van de verantwoordelijkheden, bij de vaststellingen en bij de aanbevelingen hebben wij ons in

Peter Vanhoutte

de eerste plaats laten leiden door hetgeen wij tijdens de vele hoorzittingen konden vaststellen, door de feiten die daarbij op tafel kwamen, door de vele documenten die ons werden aangereikt, door de kritische inbreng van onze experts en door tal van wetenschappers en derden. Ik wil deze werkwijze illustreren door nader in te gaan op de bevindingen van de wetenschap. Wat zegt de wetenschap over deze crisis ? Hoe erg was de crisis ?

Toen op 27 mei 1999 via de pers bekend werd dat een deel van het voedsel ernstig besmet was geraakt, werd als oorzaak uitsluitend naar dioxinen verwezen. In de weken volgend op het uitlekken van de contaminatie werd duidelijk dat de bron niet zozeer dioxinen was, maar wel PCB's of polychloorbifenylen, een product dat eind de jaren zeventig als thermische olie of koelvloeistof in transformatoren werd gebruikt. De besmetting is vermoedelijk afkomstig van een arochloormengsel met de commerciële benaming askarel. Dit hebben de wetenschapslui ons verteld.

Hoeveel van deze stof kwam vorig jaar in de voedselketen terecht en gaf aanleiding tot de dioxinecrisis ?

Algemeen wordt ervan uitgegaan dat een hoeveelheid van ongeveer 50 kilogram PCB's ongeveer 1 gram furanen en ongeveer 50 milligram TCDD bevat, het giftige dioxine dat in 1976 vrijkwam in het Italiaanse Seveso. Deze PCB-houdende olie belandde via een lading zogenaamde dierlijke vetten in de voedselketen.

De onderzoekscommissie heeft zich gebogen over de belangrijke vraag wat PCB's zijn. PCB's zijn organische verbindingen die niet in de natuur voorkomen maar die synthetisch door de mens worden aangemaakt. De productie van PCB's vond onder meer plaats in de Verenigde Staten, Japan en de Duitse Bondsrepubliek. PCB's hadden zeer uitzonderlijke eigenschappen : ze waren bijna onbrandbaar en chemisch bijzonder stabiel. Ze werden op zeer grote schaal gebruikt als wondermiddel in alles en nog wat, vooral in elektrische installaties maar ook als weekmaker in plastics en als additieven in smeerioliën. Een van de bekendste producten is Askarel, een koelvloeistof voor transformatoren. Op het ogenblik dat grote hoeveelheden PCB's geproduceerd waren, ontdekte men dat deze PCB's omwille van hun chemische stabiliteit nauwelijks in het milieu werden afgebroken. We vinden ze overal terug zelfs tot op de noordpool. PCB's lossen nauwelijks op in water maar hebben wel een hoge vetoplosbaarheidsgraad. Hierdoor stapelen ze zich doorheen de voedselketen op in het vetweefsel van mens en dier. Of het gaat om vis, ijsberen uit het hoge noorden of regenwormen uit onze achtertuin, zowat overal vindt men sporen van PCB's terug. Hoe hoger in de voedselketen, hoe sterker de opstapeling van de PCB's.

De verhitting van PCB-olie in de transformatoren bij het gebruik en de oxidatie van PCB's hadden het ontstaan van dioxines en furanen tot gevolg. Dioxines en furanen zijn stoffen die eveneens in de natuur worden gevormd, niet alleen door menselijk ingrijpen maar ook door ongecontroleerde verbranding en verhitting. Het zijn bijzonder stabiele, verontreinigende stoffen die zich opstapelen in de voedselketen en in de mens. Naar gelang het oorspronkelijk PCB-mengsel vormen zich zeer specifieke dioxine-en furanenpatronen. Onze dioxinecrisis wordt gekenmerkt door een zeer grote hoeveelheid furanen en nauwelijks dioxines.

Collega's, ik wens kort een overzicht te geven van enkele belangrijke PCB-ongevallen omdat ze ons meer inzicht hebben verschaft over de contaminatie in ons land. In de Verenigde Staten vonden drie belangrijke ongevallen plaats waardoor vooral het water werd verontreinigd. Lozingen van twee fabrieken van General Electric veroorzaakten een besmetting van de Hudsonrivier. Het water werd verontreinigd met 600 ton PCB's. In de voormalige Sovjetunie is het Baikalmeer zwaar vervuild. In 1968 werd in Japan de Yusho-ziekte vastgesteld, een rijstolieziekte. De oorzaak bleek een lek te zijn waardoor PCB's en furanen in rijstolie terecht kwamen. Duizenden mensen overleden aan de gevolgen van een ernstige vergiftiging met chlooracne, vermoeidheid, hoofdpijn, zwellingen en pijn in de ledematen als symptomen. In Taiwan deed zich een gelijkaardig probleem voor, de Yu-cheng ziekte. Wetenschappers hebben frequent naar deze ziekten verwezen. Een ander voorbeeld van een PCB-ongeval zijn de talrijke transformatorbranden, onder meer in het Luikse en in de Verenigde Staten. Hier werden uitgebreide veiligheidsmaatregelen genomen en werden de gebouwen hermetisch afgesloten in afwachting van sanering.

Het voorlaatste element is Seveso. Bij een ontploffing in 1976 kwam daar ongeveer anderhalve kilo dioxine vrij. De gevolgen van de blootstelling aan deze dioxines worden na 23 nog altijd nauwkeurig opgevolgd.

Ten slotte is er het beruchte ontbladeringsmiddel Agent Orange dat in de tweede wereldoorlog werd ontwikkeld en met name in Vietnam uitgebreid werd ingezet. Het is een mengsel van een aantal stoffen waaronder 2,4-D, ook gekend als ontmossingsmiddel in onze tuin. Bij de productie van dit ontbladeringsmiddel worden dioxines gevormd als bijproduct. Vooral Vietnamese soldaten en soldaten uit de Verenigde Staten werden daaraan blootgesteld. Er zijn echter inwoners die er nog steeds mee af te rekenen hebben.

Wat de blootstelling aan dioxines betreft : in België is 90 tot 95% van de dioxines die wij dagelijks opnemen volgens wetenschappers afkomstig uit onze voeding. In België is deze bijdrage voornamelijk afkomstig van run-

Peter Vanhoutte

derproducten als melk en vlees en in mindere mate van gevogelte en vis. De meest gecontamineerde producten zijn echter de vissen. Vis vertoont dikwijls een dioxinegehalte dat aanmerkelijk hoger ligt dan de norm die ons land toepast voor de melk.

Overigens werd er door de Wereldgezondheidsorganisatie voor PCB's, dioxines en furanen een zogenaamde aanvaardbare dagelijkse opname berekend, namelijk de ADI, de acceptable daily intake. Het gaat hierbij om een dosis die over het leven verspreid niet zou mogen leiden tot enige overschrijding van het gezondheidsrisico. Volgens bepaalde wetenschappers zou een tijdelijke overschrijding van deze norm geen gezondheidsrisico met zich meebrengen zolang de totale dosis onder de hoeveelheid blijft die gedurende een heel leven kan worden getolereerd. Volgens deze wetenschappers is het dan ook geen probleem dat een zuigeling tijdens de periode van de borstvoeding de ADI met een factor van 50 tot 100 zou overschrijden. Dat wordt gecompenseerd verderop in zijn leven.

Dat dioxines en PCB's bijzonder toxisch zijn, daarover bestaat geen twijfel. Onderzoeksgegevens bij dieren inzake dioxines tonen aan dat dioxines de afweer onderdrukken, dat ze de ontwikkeling van de foetus kunnen beïnvloeden, dat ze giftig zijn voor zenuwstelsel en lever, dat ze kankerverwekkende eigenschappen vertonen en endocriene stoornissen van het voortplantingsstelsel kunnen veroorzaken. De vraag die ons hier bezighoudt is of dit ook voor de mens geldt? Geldt dit ook bij de opname van relatief lage dosissen? Bestaat er zoiets als een veilige dosis of moeten we streven naar een nulnorm?

Daarover lopen de meningen van de wetenschappers die in de onderzoekscommissie de revue zijn gepasseerd, uiteen. Sommigen menen dat de risico's eerder verwaarloosbaar zijn. Anderen zijn van oordeel dat er betekenisvolle uitgestelde effecten zullen optreden, waaronder aandoeningen van het zenuwstelsel, gedragsveranderingen vooral bij kinderen, endometriose en kanker.

Daarmee belanden we bij de problematiek van de risicoanalyse. Een goede risicoanalyse bestaat in de eerste plaats uit een evaluatie van de risico's. We stellen vast dat de identificatie van de gevaren die aan PCB's en dioxines verbonden zijn, gebeurd is.

Een tweede stap is een evaluatie van de reactie. Hoe reageert een mens daar op. Daar is al heel wat werk rond verzet, maar dat is nog altijd niet even eenduidig.

Een derde element is de bepaling van de blootstelling. Hiervoor is het noodzakelijk dat we weten wat we eten om een mogelijke belasting te kunnen bepalen. Verschillende wetenschappers wijzen er overigens op dat de overheid onvoldoende middelen inzet om dit te berekenen.

Een tweede grote lijn in de risicoanalyse is de typering van het risico zelf. Dit is de waarschijnlijkheid van het optreden van een negatief gezondheidseffect bij blootstelling in dit geval aan PCB's en dioxines. Ook deze denkoefening kan in ons land nog niet worden uitgevoerd.

Tot slot dient de overheid een evaluatie te maken van de incidentie en de ernst van het effect dat een deel van de bevolking zou kunnen treffen. Dit dient dan weer als basis voor een goed risicobeheer. Een beslissingsprocedure die rekening houdt met politieke, sociale, economische, technische en ethische gegevens moet leiden tot wetgevende opties en een gepaste reactie op het gevaar. Een goede risicocommunicatie is eveneens onmisbaar.

België bevindt zich in een unieke situatie en bezit een schat aan gegevens. Het is belangrijk dat wij deze gegevens niet verloren laten gaan, maar dat wij ook met het oog op de toekomst de nodige onderzoeken laten uitvoeren om uit te maken wat de mogelijke gevolgen van de crisis zijn en hoe ernstig deze gevolgen kunnen zijn. De meeste wetenschappers wezen er dan ook op dat de internationale gemeenschap in ieder geval van ons verwacht dat wij dergelijk wetenschappelijk onderzoek uitvoeren en dat het opvolgen van de gezondheidsevolutie de reputatie van ons land internationaal ook kan opkrikken.

Zo kom ik tot het tweede luik van het verhaal. Wat stelde de onderzoekscommissie vast en welke conclusies kunnen wij daaruit trekken? Op het niveau van de veevoederproducenten werden de eerste problemen begin februari vastgesteld. Veevoederbedrijf De Brabander zocht een verklaring voor symptomen die leken samen te hangen met het voeder. Op 9 februari werd de verzekeringsmaatschappij ingelicht. De veevoederproducent nam zelf het initiatief om alle eendagskuikens van de probleembedrijven, voor zoverre die gekend waren, te laten vernietigen. Dit geschiedde in de periode van 18 februari tot 1 april.

Vervolgens kom ik tot de oorzaak. Op 17 maart stelde de voedingsdeskundige van het veevoederbedrijf vast dat het vermoedelijk om een lading verontreinigd vet ging, afkomstig van vetsmelterij Verkest. De ergste vervuiling, zo bleek achteraf, was inderdaad afkomstig van een lading vet die op 17 januari door het bedrijf Fogra, in opdracht van Verkest, werd geleverd.

Op 18 maart werd Landbouw, en met name de Directie-generaal kwaliteit van de grondstoffen en plantaardige sector (DG4) voor het eerst op de hoogte gebracht van de dioxinehypothese. Op 21 april, een maand later, wordt die hypothese bevestigd door het RIKILT, een lab dat belast is met de analyse van twee gecontamineerde stalen die werden aangeleverd door veevoederproducent De Brabander. Het ging om een staal veevoer en kippenvet.

Peter Vanhoutte

Op 28 april vindt een eerste overleg plaats op Landbouw, op initiatief van het kabinet van Landbouw. Voor het eerst zijn daar DG4 en DG5, dat instaat voor de veterinaire inspectie, vertegenwoordigd. Ook de voedingsdeskundige van De Brabander is daar gedurende een periode aanwezig.

Het is dan al duidelijk dat de contaminatie enkel aan het licht is gekomen omdat kippen functioneren als biologische verklekker. Indien de besmetting zich had beperkt tot varkens, dan zou er wellicht nooit iets aan het licht zijn gekomen, omdat varkens veel minder gevoelig zijn dan kippen. Wat de besmetting van melk betreft, werd nooit iets vastgesteld, ondanks geregelde monitoring op dioxines. Wel werd later geconstateerd dat ook runderen in beperkte mate met dioxines waren gecontamineerd.

De besmetting is wellicht enkel aan het licht gekomen omdat veevoederproducent De Brabander beschikte over een GMP-erkenning, good manufacturing practices. Dergelijke procedure heeft onder andere tot gevolg dat afwijkingen van de normale gang van zaken nauwlettend worden gevolgd. Het bezitten van een GMP-erkenning bood echter geen sluitende garanties inzake controles op grondstoffen. Er bestond op dat moment ook geen wettelijke norm of controleplicht voor dioxines of PCB's in grondstoffen voor veevoeders. De gangbare controles beperkten zich dan ook tot de kwaliteitscontroles.

De onderzoekscommissie stelde ook een aantal problemen vast bij het gebruik van hoog- en laagrisicoafval bij de productie van mengvoeders. Hoogrisicoafval - afval afkomstig van kadavers uit bedrijven, van gezelschapsdieren en van afgekeurd afval uit slachthuizen - mag wel worden gebruikt bij de productie van mengvoeders en komt dus via de dieren uiteindelijk in de menselijke voeding terecht. Voor de productie van petfood, het voedsel voor gezelschapsdieren, daarentegen wordt uitsluitend gebruikgemaakt van laagrisicoafval, met name afval afkomstig uit slachthuizen en uitsnijderijen, goedgekeurd voor menselijke consumptie.

Op het niveau van de pluimveeslachthuizen werd bij de keuringen op geen enkel moment iets abnormaals vastgesteld. Zo er al afwijkingen waren, werd dat geweten aan het feit dat de kippen in de stallen overdag werden gepakt in plaats van 's nachts of dat de temperatuur tijdens het transport onvoldoende onder controle was. De analyse van het statistisch materiaal wees achteraf wel uit dat er afwijkingen konden worden vastgesteld. Ook op het niveau van het destructiebedrijf Rendac kon uit het statistisch materiaal worden vastgesteld dat op een bepaald moment tijdens de crisis er een duidelijk verhoogde afvoer van kadavers was.

Wat het departement Landbouw betreft, stellen wij vast dat de diensten van DG4 in het begin weinig geloof hechtten aan de hypothese van een dioxinebesmetting

zodat er niet onmiddellijk alarm werd geslagen. De melding van het bedrijf De Brabander werd overigens slecht begrepen en onvoldoende nauwkeurig opgevolgd. Zo werd in deze fase ook DG5, dat instaat voor de veterinaire en diergeneeskundige controle van de bedrijven, niet ingelicht, hoewel er sprake was van problemen bij een aantal kippenkwekers en dit tot de bevoegdheid van DG5 behoort. Het informeren van DG5 gebeurde pas op 28 april. Indien DG5 eerder was geïnformeerd had dit in een vroeg stadium kunnen leiden tot het blokkeren van een aantal probleembedrijven.

DG4 informeerde ook niet de Algemene Eetwareninspectie noch het IVK, naar men later verklaarde omdat men er van uitging dat die diensten door IVK-kringhoofd Destickere waren ingelicht. Het was dokter Destickere die als verzekeringsexpert het dossier vanaf 3 maart opvolgde.

De onderzoekscommissie acht het argument dat door DG4 werd aangehaald weinig plausibel en heeft de indruk dat het veeleer om een argument a posteriori gaat.

DG4 bleek ook niet op de hoogte van het feit dat voor de aanmaak van veevoeders ook containerparkvetten werden gebruikt. Een onderzoek dat op 24 maart werd gestart wees dit al spoedig uit. Het proces-verbaal dat hierover werd opgemaakt vermeldde niet dat het ging om mogelijke contaminatie met dioxines, waardoor het parket dat het proces-verbaal op 14 april ontving, de zaak niet met de hoogste prioriteit behandelde. Een sterfte van kippen door een levering van vet van slechte kwaliteit is nu eenmaal iets anders dan een ernstige besmetting met dioxines.

Tot slot blijkt de terughoudendheid van DG4 om zelf dioxine-analyses te laten uitvoeren ook ingegeven door de kostprijs van deze analyses : 50 000 frank per stuk is uiteraard niet niets.

De dag nadat DG4 door de firma De Brabander op de hoogte werd gebracht van de analyseresultaten van het RIKILT, op 22 april, bezorgde dokter Destickere zijn gedeeltelijk rapport voor de verzekeringsmaatschappij aan een inspecteur van DG4.

DG5 zat ook niet stil. Op 30 april faxten zij de inspecteurs van de buitendienst over het probleem. De voorgestelde aanpak gebeurde naar analogie van de bestrijding van de varkenspest : traceren en blokkeren van kippen, eieren en kuikens. Dit verliep niet van een leien dakje gezien men niet over voldoende adequate lijsten beschikte.

In de loop van de maand mei - in ieder geval voor 26 mei - werd een beperkt aantal bedrijven geblokkeerd en het is pas op 26 mei, wanneer de resultaten van de eigen overheidsstaalnames binnenliepen, dat men overging tot grootschalige inbeslagnames van alle mogelijke gecontamineerde bedrijven.

Peter Vanhoutte

In het kader van DG5 dient de meldingsplicht ter sprake te komen. In het kader van het koninklijk besluit van 15 maart 1926, intussen vervangen door een nieuw koninklijk besluit van 3 mei 1999, zijn de erkende dierenartsen meldingsplichtig. De formulering van het koninklijk besluit liet echter aan duidelijkheid te wensen over. Bovendien leken bijzonder weinig dierenartsen op de hoogte te zijn van het bestaan van het koninklijk besluit of van de exacte draagwijdte ervan. Overigens werd in de aanvangsperiode van de besmetting ook een opstoot van ORT vastgesteld, een ziekte waarvoor in Nederland in die periode een waarschuwing werd uitgestuurd. Deze waarschuwing werd in ons land niet nagevolgd, hoewel er ook in ons land gevallen zouden zijn voorgekomen.

Niet alleen de dierenartsen, ook de veevoederproducenten zijn meldingsplichtig aan het ministerie van Landbouw en dit op basis van het koninklijk besluit van 18 januari 1984. Het gaat hier om een zeer ruime meldingsplicht die werd opgelegd aan eenieder die via zijn beroepsactiviteit weet heeft van een partij veevoer of grondstoffen voor veevoer die ongeschikt zijn voor gebruik in diervoer. Het is duidelijk dat dit tijdig werd gemeld door de firma De Brabander.

De controle op de vetsmelters en -ophalers is onvoldoende eenduidig en behoorlijk complex. Het is deels een bevoegdheid van DG4, deels een bevoegdheid van het IVK en inzake vergunningen en erkenningen is het een bevoegdheid van de gewesten.

Voor het ophalen van afgewerkte frituurvetten in de horeca zijn tot op vandaag geen vergunningen vereist.

Ik kom dan bij het IVK en het departement Volksgezondheid. Dokter Destickere, die op 3 maart door een verzekeringsmaatschappij werd aangewezen als deskundige om een aantal problemen bij kippenkwekers te bekijken, bezorgde zijn hiërarchische oversten en de bevoegde minister pas op 27 en 28 april een nota. Deze nota bevatte een zeer gedetailleerd overzicht van de problemen in de sector en hun omvang. Op basis van deze nota werd door het IVK een strategie uitgewerkt. Deze bestond erin om met behulp van lijsten van mogelijk gecontamineerde bedrijven, te leveren door Landbouw, met de mobiele equipes op het niveau van de slachthuizen en de uitsnijderijen partijen mogelijk gecontamineerd vlees op te sporen en te blokkeren. Uiteindelijk bleek deze strategie niet de beste. Kringhoofden en keurders maakten er herhaaldelijk hun beklag over dat zij, die instonden voor de eerstelijnskeuring, niet vóór het uitbreken van de crisis geïnformeerd werden zodat ze niet nauwlettender konden toezien op mogelijke afwijkingen en ziektes bij de dieren die in het slachthuis aankwamen. Overigens werd de gehanteerde strategie ook door de minister goedgekeurd.

Vervolgens is er de Eetwareninspectie of AEWI van het departement Volksgezondheid. Het niet tijdig informeren van de operationele diensten van de AEWI had tot gevolg dat een mogelijkheid om sneller op het spoor van de PCB's te komen, die gelieerd zijn met de dioxineproblematiek, niet werd benut. Indien men sneller tot PCB-analyses had kunnen overgaan, zou dit ongetwijfeld tot gevolg hebben gehad dat veel sneller en doortastender kon worden opgetreden dan nu het geval was met de dure en trage dioxine-analyses. De Eetwareninspectie kwam uiteindelijk pas op 28 mei in actie, de dag na het uitlekken van de besmetting in de pers. Die dag werd onmiddellijk ook een RAS-melding uitgestuurd. Hoewel de Eetwareninspectie dit sneller had kunnen doen als de dienst eerder geïnformeerd was geweest, werd België niet in gebreke gesteld door de Europese Commissie voor het laattijdige uitsturen van deze melding.

Ik wil ook even stilstaan bij dokter Destickere omdat hij een cruciale rol heeft gespeeld in het hele verhaal. Dokter Destickere kreeg van de directieraad van het IVK op 21 februari 1994 een gunstig advies tot cumulatie voor verzekeringsexpertises. Dat advies werd nooit door een minister bekrachtigd of vernietigd. Hij ging er dus vanuit dat hij als verzekeringsdeskundige dit soort expertises mocht uitvoeren. De voorwaarden van deze cumul werden echter geschonden door het uitvoeren van expertises in de eigen keurkring en op dieren die ter slachting konden worden aangeboden. Bovendien beoefende de deskundige de diergeneeskunde in de ruime zin bij het uitvoeren van zijn expertise-opdrachten, wat expliciet verboden was. Tot slot stelde hij ook handelingen die tot de bevoegdheid van Landbouw behoren. Als dierenarts viel hij voor zijn activiteiten buiten het IVK onder de reglementering van Landbouw en de tuchtregels van de Orde der Dierenartsen. De onderzoekscommissie tilt met name zwaar aan het feit dat dokter Destickere op 21 april aan een besmet bedrijf de toelating gaf om dieren te slachten. Op een ander moment gaf hij de toelating om een aantal gecontamineerde eieren verder uit te broeden. Er was bij dokter Destickere ook sprake van een zeer duidelijk belangenconflict tussen enerzijds, zijn functie als ambtenaar en de daaraan verbonden meldingsplicht in het kader van de volksgezondheid en anderzijds, de discretie die hij als verzekeringsdeskundige diende te eerbiedigen. Ten gronde blijkt de verleende cumul ook strijdig met artikel 5 §1 van de wet van 13 juli 1981 tot oprichting van een Instituut voor Veterinaire Keuring. Op vraag van de bevoegde minister werd de cumulregeling op 12 mei vorig jaar herzien.

Nog even een kort woordje over de topambtenaren die een belangrijke rol hadden kunnen spelen in de crisis. De onderzoekscommissie stelt vast dat een aantal top-

Peter Vanhoutte

ambtenaren van de betrokken departementen onvoldoende gemotiveerd zijn en dat hun taakomschrijving onvoldoende duidelijk is afgebakend, nauwelijks wordt geëvalueerd en zeker niet past in een modern management.

De kabinetschef van Landbouw werd door een directeur van DG4 geïnformeerd op 22 april 1999, in de marge van een jaarvergadering van de vereniging BEMEFA, de belangenvereniging van mengvoederfabrikanten. Pas op 27 april 1999 wordt echter gevraagd om een nota aan de minister van Landbouw op te stellen, op het moment dat de officiële analyseresultaten van het RIKILT ook in detail bekend zijn. Op 28 april 1999 wordt een spoedoverleg georganiseerd tussen het kabinet en de betrokken diensten van Landbouw en de voedingsdeskundige van De Brabander. Op deze bijeenkomst werd beslist alle verdachte bedrijven te blokkeren, mogelijk besmette dieren stroomopwaarts en stroomafwaarts te traceren en 20 000 moederdieren die besmet waren in beslag te nemen. Er werden geen maatregelen voorgesteld om de consument te vrijwaren van de consumptie van mogelijk besmette dieren. Hoewel men op 28 april 1999 eveneens vaststelde dat de verticale overdracht van dioxines een grote onbekende was, werden niet onmiddellijk wetenschappers ingeschakeld om hierin klaarheid te scheppen. Op 29 april 1999 werd de minister van Landbouw geïnformeerd. Op 26 mei 1999 werd een persbericht opgesteld op basis van een synthesesnota die op dat ogenblik bij Landbouw beschikbaar was. In dit persbericht is alleen sprake van een besmetting van veevoer. Het persbericht werd uitgestuurd op 27 mei 1999, na overleg met het kabinet van Volksgezondheid.

Het feit dat de minister in zijn eigen communicatie de eerste dagen na het uitbreken van de crisis en na het uitlekken ervan in de pers, volhield dat het ging om een contaminatie van veevoer, gaf redenen te over om te vermoeden dat er sprake kon zijn van een doelbewuste poging om de crisis te minimaliseren. Het kabinet was immers al veel eerder op de hoogte van het feit dat ook producten voor de menselijke voeding gecontamineerd waren. De kabinetschef nam echter persoonlijk de verantwoordelijkheid op zich voor deze onzorgvuldigheid in de communicatie.

De coördinatie op het kabinet van Volksgezondheid liet te wensen over. Bovendien nam een ambtenaar, die fungeerde als verbindingsman tussen het IVK en het kabinet, het dioxinedossier onmiddellijk na de aankomst van de nota-Destickere onder zijn hoede. Zijn dubbele functie gaf aanleiding tot onduidelijkheid bij de verdere opvolging, meer bepaald bij zijn visie dat het hier uitsluitend een zaak voor het IVK betrof. De minister in kwestie vertrouwde volledig op de verbindingsman gezien zijn grote technische kennis. Behalve de minister en de verbindingsman was er op het kabinet niemand op de hoogte van de exacte omvang van de contaminatie.

Het in scherpe bewoordingen opgestelde antwoord op een schriftelijke vraag om uitleg van de minister van Volksgezondheid aan de minister van Landbouw geeft de indruk dat de verstandhouding tussen de beide ministers in dit dossier op zijn minst niet uitstekend was.

De onderzoekscommissie stelde vast dat geen van de artsen die aan het kabinet verbonden waren, werd geïnformeerd. Indien dit wel tijdig gebeurd was, had men ongetwijfeld de mogelijke gezondheidseffecten beter kunnen inschatten en de bevolking beter kunnen informeren. De minister nam ook geen enkel initiatief om nadere toelichting te krijgen van de auteur van de nota-Destickere.

Bij het uitlekken van de contaminatie deelde de minister, in tegenstelling tot zijn collega van Landbouw, wel onmiddellijk mee dat er problemen waren met kippenvlees en eieren. Hierna volgde ook zeer snel een reeks maatregelen om een aantal producten uit de rekken te nemen.

De minister nam voor de onderzoekscommissie zelf de politieke verantwoordelijkheid op zich voor het niet tijdig en snel genoeg behandelen van de informatie door de Eetwareninspectie. Deze informatie bereikte de Eetwareninspectie via een leidende ambtenaar en via het kabinet zelf.

Gewezen eerste minister Dehaene verliet een Europese topconferentie zodra hij van de crisis op de hoogte werd gebracht. Dit liet bij de overige leden van de Europese Commissie de indruk na dat er zich in België een bijzonder ernstige crisis afspeelde. Vervolgens nam de voormalige eerste minister een aantal persoonlijke initiatieven waarmee hij de werkzaamheden van de betrokken administraties doorkruiste en impliciet erkende dat deze niet naar behoren hadden gefunctioneerd. Deze persoonlijke initiatieven wekten sterk de indruk dat de eerste minister panikeerde met de komende verkiezingen in het zicht.

De onderzoekscommissie stelt vast dat voormalig senator Verhofstadt een exemplaar van de nota-Destickere in zijn bezit kreeg via een voormalige associé. Hij overhandigde het op correcte wijze eerst aan eerste minister Dehaene en informeerde hem over de inhoud van de kwestie, vooraleer de nota uitlekte aan de pers.

Volgens de commissie werd de heer Verhofstadt daarbij niet gedreven door louter electorale belangen maar aanvaardde hij de crisis als bijzonder erg voor het algemeen belang van het land.

Wat het ontslag van beide ministers betreft, kan worden gezegd dat beide ministers zelf ontslag namen al lijkt het weinig twijfel dat dit ontslag mede het gevolg was van de demarche van de heer Verhofstadt bij de heer Dehaene. Het ontslag van beide ministers had een duidelijke in-

Peter Vanhoutte

vloed op de verdere afwikkeling van de crisis. Het ontslag bevestigde dat het om een ernstig probleem ging waarvoor beide ministers duidelijk de politieke verantwoordelijkheid op zich hebben genomen.

Het derde luik van mijn verslag handelt over de verantwoordelijkheden. Het beheer van de dioxinecontaminatie door de overheid liet te wensen over omwille van een aantal redenen. Ten eerste, het type en de omvang van de crisis was zonder voorgaande. Ten tweede, de administraties waren niet aangepast om dit soort crisissen op een efficiënte manier te behandelen. Ten derde, er bestond geen goede methodologie inzake risico-analyse. Ten vierde, er bestond op dat moment geen wetgevend kader noch algemene normen - in België, noch in Europa - met betrekking tot dioxines in de voedselketen. Ten vijfde, bepaalde overheden hebben duidelijk nagelaten de maatregelen te nemen die dringend nodig waren. De commissie wenst zich niet uit te spreken over eventuele strafrechtelijke en/of burgerlijke aansprakelijkheden.

Ik zal vlug even het rijtje overlopen van de verschillende verantwoordelijken. Wat de privé-sector betreft, is er in de eerste plaats de sector van de vetsmelters. De firma Verkest leverde of liet samengestelde vetten, afkomstig van de firma Fogra, leveren aan zijn klanten - de veevoederproducenten - onder de benaming "dierlijke vetten". In werkelijkheid ging het om een mengeling van vetten van verschillende herkomst waaronder vetten die afkomstig bleken te zijn van containerparken.

Wat de veevoedersector betreft, stellen wij vast de belangenvereniging BEMEFA heeft nagelaten haar leden tijdig op de hoogte te stellen van de crisis. Ze had dit nochtans kunnen doen op haar jaarvergadering van 21 april.

Wat de bedrijfsdierenartsen betreft, stellen wij vast dat zij verzuimd hebben hun regionale inspectiediensten op de hoogte te brengen van een verhoogde sterfte die in een aantal bedrijven werd vastgesteld. Bedrijfsdierenartsen zijn nochtans wettelijk verplicht dit te melden. De commissie stelde eveneens enkele tekortkomingen vast bij het gebruik van de sinds 1 maart 1999 verplichte begeleidingsdocumenten die de dieren moeten vergezellen naar het slachthuis.

Op het niveau van de slachthuizen stelde de commissie vast dat in sommige slachthuizen werd geslacht zonder de vereiste begeleidingsdocumenten wat eigenlijk verboden was.

Op het niveau van de administraties stellen wij vast dat de gevolgde werkwijze te ambtelijk, volgens een klassiek bureaucratisch model, te hiërarchisch en vaak te forma-

listisch verliep. Het gebrek aan modern management had tevens voor gevolg dat er te weinig openheid en samenwerking was tussen de verschillende diensten. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt in grote mate bij de ambtenaren-generaal.

Wat landbouw betreft, wil ik het eerst hebben over DG4. DG4 had bij het vernemen van de dioxinehypothese onmiddellijk DG5 moeten informeren en de eigen buitendiensten moeten inschakelen. DG4 heeft een inschattingfout gemaakt door zelf vanaf 19 maart geen stalen te nemen en deze te laten testen op de aanwezigheid van dioxines.

Op het niveau van DG5 stellen wij vast dat het ontbreken van werkbare lijsten van bedrijven die betrokken waren bij de crisis een aanzienlijke vertraging heeft veroorzaakt. Wij menen als onderzoekscommissie dat een dienst die instaat voor de controles van een sector steeds dient te beschikken over een gedetailleerd identificatie- en registratiesysteem. DG5 heeft ook nagelaten de Europese Commissie tijdig op zijn minst informeel in te lichten.

Vervolgens is er op het niveau van het departement Volksgezondheid het IVK. Het IVK was op 28 april op de hoogte. De gekozen strategie heeft echter pas op 20 mei tot concrete acties geleid. Het IVK heeft nagelaten onmiddellijk de Europese instellingen en de overige lidstaten op zijn minst informeel in te lichten.

De beschikbare statistische informatie bleek ook onbruikbaar, omdat zij niet systematisch en nauwgezet werd verwerkt. De cumul die door de directieraad van het IVK werd verleend aan Dr. Destickere was onwettig. Bovendien werd niet nagegaan of Dr. Destickere de hem opgelegde cumulvoorwaarden wel naleefde.

De adviseur-generaal van de Eetwareninspectie liet na zijn diensten te informeren, waardoor deze uiteraard geen proactieve maatregelen kon treffen. De twee leidende ambtenaren van de Eetwareninspectie die op de hoogte waren van de nota van Dr. Destickere meenden, na het overleg met het IVK, dat deze zaak uitsluitend onder de bevoegdheid van het IVK viel. Dit was een verkeerde inschatting. De Eetwareninspectie werd daarvoor ten onrechte niet tijdig ingeschakeld.

De onderzoekscommissie stelt vast dat Dr. Destickere ernstig te kort geschoten is op volgende punten.

Door zijn hiërarchische chefs voor 27 april niet te informeren heeft hij in de eerste plaats gehandeld als verzekeringsexpert, gebonden door de discretieplicht en niet als ambtenaar belast met het naleven van en het toezicht op de volksgezondheid. Terwijl hij sinds 3 maart 1999 wist dat er iets ernstigs aan de hand was, heeft hij als kringhoofd geen enkel initiatief genomen. Hij heeft de economische belangen duidelijk laten primeren op het

Peter Vanhoutte

belang van de volksgezondheid. Door het toestaan van het afslachten van kippen op 21 april 1999 en het verlenen van de toelating om de eieren verder te laten uitbroeden, ging hij zijn bevoegdheid als IVK-ambtenaar te buiten. Daarbij trad hij in zijn hoedanigheid van expert gelijktijdig op als rechter en partij. Na het doorzenden van zijn nota aan de heer Colla, heeft Dr. Destickere geen contact opgenomen met de minister, noch met zijn kabinet.

Dr. Destickere heeft manifest de aan de uitoefening van zijn cumul gestelde voorwaarden niet nageleefd.

Het kabinet van Landbouw beging een voorlichtingsfout door in het persbericht van 27 mei 1999 geen melding te maken van de contaminatie van kippen. De kabinetschef nam hiervoor de verantwoordelijkheid op zich. De minister beging eenzelfde fout in de eerste dagen van de crisis. De informatie van de consumenten kwam te laat op gang en bood onvoldoende houvast, wat de ongerustheid bij de consumenten enkel aanwakkerde.

Het kabinet van Landbouw is volledig verantwoordelijk voor de keuze van een strategie die onvermijdelijk tot gevolg had dat de betrokken sectoren veel te laat werden geïnformeerd. De communicatie tussen de kabinetten van Landbouw en Volksgezondheid verliep slecht, wat een efficiënte aanpak van de crisis bemoeilijkte. Het is de minister - dat geldt duidelijk ook voor Volksgezondheid -, die de politieke verantwoordelijkheid draagt voor de tekortkomingen vastgesteld bij zijn kabinet en bij zijn administratie.

Ook het kabinet van Volksgezondheid beging een beoordelingsfout door in het persbericht van 27 mei 1999 geen melding te maken van de contaminatie van kippen. Dit persbericht werd bij gezamenlijk overleg tussen de twee kabinetten opgesteld. De communicatie tussen de kabinetten van Landbouw en Volksgezondheid kwam slechts tot stand na een vraag tot informatie vanwege Volksgezondheid. Deze gebrekkige communicatie vormde een belangrijke hinderpaal bij de vlotte afwerking en aanpak van de crisis. Het kabinet draagt ten dele de verantwoordelijkheid voor de goedkeuring van de door het IVK voorgestelde strategie die erin bestond het beheer van de crisis toe te vertrouwen aan de mobiele ploegen en niet aan de keurders die actief te velde waren. Het kabinet heeft na de ontvangst van de nota Destickere nagelaten de vereiste wetenschappelijke inlichtingen in te winnen om de nota goed te kunnen duiden. Geen van de artsen die aan het kabinet verbonden waren, werd ingelicht noch om advies gevraagd. Het kabinet heeft de consumenten onvoldoende over de gevolgen van de crisis ingelicht. Ook de Eetwareninspectie en het IVK dragen hier een deel van de verantwoordelijkheid.

Tenslotte en daarmee wil ik afronden, biedt de Europese Unie geen normerend referentiekader inzake de samenstelling van veevoeders en inzake contaminanten, strak genoeg om dit soort crisissen op een efficiënte en vlotte manier aan te pakken. De regelgeving inzake meldingsplicht aan de Europese autoriteiten is onvoldoende. Door de wijze waarop zij de crisis heeft behandeld, versterkte zij in ons land de chaotische ontwikkeling van de crisis.

Vooraleer af te sluiten wens ik heel in het bijzonder mijn collega mede-verslaggever, de heer Paque, te danken voor de goede samenwerking tijdens de voorbije maanden. Ik wil ook alle commissieleden en in het bijzonder de voorzitter van de commissie danken voor de talloze uren die wij samen hebben doorgebracht en tijdens dewelke wij op een ernstige en diepgaande manier serieus werk hebben geleverd. Het rapport zoals het is mag er zijn : het is een goed en een verdedigbaar rapport. Zeker inzake het voorkomen van vergelijkbare crisissen in de toekomst bevat het een aantal belangrijke punten die lezenswaard zijn, ook voor deze regering.

De **voorzitter** : Ik dank de verslaggevers. Onze twee collega's hebben terecht gedurende bijna anderhalf uur hun verslag toegelicht.

M. Charles Janssens, président de la commission d'enquête : Monsieur le président, monsieur le ministre, chers collègues, la divulgation par les médias au printemps dernier de ce que l'on a appelé la crise de la dioxine a eu dans notre pays l'effet d'une véritable bombe.

Pour quelques litres d'huile de transformateur Askarel de 50 à 100 litres contenant des PCB déversés, peut-être accidentellement, dans des huiles de friture usagées, elles-mêmes mélangées à des graisses animales et livrées comme telles à deux fabricants d'aliments pour animaux, c'est en quelques jours, en quelques semaines, l'ensemble de notre agriculture, de notre industrie agro-alimentaire qui fut ébranlée et regardée comme pestiférée. C'est la confiance des consommateurs en la qualité de nos aliments qui fut plus que battue en brèche. C'est l'image de marque de notre pays à l'étranger qui fut quasi réduite à néant. Les conséquences humaines, sociales, économiques, psychologiques furent considérables.

A l'époque, on n'aurait pu trouver un citoyen, un observateur, un acteur même de notre vie politique, que ce soit de la majorité ou de l'opposition, qui ne réclamait la mise sur pied dans les plus brefs délais d'une commission d'enquête parlementaire chargée de faire toute la lumière sur les circonstances, la genèse, la gestion ou la non-gestion de cette crise.

D'ailleurs, dès la constitution du gouvernement issu des élections du 13 juin, la Chambre posait, à la mi-juillet, le premier acte politique significatif de cette législature en instituant en son sein une commission d'enquête à qui

Charles Janssens

elle confiait la mission notamment de faire l'inventaire complet des faits qui avaient entraîné la contamination à la dioxine, de donner une description complète de la chaîne de production de la viande, des produits laitiers et des oeufs en Belgique, de décrire les mécanismes des services de contrôle existants, de formuler des propositions et suggestions afin de les améliorer, mais surtout, du moins pour une grande part de l'opinion publique et de certains médias, de décrire la façon dont cette contamination avait été traitée dès sa découverte, de décrire la manière dont les services qui avaient pour mission d'intervenir l'avaient fait, d'identifier les différentes responsabilités et d'établir les responsabilités politiques.

Cette hâte de trouver la vérité eut pour conséquence qu'on a peut-être confondu dès le départ urgence et précipitation. En réalité, mettre sur pied une commission d'enquête à la mi-juillet, dans une période où la plupart des administrations et des institutions universitaires sont quasi désertées pour cause de vacances, et donner à cette commission un délai de six mois pour rendre son rapport équivalaient d'emblée à lui donner un handicap d'un bon mois et demi et à la forcer inéluctablement à envisager, dès ses premières auditions, à demander un délai supplémentaire, ce qui fut fait d'ailleurs au mois de janvier. Pour nous, parlementaires, c'est une première leçon à retenir.

Cette difficulté à faire démarrer la machine, ne serait-ce que les balbutiements pour trouver les experts, alimentée par les supputations gratuites de certains qui voyaient influences occultes et pressions là où il n'y avait que problèmes matériels dus à la période estivale et incompatibilité professionnelle, a influencé négativement le climat qui présidait au début de nos travaux.

A la mi-janvier, six mois plus tard, une prolongation fut donc demandée. Elle ne correspondait en réalité qu'à nous permettre de compenser le temps perdu au démarrage. Elle fut, bien entendu, acceptée. Néanmoins, six mois plus tard, la jeune mariée ou le jeune marié est probablement moins attirant(e).

L'enthousiasme de ceux qui, en juin et juillet 1999, étaient les premiers à réclamer cette commission d'enquête était singulièrement retombé, car combien de fois ne me suis-je pas vu signifier, et de tous les horizons politiques, lorsque j'évoquais l'éventuelle difficulté d'en avoir terminé pour le 3 mars, que le 3 mars était la date-butoir 3 mars et qu'il n'était pas question d'aller au-delà de cette date ?

Ma première satisfaction est donc simplement, d'avoir pu, dans le temps imparti et imposé, mener à bien la mission qui nous était dévolue, puisque le 3 mars à 17 heures 10, le vote final intervenait en commission avec le résultat que viennent de vous communiquer les rapporteurs.

Pour arriver à ces 315 pages, plus 132 pages annexes, nous avons consacré 380 heures et 50 minutes, pendant lesquelles nous avons entendu 108 témoins, sans compter les 150 heures consacrées à la rédaction du rapport.

Incontestablement, le rythme fut donc soutenu : les journées, les soirées, les nuits parfois furent difficiles et si nous, parlementaires, n'avons pas à nous plaindre, car en définitive, ce rythme, c'est nous qui nous l'imposons, je porte à mon crédit les gausseries de ceux qui ironisaient sur mon souci de respecter, notamment par des pauses, le travail de tout le personnel : secrétaires, huissiers, traducteurs, personnel technique et autre, qui nous a accompagnés, et toujours avec le sourire, pendant des heures durant nos longues réunions.

S'il est une chose d'ailleurs, qu'il me plairait de voir porter au crédit de cette commission, c'est qu'on lui reconnaisse au moins le sens du respect, notamment du respect des témoins que j'ai tenté de lui imposer. Cela a peut-être terni pour certains son image médiatique. Le côté spectaculaire y a probablement perdu, mais n'en déplaît à d'aucuns, le rôle d'une commission d'enquête n'est pas de faire du spectacle. Il est de tenter d'établir la vérité. Et le souci de l'image, le désir de séduire ne peut, à mes yeux, jamais prévaloir sur le sens de l'éthique. Jamais, nous n'avons eu devant nous des suspects, voire des présumés coupables. Ce sont des témoins que nous avons auditionnés.

Et si même pour certains, la façon dont ils avaient accompli les tâches qui leur avaient été confiées à l'époque des faits n'avait pas été des plus exemplaires, aucune allusion, aucune ironie qui eût été une atteinte à leur dignité n'aurait été pour moi justifiable.

Le rôle d'une commission d'enquête s'apparente à celui d'un juge d'instruction. Elle en a parfois les pouvoirs, elle doit aussi en avoir les devoirs. Une commission d'enquête, contrairement à certaines d'entre elles, peut-être par le passé, inconsciemment me semble-t-il, dans le chef de certains de leurs membres, en cédant à la pression médiatique, n'est pas un tribunal. Elle n'est pas une instance disciplinaire. Elle instruit à charge et à décharge. Elle apprécie des faits et tire des conclusions.

Mes chers collègues, un commissaire n'est ni un enquêteur, ni un checkiste, ni un gestapiste. Je parlais tout à l'heure de la dignité des témoins. Il en va aussi de la propre dignité d'une commission d'enquête et de ses membres de ne pas se comporter comme tels. Mais, c'est vrai que cette commission eut parfois des difficultés à faire passer son image. Le respect que je voulais à l'égard des témoins, je l'ai voulu aussi, bien entendu, à l'égard des commissaires, auxquels j'ai laissé toute liberté de poser les questions qu'ils souhaitaient poser en toute impartialité.

Charles Janssens

Cela a parfois rendu confuses certaines auditions. J'en suis conscient et j'assume.

Mais parfois aussi, certains d'entre nous n'ont-ils pas oublié la neutralité dont ils auraient dû faire preuve, se laissant aller au gré des différents témoins auditionnés à se comporter tantôt comme un avocat de la défense, tantôt comme un avocat général. Envers les uns, venant de certains bancs, certaines questions ressemblaient singulièrement à des chausse-trappes. Envers d'autres, venant des mêmes bancs, les interrogations semblaient n'avoir pour but que de donner au témoin l'occasion d'exposer sa version justificative des faits. Cette géométrie variable dans le ton et dans le fond des questions posées par certains commissaires a, à certains moments, donné l'impression qu'à la différence d'autres commissions d'enquête où chacun, du moins au départ, recherchait incontestablement la vérité, des commissaires recherchaient, au travers l'audition de certains témoins, leur vérité.

L'absolue nécessité de démontrer une thèse nuit incontestablement à la crédibilité d'une commission d'enquête. C'est regrettable. Mais n'est-ce pas compréhensible ? Cela ne démontre-t-il pas aussi les limites d'une commission d'enquête parlementaire ayant pour mission d'investiguer dans une matière à haute teneur politique ? Cela méritera incontestablement notre réflexion ultérieure. Dans cette maison, on fait de la politique. Et il n'y a aucune honte à cela. C'est son essence-même. Est-il pensable que l'on puisse faire abstraction, ne fût-ce que pendant six ou sept mois, de toute arrière-pensée partisane ou pour le moins idéologique ? Sincèrement, je l'ai cru, presque jusqu'à la fin. Les synthèses des auditions, les recommandations : deux parties essentielles de notre rapport, dont parlera tout à l'heure ma collègue Colette Burgeon, ont été votées à l'unanimité. Certes, chaque ligne a été pesée. Mais je ne pense pas que ce volet soit particulièrement mièvre. Le texte des recommandations est dense. Il constituera demain un outil essentiel pour assurer dans notre pays une chaîne alimentaire plus sûre, plus éprouvée et plus équitable. C'est une mission fondamentale de l'Etat.

J'ai cru presque jusqu'à la fin pouvoir obtenir le même consensus respectable, honorable pour chacun, dans l'élaboration objective des responsabilités et des manquements. Sincèrement, je ne pense pas que l'on me reprochera un manque d'efforts en ce sens. J'y ai mis beaucoup de mon énergie et ce fut probablement un moment de naïveté. A onze heures du terme, la dernière nuit, après avoir obtenu le consensus sur les responsabilités imputables au secteur privé et aux administrations, il est apparu comme évident qu'il était impossible de concilier, dans le volet politique, les thèses de ceux qui voulaient raboter les responsabilités du précédent gouvernement en chargeant de tous les péchés d'Israël les

responsables actuels et celles de ceux qui voulaient faire prévaloir l'objectivité historique des faits, même nuancée, même difficile à admettre. Le prix de ce consensus eût été celui du consensus mou : un texte édulcoré, neutre, sans grande signification. Le texte de ce chapitre, quand on prend la peine de le lire attentivement en parallèle avec le chapitre "constatations - conclusions", ne l'est certainement pas.

Monsieur le président, monsieur le ministre, mes chers collègues, nous venons de vivre six mois de travail intensif avec les difficultés que je viens d'évoquer, mais aussi avec d'autres que je ne peux passer sous silence car je les regrette : le retard avec lequel certains documents demandés nous sont parvenus. Je pense aux chronologies et je vous renvoie, peut-être à titre d'excuses, à la période estivale dont j'ai parlé tout à l'heure. Je pense au screening, obtenu au corps défendant de notre magistrat instructeur, que je remercie d'ailleurs.

Je pense aux fuites, volontaires ou non, vers les médias inhérentes - hélas ! - à toute commission d'enquête, ainsi qu'aux rumeurs sur les personnes. Toutefois, ces six mois de travail intensif auront quand même permis, au travers du rapport qui vous est présenté aujourd'hui, de sortir de l'ombre quelques vérités dont nous devons nous inspirer à l'avenir, même si la modestie doit nous inspirer en la matière et même si quelques interrogations demeurent inévitablement. Au sujet de ces dernières, devons-nous, pour plaire, inventer des réponses là où aucun fait n'éclairait nos questions ?

La crise que nous avons vécue relevait manifestement, pour l'essentiel, d'un dysfonctionnement collectif du système de la chaîne alimentaire. Elle a été probablement amplifiée par le système d'agriculture privilégié dans une partie du pays. Dorénavant, nous disposons d'armes supplémentaires ou, à tout le moins, nous pouvons, si nous en avons la volonté, - les pires fautes ne sont-elles pas celles que l'on ne corrige jamais ? - nous doter d'armes supplémentaires pour y remédier.

Je voudrais en tout cas remercier toutes celles et tous ceux qui ont permis d'apporter cette pierre à l'édifice : les commissaires, bien sûr, pour leur assiduité, le travail qu'ils ont abattu et la courtoisie dont ils ont fait preuve entre eux à l'exception de quelques moments de tension; les vice-présidentes pour l'assistance précieuse qu'elles m'ont fournie; les rapporteurs pour leur disponibilité et leur patience; les experts - M. Van Hoof et M. Morlet - pour leurs conseils judicieux et les éclairages qu'ils ont apportés à des débats souvent fort techniques; les secrétaires de la commission, mémoire vivante et souriante de nos travaux; et tout le personnel (Annales parlementaires, traduction, huissiers, sécurité, cafétéria, etc) qui a veillé avec nous souvent bien tard et sans qui notre vie aurait été encore bien plus difficile qu'elle ne l'a parfois été.

Charles Janssens

La crise de la dioxine appartient dorénavant au passé, même si certaines séquelles tardent à guérir. En chinois, deux idéogrammes composent le mot "crise" : celui de "danger" et celui d' "opportunité". Voilà une ambivalence riche de sens. Pussions-nous, mes chers collègues, en tirer les leçons pour l'avenir.

De heer **Paul Tant** (CVP) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, sta mij toe eerst even lucht te geven aan mijn verontwaardiging over het feit dat wij hier een uur hebben moeten wachten alvorens een minister in ons gezelschap te hebben. Weliswaar is de regering niet meer totaal fysiek afwezig, maar zij is bijna integraal mentaal afwezig. Het zou toch wel prettig zijn voor de rapporteurs, de voorzitter van de commissie en eventuele andere sprekers als de ministers minstens de indruk zouden geven aandacht te hebben voor wat hier wordt gezegd. Maar goed, de commissie heeft het hoofd neergelegd. Over de doden niets dan goed, maar misschien is het nog beter erover te zwijgen. Dat is althans het gevoel dat ik heb. *(Applaus van de heer Gerolf Annemans)*

Mijnheer de voorzitter, reeds voor de verkiezingen bestond er grote eensgezindheid om snel na de verkiezingen over te gaan tot de oprichting van een onderzoekscommissie. Ik herinner mij dat toenmalig oppositieleider Verhofstadt stelde dat de onderzoekscommissie deze keer tot op het bot moest gaan. Zijn afwezigheid hier en die van andere ministers staan wel in schril contrast tot dit vermetel voornemen en de beslistheid waarvan hij toen blijk gaf. De oprichting van de commissie vond plaats op 16 juli 1999. Diezelfde dag werd de commissie samengesteld en werden de leden van het bureau en de rapporteurs aangeduid, zonder enige poging tot consensus. Wij zijn dus eigenlijk om te beginnen al slecht gestart, vooral dan als ik vergelijk met vroegere onderzoekscommissies die onder een veel slechtere regering werden geïnstalleerd. Achteraf bleek het trouwens om een valse start te gaan, met dien verstande dat de commissie haar eigenlijke werkzaamheden slechts startte twee maanden later, namelijk half september 1999. De basisdossiers bereikten ons op 7 september 1999 wat Landbouw betrof, maar wat Volksgezondheid aangaat moesten wij wachten tot 29 september 1999. Dit gaf het gevoel - ik druk het sentiment van vele collega's uit - dat er een zekere selectie in de informatie moest gebeuren en dat de waarheid slechts mondjesmaat mocht worden toegediend. Het ging tenslotte over een dioxinebesmetting.

Ondertussen, dus in september 1999, bleek de gretigheid waarmee tot de oprichting van de commissie was beslist, grotendeels verdwenen. De verkiezingen waren achter de rug, de nieuwe regering was samengesteld en dus was de druk van de ketel. Ik herinner mij nog levendig dat commissieleden van de meerderheid, luister

goed, toen reeds aankondigden dat zij de zaak low profile wilden spelen en dat geen enkele politieke familie ongerust hoefde te zijn over het resultaat, evenwel op voorwaarde dat de nieuwe regering uit de wind zou worden gezet. Het is dus niet waar dat de berg een muis heeft gebaard, zoals sommige commentaarschrijvers op papier hebben gezet. De berg stond namelijk in verhouding tot de muis en het stond op voorhand vast dat de muis niet mocht evolueren tot, bijvoorbeeld, een paard. In die zin is de conclusie niet de juiste.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : Mijnheer Tant, om de traditie van het vragen stellen voort te zetten, wil ik u vragen over wie u het hebt als u mensen citeert die dergelijke uitspraken zouden hebben gedaan ?

De heer **Paul Tant** (CVP) : Welke uitspraken bedoelt u, mevrouw ?

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : De uitspraken als zouden wij low profile moeten werken.

De heer **Paul Tant** (CVP) : Mevrouw, dat moet u heel eenvoudig sommige collega's maar eens vragen.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : Altijd die insinuaties, mijnheer Tant. Ik denk dat u dan beter open en bloot de kaarten op tafel legt.

De heer **Paul Tant** (CVP) : Dat is geen insinuatie. Ik kan hier gerust een paar collega's ten getuige roepen, mevrouw, maar het is niet mijn gewoonte iemand die ronduit voor zijn mening uitkomt van op deze plaats daartoe te verplichten. Ik nodig iedereen die zich aldus heeft uitgelaten uit om dit ook luidop te zeggen. Maar het gaat over mensen van uw politieke familie, mevrouw.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : Ach ja ?

M. **Charles Michel** (PRL FDF MCC) : Monsieur le président, chers collègues, j'imagine que nous sommes confrontés ici à la première insinuation de M. Tant et j'imagine aussi que ce ne sera pas la dernière de sa part. En conséquence, vous me permettrez de réagir ici et je m'abstiendrai de tout autre commentaire supplémentaire par la suite. Je considère en effet, avec Mme Avontroodt, qu'est relativement grave le fait de laisser sous-entendre - comme le fait M. Tant - que certains au sein du VLD auraient formulé des déclarations de ce type. J'aurais dès lors été heureux, en tant que membre de cette assemblée ainsi que de la commission parlementaire, de savoir précisément à quoi et à qui M. Tant faisait allusion. Je crains encore une fois que M. Tant ne recoure à une méthode qui ne soit pas justifiée et qui ne fasse pas l'honneur du parlement.

De heer **Paul Tant** (CVP) : Mijnheer de voorzitter, kort en goed : als de heer Michel wat regelmatig aanwezig was geweest in de commissie en wat minder de pers te woord zou hebben gestaan ondertussen, dan zou hij meer hebben geweten wat er in de commissie tijdens onderbrekingen en op andere momenten werd gezegd. Maar u moet het niet ver zoeken, collega, zoek het in uw eigen omgeving. Voor u met anderen afreken, probeer u liever op een lijn te zetten met, op de eerste plaats, uw collega uit uw eigen fractie. Of ik dat ook nog moet verduidelijken, is dan toch nog maar de vraag.

Mijnheer de voorzitter, ik wil nog even wijzen op een misverstand, als ik het zo mag noemen, dat ons heel de duur van de commissie heeft achtervolgd. Van bij het begin heeft de meerderheid in de commissie de bevoegdheid van de commissie *ratione temporis* of dus wat de beschouwde periode betreft, willen fnuiken. Hoewel daarover in het oprichtingsbesluit dat hier in de Kamer tot stand kwam, niets werd bepaald, moest en zou deze bevoegdheid slechts de periode betreffen tot 13 juni 1999. Ik herhaal : hoewel hierover niets in het besluit zelf werd bepaald. Het meningsverschil dat hierover bestond tussen meerderheid en oppositie werd jammer genoeg nooit uitgeklaard. Weliswaar konden sommige van de huidige ministers worden gehoord. Uit de conclusies mocht dit evenwel niet blijken, met het gekende gevolg.

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : Mijnheer de voorzitter, ik hoor de heer Tant hier weer verwijten uiten aan de meerderheid.

De heer **Paul Tant** (CVP) : Het is iets te weinig genuanceerd, toegegeven.

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : In dit verband, mijnheer Tant, hebt u het over de tijdslimiet die de commissie zich zou hebben opgelegd. Ook dat zou weer een dictaat van de meerderheid zijn. U zult zich toch wel herinneren dat ik herhaaldelijk heb verklaard, ook op werkvergaderingen, dat dit voor mij niet het geval zou zijn. Als u met de meerderheid bedoelt dat ik dit ook heb gedaan, dan vergist u zich. Ik zou graag hebben dat u dit rechtzet.

De heer **Paul Tant** (CVP) : Ik ben blij met deze correctie die ik trouwens zelf zal herhalen in de loop van mijn betoog, wees gerust. Ik vermeld hier een enigszins generaliserende uitslating, daar ben ik mij van bewust, maar ik ben daar ook toe verplicht als ik, zoals gewoonlijk, beknopt wil zijn. Overigens is de klassieke verhouding meerderheid-oppositie nooit ver weg geweest in de commissie. Ook dat is een generalisering, maar die lijkt op haar plaats. Naast het nooit aangesneden meningsverschil over de periode die door de commissie mocht of moest worden bestreken, was er ook af en toe een stemming over wie wanneer waarover mocht worden

gehoord. Men kan dit niet ontkennen. Voor alle duidelijkheid, wij hebben alle voorstellen die terzake werden gedaan, mee gesteund. Het omgekeerde was echter niet altijd het geval. Men heeft ons het horen van sommige personen onmogelijk gemaakt, het moment daarvoor opgedrongen en zo meer. Dat gebeurde volgens het klassieke stramien meerderheid versus oppositie.

Verder was er ook nog de ontijdige indiening van het wetsontwerp op het agentschap inzake voedselveiligheid, dat ik de gedwongen geboorte met de ijzers wil noemen. Ik weet niet of de jongeren dit fenomeen nog kennen.

De **voorzitter** : Mijnheer Tant, de voorzitter van de commissie vraagt even het woord.

De heer **Paul Tant** (CVP) : Mijnheer de voorzitter, ik zou toch willen dat men mij af en toe ook op mijn elan laat doorgaan.

De **voorzitter** : Mijnheer Tant, ik bevestig dat u dit kunt doen na deze onderbreking.

M. **Charles Janssens** (PS) : Il n'est pas dans mes habitudes de vous interrompre, monsieur Tant. Rassurez-vous, je ne le ferai probablement plus aujourd'hui car je commence à me lasser d'entendre ce discours.

Je voudrais simplement vous faire une remarque. Vous parlez du choix des témoins et du moment où ils ont été programmés. J'ai nettement l'impression que chaque groupe politique a eu satisfaction au sujet de la liste qu'il m'a transmise des témoins qu'il souhaitait auditionner. Que ce ne soit pas le jour souhaité ou que certains n'aient peut-être pas été entendus, vous devrez reconnaître, en toute objectivité, que c'était probablement parce qu'ils n'avaient rien à dire et qu'ils nous l'ont dit eux-mêmes.

Les témoins, notamment les personnalités politiques que plusieurs groupes souhaitaient entendre, ont tous été auditionnés, quel que soit leur groupe politique.

Je crois que vous avez une obsession, monsieur Tant. Depuis le début, j'ai l'impression que vous essayez par tous les moyens de nous prouver que la crise qui a été découverte fin mai relève de la responsabilité des personnes qui sont devenues ministres au mois de juillet. C'est pour le moins surréaliste ! Lorsque la création de cette commission d'enquête a été décidée, c'était dans l'émotion du moment, en mai-juin, et personne ne se préoccupait de savoir comment la crise allait continuer à être gérée. Notre commission d'enquête n'était pas là pour contrôler un gouvernement en place. C'est le rôle des commissions permanentes. Personne ne pouvait

Charles Janssens

vous interdire d'interpeller où et quand vous le vouliez le ministre actuel de l'Agriculture ou de la Santé publique. Notre commission d'enquête avait pour mission de faire la lumière sur ce qui s'était passé.

Cette obsession, je peux la comprendre et je n'ironise pas mais un adage dit, monsieur Tant, que le pouvoir use. Je remarque de plus en plus que le pouvoir use surtout quand on ne l'exerce plus !

De heer **Gerolf Annemans** (Vlaams Blok) :... dat alle getuigen die ooit door een commissielid zijn verzocht om te mogen gehoord worden, allemaal zouden gehoord zijn. Een simpel voorbeeld volstaat. Ik heb bij het begin van de werkzaamheden van de Commissie een brief geschreven met een lijst van betrokken journalisten die ik graag had gehoord, onder meer mevrouw Vander Donckt. Zij heeft nadien de Commissie zelfs aangeschreven bij een gelegenheid die we misschien straks nog kunnen bespreken. Zij heeft meermaals de bereidheid getoond om door de commissie gehoord te worden, maar de Commissie weigerde dit steeds. Dit is slechts een voorbeeld om u op dit punt tegen te spreken. Ik ben niet aan mijn trekken gekomen over het horen van de getuigen en de lijst die ik toen heb gegeven.

De heer **Paul Tant** (CVP) : Mijnheer de voorzitter, ik kan het concreter maken door te zeggen dat er voorstellen waren om firma's te horen - vermits het over privé-slachthuizen gaat zal ik hier de namen niet vermelden - om sommige zaken bij de heer Destickere te verifiëren. Wij hebben voorgesteld om de heer Decraemere van DG5 en een communicatiedeskundige te horen. Wij gingen uiteindelijk akkoord om dat opnieuw te overwegen bij het finaliseren van het verslag, maar toen is alles tussen de plooiën van de overhaasting gevallen.

We hadden er in de commissie oorspronkelijk voor gekozen om de politici opeenvolgend en op het einde te zien, maar er moest een uitzondering worden gemaakt. Dit zijn allemaal aangelegenheden die met meerderheid tegen minderheid werden beslist. Ik kan daar ook een zeker begrip voor opbrengen. U haalt de reden daarvoor niet direct aan, tenzij misschien op het einde, maar dan beperkt u zich tot een loutere insinuatie en daar kunt u niet van meespreken. Immers, de PS draagt de medeverantwoordelijkheid onder de vorige regering en geeft de indruk herboren te zijn en van een nieuwe beleidsvisie aan te hangen, waar ik nog niet veel van merkte. Ik kom daar straks nog op terug. Ik zou de kritiek op anderen wat matigen mocht ik in uw plaats zijn, mijnheer de voorzitter van de commissie.

De **voorzitter** : Mijnheer Tant, al degenen die tot nu toe een onderbreking hebben gevraagd zijn ook ingeschreven in het debat. Houdt dus nog iets over voor straks.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : Dit zal mijn uiteenzetting van straks met een minuut inkorten.

Mijnheer de voorzitter, als we het lijstje dat de heer Tant nu voorlegt effectief nog hadden moeten afwerken, dan hadden we nog minder dan 10% van onze tijd kunnen besteden aan de aanbevelingen en aan het rapport. Dit was immers een essentieel element van onze opdracht. We hebben nu reeds 90% van onze tijd besteed aan hoorzittingen.

De heer **Paul Tant** (CVP) : Mevrouw, ik was noch voorzitter, noch ondervoorzitter, noch lid van het bureau. Ik was dus niet verantwoordelijk voor de organisatie van heel het gebeuren. Ik zal u daarover straks nog meer zeggen. Dat er zoveel mensen gehoord zijn, daar had ik ook mijn vragen bij, maar daarover gaat het momenteel niet !

Het enige wat ik zeg is dat een aantal beslissingen genomen zijn met meerderheid tegen minderheid. Dat kunt u niet ontkennen. Ik kan u de lijst geven van aangelegenheden waarop de beslissingen betrekking hadden op dat moment.

Als u de waarheid geen geweld aandoet, dan zult u moeten erkennen dat wij van de minderheid elk voorstel om instanties of personen te horen, mee steunden. Het omgekeerde was af en toe niet het geval. Ik denk dat dit niets dan de waarheid is.

Mijnheer de voorzitter, naast de beslissing over wie wanneer mocht worden gehoord was er de sterke politieke inkleuring van heel het gebeuren door de ontijdige indiening van het wetsontwerp op het voedselagentschap. Zoals dat voor elk wetsontwerp het geval is werd ook hier een memorie van toelichting ingediend.

Daarbij had men liefst gebruikgemaakt van de conclusies uit de onderzoekscommissie. Zij hebben elkaar in de behandeling doorkruist. De leden van de meerderheid van de onderzoekscommissie konden niet anders dan de motivatie van het wetsontwerp tot de hunne maken, en daarop hun tussentijdse conclusies richten. Dat heeft uiteraard de leden van de oppositie in hun traditionele rol teruggedrongen. Alleen waren wij niet de indieners van het wetsontwerp. Dat is het grote verschil.

De eindstemming was dus eigenlijk de consecratie van de rode draad die gedurende de werkzaamheden van de commissie aanwezig was.

Wie het gedeelte "vaststellingen" van het verslag integraal leest, meer bepaald de tekst onder de nummers 51 en vooral 52, kan zelf vaststellen dat dit gedeelte van het verslag niets meer is dan een platte verheerlijking van het optreden van de heer Verhofstadt en de zijnen. Dit dient niet de geloofwaardigheid van het verslag, dat nochtans beter verdient.

Paul Tant

Mijnheer de voorzitter, collega's, ik heb ook enkele woorden van waardering voor het verslag. Het feitenre-laas zoals het uit de opeenvolgende getuigenissen naar voren komt is verhelderend, zowel voor het verloop van de crisis als voor de aanpak ervan. De daaruit gedistil-leerde "vaststellingen en conclusies" zijn echter, voorna-melijk op het einde, een ten behoeve van de meerderheid gecharmeerde synthese van de feiten.

De verantwoordelijkheden worden voldoende duidelijk omschreven, ten minste wat de diensten en ambtenaren betreft. Dit staat volkomen haaks op de totale onwil van de meerderheid om ook het crisisbeheer van de huidige regering enigszins te laten evalueren. Kleinzerigheid heeft dus zwaarder gewogen dan klaar inzicht.

Bovendien heeft men van de daaruit voortvloeiende breuk in de consensus binnen de commissie gebruik-gemaakt om nog vlug even met modder te gooien naar gewezen ministers, vooral naar degenen wier partijen niet meer tot de meerderheid behoren.

Wat bijvoorbeeld Jean-Luc Dehaene betreft legt men op een belachelijke wijze een causaal verband tussen het verlaten van de Europese top en de omvang die de crisis heeft genomen. Een gulden regel in de oude logica luidde : post hoc, non erga propter hoc.

Ter verduidelijking : het is niet omdat iets nadien komt dat het erbij komt. Klaarblijkelijk bleek er al snel een oorza-kelijk verband te zijn - in de tijd althans - dat echter nergens op sloeg. De toepassing van deze spreuk geldt zeker in dit geval.

Wat de heer Pinxten aangaat, was in de eerste ontwerp-tekst betreffende de verantwoordelijkheid alleen sprake van de onvolledigheid van een eerste persmededeling. In de uiteindelijke tekst die men te elfder ure opstelde, bij nacht en ontij en slechts in aanwezigheid van leden van de meerderheid, voegde men er op een vrij achterbakse wijze nog snel een reeks overwegingen aan toe.

Het is duidelijk dat wij ons van een dergelijke werkwijze en nog meer van de inhoud van dergelijke toevoegingen distanttiëren, omdat zij louter en alleen neerkomen op een partijpolitieke afrekening in een duister achterkamertje.

De aanbevelingen daarentegen zullen bij een afdoende implementatie ervan ook leiden tot grote waarborgen qua voedselveiligheid, via een meer aangepaste organisatie en een betere informatie-uitwisseling tussen diensten, verantwoordelijken en consumenten.

Het rapport vertoont evenwel een aantal hiaten en onvol-komenheden die mede het gevolg zijn de volgende oorzaken die volgens mij leidden tot het gekende resul-taat, en die ik later nader zal toelichten.

Ten eerste, het indekken van meningsverschillen tussen meerderheidsfracties.

Ten tweede, de vaak onvoldoende organisatie en voor-bereiding van de werkzaamheden van de commissie, vooral in de beginfase.

Ten derde, het onvoldoende beroep doen op deskundig-hed, voornamelijk bij het finaliseren van het verslag, waardoor heel wat informatie en suggesties jammer genoeg onbenut bleven.

Ten vierde, de overhaast, waarmee de laatste dagen en uren van het bestaan van de commissie moest worden gewerkt. Ter illustratie : vaak had ik het gevoel dat de vijftien aanwezige betweters ter plaatse nog moesten overgaan tot de redactie van het verslag, zelfs al betrof het cruciale elementen. Dat kost uiteraard heel wat tijd, spanning en energie.

Tot slot, het gebrek aan moed, waarnaar de heer Anne-mans daarnet verwees, om sommige aspecten te belich-ten, zoals de rol van de media. Op dat vlak drongen wij een aantal keren aan.

Dienvolgens werd nooit een echte poging ondernomen om klaarheid te scheppen over de werkelijke gezondheidsrisico's voor de bevolking ingevolge de dioxine- en PCB-besmettingen. De commissie be-steedde heel wat tijd aan het horen van professoren en deskundige wetenschapslui. Alles beperkte zich evenwel tot het naast elkaar formuleren van inzichten zonder enige poging tot synthese of conclusie.

Analoog met de Dutroux-commissie bleken ook in deze believers en non-believers tegenover elkaar te staan. AGALEV en ECOLO maximaliseerden voortdurend het gezondheidsrisico, terwijl voornamelijk de PRL het om-gekeerde deed. Dit fundamenteel meningsverschil tus-sen twee meerderheidsfracties heeft blijkbaar zelfs de wil gefnuikt om tot een eenheidsvisie te komen.

De burger, die hoopte dat de commissie duidelijkheid zou brengen over het risico dat hij liep, blijft zonder meer op zijn honger.

Het opmaken van de lijsten van getuigen, het voorberei-den van vragen en het al dan niet komen tot conclusies, gebeurde, vooral in een eerste periode, op grond van een elk-wat-wils-principe dan vanuit een gemeenschappelijk geformuleerde doelstelling en strategie.

Hoewel de commissiewerkzaamheden op zeer veel vlak-ken een fundamenteel informatie- en communicatie-probleem reveleerden - dat hebben de media ondertus-sen ook ontdekt -, wordt hierbij in de aanbevelingen nauwelijks stilgestaan. Nochtans werden er in de loop van de commissiebesprekingen geregeld suggesties ge-daan in verband met de gezamenlijk gevoerde en geza-menlijk beheerde wetenschappelijke en praktische

Paul Tant

informatiebestanden die erg nuttig zouden kunnen zijn. Die bestaan voorlopig niet. Iedereen zei nochtans dat dit één van de aanbevelingen van de commissie moest worden. We hebben dit door de overhaasting over het hoofd gezien.

Ik denk ook aan de suggesties voor een beter en vooral geloofwaardiger communicatiebeleid. De verwijzing naar het agentschap, dat in de aanbevelingen van het verslag voorkomt, lijkt ons alleen maar terecht in de mate dat het snel over de vereiste geloofwaardigheid kan beschikken. Daar zal nog wel wat tijd overheen gaan.

De overhaasting waarmee op het einde werd te werk gegaan en het onvoldoende benutten van de deskundigheid die de Kamer in huis heeft als het op rapportering en besluitvorming aankomt, heeft gemaakt dat sommige besluiten niet werden genomen. Al te veel werkte men op basis van de hersenspinsels van de rapporteur. Ik mag de meervoudsvorm niet gebruiken, want het moest telkens de ontwerptekst van één rapporteur zijn die als basis diende. Men heeft zich al te weinig laten leiden en inspireren door de deskundigen. Dat heeft ons veel tijd en kwaliteit gekost. Wat het agentschap betreft, mijnheer de minister, zou het misschien nuttig zijn om ons te vertellen waarom al die haast nodig was. Men heeft ons gezegd dat het rapport nu moest worden ingediend. Ik hoor daar nu niets meer over. Men zal dat ei wel in stilte aan het uitbroeden zijn, maar toch verbaast die stilte mij een beetje. Het zou nuttig zijn dat u ons vertelt waarvoor die overhaasting nodig was.

Ten slotte kan worden betreurd dat niet werd ingegaan op onze herhaalde suggestie om ook de rol van de media in het verloop van de crisis van naderbij te bekijken. Klaarblijkelijk ontbrak de moed om ook dit aspect uit de doeken te doen. Of vreesde men dat ook daar enige inscenering aan het licht zou komen? Een door ons in extremis gedaan voorstel om deskundigen terzake te horen, viel tussen de plooiën van de overhaasting.

Collega's, het feitelijk verloop en de aanpak van de dioxinecrisis voor 13 juni wordt vrij duidelijk beschreven en geëvalueerd. Evenwel wordt geen of een zeer onvolledig antwoord gegeven op de vraag die in de eerste plaats bij de burger leefde, namelijk hoe deze crisis kon uitgroeien tot de omvang die hij uiteindelijk kreeg? Dit was de opdracht van deze commissie en vele mensen verwachtten hierop een antwoord.

Ongetwijfeld werd de crisis in de eerste periode door bijna iedereen onderschat. Bij de verantwoordelijken leefde de overtuiging dat zowat alles op automatische piloot kon worden opgevangen en opgelost. Men was vertrouwd met het fenomeen dioxine; men had de dioxinevergiftiging van de citruspulp immers behoorlijk

aangepakt. Men beschikte over goed gemotiveerd, deskundig personeel dat korte tijd voordien in Nederland was te hulp geroepen voor de tracering van besmettingen. Men dacht dat men dit probleem vrij snel onder controle zou kunnen krijgen.

Klaarblijkelijk wou men de tracering en blokkering van besmette bedrijven en dieren achter de rug hebben vóór het ruimere publiek op de hoogte te stellen. Bedoelde communicatie was voorbereid en gepland. Zij werd echter doorkruist door de berichtgeving zelf, enkele dagen vóór de geplande officiële mededeling.

De eerste mededeling miste daardoor grondigheid en samenhang. De gevolgen voor de volksgezondheid waren onduidelijk, wat de ongerustheid alleen maar aanwakkerde.

Door het ontslag van de beide ministers dat rechtstreeks werd uitgelokt door de grotendeels geënceneerde overhandiging door Verhofstadt van het verslag-Destickere aan Dehaene evolueerde de crisis van een onduidelijk volksgezondheidsprobleem evenwel vrij snel tot een politieke crisis. Dat dit gebeurde onder het oog van de media versterkte het drama-effect.

Alhoewel de meerderheid met uitzondering van de SP gepoogd heeft dit punt onder de mat te vegen, hebben de ondervragingen van getuigen samen met andere onderzoeksgegevens verscheidene leden van de commissie ervan overtuigd dat het initiatief om het verslag-Destickere in handen te krijgen niet uitging van Destickere, maar van toenmalig senator Verhofstadt zelf. Hoe kan anders worden verklaard dat Verhofstadt reeds een etmaal vóór hij het rapport kreeg, informeerde naar wat en wie de heer Destickere eigenlijk was. Dit kan louter toeval zijn. Ik ben echter van het tegendeel overtuigd.

Overduidelijk blijkt ook dat na de ontvangst van het verslag het verdere verloop van de feiten grondig werd overlegd met de reclameadviseur van de VLD om het optimaal electoraal te gebruiken. Niemand zal hierover verrast zijn. De enige vergissing die men beging, was dit krampachtig te willen verbergen achter verzonnen verhalen over het feitelijk verloop van de overhandiging van het verslag.

Dan waren er de opeenvolgende verhalen van Verhofstadt over het ogenblik waarop en de mate waarin Slangen bij het beheer van dit dossier werd betrokken. Verhofstadt poogde daarbij de rol van Slangen zoveel als mogelijk te minimaliseren om zijn eigen zorg voor de volksgezondheid geloofwaardiger te maken. In diverse interviews en in zijn getuigenis voor de commissie kon Slangen evenwel niet nalaten de eigen rol te onderstrepen. Dit leverde ons een aantal tegenstrijdigheden op en voedde de argwaan over de geloofwaardigheid van het hele verhaal.

Paul Tant

Het is precies de vrees om op dit soort tegenstrijdigheden te worden betrapt die het totaal onaanvaardbare maar door de eerste minister goedgekeurde gedrag verklaart van de heer Slangen in de onderzoekscommissie toen hij weigerde op precieze vragen terzake te antwoorden. Een nog duidelijker bewijs van het electorale gebruik van dit dossier is heel de inscenering rond de overhandiging ervan door Verhofstadt aan Dehaene. Verhofstadt beweerde voor de commissie dat het zijn bedoeling was het verslag te overhandigen op maandagavond 31 mei. Hij had het verslag zondag ontvangen en liet het kabinet van de eerste minister opbellen om een afspraak voor maandagavond vast te leggen. Daartegenover staat de verklaring van Slangen voor de commissie waar hij zegt dat reeds 's middags was uitgemaakt dat dit pas zou gebeuren op dinsdagmorgen.

Zogenaamd toevallig werd Verhofstadt de hele dinsdag gevolgd door VTM, een gedroomde kans dus om als een heus staatsman, het rapport onder de arm, wars van elke electorale berekening, naar Dehaene te stappen.

Het dramatiserende effect kan niet worden ontkend. Dit loochenen is het licht van de zon loochenen. Ons besluit hierover staat dan ook vast.

Ten eerste, er kan niet worden aan getwijfeld dat het rapport-Destickere electoraal strategisch werd gebruikt en dat dit gebeurde in overleg tussen Slangen en Verhofstadt.

Ten tweede, het hiertoe georganiseerde scenario moest klaarblijkelijk, zo is het ook verteld geweest, de ministers tot ontslag dwingen en Verhofstadt toelaten op te treden als redder des Vaderlands, wars van elke electorale bijbedoeling.

Ten derde, om dit laatste geloofwaardig te maken moest de rol van Slangen zoveel mogelijk geminimaliseerd en aan het gezicht onttrokken worden. Dat is de reden van de kregeligheid wanneer vragen werden gesteld die de rol van Slangen konden reveleren. Ongetwijfeld is dit ook het motief voor het arrogante en ontoelaatbare optreden van Slangen in de commissie waar hij zich niet alleen weigerachtig toonde om de precieze vragen te beantwoorden maar waar brutaliteit vaak een vluchtweg moest bieden.

Ten vierde, het feit dat wellicht begrip kan worden opgebracht voor het electoraal aanwenden van dit dossier in die periode ontslaat ons niet van de vaststelling dat het verloop van de crisis aldus mee werd beïnvloed en dat de dramatisering van de toestand de sociaal-economische gevolgen ervan minstens veeleer heeft versterkt. Het is wat ons betreft onaanvaardbaar - en wij staan daarin klaarblijkelijk niet alleen - hieraan in het verslag en de conclusies bewust voorbij te gaan.

Ten vijfde, een aantal vragen blijft tot op vandaag onbeantwoord. Evenwel werden geen sluitende bewijzen gevonden van een significante voorkennis van dit dossier. Echt misbruik kan tot hiertoe niet worden aangetoond. Gebruik ervan kan niet worden ontkend. Dit niet krampachtig verbergen had heel wat misverstanden en onder andere het kleineren van het parlement en de parlementsleden kunnen voorkomen.

Ook de rol van de ministers Gabriels en Aelvoet in het verloop van de crisis kan niet worden ontkend. De warrige communicatie over een eventuele tweede contaminatiebron - u herinnert zich de afgeleide besmetting door de verwerking van de besmette kadavers - heeft de Europese Commissie doen twifelen aan het eenmalig karakter van de contaminatie en heeft haar gestrengheid nog versterkt.

Mijnheer Gabriels, u knikt van nee, maar als u uw tijdschrift gelezen hebt, zou u het verslag eens even moeten lezen, met name het verhoor van de heer Poudelet, ambtenaar van de Europese Commissie. Hij verklaart woordelijk dat dit het effect was van de communicatie in die periode. Een en ander lag trouwens mee aan de basis van de veralgemening van PCB-tests op alle uitvoerproducten. Het heeft dus wel degelijk een invloed gehad op het verloop van de dioxinecrisis. Dit in het verslag verzwijgen of verdoezelen is het parlement en de mensen een deel van het dioxineverhaal onthouden. Dat is de verantwoordelijkheid van de meerderheid in deze commissie. Wij wensen die niet tot de onze te maken.

Nochtans werden in de commissie de ministers Verhofstadt, Gabriels en Aelvoet gehoord. Nochtans werden wel degelijk amendementen ingediend bij het verslag die die rol moesten reveleren. Zij werden echter schaamteloos door de meerderheid van de tafel geveegd, zó vakkundig en grondig zelfs dat er in het verslag zelfs geen melding van werd gemaakt.

Ik kom tot mijn algemeen besluit.

De commissie is jammer genoeg laattijdig uit de startblokken gekomen. Heel veel tijd werd besteed aan een indrukwekkende reeks getuigenissen, die meestal verhelderend waren. Doch, het gebrek aan doelgerichtheid en organisatie, voornamelijk in de eerste periode, maakte dat zij soms onredelijk lang uitvielen. In elk geval werd onvoldoende tijd uitgetrokken voor de conclusies, de aanbevelingen, de verantwoordelijkheden. Vanuit de meerderheid werd op de duur botweg de wet gedicteerd, klaarblijkelijk vanuit een vooraf afgesproken scenario.

De onwil van de meerderheid om de crisisperiode integraal te overschouwen heeft aan een deel van de vaststellingen en verantwoordelijkheden een exclusief meerderheidskarakter gegeven. Ik heb daarvoor geen motivatie aan te reiken. De lezing ervan zal iedereen overtuigen. De kleinzerigheid van sommige hoofdrolspe-

Paul Tant

lers in het laatste gedeelte van de crisis heeft de consensuswil vroegtijdig afgebroken. De huidige meerderheid moet klaarblijkelijk nog leren omgaan met kritiek. Ook veel journalisten kunnen hierover meepraten. In elk geval lag deze kortzichtigheid mee aan de basis van onze tegenstem in de commissie. Het is ongetwijfeld een illusie aan te nemen dat de meerderheid alsnog bereid zou zijn haar evaluatie wat bij te sturen en vooral uit te breiden. Ik vrees dat dit er ons toe zal nopen ons stemgedrag ook bij de eindstemming aan te houden.

M. Luc Paque (PSC) : Monsieur le président, monsieur le ministre, chers collègues, lorsque l'historien épingle un fait appartenant au passé, il le choisit parce qu'il pressent qu'il est porteur de sens pour ses contemporains. Tout en récoltant les documents les plus pertinents, les plus significatifs, il tente, dans la masse des informations qu'il découvre au fur et à mesure de son enquête, de se faire une idée toujours plus précise de l'événement, d'en synthétiser les causes et d'en cerner les conséquences immédiates sur le vécu des personnes et de la société dans son ensemble.

L'historien poursuit un objectif fondamental, celui d'informer ses contemporains des leçons de l'histoire, de le sensibiliser aux réponses qui ont été données en s'appuyant sur une démarche marquée du sceau de l'objectivité.

Lorsque le juge d'instruction procède à une enquête, il poursuit la tâche d'instruire à charge et à décharge; de la même façon que l'historien, il tente de trouver des témoignages écrits ou oraux lui permettant de corroborer ou d'infirmer le caractère répréhensible d'un fait qui a été jugé comme tel par au moins un de ses contemporains.

L'historien et le juge d'instruction usent d'une méthode assez similaire et y recourent pour mieux saisir la réalité. Néanmoins, la finalité de leur exercice d'objectivité est divergent. Si le premier réécrit l'histoire, c'est notamment pour susciter auprès de ses contemporains une réflexion plus approfondie de ce qui devrait être le présent et le futur; si le second s'intéresse aux arcanes non élucidées du passé, c'est principalement dans le but de déterminer les responsabilités par rapport à un fait posé.

Et nous ? En tant que politiques travaillant au sein d'une commission d'enquête ? Quelle devrait être notre démarche ? Quels devraient être nos objectifs ?

En ce qui concerne notre méthode de travail, c'est l'objectivité par rapport aux documents que nous recevons, c'est l'objectivité par rapport aux propos déclarés sous serment qui devraient guider nos analyses et nos synthèses.

De même, à l'instar de l'historien et du juge d'instruction, nous devrions poursuivre comme buts ceux de réfléchir à une nouvelle méthode de gestion politique et de consacrer les responsabilités des faits et des actes qui ont été posés.

Mais, sommes-nous suffisamment indépendants pour juger, avec toute l'objectivité requise, l'épisode de la crise de la dioxine quand cette contamination a eu des conséquences aussi déterminantes sur le plan politique ? C'est la question que je me permets aujourd'hui de vous poser, chers collègues, après plus de huit mois de travail continu sur la gestion de cette crise.

Si nos investigations et notre méthode sont, en théorie, proches de celles de l'historien et du juge d'instruction, force est de constater que nous avons une énorme faiblesse par rapport à ces acteurs : nous ne sommes, en aucun cas, la tierce personne capable d'objectiver en toute sincérité.

Nous devons admettre qu'en enquêtant sur la pertinence des actes posés par nos pairs, les interrogations au cours des auditions et les discussions qui s'en suivirent sont indéniablement partisans et intéressées.

Et comment cela aurait-il pu être autrement ? Y a-t-il un seul de nos concitoyens qui a pu croire un seul instant que l'examen de la crise alimentaire serait empreinte de l'objectivité nécessaire et que les responsabilités liées à l'examen de cette crise seraient politiquement correctes ?

La révélation de la contamination de la chaîne alimentaire par la dioxine était en soi un fait politique de haute importance parce qu'elle concernait tous nos concitoyens sans exception et les conscientisait plus profondément encore aux questions liées à la qualité de l'alimentation et à la sécurité alimentaire. Cette communication était absolument nécessaire.

Mais la campagne électorale - et l'émulation qu'elle suscitait - n'a nullement aidé à la compréhension politique du dossier et a pris des allures partisans et politiques, que d'aucuns ont tenté de maintenir tout au long de nos travaux.

Comment parvenir aux conclusions consensuelles les plus objectives qui soient lorsque l'opposition libérale et écologiste d'hier est actuellement aux rênes du pouvoir et que les acteurs politiques d'hier sont soit dans l'opposition soit au sein d'un gouvernement plus bleu que rouge ?

La recomposition politique et l'inversion des rôles qu'elle a entraînée s'est développée sur fond de gestion de la crise de la "dioxine". En est-elle la cause directe, en

Luc Paque

est-elle la cause indirecte ? Si, à juste titre, l'électeur a été sensibilisé par le désastre alimentaire qu'il a manqué d'encourir, la classe politique belge a, quant à elle, utilisé cette crise comme prétexte au changement.

Guy Verhofstadt, alors chef de file de l'opposition libérale flamande, pourrait en être le symbole. En remettant au premier ministre un document utile pour la connaissance de la crise, il devenait l'autre chevalier blanc -ou plutôt chevalier bleu- de nos concitoyens, alors que cette note ne présentait aucun autre élément scientifique pertinent justifiant un surcroît de méfiance au sein de la population.

Dès lors qu'il intervenait comme acteur politique de cette crise, celle-ci a pris des allures partisans, dépassant le débat pourtant fondamental de la sécurité alimentaire.

Je suis convaincu que l'examen de la crise de la dioxine a été et reste biaisée. La crise de la dioxine a d'abord été une crise alimentaire. Mais très rapidement, elle s'est métamorphosée en un scénario politique, scénario dont la commission d'enquête a été, en quelque sorte, le prolongement. Elle a révélé les instincts tribaux des plus intéressés par les conséquences politiques de la crise alors que son rôle était tout d'abord celui d'analyser avec le plus d'objectivité des faits et des dires de chacun. Ces interprétations douteuses m'ont profondément déplu. Elles ont justifié mon abstention pour l'ensemble des chapitres "constatation" et "responsabilité".

Sans vouloir polémiquer, je crois que notre tâche aurait été plus saine si nous avions réellement instruit à charge et à décharge. J'ai malheureusement la très nette impression qu'il y a eu, dans la détermination des responsabilités, une volonté de la majorité actuelle de s'assurer les voix de certains de ses partenaires politiques. Ce type de concession n'est pas acceptable et décrédibilise l'objectivité de ces rapports.

Si l'objectivité ne semblait pas être l'apanage de certains commissaires, tant de la majorité que de l'opposition, il faut constater que l'appréciation faite par le gouvernement de la gestion de la crise est pour le moins surprenante. Je dois vous avouer qu'en entendant les ministres actuels de l'Agriculture et de la Santé publique, je n'ai pu m'empêcher de les comparer au dieu primitif de l'Antiquité romaine, Janus.

Cela, en soi, pourrait être honorable, mais, en ce qui les concerne, la comparaison aurait plutôt des accents négatifs. Je m'en explique. Janus, s'il a laissé fort honorablement son nom au premier mois de l'année, est avant tout le dieu des portes de la cité. Les Romains le représentaient sous les traits d'un personnage à double visage : l'un était tourné vers la cité, l'autre vers le monde extérieur.

Ce double visage est en toute vérité celui du gouvernement actuel. Suite à différentes auditions, il s'est avéré qu'en matière d'appréciation de la gestion de la crise de la dioxine, les propos tenus par les membres de ce gouvernement étaient radicalement différents selon la qualité de son interlocuteur.

Il est évident que, sur un plan strictement politique, la majorité gouvernementale avait intérêt à entretenir l'idée, auprès de la population belge, que l'ancienne coalition n'avait pas été apte à gérer la crise de la dioxine. Mais quelle est réellement la crédibilité de ces propos, lorsque le même gouvernement défend auprès des instances européennes, en octobre 1999, la façon dont cette crise a été gérée avant les élections de juin 1999 ?

Permettez-moi, chers collègues, de citer certains extraits de la réponse rédigée par la Belgique, en octobre 1999, à la suite de l'avis motivé de la Commission européenne.

Cette réponse, signée de la main des ministres actuels de l'Agriculture et de la Santé publique, est l'expression du double visage de la majorité actuelle. Elle est exemplaire du climat d'hypocrisie dans lequel nous baignons depuis le début de cette législature.

Que peut-on par exemple y lire ? Je n'ai que l'embarras du choix.

"A partir du 19 mars 1999" écrivent les ministres Gabriels et Aelvoet, "la Belgique a géré la crise en bon père de famille. Elle a pris toute une série de mesures qui permettaient de circonscrire la contamination à la dioxine".

Et le gouvernement de justifier cette affirmation en insistant sur le fait qu'"après avoir reçu les résultats des analyses non officielles (de la firme De Brabander), le 26 avril, les autorités belges ont pris des mesures pour circonscrire ce qui était vraisemblablement une contamination par la dioxine et pour préserver la santé publique".

Et la Belgique de conclure de manière particulièrement radicale : "Il apparaît que tous les efforts ont été faits pour maîtriser la crise." Le gouvernement va même plus loin dans son argumentation en insistant sur le fait que "tout a été mis en oeuvre pour gérer la crise, pour la prévenir, pour préserver la santé publique".

La majorité actuelle reconnaît et admet que le principe de précaution a été bel et bien la ligne de conduite des autorités belges.

Mais le plus hypocrite dans toute cette histoire, c'est qu'il n'y a qu'une fraction de la majorité, en l'occurrence le gouvernement, qui admette l'ensemble de ces points. Il peut l'admettre puisque ce document n'a pas le caractère

Luc Paque

public d'un rapport d'une commission d'enquête. Par contre, sur le plan parlementaire, il nous faut batailler pour que l'un ou l'autre de ces principes soit, pour le moins, pris en considération.

L'hypocrisie est on ne peut plus évidente lorsqu'il a été demandé aux ministres actuels de s'exprimer sur ce double langage. Leur argumentation ne tient absolument pas la route. Il y aurait selon leurs dires deux réalités : la réalité factuelle et la réalité juridique. C'est faux, absolument faux : il n'y a qu'une réalité, les faits, et le droit est là pour en donner une interprétation et un sens juridique. Dès lors que le gouvernement admet que les autorités belges ont agi "en bon père de famille", il ne peut le justifier qu'en se basant sur des faits. Et ces faits, le gouvernement les admet et les mentionne dans sa réponse à l'Europe. Il y est contraint s'il veut que son argumentation soit admise.

Monsieur le président, monsieur le ministre, chers collègues, il faut néanmoins admettre qu'il y a eu des retards dans la transmission des informations : la communication aurait pu être plus rapide entre le secteur privé concerné et l'administration, entre les différents départements ministériels et les cabinets; il est tout aussi vrai que le suivi au sein des administrations et des cabinets n'a pas toujours été optimal; il aurait été préférable que l'administration exige que les résultats des analyses de dioxine soient effectués le plus rapidement possible, il aurait été préférable de vérifier que les départements susceptibles d'être informés l'étaient bel et bien plutôt que de le supputer seulement.

Peut-on en toute objectivité faire porter le poids de la façon dont la crise de la dioxine a été gérée à l'un ou l'autre acteur en particulier ? C'est, à mon avis, une somme de manquements individuels, liés à un manque de réflexe de collaboration et d'anticipation, qui a donné lieu au sentiment de retard, sentiment que d'aucuns auraient voulu justifier, à tort, par la théorie de l'étouffoir.

Ce qui m'importe le plus maintenant, c'est moins le passé que l'avenir. Le travail que notre commission a fourni est important et vient, en certains points, préciser les recommandations déjà formulées dans le cadre de la commission du suivi "fraudes de la viande". En cela, le travail parlementaire se justifie pleinement.

L'impact qui me semble le plus profitable est celui provoqué auprès de l'ensemble de la population; la publicité qui a été donnée, pendant plus de huit mois, par les médias à notre travail d'audition aura permis d'accroître la sensibilisation et la conscientisation de l'ensemble des citoyens à la sécurité et à la qualité de l'alimentation tout au long du processus de la chaîne alimentaire. Cette focalisation est essentielle si l'on veut réellement créer des automatismes d'alimentation correcte, tant chez le producteur que chez le consommateur.

Néanmoins, il faut regretter que les conclusions du travail d'enquête que nous avons mené n'aient pas directement servi dans le débat sur le projet de loi portant création de l'Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire.

La Chambre des représentants nous avait investis de la tâche de nous prononcer sur toutes les adaptations nécessaires en ce qui concerne l'organisation et le contrôle des secteurs concernés. Nous n'avons pu mener ce travail correctement du fait de la détermination purement arbitraire de la majorité du 1er janvier 2000 pour la création en Belgique d'une Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire. A quoi cette date servait-elle ? L'Agence n'est toujours pas mise en place.

En inscrivant cette donnée dans les accords de la mi-juillet, le gouvernement a forcé au travail en parallèle et a parfaitement nié le travail de synthèse que pouvait lui offrir la commission d'enquête. Il est inadmissible que, pour une simple question de date, le gouvernement ait ainsi contraint la commission d'enquête à formuler des recommandations intermédiaires. Ces recommandations ne pouvaient qu'être imparfaites, ne fût-ce que parce que l'ensemble des secteurs n'avait pas encore été entendu et que nous ne pouvions avoir qu'une opinion partielle de nos recommandations structurelles.

Il faut admettre que la commission a été doublement influencée dans ses conclusions. Non seulement elle a été influencée par l'action préalable du gouvernement qu'elle a dû considérer comme base de travail, mais elle l'a été aussi par la publication, au niveau européen, de deux documents essentiels pour la sécurité de l'alimentation : le livre blanc sur la sécurité alimentaire qui détermine la création, l'organisation et les fonctions de la future Agence européenne pour la sécurité alimentaire et une communication de la Commission sur l'application du principe de précaution.

Il est clair que ces initiatives traduisent la nécessité politique de reconsidérer, à chaque niveau de pouvoir, des questions aussi fondamentales que celles du contrôle de la sécurité alimentaire et de l'information des consommateurs. Est-ce à dire que certaines recommandations viennent trop tard ? Oui, d'une certaine manière, puisqu'elles se font la confirmation de prises de position politiques antérieures.

En ce qui me concerne, la notion de principe de précaution est primordiale. S'il fallait ne retenir qu'un élément de nos travaux, c'est celui-là que j'épinglerais parce qu'il détermine clairement la manière dont il faut appréhender le risque. Il en est la clef de voûte.

Le principe de précaution doit être présent à chaque étape de l'analyse du risque. Dès que des effets potentiellement dangereux d'un phénomène sont identifiés

Luc Paque

mais que l'évaluation scientifique ne permet pas de déterminer le risque avec suffisamment de certitude, il faut y recourir parce que ce qui importe par dessus tout, c'est le respect de la santé du consommateur.

Adopter le principe de précaution, ce n'est pas appliquer un schéma rigide, découlant d'un protocole type de gestion de crise. Toute la difficulté d'appliquer le principe de précaution réside dans le fait qu'il s'agit d'abord d'une méthode dont il faut absolument définir les critères.

L'Europe, il est vrai, s'y attelle. Mais il est essentiel que la Belgique soit offensive dans ce débat. Nous avons vécu l'expérience de la dioxine. Cette crise est tout à fait symptomatique de la difficulté d'apprécier, tout simplement parce que cette crise était neuve et que la détermination des seuils de tolérance était totalement inexistante.

L'administration, les secteurs ont réagi malgré l'incertitude scientifique. Notre expérience en la matière doit nourrir les débats au niveau européen. Je ne comprendrais pas que la Belgique ne puisse pas faire profiter de son expérience et ne joue pas un rôle moteur au niveau européen pour définir, au travers de textes plus contraignants qu'une simple communication, les critères liés à l'application du principe de précaution en matière de sécurité alimentaire.

Chers collègues, enquêter sur le passé, c'est préparer avant tout l'avenir.

L'erreur de certains a été de transformer cette commission en un procès politique. La rapidité avec laquelle nous avons discuté le rapport n'a nullement aidé à l'analyse objective des responsabilités, plusieurs commissaires se contentant d'instruire à charge. L'enquête s'est malheureusement métamorphosée en un procès politique.

C'est une erreur stratégique car notre travail pour l'avenir a perdu de sa visibilité et la précision de nos recommandations s'en est ressentie.

Néanmoins, je suis d'un naturel positif. Et, même si certaines de ces recommandations s'avèrent générales, je me battraï pour qu'elles soient entendues et concrétisées par respect pour le milieu de l'agriculture et par respect pour la santé de nos concitoyens.

Le président : Chers collègues, je vous rappelle que douze orateurs sont encore inscrits.

Wij hebben afgesproken een zekere zelfdiscipline in acht te nemen.

Monsieur Smets, techniquement, vous disposez encore de cinq minutes pour intervenir, votre collègue et ami politique ayant pris les deux tiers du temps imparti à chaque groupe.

De heer **Gerolf Annemans** (Vlaams Blok) : Mijnheer de voorzitter, collega's, de dag nadat wij ons rapport hadden afgerond konden wij in de krant een kort citaat van de heer Destickere lezen. Het luidde, helemaal in de stijl van de heer Destickere : "Het dioxinerapport laat mij koud".

Ik denk dat hij daarmee, op zijn manier en vanuit zijn invalshoek, de juiste toon heeft gevat. Immers, de slotfase van de dioxinecommissie is eigenlijk verlopen in een sfeer van nutteloosheid die volledig, om niet te zeggen uitsluitend, het gevolg was van het feit dat wij met deze commissie aan de essentie van het geheel zijn voorbijgegaan. Zolang ik in de commissie zetelde heb ik erop aangedrongen dat wij naar die essentie op zoek zouden gaan en in de schijnwerpers zouden plaatsen. Ook uit de fameuze nota Destickere vloeit namelijk voort dat wij van een dioxinecrisis naar een politieke crisis zijn gegaan.

Wij zouden hier niet hebben gezeten als dit geen politieke crisis was geweest. Het is de heer Destickere zelf die, in zijn fameuze nota van 27 april 1999, de spankracht van dit probleem tot uiting brengt. Hij schrijft namelijk en ik citeer : "Vastgesteld werd dat bij de besmette moederdieren de leg pas thans op het normale niveau is teruggekeerd, van de uitkipping kan hetzelfde worden gezegd. Dit om u mee te delen dat thans het ergste achter de rug is. Ik meen dat dit gegeven dan ook ernstig moet in overweging worden genomen en dat bij het opleggen van maatregelen hiermede rekening moet worden gehouden".

De man van Volksgezondheid schrijft in zijn nota, die nadien de val veroorzaakte van twee ministers en de verplettering van de CVP wat leidde tot het aantreden van Verhofstadt, dus letterlijk : "Hou het stil, het is allemaal achter de rug en houd er rekening mee in de toekomst, want nu hebben maatregelen geen zin meer".

Hoe kon het dan toch gebeuren dat de dioxinecrisis zo ver is uitgedeid en een dergelijke economische en sociale impact heeft gekregen terwijl degene die aan de oorsprong lag van deze crisis - door de enen de "whistle blower" genoemd en door de anderen verguisd - verklaarde dat het sop de kool niet waard was ?

Het kon enkel gebeuren omdat de zaak is opengespat veertien dagen voor wat toen werd genoemd - u herinnert het zich nog wel - "de moeder van alle verkiezingen". Het was een verkiezing die alle politieke leiders van het land heel wat angst inboezemde, en ook alle potentiële leiders van dat ogenblik, waarvan de meesten ondertussen ook daadwerkelijk leider zijn geworden van het land.

Men is in deze onderzoekscommissie, vanuit de coalitie, maar vooral vanuit de VLD, annex in min of meerdere mate de rest van de coalitiepartners, systematisch voorbijgegaan aan de politieke vraag, aan de politieke context, aan de politieke achtergrond van het ontstaan van deze crisis. Hierdoor heeft men de onderzoeks-

Gerolf Annemans

commissie gepolitiseerd. Dit is de paradox. Het voorbijgaan aan de politieke aspecten van het onderzoeksobject heeft de politisering van de onderzoekscommissie met zich gebracht. Dit althans is mijn uitgangspunt.

Dat is mijn uitgangspunt en tevens de reden waarom ik niet verbaasd ben dat de hele onderzoekscommissie in de afgelopen weken eigenlijk een non-event geworden is, iets dat zonder landingsgestel op zijn buik op de grond terecht komt zonder dat er een haan - laat staan een kip - naar kraait. Deze commissie moest er komen omdat Jean-Luc Dehaene in de paniek tijdens de eerste dagen van juni nu eenmaal een onderzoekscommissie had beloofd. Het was hem uit de afgelopen legislatuur bijgebleven dat men bij een ernstige crisis een onderzoekscommissie aankondigt. Hoewel hij dacht dat hij zo wat stoom kon afblazen in deze zaak heeft hij de crisis daardoor niet gemilderd, integendeel zelfs. Hij heeft de zaak juist onder stoom gebracht. De veronderstelling dat er een crisis bestond waarvoor een onderzoekscommissie moest worden opgericht, gaf immers duidelijk te kennen dat het een ernstige crisis was. Als hij de crisis wou minimaliseren moest hij dus geen onderzoekscommissie aankondigen. Het was nu echter eenmaal zo. Nadien kondigden ook Verhofstadt en vele anderen aan dat er een onderzoekscommissie moest komen en die kwam er dan ook. Verhofstadt, die intussen eerste minister was geworden, voelde intussen helemaal geen behoefte meer aan een onderzoekscommissie. Als die onderzoekscommissie haar gangen had kunnen gaan en dezelfde dynamiek had kunnen ontwikkelen als de commissie-Dutroux, dan was zij zeker uitgekomen bij de eerder onfrisse rol die Verhofstadt in de dioxinecrisis heeft gespeeld. Hij gaf er dus eigenlijk niet om als er geen onderzoekscommissie zou komen. Die commissie moest er nu echter eenmaal komen en ze kwam er dan ook. Wat dat betreft sluit ik mij aan bij de voorzichtige formuleringen van de heer Tant. Als ik hem goed begrepen heb, stelde hij dat er uiteindelijk dan toch een onderzoekscommissie gekomen is met een stevige handrem erop. Die handrem is de mentaliteit waarmee de leden van de coalitie in die onderzoekscommissie iedere afwijking van het rechte dioxinepad hebben belemmerd. Iedere afwijking in de richting van een onderzoek naar de politieke achtergronden van deze zaak hebben zij belemmerd. Als zij die afwijking niet konden verhinderen, dan was er altijd nog Slangen om een rel te creëren rond het Vlaams Blok of rond Oostenrijk en de democratie en dergelijke. Er werd dus systematisch verhinderd dat er verder onderzoek werd gedaan naar de pijnpunten waarmee de VLD ontegensprekelijk in de dioxinecrisis blijft zitten.

Er moest een onderzoekscommissie komen omdat in de laatste dagen voor de verkiezingen de politieke druk moest worden weggenomen. Dehaene heeft toen naar mijn oordeel twee vergissingen gemaakt. Ten eerste

kondigde hij een onderzoekscommissie aan en ten tweede accepteerde hij het ontslag van de twee ministers of dwong hij het af. Daarom is deze crisis, meer dan een dioxinecrisis, een politieke crisis. Dat zal ik steeds blijven zeggen. We keren nu terug naar het uitgangspunt. De link met de dioxinecrisis is het feit dat de politisering van de crisis en het politiek gebruik dat men van het dioxinedossier heeft gemaakt er mee voor hebben gezorgd dat de schade zo groot is geworden. De dimensies van deze crisis hadden alles te maken met de politisering ervan. De dimensies van deze crisis hadden alles te maken met het feit dat we vlak voor de moeder van alle verkiezingen stonden. Zo ook hebben de dimensies van deze crisis alles te maken met wat Verhofstadt heeft gedaan in de laatste dagen van mei en de eerste dagen van juni. Daarom ben ik in de onderzoekscommissie steeds blijven aandringen naar een onderzoek in die richting. Men kan immers niet verklaren waarom een onderzoekscommissie heeft gewerkt zonder dat men beseft dat het ging om een politieke crisis. Wie later als historicus dit schitterende rapport zal analyseren, die zal net als het publiek vaststellen dat dit de meest nutteloze parlementaire onderzoekscommissie is geweest van alle onderzoekscommissies van de afgelopen jaren. Dat is de correspondentie tussen de toekomst en de publieke opinie. De onderzoekscommissie is systematisch om de harde maar reële waarheid van de politieke aspecten van dit dossier heen gewandeld.

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : Mijnheer de voorzitter, ik zou even een verduidelijking willen van de heer Annemans.

Mijnheer Annemans, u zegt dat de politisering van de crisis de zwaarte van de crisis vergroot heeft. U leidt die politisering onder meer af uit het ontslag van de twee ministers. Als ik me niet vergis, hebt u destijds toch zelf hard geroepen om het ontslag van de twee ministers ?

De heer **Gerolf Annemans** (Vlaams Blok) : Absoluut.

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : Met andere woorden, u hebt zelf aangedrongen op een politisering van de crisis. Nu verwijt u het iemand anders die toen oppositieleider was.

De heer **Gerolf Annemans** (Vlaams Blok) : Absoluut niet. We moeten elkaar toch geen Liesbeth noemen. U moet niet doen alsof u dit hier onthult. Ik heb ook in de commissie meermaals gezegd dat wij op dat ogenblik, als oppositiepartij die de nota-Destickere niet had en die het hele schouwspel zat te bekijken, met de informatie waarover wij toen beschikten inderdaad niets anders konden doen dan wat de publieke opinie deed. Wij stelden namelijk vast dat, als Dehaene twee ministers ontslaat en vraagt om een parlementaire onderzoekscommissie, er politiek stront aan de knikker was.

Gerolf Annemans

Ik kan u echter verzekeren dat, indien ik toen had geweten wat ik nu weet, en indien ik toen de nota-Destickere had gehad, ik de zaak helemaal anders zou hebben bekeken en anders zou hebben behandeld. Ik blijf beweren - ik kom daar straks nog op terug - dat de rol van de VLD in deze veel belangrijker en bedenkelijker is dan de VLD in dit rapport heeft kunnen doen uitschijnen. Zij hebben ervoor gezorgd dat dit rapport niet laat uitschijnen welke bedenkelijke rol zij in de dioxinecrisis hebben gespeeld. Het is niet omdat het Vlaams Blok het ontslag van de ministers vroeg, dat de ministers ontslag genomen hebben. Ik neem aan, mijnheer Vanvelthoven, dat u het wat dat betreft met mij eens zult zijn. Het is omwille van de nota-Destickere, die door Verhofstadt bij Dehaene gebracht is, en omwille van de manier waarop de media dat hebben verslagen, dat de ministers ontslag hebben moeten nemen. Ik zal straks Dehaene daarover citeren uit de ondervraging die wij hebben gevoerd.

Ik herhaal dat wij steeds terugkeren naar het ontstaan van de crisis dat plaatsvond einde mei, begin juni. Betekent dit dat het Vlaams Blok niet geïnteresseerd is in dit schitterende rapport en alle bevindingen en aanbevelingen die wij gemaakt hebben ? Natuurlijk niet. Betekent dit dat het Vlaams Blok niet geïnteresseerd is in de Europese tolerantiedrempels voor contaminanten of in PCB-contaminaties of in de wijze waarop PCB's correleren tot dioxines ? Betekent dit dat het Vlaams Blok niet geïnteresseerd is of niet vierkant staat achter alle aanbevelingen over de informatieuitwisseling van gegevens op de verschillende besluitvormingsniveaus en over de wijze waarop wij met Europa moeten corresponderen in dit soort zaken ? Betekent dit dat wij geen voorstander zijn van de kwaliteitsprocedures in de voedselsector ? Of dat wij het niet belangrijk vinden dat een systeem van politieke benoemingen en bevorderingen vervangen wordt door een systeem van sluipende competentiegaranties, zoals zo mooi staat in het rapport ? Betekent dit dat wij ons niet willen bezighouden met de invoering van mechanismen tot identificatie enerzijds van schadelijke chemische, biologische of fysische agentia, en anderzijds van risicofactoren ? Neen, natuurlijk niet. Wij zijn daar allemaal voor. Wij staan daar allemaal achter. Maar ik kan u verzekeren - als u een beetje objectief bent - dat het niet voor dit soort zaken is dat wij een parlementaire onderzoekscommissie hebben opgericht.

Of wij een parlementaire onderzoekscommissie nodig hadden en of de publieke opinie belangstelling toonde voor deze parlementaire onderzoekscommissie, dat is wel degelijk iets anders. Daarvoor hebben wij hier niet gezeten. Indien het dus geen politieke crisis zou geweest zijn, zouden wij helemaal geen parlementaire onderzoekscommissie gehad hebben. We zouden ze dan trouwens ook niet nodig gehad hebben. Karikaturaal gesproken, zijn al onze aanbevelingen iets wat de rege-

ring in haar eentje, of met twee experts tijdens hun vrije uren, zelf had kunnen uitvinden. Daarvoor hadden zij heel deze parlementaire onderzoekscommissie niet nodig.

Dat was geen ontgoocheling. Mijn waarschuwing en ons protest zijn echter geweest dat wij, wat de essentie van de crisis betreft, om de waarheid heen zijn gewandeld. Ik blijf het herhalen. Hoe is het zover kunnen komen ? Hoe is die politieke crisis ontstaan ? Samengevat hadden we daarvoor vier hoofdrolspelers : Dehaene, Verhofstadt, met annex-Slangen als een kleine appendix, Destickere zelf natuurlijk en het fameuze perslek een week voor de crisis uitbarstte.

Er is het perslek waarnaar we steeds hebben gezocht. Ik deel niet helemaal de mening van de heer Tant voor wie dit uiteraard iets gevoeliger ligt. Volgens hem hebben de media een nefaste rol gespeeld. De media hebben volgens mij gewoon hun rol gespeeld. Ik heb nooit de behoefte gehad om de rol van de media te onderzoeken. Ik heb wel steeds een behoefte gehad om via een onderzoek bij journalisten, die op dat ogenblik actor waren in het theaterstuk, de waarheid te achterhalen in verband met degenen die heel de zaak wel degelijk hebben gepolitiseerd.

De eerste actor in heel de politieke crisis is Jean-Luc Dehaene. Volgens mij is hij niet verantwoordelijk voor de crisis en ik vind dan ook dat hij de tragische figuur is in heel dit verhaal. Hij is het centrum geweest van het accelereren van de politieke crisis doordat hij de crisis heeft vergroot via het ontslag van zijn beide ministers. In een zekere "self-fulfilling prophecy" heeft hij er op die manier voor gezorgd dat iedereen wel moest denken dat er iets ernstigs aan de hand was.

Zijn redeneerfout bestond erin dat hij dacht de zaak te kunnen oplossen door het ontslag van de ministers zoals dit gebeurde bij de ontsnapping van Dutroux door het ontslag van Vande Lanotte en De Clerck. Deze redeneerfout van Dehaene is toch van wezenlijk belang want het ontslag van Vande Lanotte en De Clerck is absoluut niet te vergelijken met het ontslag van Pinxten en Colla. Van De Clerck en Vande Lanotte wist men dat zij Dutroux niet hadden losgelaten. De persoonlijke fout of persoonlijke betrokkenheid van Pinxten en Colla werd wel degelijk in het gedrang gebracht op het moment dat zij ontslag namen en alle vermoedens van schuld en doofpotoperatie werden daardoor nog versterkt.

Ik heb Jean-Luc Dehaene daarover langdurig ondervraagd. Zij die de hoorzittingen hebben meegemaakt, zullen zich dit ongetwijfeld herinneren. Aanvankelijk wou hij enkel zeggen dat hij met Verhofstadt enkel had gesproken over de manier waarop men het Vlaams Blok moest bestrijden. Als hij daarover heeft gesproken, was dit trouwens louter tijdverlies. Uit zijn antwoorden kon ik

Gerolf Annemans

toch afleiden dat hij met Verhofstadt niet alleen over de nota-Destickere had gesproken. Ik heb getracht heel deze gebeurtenis te reconstrueren. Wie is daar aanwezig geweest? Is Colla daar geweest? Is Pinxten daar geweest? Waar vond die ontmoeting plaats? Vond die plaats in de ambtswoning van de eerste minister? Naarmate die ondervraging vorderde, komt er een moment waarop Dehaene zegt, ik citeer: "Mijnheer Annemans, het belangrijkste van die dag was het feit dat ik ervan overtuigd was dat we door de nota-Destickere in een enorme polemiek verzeild zouden raken. Polemiek heeft echter niets te maken met fout of niet fout, wel met sfeerschepping. Ik heb dit rustig bekeken met de ministers en de betrokken partijen". Ik heb toen gevraagd: "Dan moeten we niet meer op de details ingaan?"

Jean-Luc Dehaene antwoordt: "Ik heb dat met hen rustig bekeken. Ik zeg duidelijk dat er op geen enkel ogenblik in termen van fouten werd gesproken. Na discussies met ons zijn de ministers tot de conclusie gekomen dat het in die omstandigheden best was om ontslag te nemen om een sereen klimaat te scheppen en het probleem ten gronde te kunnen aanpakken. Zij hebben beiden een brief geschreven om hun ontslag te geven. In termen van dioxinecrisis zijn dit de elementen die voor de onderzoekscommissie van belang zijn".

Ik ben daar verder op ingegaan en ik heb hem gevraagd hoe het nu precies zat met die nota? Ik vroeg hem of hij dan niet verbaasd was over die nota. Ging het in dat gesprek alleen maar over sfeerschepping? Ging het alleen maar over de wijze waarop hij de crisis verder kon behandelen? Was hij dan niet geschrokken van die nota-Destickere want dat is wat Verhofstadt beweert?

Op de vraag in verband met de sfeerschepping antwoordde Dehaene, ik citeer: "Grotendeels, gezien de periode waarin wij zaten.

Vraag: "Ja, natuurlijk, maar na de analyse van de inhoud van de nota had u nu en toen eventueel kunnen zeggen dat het allemaal wel meeviel en had u de heer Verhofstadt de vraag kunnen stellen waar hij mee bezig was."

De heer Dehaene antwoordt: "Laten wij zeggen dat ik toen inderdaad meer heb gereageerd en geëvalueerd vanuit de toen actuele problematiek." Hij bedoelt de verkiezingsfeer.

Vraag: "Maandag wast u twee ministers wit, of erkent u dat zij kunnen voortwerken, nadat u de verslagen had gekregen. Voor u was het in orde. Ga een persconferentie geven en ga heen in vrede. De dag nadien, tegen de middag, is het niet meer zo. U verklaart dat het verschil was dat het toen duidelijk was dat de nota-Destickere zou worden bekendgemaakt. Het ging niet om de inhoud van de nota-Destickere, maar wel om het feit dat hij bekend zou worden gemaakt. Daardoor, door de bekendmaking ervan, zou hij negatief worden besproken in one-liners, in

contrasten, waarbij men niet verder naar de reële betekenis zou zoeken. Men zou dus hopeloos in een welles-nietes polemiek geraken, waardoor elke nuchtere aanpak van de crisis onmogelijk zou worden."

Vraag: "Wilt u daarmee zeggen dat u ze maandag niet witgewassen zou hebben, als u zou geweten hebben dat nadien de nota-Destickere zou worden bekendgemaakt? Dat slaat toch nergens op!" "Neen", zegt de heer Dehaene.

Vraag: "Omdat u ze maar kon witwassen zolang de nota Destickere geheim bleef?" De heer Dehaene: "Neen, ik zeg duidelijk dat ik over het opnemen van de verantwoordelijkheid van een minister dinsdag exact hetzelfde zeg als maandag. U moet dus niet komen zeggen dat ik wat dat betreft de situatie anders beoordeel."

Daarop vraagt iedereen zich af waarom de heer Dehaene binnen de 24 uur eerst de ministers laat zitten en vervolgens ontslaat. "Mijn mening is ten gronde niet veranderd", zegt de heer Dehaene. "Wij hebben er met hen een bespreking over gehad en hun een aantal argumenten gegeven, die Pinxten blijkbaar hebben overtuigd".

Vraag: "Hetgeen Pinxten daarover zegt, kunt u grotendeels bevestigen?"

De heer Dehaene: "Ja".

Vraag: "Ook als hij suggereert dat de eerste minister op dat ogenblik meer met de kiescampagne in zijn hoofd zat dan de CVP?"

De heer Dehaene: "Dat was hij ook".

Vraag: "Er werd dus helemaal niet geoordeeld op basis van de inhoud van het dossier of van de nota-Destickere?". De heer Dehaene, en hij sluit af: "Daar ging het niet over".

Inderdaad, de heer Dehaene erkent dat het daar niet over ging. De leugens zijn dezelfde als de leugens die de Volksunie moet slikken in het dossier over de financiering van het onderwijs. Het zijn dezelfde leugens die de Vlamingen nu al meer dan een half jaar van Verhofstadt moeten dulden. De leugens van Verhofstadt slaan nergens op. De heer Verhofstadt als de grote paus van de volksgezondheid, het slaat nergens op. De heer Verhofstadt is een man die ook op dat beslissende politieke moment... Heb ik al een half uur gesproken, mijnheer de voorzitter?

De **voorzitter**: Doet u maar voort.

De heer **Gerolf Annemans** (Vlaams Blok): Goed, ik was uit mijn lood geslagen. Het is bijna onmogelijk om te spreken wanneer dat rood lampje brandt! Het is een psychologische kwestie.

De **voorzitter** : Sommigen kunnen daaraan weerstaan !

De heer **Gerolf Annemans** (Vlaams Blok) : Ik niet. Verhofstadt komt uit de ondervraging van Dehaene naar voren als iemand die op dat beslissende politieke moment, politiek heeft gehandeld. Wij zouden hier nooit een bezwaar tegen hebben gehad indien de heer Verhofstadt daar openlijk voor zou zijn uitgekomen.

Zo is de heer Verhofstadt echter niet. De heer Verhofstadt heeft als een inquisitoriale pater iedereen vervolgd en zijn meerderheid in de commissie gemobiliseerd, zodra de commissie in de richting ging van de rol die hij had gespeeld. Hij heeft geprobeerd de regering omver te halen en hij wou niet de volksgezondheid of wat dan ook dienen. Wij hebben inderdaad aanwijzingen gevonden en niet weinig - collega Tant heeft de vele telefonische contacten grondig uitgevlooid - die erop duiden dat de heer Verhofstadt op zoek is gegaan naar de heer Destickere. Verhofstadt is zelf de nota-Destickere gaan zoeken en hij heeft die uiteindelijk ook gekregen. Het is niet zozeer de frustratie van dokter Destickere die hiertoe de aanleiding vormde. Maar goed, dat speelt eigenlijk niet zo'n rol. Zeker is in ieder geval dat de heer Slangen een volledig tegenstrijdige mening heeft over de rol die Verhofstadt daar heeft gespeeld.

Slangen vervult natuurlijk zijn rol. Dat de man een psychiatrisch probleem heeft, heeft hij nadien kunnen aantonen in onze commissie. Hij heeft in ieder geval een ernstig probleem met het in bedwang houden van zijn ijdelheid. Verhofstadt probeerde de wereld wijs te maken dat hijzelf op zondag als door de hemel geschonken de aan Destickeres brein ontsproten nota kreeg, die las, niet goed wist wat daarmee gedaan maar ze toch bleef lezen, vervolgens 's maandags afwachtte of Colla en Pinxten de nota bekend zouden maken, dan na het nieuws gehoord te hebben zou hebben vastgesteld dat Dehaene geen zicht had op de nota Destickere en uiteindelijk de nota naar Dehaene zou hebben gebracht. Hoewel Verhofstadt dit model vooropstelt, ligt het model-Slangen wellicht dichter bij de waarheid.

Het model-Slangen is dat van de man die 's zondags Verhofstadt afremt en stelt dat het inlichten van Dehaene niet zo dringend is, maar dat men die nota moet gebruiken op een of andere manier. Dat is wat Slangen in enkele interviews uit en ook wat op een gegeven ogenblik in Knack verschijnt, in een artikel van de heer Pauli : "Alle partijen bereiden die cruciale stoelendans - voor de VLD was dat op maandag - dit als cruciaal ingeschatte media-optreden tot in de puntjes voor, ook de VLD. In samenspraak met media-deskundige Noël Slangen wordt besloten dat Dehaene even kan wachten. Als Verhofstadt dinsdagochtend naar de eerste minister trekt, speelt VTM opnieuw stoorzender". Daar wordt dan het verhaal verteld van die fameuze dinsdagochtend. Wat is er gebeurd ? Zodra wij dat niet alleen bij Pauli,

maar ook in de interviews met Slangen lezen, en de contradictie opmerkten met de verklaringen onder ede van de heer Verhofstadt in de commissie, die had gesteld dat Slangen absoluut nooit iets met deze zaak te maken had, zaten wij dicht bij de waarheid.

De waarheid is dat de VLD dit politiek manoeuvre handig, zeer professioneel en zeer weloverwogen in elkaar heeft gestoken met het oog op het onderuit halen van de heer Dehaene, niet het dienen van de volksgezondheid. Wat gebeurt er als wij die contradictie zien en de heer Slangen daarover ondervragen ? U kent het verhaal allemaal, ik hoef het niet te herhalen. Bij de heer Slangen slaan enkele stoppen door, hij gaat helemaal door het lint en begint over democratie te kwaken en is niet meer bereid - en ook niet genoodzaakt - om op die vraag te antwoorden. Waarom zijn die vragen lastig ? Omdat wij zouden kunnen onthullen dat er op het laatste politieke spelletjes zijn gespeeld, veertien dagen voor de verkiezingen, met de dioxine in de handen ? Nee, want dat zou niemand Verhofstadt kwalijk hebben genomen. Wat zich daar voordoet is de mentaliteit van Verhofstadt die niet wil dat de waarheid over deze zaak bekend zou worden, die zich heeft voorgenomen om tot elke prijs en dus ook desnoods ten koste van de reputatie, de daadkracht en de dynamiek van een onderzoekscommissie, ervoor te zorgen dat hij er blijft uit komen als degene die heeft gehandeld uit bezorgdheid om de volksgezondheid. Hij wijkt niet meer van dat pad, hij is niet meer van die waanidee af te brengen : alles moet daarvoor wijken. Dat is zijn mentaliteit, daarvoor gaat hij over het lijk van de waarheid, daarvoor gaat hij à la limite over het lijk van deze hele onderzoekscommissie die nadien virtueel en mentaal is onthoofd.

Derde hoofdpersoon : Destickere. Daar hoef ik het niet lang over te hebben. Voor mij was het voldoende dat hij de dag na zijn verklaringen en waarop hij na confrontatie met Cobbaert uitdrukkelijk en uitvoerig bleef vasthouden aan zijn mening die onveranderlijk de juiste was, ons 's nachts een fax deed toekomen waarin hij stelde alles nog eens te hebben bekeken en overdacht en het in feite allemaal te hebben uitgevonden. Het feit dat hij onder ede de ene dag a en de andere dag b kan verklaren zonder dat de commissie daar zwaar aan heeft getild of veel mee heeft gedaan, was voor mij eigenlijk al voldoende. Een ding is voor mij toch altijd overeind gebleven. Ik heb hem daarover ook ondervraagd. Het was eigenlijk een toeval. Niet alle mensen in Vlaanderen zijn democraat. Nu en dan zijn er al eens mensen, zelfs in de landbouwsector, die zich tot het Vlaams Blok richten.

Er zijn landbouwers naar ons gekomen, onder meer iemand uit Kiildrecht die zei dat hij de heer Destickere als verzekeringsexpert op bezoek had gekregen en dat deze reeds eind maart, begin april waarschuwde voor een reuzecrisis. Hij zei dat er iets zou komen waardoor

Gerolf Annemans

de varkensprijs ineen zou storten. Hij plakte daar zelfs bedragen op van prijzen zoals die gangbaar waren op het einde van de jaren '50. Het beroepsgeheim liet hem echter niet toe daarover iets meer te zeggen.

Eind maart, begin april, loopt de heer Destickere, in de stijl die we hier van hem hebben gezien, te babbelkousen over een enorme crisis waarover hij, gezien zijn beroepsgeheim, niet veel kan zeggen. Hij verkondigt dit op een boerderij in Kieldrecht en op boerderijen in de rest van het Waasland en er zijn zelfs besprekingen over die incidenten op vergaderingen van het ABS. Dat wordt allemaal genegeerd. De heer Destickere, die dus een ambtenaar is van Volksgezondheid, gaat dit overal verkondigen, behalve daar waar hij dat moet doen, namelijk bij Volksgezondheid. Hij wist toen dat het over dioxine ging. Hij hing dus wel de grote jan uit bij de kleine man maar niet bij Volksgezondheid wat zijn plicht was geweest. Dit overtuigde mij ervan dat ook die man in een heel complexe verhouding met het politiek aspect van deze zaak is geraakt. Op het ogenblik dat de heer Colla zijn cumulverbod bevestigde was de heer Destickere bereid om verklaringen af te leggen in de pers.

Reeds eind maart, begin april deden deze zaken zich voor. Nadien is noch de heer Destickere, noch een ambtenaar van Volksgezondheid bereid gevonden om Volksgezondheid op een deftige manier in te lichten. Ik heb dit nooit begrepen, tenzij omwille van het politieke aspect aan het eind van het dossier en tenzij de veronderstelling die door sommigen, maar niet door mij, geopperd is dat het hele lek naar de pers en naar de heer Verhofstadt enkel georganiseerd werd om de zaak uit het mandje van de verzekering te wippen in de richting van de politiek want het begon een miljardenkwestie te worden.

Dit zou kunnen overeenkomen met het feit dat de heer Destickere na afloop zijn onderhandelingen met de heer Colla en dergelijke als uurloon aan de verzekering heeft aangerekend die dat ook kritiekloos betaalde.

Voor de verzekering was het alleszins een goede zaak dat hij het op die manier in het bedje van de politiek heeft gewipt.

Over het vierde element, namelijk de perslekken, zal ik niet veel zeggen. De lekken in de week van 24 mei krijgen een ernstige politieke betekenis wanneer men ze stelt in het warrige licht van de heer Destickere. Wellicht zijn die lekken de frustratie geweest van wat de heer Draulans nadien schrijft in Knack. Ik citeer: "De ironie wil dat uitgerekend iemand van de hormonencel van het IVK waarvan de equipes in het grootste geheim op pad waren gestuurd om stalen te nemen voor dioxineonderzoek op 24 mei een rapport van de heer Destickere naar de VRT faxten. Weliswaar een rapport van 19 maart voor het departement Landbouw, want Volksgezondheid moest buiten schot blijven".

Dezelfde man van SP-signatuur verzamelde ook informatie over de dubbelzinnigheid van Destickeres rol". Er was dus wellicht een lek tegen Destickere. Destickere organiseerde nadien een lek naar Verhofstadt met zijn nota van 27 april om weer een ander soort van frustratie te luchten. De combinatie van al deze frustraties en van de lekken naar allerlei persorganen waardoor er verwarring ontstond en er druk op de politieke ketel kwam, 14 dagen voor de moeder van alle verkiezingen, verhindert tot de conclusie te komen dat alles zo eenvoudig is als de heer Verhofstadt het is blijven voorstellen. Het leek alsof hij op een roze wolk zat en hij met alle middelen die hem eigen waren probeerde de volksgezondheid te redden, terwijl eigenlijk een dossier met een geurtje aan het ontstaan was.

De vragen die door Colla en Pinxten werden gesteld waren de juiste vragen. De eerste vraag was of zij op dat ogenblik de rekken moesten leeghalen op basis van een privé-test. De tweede vraag was of zij mochten wachten met het informeren van de publieke opinie om zeker te zijn dat de dieren niet naar het buitenland zouden gaan. Op die essentiële vragen heeft de commissie geen antwoord verschaft. De commissie gaat voorbij aan de kern van al die politieke kwesties en geeft geen aanwijzingen over de manier waarop de zaken in de toekomst moeten worden geregeld. Wel werden allerlei politieke handeltjes gesloten. Het was voor mij een politieke les. Ik heb kunnen zien hoe de verhoudingen in deze onderzoekscommissie evolueerden. De twee ministers die hier aanwezig zijn werden beschermd door hun coalitie. De SP reageerde in het dossier van de volksgezondheid iets gevoeliger dan in het dossier van de landbouw. De CVP reageerde nogal gevoelig als het over landbouw ging. De VLD werd bijna hysterisch als het over Verhofstadt of over Slangen ging. De heer Michel werd bijna een fanaat van het Boerenbonddossier, niet helemaal toevallig want het was zijn vader die op 1 juni, toen Verhofstadt de nota-Destickere pas had afgeleverd en Dehaene nog volop aan het onderhandelen was over het ontslag van Pinxten, samen met zijn vriend Busquin die nadien ook werd beloond, in het middagjournaal verklaarde dat het allemaal de schuld van de Boerenbond was. De VLD bracht de zaak aan gang en de CVP kreeg het nekschot met het codewoord "Boerenbond". Voor iemand die geen enkele binding heeft is dat bijzonder interessant om volgen. Ik heb veel bijgeleerd. Ik dank mijn collega's zeer hartelijk omdat zij mij schaamteloos hebben getoond hoe de politiek achter de schermen functioneert.

Het is voor ons in ieder geval geen reden geweest om een positief eindoordeel over die commissie te vellen. Ik maak de vergelijking met foto's in het Sovjet-tijdperk. Als

Gerolf Annemans

men iemand politiek elimineerde door hem ook fysiek uit te schakelen en een nekschot te geven, werd hij op foto's die nadien werden gepubliceerd, weggeretoucheerd. De onderzoekscommissie doet mij daaraan een beetje denken.

Wij formuleerden prachtige besluiten over dioxine- en PCB-besmetting, over informatienetwerken en doorstromingen naar de Europese Unie, over voorbije, huidige en toekomstige normen, maar aan de essentie van de materie raakten wij niet.

Als het erop aankwam werd de essentie zodanig geretoucheerd door de leden van de meerderheid, dat het werd herleid tot een roze wolk, de roze volksgezondheidswolk van Verhofstadt.

Andermaal gingen wij voorbij aan de essentiële reden waarom deze onderzoekscommissie werd opgericht. Het politieke luik terzake werd niet aangesneden.

Er wordt weliswaar een prachtig technisch rapport voorgesteld met de nieuwe leiders, maar er wordt in alle talen gezwegen over wat de bevolking precies interesseert.

Dat is de manier waarop het parlement de dioxinecrisis afhandelt, een crisis die normaal gezien voer voor politologen moest zijn, wordt gereduceerd tot een berg papier met technische aanbevelingen over de wijze waarop dioxines kunnen ingrijpen op onze samenleving.

De verkiezingen werden gemanipuleerd, in de eerste plaats door de VLD. De verkiezingsresultaten werden vervalst en dit rapport zegt daarover niets.

Zelfs over het feit of dit rapport een handleiding voor dioxinecrisisbeheer zou kunnen zijn, kan worden gediscussieerd.

De manier waarop de meerderheid op fanatieke wijze mevrouw Van de Casteele ervan verhinderde een onschuldig paragraafje op te nemen in het verslag, omtrent de ministers Gabriels en Aelvoet, meer bepaald over het feit dat zij bij hun aantreden evenmin een toonbeeld waren van extreme efficiëntie, toont aan dat het gestuntel zich in dezelfde mate voortzet als weleer.

Wij hebben geen enkel probleem met de aanbevelingen die in het rapport zijn opgenomen, maar wij hebben evenmin enige reden om ons achter de teneur ervan te scharen. En al wens ik mij aan te sluiten bij al degenen die hulde brachten aan de wijze waarop de werkzaamheden van de commissie werden georganiseerd, toch wens ik duidelijk te zeggen dat wij enkel en alleen een probleem hebben met de manier waarop de boodschap en het profiel van deze commissie uiteindelijk deze bleken te zijn van Guy Verhofstadt en van niemand anders.

Mme **Colette Burgeon** (PS) : Monsieur le président, madame, monsieur les ministres, chers collègues, déjà dans le cadre de la discussion sur la création de l'agence fédérale de la sécurité de la chaîne alimentaire, j'avais stigmatisé ce qui m'apparaissait comme une évidence, à l'époque, à savoir qu'au début de la crise de la dioxine, plusieurs fonctionnaires se sont contentés de faire leur travail d'une façon mécanique et l'accumulation de certaines faiblesses a laissé l'impression générale d'une énorme insouciance, voire d'une irresponsabilité face à l'impératif de protection de la santé publique.

Cette intuition, plutôt qu'une évidence, s'est vue concrétisée dans les deux parties primordiales de cet important rapport : les responsabilités/manquements et les recommandations.

Je commenterai, dans ces deux parties, quelques éléments qui m'apparaissent comme déterminants pour qu'une crise d'une telle ampleur ne se reproduise plus, à l'avenir.

Au chapitre responsabilités/manquements, il faut confirmer que la faute n'est pas à mettre sur le dos d'un individu plutôt qu'un autre. C'est un dysfonctionnement collectif dans la chaîne alimentaire auquel nous avons assisté. Outre les manquements du secteur privé, surtout dans les fondoirs et les abattoirs de volailles, il est manifeste qu'une lourde responsabilité est à imputer à l'administration.

La DG4, tout d'abord, qui n'a pas prévenu la DG5 ni même ses propres services extérieurs au moment où l'hypothèse "dioxine" a été émise. Pas d'évaluation des risques de transmission verticale non plus, ni de prise d'échantillons aux fins d'analyse "dioxine".

Pour la DG5, il n'existait pas de système d'identification ou d'enregistrement fiable. Elle a omis d'informer, ne fût-ce qu'informellement, la commission européenne, fin avril.

L'Institut d'expertise vétérinaire n'est pas épargné non plus :

- mauvaise stratégie en n'impliquant que les équipes mobiles;
- manque d'information aux institutions européennes et aux autres Etats membres;
- et surtout illégalité dans l'autorisation du cumul accordée au docteur Destickere.

Enfin, l'IGDA, qui a pensé que cette affaire relevait exclusivement de la compétence de l'IEV, a commis une erreur de jugement.

Que penser du fonctionnement de ces diverses administrations ? La réponse est amorcée dans l'introduction de ce chapitre : les fonctionnaires ont adopté, par moments,

Colette Burgeon

des méthodes trop bureaucratiques et trop formalistes qui ne facilitaient pas la communication entre départements. Absence de communication entre l'Agriculture et la Santé publique mais aussi absence de communication interne dans les départements où il n'existe que peu de procédures formelles d'information, tout étant laissé à la libre appréciation des individus.

Dans ce petit jeu d'irresponsabilité, chacun a pu se retrancher derrière la compétence limitée que la loi lui attribuait ou derrière la réalité du terrain et ses contingences.

Mais ces manquements individuels n'expliquent pas tout. C'est tout un système empreint d'une certaine lourdeur et d'un manque de transparence qui a provoqué cette lenteur et cette gestion erratique de la crise.

Je pense que, maintenant, ce sont ces états d'esprit et ces comportements passifs qu'il faut se résoudre à métamorphoser. Cela ne se réalisera pas à coups de lois et d'arrêtés royaux, c'est toute une culture administrative trop repliée sur elle-même, tout un management archaïque qui sont à reconsidérer.

Le rapport épingle, à juste titre, me semble-t-il, un personnage capital dans toute cette question : le docteur Destickere.

S'il est vrai que, sans lui, la crise ne serait peut-être jamais parvenue à nos oreilles, on doit constater à regret qu'il n'a averti ses supérieurs hiérarchiques que le 27 avril, qu'il n'a pris aucune initiative en sa qualité de chef de cercle, qu'il a permis l'abattage de poulets le 21 avril encore, qu'il n'a pas pris contact avec le ministre Colla après lui avoir transmis sa note, qu'il n'a pas respecté les règles imposées à son cumul, mais surtout qu'il a subordonné les intérêts de la santé publique à ceux du privé, et cela constitue une faute inacceptable !

Notre commission, à dessein, a pointé les responsabilités politiques sous l'angle des deux cabinets ministériels concernés. Certains ont déploré cette pudibonderie politique, comme l'ont rappelé quelques-uns de nos collègues. La commission mammoth aurait accouché d'une souris, comme j'ai pu le lire dans la presse de la semaine passée. Rien n'est moins sûr car, en filigrane, les indications sont claires et les messages intelligibles.

Les cabinets de l'Agriculture et de la Santé publique portent une responsabilité majeure dans la gestion de la crise. Et si le cabinet Pinxten est peut-être plus visé, c'est parce qu'il est apparu plus clairement à plusieurs d'entre nous que les pressions exercées, peut-être indirectement, par le puissant lobby du Boerenbond ne sont pas étrangères à certaines réactions tardives du ministère. Certes, nous n'avons pas pu identifier précisément ces pressions mais nous ne pouvons nous défaire du sentiment diffus que la nébuleuse économique qu'il constitue

et l'influence considérable qu'il a sur toute une certaine agriculture productiviste du Nord du pays - rappelons-nous le rôle de son Comité politique où siègent des parlementaires CVP et cette étonnante, voire stupéfiante absence de PV au mois de mars, le seul manquant de l'année 1999 -, ces ramifications et ces pressions sur tout un pan de notre économie n'ont fait qu'accentuer les querelles de départements et privilégier certaines collusions d'intérêts.

Bien évidemment, cette thèse n'est pas défendue par tous les commissaires, mais il est symptomatique de constater qu'elle se voit encore renforcée par la recommandation 2.5.2 du rapport où il est mentionné que "la concertation dans le secteur agricole ne peut se concevoir que dans le respect d'une politique agricole durable, c'est-à-dire d'une politique respectueuse de l'environnement, de la qualité des aliments et du bien-être des animaux".

Il faut avoir le courage de le dire : c'est bien du modèle de l'agriculture et de l'élevage intensifs, acculés à une course aveugle au rendement, dont il s'agit ici. Avec toutes ses conséquences : dégradation de l'environnement (pesticides, nitrates et lisier) ou disparition des petits éleveurs au bénéfice de grosses exploitations le plus souvent hors sol, comme les porcs ou les poulets en batterie, etc.

A titre d'exemple, dans l'agro-alimentaire, les éleveurs wallons tentés de se reconverter dans le secteur de la volaille se retrouvent le plus souvent liés financièrement par des sociétés, essentiellement du Nord du pays, qui les ravalent pratiquement au statut de simples employés. Elles leur fournissent les poussins, les aliments, le matériel, etc. et, au terme d'une période d'engraissement raccourcie à son minimum, puisqu'il s'agit de 7 semaines au lieu de 12 à 14, le poulet est racheté et abattu par le même groupe en vertu d'un contrat; puis, enfin, transformé et commercialisé.

L'éleveur n'a pas le choix de l'aliment fourni à sa volaille, ni la faculté de le contrôler. Pour accélérer l'engraissement, il se détourne de plus en plus des céréales au profit de farines végétales ou animales, auxquelles sont rajoutées différentes graisses.

Et à cette intégration dite "verticale" s'ajoute un autre type de concentration, les petites exploitations disparaissent ou sont rachetées par des groupes aux ramifications internationales.

Il en découle une énorme fragilité pour toute la filière, lorsqu'un problème quelconque surgit.

On est, en tout cas, très loin des filières courtes, où le producteur se sent et est responsable envers le consommateur. D'où le recours de plus en plus marqué aux produits "labellisés", à l'agriculture biologique, même si cela ne constitue pas une alternative miracle.

Colette Burgeon

En effet, il ne faut pas aboutir à créer une consommation alimentaire à deux vitesses : des produits labellisés et plus chers pour ceux qui peuvent se le permettre et n'importe quoi pour les autres. C'est l'alimentation de base qui doit être de qualité.

En outre, les pouvoirs publics perdent aussi le contrôle du système : la fameuse traçabilité du bétail s'arrête aux portes des abattoirs. Le consommateur lui ne sait rien : ni d'où vient le produit ni quand il a été fabriqué. Ce manque de transparence favorise naturellement les fraudeurs.

La future Agence fédérale est appelée à jouer un rôle essentiel à cet égard puisqu'elle sera chargée du contrôle intégral de la chaîne alimentaire. Mais outre la responsabilisation des producteurs, il convient dorénavant, comme le soulignent les recommandations, que la méthodologie par excellence soit de maîtriser et de gérer les risques. Et ce en tenant compte de l'ensemble des facteurs sociaux, économiques, politiques et éthiques. L'application de cette méthodologie doit être guidée par le principe de précaution tel que défini récemment par les autorités européennes. Nous espérons que cette définition sera rapidement intégrée dans notre législation.

M. André Smets (PSC) : Madame Burgeon, vous n'encouragez pas l'agriculture intensive. Dès lors, comment expliquez-vous qu'à Chapelle-Lez-Herlaimont, contre les avis des milieux agricoles et para-agricoles, on va développer un élevage d'un million de poulets ?

Mme Colette Burgeon (PS) : Monsieur Smets, Chapelle-Lez-Herlaimont n'est pas loin de chez moi et il existe en effet un projet en ce sens. Il existe cependant des divergences de vue et nous devons attendre que le dossier soit complet avant de faire le point.

M. André Smets (PSC) : Apparemment, ce projet ne rencontre pas votre objectif.

Mme Colette Burgeon (PS) : A titre personnel et même au nom du groupe socialiste, j'affirme que la qualité des aliments doit être maintenue et je le défendrai toujours.

Monsieur le président, madame la ministre, chers collègues, le scandale des poulets à la dioxine n'est pas un accident. C'est le résultat d'une politique agricole commune qui a entraîné les agriculteurs à produire toujours plus au détriment de la qualité. Mais aujourd'hui, la qualité doit primer sur la quantité.

Et si l'on anticipe quelque peu l'avenir, il faut porter nos espoirs sur l'Union européenne pour qu'une telle crise ne se répète plus. Comme l'a proposé le Parlement européen, il conviendrait d'instaurer un label de qualité UE pour rassurer les consommateurs sur la qualité des aliments, un système commun de contrôle des aliments dans chaque Etat membre, l'élargissement des compétences de la commission en matière de contrôle.

Celle-ci devrait élaborer une législation alimentaire visant à protéger la santé des consommateurs. Elle devrait fixer des normes minimales en matière de qualité applicables aux produits destinés à l'alimentation du bétail et établir une liste des substances interdites potentiellement dangereuses pour la santé, à défaut d'une liste positive telle que le recommande la Commission. Elle doit aussi renforcer les contrôles de routine des aliments pour bétail. Elle doit intensifier la recherche et établir des méthodes fiables de vérification et d'identification des substances toxiques présentes dans l'environnement et dans la chaîne alimentaire.

La santé publique, l'intérêt réel et à long terme du consommateur doivent donc primer désormais sur toute autre considération. Il est donc urgent de rétablir une logique qui voudrait que les assurances scientifiques, l'intégrité physique des citoyens et la sécurité pour l'environnement soient garanties de façon maximale - bien que le risque zéro n'existe pas - avant la mise sur le marché d'un aliment. Il faudra donc rénover le système et l'orienter vers une agriculture et un environnement de qualité. Mais il faudra aussi que les gens s'habituent à l'idée qu'une agriculture de qualité a un coût. Nous sommes en effet tous responsables à ce niveau.

En conclusion, monsieur le président, madame la ministre, chers collègues, je formulerai le vœu - et c'est pour moi l'essentiel - que les recommandations importantes de ce rapport soient suivies d'effets et mises en application rapidement. Avec mon groupe politique, j'y veillerai tout particulièrement. Je me joins maintenant aux orateurs précédents qui ont remercié tous les services et tous les acteurs qui ont permis que cette commission arrive à son terme. Je vous remercie de votre attention.

Mevrouw Yolande Avontroodt (VLD) : Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, collega's, ik heb mij een beetje moeten inhouden op uw vraag om de heer Tant te repliceren. Vandaar dat ik aangenaam verrast ben dat u terug op uw bank zit, mijnheer Tant.

Er zijn hier al veel klassiekers geciteerd. "Finis coronat opus". Dit zou de bekroning van het werk moeten zijn dat u als eminent lid hebt geleverd. Tot mijn spijt is dit niet het geval. Uw collega Brouns heeft een heel document voorbereid. Ik denk dat dit van een andere kwaliteit is.

Mijnheer Tant, ik heb een heel sterk praecoxgevoel gehad. Ik weet niet of u dat kent. Wellicht niet. Ik blijf bij de klassiekers. Het praecoxgevoel is een begrip. Ik zal het u uitleggen. Het is een begrip dat psychiaters gebruiken als ze een vervreemding ervaren bij hun patiënten of als ze een zeer sterke vervreemding merken en zich niet kunnen invoelen in de woorden van de patiënt. Mijnheer Tant, ik heb dit gehad bij u. Ik heb dat niet bij de heer Annemans gehad. Bij hem had ik het verwacht. Zijn

Yolande Avontroodt

discours komt overeen met de lijn die hij van in het begin heeft doorgetrokken. Bij u is dat niet het geval. Daarom herken ik u niet in het discours en het eenzijdige tunnelzicht waarmee u uw verhaal hebt gebracht.

Ik heb er drie elementen uitgehaald. Ten eerste, u stelt zich volledig negatief op ten opzichte van het eindrapport. U schiet in uw eigen voeten. Waarom hebben de heer Brouns en u in een vrij constructieve sfeer meegewerkt tot we aan het punt 3.2 kwamen? Het gaat over de elementaire objectiviteit waarmee we de verantwoordelijkheid van een van de diensten hebben bepaald. We hadden het met name over de aanwezigheid van een communicatieprobleem, waarover iedereen het toch eens kan zijn. Ten tweede, hadden er testen moeten gebeuren door de overheid zelf. Daarop hebben jullie afgehaakt, op die minimale verantwoordelijkheid. Mijnheer Tant, ik weet dat zeer goed. Ik denk dat er velen dat hier kunnen getuigen. De pers was er uiteraard niet bij. Dat klopt. Het gebeurde immers tijdens een gesloten zitting. Jullie hebben afgehaakt toen we durfden vaststellen dat de testen eigenlijk door de administratie zelf hadden moeten gebeuren. Op dat moment is de CVP afgehaakt en was het, zoals de heer Annemans zegt, de politiek die haar intrede heeft gedaan.

U zegt dat u niet meekunt omdat er meerderheid tegen oppositie werd gewerkt en omdat het verhaal en de verantwoordelijkheid van de ministers Gabriels en Aelvoet niet werd in aanmerking genomen. Daarom hebt u niet meegedaan, omdat dat meerderheid tegen oppositie zou zijn. Wie doet er dan aan politiek? Dat vraag ik mij af. Wie heeft de politiek van in het begin in de commissie gebracht? Wij hebben minister Gabriels en minister Aelvoet ondervraagd. eerste minister Verhofstadt werd ook in de commissie ondervraagd. Maar, ondanks al uw detectivepogingen hebt u niet kunnen aantonen wat u zo graag had willen aantonen.

Daarom vindt u dat het een maat voor niets is geweest. Dat is de realiteit!

De heer **Paul Tant** (CVP): Mijnheer de voorzitter, mevrouw Avontroodt, ik wens dieper in te gaan op de reden waarom de CVP haar medewerking op een bepaald ogenblik heeft stopgezet. U vergist zich, mevrouw, als u beweert dat de CVP niet langer heeft willen meewerken op het ogenblik dat de verantwoordelijkheden van bepaalde administraties van het departement van Landbouw ter sprake kwamen. We hebben dit punt eenparig goedgekeurd. Ik neem u uw vergissing niet kwalijk. Ze werd genomen bij nacht en ontij. U kunt het opzoeken. Al de commissieleden gingen na een lang debat akkoord.

Een ander punt had betrekking op de verantwoordelijkheid van het kabinet en van de minister van Landbouw. De eerste ontwerptekst stelde dat de minister van Landbouw verantwoordelijk was voor het eerste communiqué.

De CVP heeft van deze gelegenheid gebruik gemaakt om twee, ons inziens "zachte", amendementen in te dienen die ertoe strekten de verantwoordelijkheid van de huidige ministers aan te kaarten. Men heeft de amendementen niet eens willen bespreken. Toen verscheen de tweede ontwerptekst inzake de verantwoordelijkheden. Er werd met geen woord over onze amendementen gerept, maar de verantwoordelijkheden van de toenmalige ministers waren sterk uitgebreid. Men was ervan overtuigd geraakt dat de CVP en anderen dit verslag niet zouden goedkeuren als de finale verantwoordelijkheid in het verloop van de dioxinecrisis niet werd aangekaart. Op dat ogenblik is men begonnen met de wagen vol te laden. Sta mij toe even onvriendelijk te zijn, mevrouw. Op dat ogenblik hebt u van de gelegenheid gebruik gemaakt om snel de verantwoordelijkheid bij anderen te leggen!

Wat de verantwoordelijkheid van de toenmalige minister van Landbouw betreft, wens ik te beklemtonen dat de CVP akkoord ging met het eerste punt; op het tweede punt hebben de christen-democraten zich onthouden; met het derde punt ging onze fractie akkoord; op het vierde punt hebben we ons onthouden. Wat het vijfde punt betreft, konden we ons in de eerste lezing scharen achter de tekst van de heer Goris. In de tweede lezing was de tekst sterk gewijzigd. De waarheid heeft haar rechten. De waarheid is dat u van het gebrek aan consensus gebruik hebt gemaakt om snel de wagen te overladen. Dat is de enige waarheid.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD): Mijnheer de voorzitter, ik kan deze discussie besluiten met de simpele vraag of de CVP het punt inzake de verantwoordelijkheid van DG4 heeft goedgekeurd zoals het in het voorliggend verslag staat vermeld. Wat zegt het verslag terzake? Het verslag stipt fouten aan van het lab, de gebrekkige communicatie en informatie en een onvoldoende wetenschappelijke inschatting van de risico's. Dat heeft de CVP niet willen goedkeuren. Ik ben geen ruziemaker, mijnheer Tant, maar als u op deze manier de waarheid zo veel geweld aandoet om alleen uw eigen gelijk te bewijzen, is de objectiviteit ver zoek.

Mijnheer de voorzitter, collega's, deze voedselcrisis was een merkwaardige crisis, niet alleen omwille van het tijdstip waarop ze ontstond. De behandeling ervan in de media, de chaotische communicatie tijdens de eerste dagen en weken en de exorbitante maatregelen die werden genomen, maakten deze crisis tot wat ze uiteindelijk was.

Het was een pijnlijk feit in de Belgische geschiedenis waarbij de economische gevolgen niet in verhouding stonden tot de risico's voor de volksgezondheid. Eenieder is het erover eens, er had geen dioxinecontaminatie mogen gebeuren en er had zeker geen dioxinecrisis uit mogen ontstaan.

Yolande Avontroodt

Over de rol van de media en het tijdstip waarop de crisis ontstond, is iedereen het eens. De media hebben een rol gespeeld in het ontstaan van de crisis, uiteraard niet in het ontstaan van de contaminatie. De eerste reacties hebben dat beeld ingeprent op het netvlies van de verbruiker en de publieke opinie. De eerste communicatie daarover leidde tot minimalisering en relativering. Dat men daaruit wellicht ten onrechte besloot dat er een doofpotoperatie op touw gezet was, is de logische conclusie geweest van het gebrek aan een goede communicatie.

Mijnheer Tant, u zegt over crisiscommunicatie dat het niet in de aanbeveling staat. Het spijt me, maar ook hier hebt u weer selectief gelezen. U zegt het zelf: "Een van de elementen in de aanbevelingen waar we geen antwoord op hebben, is het element van de crisiscommunicatie en het crisismanagement".

De heer **Paul Tant** (CVP): Ik heb daar geen woord over gezegd.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD): Dan moet u uw tekst eens even nakijken.

De **voorzitter**: Morgen kan u de tekst in extenso lezen in de "groene blaadjes".

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD): We zitten hier niet meer in de onderzoekscommissie. Ik wil dit alleen zeggen omdat het nu over communicatie gaat, mijnheer Tant. In de commissie heb ik ook dikwijls gezegd dat men dit in het bedrijfsleven kent. Men erkent het belang van een goede communicatie. Men moet, ten eerste, de waarheid zeggen. Een leugen achterhaalt men altijd. Ten tweede, moet men snel communiceren. Ten derde, moet men als er een crisis dreigt, een onafhankelijke en dus geloofwaardige communicatie organiseren.

Van deze drie elementen, die algemene principes zijn in de bedrijfswereeld, kan men zeggen dat ze er niet zijn geweest en dat men ze niet heeft toegepast. Dit is een van de basiselementen die hebben geleid tot wat wij nu hebben gekend.

Waarom heeft men geen onafhankelijke communicatie opgezet? Omdat Volksgezondheid noch Landbouw beroep hebben gedaan op een comité van experts. Er was geen wetenschappelijk comité, er zijn geen experts geconsulteerd. Men kon daarrond dus ook geen communicatie opzetten. Het was slechts minister Van den Bosch die na het ontslag van de vorige ministers een comité in het leven geroepen heeft waaruit uiteindelijk een juiste strategie ontwikkeld is.

Er was echter meer dan een communicatieprobleem. Er was het fundamentele, structurele probleem bij de administraties, zowel van Volksgezondheid als van Landbouw. Dat structurele probleem was al jaren aanwezig.

Daar zijn studies, audits, parlementaire subcommissies en aanbevelingen aan gewijd. Dat structurele probleem is misschien het meest fundamentele dat aan de basis gelegen heeft van de gebrekkige voedselketenbewaking.

De heersende cultuur dat er geen modern management was en geen openheid, dat hebben de collega's ook al aangeduid. Het klassiek bureaucratisch model hebben we uittentreuren moeten ervaren.

Ik zeg niet dat ik het werk van de onderzoekscommissie graag zou willen overdoen, maar, mochten wij nu dezelfde mensen kunnen ondervragen met de wetenschap die wij nu hebben opgebouwd, het verhaal zou er anders uitzien. De lessen die een onderzoekscommissie moet kunnen trekken, is dat men zich niet te strikt aan een vooropgesteld schema moet houden. Mijnheer de voorzitter, 90% hoorzittingen tegen 10% voor het uiteindelijke huiswerk is een wanverhouding. Wij hadden meer tijd moeten kunnen uittrekken om onze conclusies in de diepte te formuleren. Wat dat betreft ga ik zeker akkoord met de heer Tant.

Ik wil enkele voorbeelden van disfuncties binnen de administratie aanhalen. Het spijt me dat ik het moet zeggen, maar ik heb de meest relevante eruit gehaald bij het IVK. Het IVK was toch een van de pijnpunten in de administratie. Het was jaren het voorwerp van kritiek. Tijdens de vorige legislatuur werd een wetsontwerp goedgekeurd om de huidige leiding te vervangen door een fulltimebegeleiding. Dit wetsontwerp werd nooit in de praktijk uitgevoerd. Met de oprichting van het federaal agentschap krijgen wij een ander verhaal.

Er is toch een structureel gegeven geweest. Er waren de aanbevelingen vanuit de vleesfraudecommissie, de commissie Brouns. Ook aan die aanbevelingen werd geen uitvoering gegeven. Uit een Knack-artikel rond Gery Germonprez is nogmaals gebleken dat het fundamenteel fout is gelopen. Dit is een van de meest pijnlijke illustraties van een administratie die niet functioneert en die geleid heeft tot een enorm menselijk leed, dat op zich ook een onderzoek waard is.

Zo is er de aparte problematiek van de DMO's. De VLD wil niet meestappen in het scenario dat het systeem van de DMO's wil afschaffen. Uiteraard blijven al de garanties die in de aanbevelingen inzake cumul en belangenvermenging zijn ingebouwd, onverkort bestaan. Wij zijn geen voorstander van het afschaffen van de DMO's. De aanbevelingen van de subcommissie voor de vleesfraude, waarin de rechten en de plichten van de DMO's worden bepaald, moeten blijven bestaan.

Voor het hoofdstuk van de rol van de verbindingsman richt ik mij in het bijzonder tot de heer Vanvelthoven, want elk commissielid had toch zo zijn stokpaardje. De functie van een verbindingsman is vis noch vlees te noemen en dat is geen gezonde situatie. De rol van de heer Cornelis

Yolande Avontroodt

- ik moet er toch geen doekjes om winden - was op zijn zachtst uitgedrukt onduidelijk en onfris. Ik twijfel in deze niet aan de expertise van dokter Cornelis. Hij heeft de verantwoordelijkheid op zich genomen om zowel verbindingsman te zijn als de persoon die op het kabinet alle verantwoordelijkheid van het dossier op zich nam. Dit ging ook met de nodige nalatigheden gepaard. Zo was er het feit dat hij niemand consulteerde en alleen vertrouwde op zijn eigen kennis en deskundigheid. Hij liet nooit de meetresultaten van de analyse interpreteren door onafhankelijke wetenschappers. Dit heeft zeker bijgedragen tot een vertraging van de juiste strategie of heeft misschien wel bijgedragen tot het niet bereiken van de juiste strategie.

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : Mevrouw Avontroodt, u daagt mij natuurlijk uit door te zeggen dat ik hierover in de commissie herhaaldelijk tussenbeide ben gekomen. Men moet weten wat men wil. De huidige regering pleit voor het afslanken van de kabinetten en samenwerking met de administratie. Een minister uit de vorige regering heeft dat gedaan. Voor Volksgezondheid had hij geen specifieke kabinetsmedewerker, maar werkte hij rechtstreeks samen met de administratie, met name met het IVK. Er werd een verbindingsman aangeduid in samenspraak tussen de minister en de leiding van het IVK. Deze verbindingsman had geen onduidelijke of onfrisse taakomschrijving, ze was duidelijk afgebakend. Hij kreeg een opdracht van de leiding van het IVK en besprak die met de minister. Als men dan vandaag stelt dat de verbindingsman weinig correct werkte, dan is dat een redenering die ik echt niet kan volgen. Ik dacht dat wij daar in de commissie uitgebreid over gesproken hadden en dat het verslag de mening van de hele commissie weergaf, tenminste van diegenen die het hebben goedgekeurd. Nu hoor ik hier vandaag zeggen dat die verbindingsman mee de oorzaak was van de crisis. Ik ben het daar fundamenteel oneens mee.

Mevrouw Avontroodt, ik wil van de gelegenheid gebruik maken om te stellen dat ik eveneens wat ontgoocheld ben over uw tussenkomst van zo-even. U slaagde er opnieuw in, net als anderen voor u, om hier vandaag in het midden te laten dat er misschien toch een doofpotoperatie geweest is. U hebt zojuist gezegd dat dit niet uitgemaakt is. Uit de verhoren is echter duidelijk gebleken dat er niet de minste aanleiding bestaat om te geloven in een doofpotoperatie.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : Mijnheer Vanvelthoven, ik heb gezegd dat het in het netvlies van het publiek geprent is dat er een doofpotoperatie opgezet zou zijn.

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : Daarna hebt u in het midden gelaten of dit wel helemaal werd uitgeklaard in de commissie. Dat werd echter wel degelijk helemaal uitgeklaard.

De heer **Paul Tant** (CVP) : Het grote probleem is dat we het daarover unaniem eens waren in de commissie, maar dat de laatste versie van het verslag opnieuw mist spuit. Dat is jammer.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : Mijnheer Vanvelthoven, ik herhaal dat, indien er aanleiding was om tot de conclusie te komen dat het om een doofpotoperatie zou hebben gegaan, dit te wijten was aan de ongelukkige of onhandige communicatie. Kan ik het nog zachter uitdrukken ?

U hebt mij ook op het punt van de verbindingsman onderbroken. Ik blijf erbij dat de taak en de verantwoordelijkheid die de verbindingsman toen op zich heeft genomen ruimer was dan vervat in uw functiebeschrijving als boodschapper. Hij heeft dat zelf bevestigd in de commissie. Hij verklaarde dat hij diegene was die uiteindelijk de minister adviseerde. De minister zei dat het de verbindingsman was die heel het dossier beheerde. De andere leden van het kabinet waren hier niet bij betrokken, zelfs de kabinetschef niet. Het is het ene of het andere. Men kan die zaak nu niet minder duidelijk meer maken. Als één zaak duidelijk gebleken is uit de getuigenissen van minister Colla, de heer Cornelis en de kabinetschef, dan is het wel dat de verbindingsman het dossier alleen beheerde. U hebt daar trouwens bij het vastleggen van de verantwoordelijkheden heel loyaal en objectief mee ingestemd.

Ik kom dan bij het vierde punt. Uiteraard moeten er aanbevelingen komen en moet dit veranderen. Ik durf het bijna niet te zeggen maar ik heb dit in mijn uiteenzetting fundamentele voor verandering durven noemen. Mijns inziens moeten er om twee redenen fundamentele veranderingen komen. De eerste daarvan is de vaststelling dat bepaalde schakels in de voedselketen niet gecontroleerd worden. Zo eenvoudig is het.

De tweede vaststelling is de bevestiging tot in den treure van de disfunctie van de verschillende inspectiediensten en het gebrek aan samenwerking. Dat waren twee zaken die bekend waren, maar het belangrijkste is misschien wel het eerste punt : er zijn schakels in de voedselketen die ontsnappen aan controle. Dit is iets dat niet meer kan.

Mevrouw de minister, inzake het Federaal agentschap richt ik mij tot u met de uitnodiging het totaalconcept, zoals het in de aanbevelingen werd uitgetekend, met aandacht uit te voeren. De heer Tant heeft ook het verwijt gemaakt dat het zo lang duurt voor het agentschap is opgericht. Dit is niet mijn verwijt. Ik denk, mevrouw de minister, dat het goed is dat men daar zijn tijd voor neemt, omdat het een fundamentele en ingrijpende verandering met zich brengt.

Mijnheer Brouns, ik geef u mijn mening en ik pleit hier voor een efficiënte en doordachte uitwerking met een visie, met een totaalconcept van het agentschap. De

Yolande Avontroodt

driedelige aanbevelingen, conceptueel, structureel en functioneel, zal ik hier niet meer herhalen, u vindt ze heel duidelijk geformuleerd in het rapport.

Toch wil ik even stilstaan bij een nieuw en niet onbelangrijk element in de autocontrole. Het gaat maar over één zinnetje, mevrouw de minister, met name het oprichten van externe organismen. Dit heeft onder meer te maken met het professionaliseren van de landbouw en van de voedselproductie. Dit heeft niets te maken met de geïntegreerde landbouw die wij nu kennen en waar dat reeds voorhanden is. Uit het onderzoek weten wij dat ook in de geïntegreerde landbouw vaak zeer hoge kwaliteitseisen worden gesteld. Daarvoor zijn er procedures die zelfs gemakkelijker op te leggen zijn aan de zogenaamde industriële of geïntegreerde landbouw. Omwille van de onbetaalbare kost ontbreekt dat professionaliseren vaak bij de kleinere bedrijven.

Vandaar dat de mogelijkheid om externe controle-organismen te laten erkennen door het agentschap en te laten accrediteren door Belcert in de aanbeveling staat. Het is een klein zinnetje, maar met een zeer grote impact op de agroindustrie. Het is een van de meest fundamentele elementen om een integrale ketenbewaking mogelijk te maken.

De goede ontwikkeling van een risicobeheer moet een van de fundamentele taken zijn van het agentschap, met een informatiemanagementsysteem, een middelen- en een personeelsmanagement. Die elementen zijn volgens mij zeer goed uitgewerkt in de aanbeveling. Dit is het resultaat van het werk van de hele commissie.

Ook een crisisdraaiboek wordt vermeld. De verslaggever heeft reeds stilgestaan bij de meldingsplicht die moet worden uitgebreid. Ik wil hier nog wel de kanttekening bij maken dat dit niet mag leiden tot een heksenjacht. Die discussie werd ook gevoerd. Men moet daar zeer omzichtig mee omgaan. Dat wil echter niet zeggen dat wij niet achter de meldingsplicht zouden staan. Het zal zoals steeds met gezond verstand moeten gebeuren.

Wat de volksgezondheid betreft, heb ik reeds gezegd dat de economische schade groter is dan de schade aan de volksgezondheid.

De rapporteur heeft dit inderdaad herhaald. Hij heeft de verslagen van de experts onder de loep genomen en er zijn inderdaad contradicties. Ondanks alle contradicties kan men er evenwel niet omheen dat de analyses tot op vandaag kunnen bevestigen dat deze crisis een zeer beperkte impact op de volksgezondheid heeft gehad. Mijnheer de rapporteur, u hebt correct verwezen naar het feit dat 90% van alle dioxines via de voeding worden opgenomen en niet via inhalatie.

Op het vlak van de volksgezondheid is er volgens mij nog nood aan een epidemiologische studie op Europees vlak en het besteden van de nodige aandacht aan de vorming van toxicologen. Wie even terugkeert naar de periode waarin de dioxinecrisis in het nieuws kwam, kan vaststellen dat de uitspraken van de professoren te wensen overlaten.

We hebben gediscussieerd over de agro-industrie en dit was een verrijking. Het zero-risicoprincipe bestaat niet. Er werd gesproken over de intensieve landbouw en over het feit dat dit leidt tot een grotere crisis als er zich een besmetting voordoet. De kans op schade is inderdaad groter omdat de impact veel ruimer is. De manier om de controle te verhogen is echter ook zeer duidelijk en is mogelijk mits een aangepaste procedure en strategie.

We kunnen er niet omheen dat vooral in Vlaanderen aan intensieve landbouw wordt gedaan alhoewel Europa zich uitspreekt voor extensieve, natuurlijke landbouw. De reden hiervoor is dat er in Vlaanderen plaatsgebrek is en bovendien is het voor de land- en tuinbouwers ook een vorm van economisch behoud. De meest betrokken subsectoren zijn overigens niet Europees verordend en werken vrij marktconform. Ze kunnen niet of slechts minimaal terugvallen op Europese subsidies. We mogen echter niet vergeten dat de intensieve land- en tuinbouw ertoe heeft geleid dat Vlaanderen 75% van de eindproductiewaarde van de Belgische landbouw voor zijn rekening neemt en verantwoordelijk is voor een belangrijk deel van de export. In het kader van deze crisis mag er overigens op worden gewezen dat bepaalde sectoren van intensieve veehouderij, meer bepaald de kalvesector, als eerste het initiatief hebben genomen om een systeem van autocontrole op het getouw te zetten. Ook in de sector van de tomatenteelt heeft men het kwaliteits-element steeds gebruikt als verkoopargument in de concurrentiestrijd. Volgens mij is dit een juist argument.

Een van de elementen waaraan we volgens mij weinig aandacht hebben besteed en waarover slechts een zin is terug te vinden in de aanbevelingen is het aspect van de verzekeringen. Ik heb reeds gezegd dat het zero-risico niet bestaat. Er moet met andere woorden een soort financieel vangnet bestaan zodat een calamiteit ter hoogte van één schakel uit de voedselketen niet leidt tot faillissementen van bedrijven die machteloos moeten toekijken hoe zij het slachtoffer worden van de situatie. Mevrouw de minister, er zijn op dat vlak geen wettelijke verplichtingen als het gaat om dergelijke verzekeringen.

Een logisch gevolg daarvan is dat, wegens de soms hoge premies, slechts een klein aantal bedrijven een verzekering heeft die hen afdoende beschermt tegen dergelijke voorvallen. Er zijn lacunes. Zo vermeldt de Europese richtlijn van 1985 over de productaansprakelijkheid dat, als een product om een of andere reden niet geconsumeerd kan worden zoals bedoeld, dit al voldoende is om

Yolande Avontroodt

vergoed te worden. Alle lidstaten hebben een lijst goed-gekeurd met producten die in hun land onder deze regel vallen. In ons land staan de niet-verwerkte landbouwproducten er echter niet bij. Eieren, kippen, runderen en varkens kunnen niet vergoed worden, terwijl bijvoorbeeld mayonaise of lasagna, bereid met eieren, wel vergoed zou kunnen worden. De lidstaten worden verplicht om tegen 2001 een nationale wetgeving te hebben die de productverzekering voor niet-verwerkte landbouwproducten mogelijk maakt. Ik denk dat er hier werk aan de winkel is voor de regering of voor het parlement. De lijst zou ondertussen herzien zijn, maar het opnemen in de Belgische wetgeving is te laat om in aanmerking te komen voor de schade veroorzaakt door dioxinecrisis. Daarom is het mijn inziens nodig om een behoorlijk verzekeringsstelsel uit te werken dat zich specifiek richt op de risico's die bedrijven lopen ten gevolge van crisissen waar zij geen vat op hebben, maar waarvan zij wel het slachtoffer zijn.

Tenslotte, mijnheer de voorzitter, zou ik nog eventjes willen verwijzen naar de nieuwe aanpak. Wij hebben hier zoveel negatiefs gehoord, maar de nieuwe aanpak heeft alleszins reeds tot resultaten geleid. Ik denk hierbij aan de samenwerking tussen Volksgezondheid en Landbouw en verwijs naar het Consum-programma, waar men niet denigrerend moet over doen, wel integendeel. Er worden behoorlijk wat middelen in geïnvesteerd en dit zal ons leiden naar, als mijn informatie juist is, tot 16 000 testen, waarvan Landbouw er 12 000 voor zijn rekening neemt en Volksgezondheid 4 000. Zo werd een eerste fundamentele stap gezet, naast een betere bewaking van de voedselketen. De dioxinecrisis heeft ons veel geleerd. Niet alleen zijn wij ons bewust geworden van de praktijken die soms worden gehanteerd, tevens is de kwetsbaarheid van de voedselketen tot uiting gekomen.

De gevolgen voor de Volksgezondheid zullen mijn inziens niet zo ernstig zijn. Er zijn heel wat aanbevelingen opgenomen, zodanig dat de kans op het ontstaan van een crisis verkleint. Over de verantwoordelijkheden is al heel veel gezegd en de besluiten terzake zijn zeker niet lichtzinnig genomen. Wij gingen niet over een nacht ijs. Ik betreur dan ook de reactie van de heer Pinxten die verbolgen was over de toewijzing van een verantwoordelijkheid die hij als minister terzake wel moest dragen. Ik betreur eveneens de houding van al degenen die vinden dat het rapport te mild is. Er werden nalatigheden, tekortkomingen en fouten vastgesteld en zoals onze voorzitters en rapporteurs hebben gesteld, moet men hierbij absoluut de objectiviteit nastreven. De objectiviteit moet daarin de enige leidraad zijn. Dat de politiek de slotpagina's heeft gekleurd, was blijkbaar onvermijdelijk en ik betreur dat. De oprichting van de dioxinecommissie werd door alle partijen gevraagd. De aanbevelingen werden unaniem goedgekeurd, de verwachtingen rond diabolisering van bepaalde overheden en van de dioxine-

besmetting werden niet ingewilligd. Dit was echter, mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, collega's, niet onze opdracht. Wij hebben, een rechtvaardig rapport en ik besluit met de klassiekers, namelijk een gezegde van Julius Caesar, dat hier van toepassing zou kunnen zijn.

"Parcere subjectis et debere superbos". Ik wist niet dat ook de heer Tant een Latijnse spreuk ging citeren, maar wat wil dit zeggen? Dit wil eigenlijk zeggen: "Spaar de deemoedigen" - ik denk dat wij dat gedaan hebben - "en versla de trotsen". Wie goed leest, zal dit in het rapport ook herkennen.

De **voorzitter**: Dank u, mevrouw Avontroodt. Ik signaleer het geachte gezelschap van de Kamer dat wij acht sprekers hebben gehad en er nog negen komen.

Nous nous trouvons donc à mi-chemin dans la liste des orateurs. Toutefois, j'ai l'impression que la seconde moitié sera d'une brièveté exemplaire.

M. Robert Denis (PRL FDF MCC): Monsieur le président, madame la ministre, chers collègues, maintenant que la commission "Dioxine" a terminé ses travaux et déposé son rapport, on peut se demander si le résultat de l'enquête vaut bien toute l'énergie dépensée par les commissaires et les services de la Chambre.

La vraie réponse à cette question ne pourra être donnée que lorsque les conclusions auront enfin abouti à une réorganisation du secteur et des services de l'Etat qui se sont tous montrés incapables de réagir avec rapidité et efficacité à une pollution subite et inattendue de la chaîne alimentaire.

Car s'il est important de savoir comment les choses ont pu arriver, comment le secteur a agi, quelles erreurs et quelles fautes ont été commises par les industriels, comment les services de contrôle ont réagi, quelles ont pu être les responsabilités administratives et politiques, il est bien plus important encore que le travail effectué nous permette de décider ce qu'il faut faire pour que des crises comme celles que nous avons connues avec toutes les conséquences qu'elles peuvent avoir sur la santé publique et sur l'économie ne puissent plus se reproduire à l'avenir. Et ce n'est que si le gouvernement, armé maintenant d'une loi-cadre qui lui confère de grands pouvoirs de décision, arrive à mettre en place une Agence fédérale pour la sécurité alimentaire efficace que l'on pourra dire que la commission "Dioxine" aura servi à quelque chose. Dans le cas contraire, tout le travail, l'énergie et les moyens dépensés l'auront été en vain.

Indépendamment de l'aspect "dioxine" lui-même, car ce qui est arrivé aurait pu se produire avec n'importe quel autre polluant - et Dieu sait s'il y en a dans l'environnement actuel -, la principale constatation de la commission est que la crise que nous avons connue est celle :

Robert Denis

- de la recherche perpétuelle du gain excessif de la part de certains;
- du manque de traçabilité industrielle;
- du manque de rigueur de la chaîne de production;
- du manque de transparence des politiques;
- du manque de l'indispensable cloisonnement entre les cabinets ministériels et l'administration;
- du manque de communication et de collaboration entre les administrations;
- du manque d'information des médias et des consommateurs;
- de la confusion d'intérêts;
- de l'absence d'une politique réfléchie des déchets;
- du manque d'efficacité de l'Etat.

Que faut-il faire pour qu'à l'avenir, la sécurité du consommateur et aussi celle des industriels de la chaîne alimentaire puissent être assurées ?

Il faut bien sûr réformer ce qui ne fonctionne pas et cette réforme est d'ores et déjà en route parce que le gouvernement s'est doté de la loi portant création de l'Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire.

Mais comment faut-il réformer ? Deux grandes pistes se présentent à nous, entre lesquelles il peut y avoir un chemin intermédiaire. Ces deux grandes pistes devront faire l'objet d'une réflexion de base qui débordera largement des cabinets ministériels puisqu'elle impliquera aussi :

- la filière et tous les secteurs concernés;
- le monde scientifique;
- les administrations publiques.

La mise en place d'une Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire qui ferait abstraction de l'avis de ceux qui savent réellement de quoi il s'agit serait, dès le départ, vouée à l'échec.

Mais venons-en, madame la ministre, à ces deux grandes pistes.

La première consisterait à casser tout ce qui existe et à créer une grande institution nouvelle, qui intégrerait d'office tout ce qui a trait de près ou de loin à la sécurité alimentaire.

Une telle réforme coûterait très cher. Elle serait lente à se mettre en place et renoncerait au savoir-faire et à l'expérience des services actuellement concernés.

La seconde piste, diamétralement opposée à la première, consisterait à garder, dans un premier temps, les services existants :

- en les mettant sous l'autorité du seul ministre de la Santé publique, ce qui signifierait que les services de l'Agriculture travailleraient en sous-traitance pour la Santé publique;
- en les réformant, de manière à leur conférer la souplesse et l'efficacité qu'ils ne possèdent manifestement pas aujourd'hui;
- en les renforçant par une structure nouvelle qui serait un organe qui établirait des normes, assurerait la coordination des services existants, se chargerait de la communication interne, verticale et horizontale et de l'information vers l'extérieur, tant vers les consommateurs que vers les médias.

Cette structure nouvelle aurait aussi pour mission de vérifier si le contrôle de la chaîne alimentaire, tant par les services de l'Etat que par les entreprises elles-mêmes se fait conformément aux règles et en vue du seul but final, à savoir la sécurité du consommateur.

C'est probablement la piste intermédiaire qui serait la meilleure. Elle consisterait :

- à garder, dans un premier temps, les services existants en les améliorant;
- à doter ceux-ci de l'organe nouveau, qui coordonnerait, établirait les normes, assurerait la communication et l'information et qui s'assurerait de l'efficacité du contrôle de la chaîne alimentaire;
- à intégrer au fil du temps, et surtout en y consacrant le temps de la réflexion nécessaire, les différents services au sein d'une seule et même institution dépendant du ministre de la Santé publique.

Le gouvernement a obtenu la loi-cadre qu'il nous a proposée. Celle-ci lui donne énormément de pouvoir mais aussi beaucoup de responsabilités dans la réforme. Pour réussir cette réforme, il faudra avant tout du bon sens, mais aussi la force de résister à ceux qui, par la mise en place d'une réforme totale, instantanée, irréfléchie et ruineuse, nous condamneraient, pendant le temps très long de la mise en route de l'institution nouvelle, à moins d'efficacité et par conséquent à moins de sécurité que par le passé.

Enfin, madame la ministre, je voudrais avant de terminer mon intervention attirer votre attention sur le danger qui serait lié à la poursuite inconsidérée et irréfléchie de trois concepts à la mode.

1. La traçabilité indispensable devra répondre aux seules conditions nécessaires et suffisantes pour permettre aux services de contrôle de remonter à tout moment à la

Robert Denis

cause des problèmes que nous pourrions connaître. Suivre ceux qui prétendent que le consommateur doit savoir de quelle ferme, voire de quelle vache provient le steak qu'il mange, serait imposer au secteur des contraintes aussi insupportables qu'inutiles.

2. L'autocontrôle par les entreprises ne peut être mis en place aujourd'hui sans une préparation du secteur, auquel il faudra d'abord insuffler une nouvelle culture. La meilleure preuve en est que si le secteur était prêt à assumer l'autocontrôle dont on le prétend capable, il aurait lui-même prévenu la crise qui nous réunit aujourd'hui.

3. La sécurité totale, quant à elle, n'existe qu'en théorie. Elle ne peut exister en pratique parce qu'elle serait irréalisable techniquement et impayable. Or, nous sommes aujourd'hui confrontés à des règlements européens de plus en plus irréalistes, du fait que les eurocrates perdent de plus en plus le contact avec la réalité du terrain. La sécurité restera toujours la résultante d'un compromis entre la diminution du risque et le maintien de la faisabilité. En l'oubliant, nous continuerions à soumettre nos entreprises à de nouvelles pressions, alors qu'on leur impose déjà aujourd'hui certaines règles excessives qui résultent plus de considérations théoriques que de considérations pragmatiques.

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : Mijnheer de voorzitter, ik moet vaststellen dat wij hier in plenaire vergadering nog minder talrijk zijn dan destijds tijdens de vergaderingen van de onderzoekscommissie.

De **voorzitter** : Het zijn dezelfden !

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : Alleen de voorzitter is een beetje veranderd, zie ik. Collega's, begin juni vorig jaar werd door bijna iedereen hard geroepen om de installatie van een onderzoekscommissie. Wij hebben moeten vaststellen dat enkele maanden later, na de verkiezingen, na de installatie van een nieuwe regering, nadat ook stilaan de chronologie duidelijk werd, de onderzoekscommissie werd verguisd. Was dat werkelijk zoals in de pers tot uiting kwam omdat de voorzitter niet tweetalig was, of omdat de commissieleden volgens een aantal mensen niet of onvoldoende waren voorbereid, of ligt de echte reden misschien in het feit dat iedereen stilaan begon te beseffen dat er eigenlijk geen spectaculaire onthullingen te verwachten waren ? Werd het duidelijk dat de destijds door sommigen in het leven geroepen doofpottheorie uiteindelijk niet zou worden bevestigd ?

Persoonlijk voelde ik het aan alsof wij evolueerden naar een soort waarheidscommissie, eerder dan een onderzoekscommissie. Die waarheidscommissie zou toelaten dat wij achteraf de hele crisis dag voor dag zouden kunnen reconstrueren, nagaan wie de crisis

beheerde, nagaan wie dat deed of, in sommige gevallen, te weinig deed. Stilaan kwam heel het verhaal aan de oppervlakte. Ik denk dat een aantal mensen daar dankbaar voor moeten zijn. Ik denk dat de gewezen ministers daar dankbaar voor moeten zijn : via de zo verguisde commissie hebben zij uiteindelijk toch hun publiek recht van antwoord gekregen, waarop zij zo lang hebben moeten wachten. Dat recht van antwoord zouden zij niet gekregen hebben, vrees ik, wanneer die onderzoekscommissie er niet was geweest.

Achteraf, na de stemmingen, heb ik eigenlijk moeten vaststellen dat ook de waarheidscommissie zoals ik die zag, niet echt is geslaagd, precies omwille van de verdeelde stemming die er is geweest. Daardoor is duidelijk geworden dat het parlement er zelfs niet eensgezind in is geslaagd achter de waarheid te komen. Dat betreurt ik bijzonder.

Enige zelfkritiek mag ons niet vreemd zijn. De enkele punten die ik zou willen aanhalen, beginnen al bij de installatie van het bureau. Tot mijn verbazing zie ik dat drie oppositiepartijen hier nu afwezig zijn, mijnheer de voorzitter. Daarstraks kregen wij hier de commentaar van de oppositie dat de regering zelfs niet het respect had om te luisteren naar de leden van de commissie. Ik stel hetzelfde gebrek aan respect vast bij de drie afwezige oppositiepartijen. Ik vind dat weinig ernstig.

De **voorzitter** : Ik wijs erop dat de heer Paque aanwezig is.

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : Ik heb het over de CVP, het Vlaams Blok en de Volksunie. De heer Paque is een aandachtig luisteraar

De **voorzitter** : Hij zal het hen zeggen.

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : Wij kregen onmiddellijk het verwijt van de CVP dat het bureau werd samengesteld zonder dat zij daar een vertegenwoordiger in hadden. Dat werd toen beschouwd als een dictaat van de meerderheid, zei de CVP. Twee belangrijke posten in dat bureau werden nochtans bekleed door leden van de oppositie. Een van de verslaggevers is lid van de oppositie en de eerste ondervoorzitter, mevrouw Van de Casteele, is lid van de oppositie. Dat verwijt was de voorbode van die politisering van de onderzoekscommissie die we meemaakten.

Het tweede feit dat mij stoorde - ik kijk naar de andere verslaggever - is dat wij op een mooie septembermorgen werden wakker geschud met de zware beschuldigingen aan het adres van een van de ex-ministers, namelijk de heer Colla. Volgens de informatie van de verslaggever zou hij vrienden van de loge hebben ingeschakeld om bezwarende documenten bij het IVK te doen verdwijnen. De verslaggever wilde toen de bron van die informatie

Peter Vanvelthoven

niet vrijgeven, maar hij liet wel uitschijnen dat de nodige getuigen zouden worden opgeroepen en dat dit wel zou worden bevestigd in de commissie. Ik heb die getuigen niet gezien. De pers schreef toen dat verontschuldigen op hun plaats zouden zijn mochten die beschuldigingen niet hard worden gemaakt. Dit is de laatste dag van onze werkzaamheden, het is dus nog niet te laat.

Tussendoor werden wij geregeld hard aangepakt door de pers, niet altijd ten onrechte. Een aantal getuigen voelde zich soms veeleer in het beschuldigdenbankje en dat kan men hen niet kwalijk nemen. Soms werden zij tijdens hun verhoor beschuldigd van een aantal fouten. Sommige nog te horen getuigen werden al op voorhand bepaalde fouten in de schoenen geschoven. Zoals de voorzitter daarnet zei, was het stellen van vragen aan de getuigen niet steeds bedoeld om antwoorden te krijgen maar wel om de eigen opvattingen nogmaals te vertolken. Ook die tekortkomingen die we in de eigen commissie konden vaststellen moeten we durven te erkennen.

De jammerlijke apotheose was dan het einde van onze werkzaamheden en dan vooral wat er gebeurde na de persconferentie die we hebben gegeven. Ik kon goed samenwerken met een aantal leden van de CVP, maar hun uitleg na de persconferentie was niet correct. Mevrouw Avontroodt had het er daarnet ook over. Men heeft het in de pers doen uitschijnen alsof men het rapport niet wou goedkeuren omdat er een hoofdstuk Verhofstadt zou ontbreken. Het tegenstemmen van de CVP begon reeds eerder, bij het hoofdstuk landbouw. Ik stelde de wijziging bij de CVP vast op het ogenblik dat wij erin schreven dat de politieke verantwoordelijkheid uiteraard bij de minister van Landbouw lag wat de tekortkomingen op het kabinet en de administratie Landbouw betreft. Hetzelfde geldt voor de minister van Volksgezondheid. Dat is naar mijn gevoel een breekpunt geweest. Men begon tegen te stemmen en schoof achteraf de schuld op de meerderheid die Verhofstadt niet wou blameren. Dat is weinig correct.

Ook de reactie van de eveneens afwezige VU ontgoochelde mij. Ik heb collega Van de Casteele zeer weten waarderen in de commissie. Ze werkte hard mee aan de hoorzittingen, was steeds goed voorbereid en heeft het rapport volledig goedgekeurd. Bij de slotstemming ontield zij zich uiteindelijk met als reden dat een hoofdstukje Aelvoet en Gabriels er niet in was terug te vinden.

Ik vraag mij af of de afwezigheid van dat ene hoofdstuk voor de Volksunie zo belangrijk is dat zij de rest van het rapport niet wil goedkeuren.

Ik neem ook aanstoot aan de houding van minister Gabriels. In de week van onze eindspurt verklaarde hij in het openbaar dat de commissie slecht werk heeft geleverd en niet diep genoeg heeft gegraven. Hij verwijst naar een zogenaamd belangrijk rapport dat hij in zijn

bezit zou hebben. Het feit dat hij dit rapport niet aan de VLD-commissieleden heeft overhandigd, zal de VLD-collega's ongetwijfeld stof tot nadenken geven. Het feit dat hij dit rapport niet aan de onderzoekscommissie heeft willen geven, roept vragen op over de mentaliteit van de betrokken minister en zijn gebrek aan respect voor het parlement en de onderzoekscommissie. Als hij die volgens hem belangrijke informatie bewust heeft achterhouden voor de onderzoekscommissie - hij is tenslotte ondervraagd als getuige - heeft hij de eed die hij heeft afgelegd om de gehele waarheid te zeggen, niet nageleefd.

Ik betreur al deze tekortkomingen. Ik weiger evenwel te zeggen dat de commissie niet goed heeft gewerkt. Zij heeft geen ondermaats rapport afgeleverd, zoals sommigen suggereren. Ik denk oprecht dat de commissie erin is geslaagd een evenwichtig rapport op te stellen, waarin een duidelijke en gedetailleerde reconstructie van de feiten en het beheer van de crisis is opgenomen. Het bevat een omvangrijk aantal aanbevelingen voor het overheidsbeleid inzake voedselveiligheid. Er wordt een belangrijke poging gedaan om de verantwoordelijkheden en de tekortkomingen af te lijnen. Ik deel dus geenszins de mening van degenen die zeggen dat de commissie slecht werk heeft geleverd. Ik betreur alleen dat in de commissie soms te veel aan politiek werd gedaan.

Ik zou enkele accenten willen leggen met betrekking tot de conclusies van de commissie. Een eerste punt betreft de oorzaak van de crisis. De discussie gaat, ook vandaag nog, over de verantwoordelijkheden van de ministers. Dat mag ons evenwel niet doen vergeten dat de dioxine- of PCB-besmetting is ontstaan door het al dan niet gewild optreden van de privé-sector. Het vermengen van gecontamineerd vet met veevoeder was de oorzaak van de crisis. Wij hebben onderzocht hoe de overheid daarmee had moeten omgaan en hoe zij had moeten proberen de risico's van de besmetting te beperken. Wij hebben ook nagegaan hoe men in de toekomst dergelijke calamiteiten kan vermijden. Daar lag het zwaartepunt van ons onderzoek. Dat mag ons echter niet doen afwijken van de werkelijke oorzaak van de crisis, die niet bij de overheid ligt.

Een tweede punt waarover ik het kort wil hebben is de strategie waarvoor wij uiteindelijk hebben gekozen en, daarmee samenhangend, het onderscheid tussen officiële en officiële analyses.

Nadien kan uiteraard worden gediscussieerd over het feit of op een bepaald ogenblik al dan niet voor de juiste strategie werd geopteerd en over de eventuele toepassing van andere strategieën.

Er kan echter niet worden gediscussieerd over het feit dat de overheid destijds - eind april-begin mei - wel degelijk een bepaalde strategie heeft ontwikkeld, wat op een

Peter Vanvelthoven

bepaald ogenblik door sommigen ook werd ontkend. Sommigen, waaronder de heer Verhofstadt, beweerden in de commissie dat Volksgezondheid, meer bepaald via de dienst voor de Eetwareninspectie, eind april reeds de maatregelen had moeten nemen die pas eind mei werden genomen, met name het uit de rekken halen van bepaalde eetwaren. Merkwaardig genoeg zijn de verklaringen van de heren Verhofstadt en Destickere precies op dat punt tegenstrijdig, aangezien de heer Destickere in de commissie verklaarde dat Volksgezondheid eind april nog niets kon ondernemen.

Deze stelling raakt echter kant noch wal omdat men eind april slechts beschikte over de resultaten van drie analyses. De analyses waren uitgevoerd in opdracht van een privé-firma en zij hadden betrekking op veevoeder en op de moederdieren bij mestkippen. Op dat ogenblik waren er geen analyses beschikbaar in verband met leghennen en eieren bestemd voor consumptie. Op basis van de beperkte gegevens waarover men beschikte kon men onmogelijk de eetwaren uit de rekken halen.

Wel werden op basis van voornoemde beperkte analyses, bijkomende analyses aangevraagd met betrekking tot leghennen en eieren bestemd voor consumptie. Uit de nota van de heer Destickere en uit informatie vanwege het departement van Landbouw blijkt bovendien dat op dat ogenblik werd overgegaan tot het blokkeren van verdachte bedrijven, het traceren van verdacht vlees en het in beslag nemen ervan.

Men kan aldus moeilijk voorhouden dat niets zou zijn ondernomen in afwachting van de resultaten van de officiële analyses.

Achteraf rijst uiteraard de vraag of het aangewezen was om bij het uitwerken van de volgende strategie zich volledig te baseren op de door Landbouw te bezorgen lijsten van besmette bedrijven. Ik ben ervan overtuigd dat de diensten van het departement Landbouw, op basis van de destijds voorhanden zijnde gegevens, verwachten snel volledige lijsten te kunnen samenstellen en overmaken aan het departement Volksgezondheid. Nadien bleek dit echter niet mogelijk te zijn. De lijsten kwamen traag binnen en bovendien bleken zij vaak onvolledig of niet correct te zijn. Daardoor werd vertraging opgelopen bij de uitvoering van de daaropvolgende strategie.

Eind mei werd de strategie aangepast. Precies omwille van de problemen inzake de traceringsoperaties gaat Landbouw over tot het blokkeren van niet-besmette bedrijven, de zogenaamde risicobedrijven. Op dat ogenblik ontvangt Volksgezondheid de officiële analyse-resultaten waaruit blijkt dat ook eieren bestemd voor consumptie en leghennen zijn besmet. Landbouw ontvangt gegevens waaruit blijkt dat het aantal verdachte bedrijven veel groter is. Eind mei beslist Volksgezondheid kippen en eieren uit de handel te halen.

Via deze chronologische schets, collega's, tracht ik te weerleggen wat sommigen beweren, te weten dat de overheid tijdens de maand mei van vorig jaar niets ondernam. De overheid opteerde wel degelijk voor een welbepaalde strategie op grond van destijds waardevolle overwegingen en argumenten.

Hierover kan achteraf misschien worden gediscussieerd. De overheid heeft inderdaad voor een bepaalde strategie gekozen waaraan ze consequent heeft doorgewerkt. Ik maak me geen illusies. Indien men een andere strategie had gekozen, en ik vraag me nog steeds af welke strategie dat zou moeten geweest zijn, dan hadden wij hier vandaag wellicht de tekortkomingen van die strategie besproken. Iedereen is er immers van overtuigd dat de crisis is versneld en geëxplodeerd onder meer omwille van de verkiezingsdatum van 13 juni.

Mijnheer de voorzitter, ik wil ook even de rol van de heer Verhofstadt aankaarten. Zijn rol is hier al uitvoerig toegelicht. Wat mij betreft is het duidelijk dat de hele operatie van het overhandigen van de nota-Destickere aan eerste minister Dehaene op basis van politieke motieven is gebeurd. Dat is niet een louter aanvoelen.

De **voorzitter** : Mag mevrouw Avontroodt u onderbreken, mijnheer Vanvelthoven ? Mevrouw Avontroodt heeft het woord.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : Mijnheer de voorzitter, de heer Vanvelthoven zegt dat ik hem heb uitgedaagd. Nu daagt hij mij uit.

Mijnheer Vanvelthoven, de rol van de heer Verhofstadt reduceren tot een zuivere politieke rol is manifest onwaar. We hebben die discussie al gevoerd. We hebben zelfs samen naar de objectiviteit gezocht. Waar ligt het verschil tussen de nota-Destickere en de nota van minister Colla en minister Pinxten die ze aan minister Dehaene hebben bezorgd ? We hebben die punten opgesomd.

U bent het best geplaatst om te bevestigen dat minister Colla, op het moment dat hij de nota-Destickere onder ogen kreeg op 28 april, een leek in deze materie was. De heer Verhofstadt was dat in dat bewuste weekeinde ook. Een leek leert daaruit het volgende : Ten eerste, het gaat over een besmetting die 1500 maal groter is dan de normale waarde. Ten tweede, het is een zeer ernstige vorm van contaminatie. Ten derde, het is een probleem van de ganse veeteeltsector. Als die drie elementen, die noch in de media noch in de individuele communicaties van de minister aan bod zijn gekomen, worden vermeld, daag ik u uit om als leek die nota te lezen. De heer Verhofstadt noemde ze bloedstollend. Zelfs ik als arts, en het is de eerste keer dat ik dat woord in de mond neem,

Yolande Avontroodt

moest op een stoel gaan zitten toen ik de nota en de meetresultaten voor de eerste keer zag. Deze nota riep automatisch de connotatie dioxinen en accumulatie op. Dan moet men onmiddellijk reageren.

U besluit nu, na de feiten, dat het eerste motief van de heer Verhofstadt politiek geweest is. Ik zal dat blijven ontkennen en weerleggen. Ik nodig u uit om de oefening als leek te doen. Als u de nota met deze drie elementen - een zeer toxisch product, 1500 X de normale waarde, in gans de veeteeltsector - leest en u merkt dat dit niet aan de publieke opinie wordt meegedeeld, dan denk ik dat iemand die verantwoordelijkheidszin heeft een actie zal ondernemen.

Iemand die zijn verantwoordelijkheid opneemt, laat dit niet blauwblauw en overhandigt de nota. Op dat ogenblik hebben de heer Verhofstadt, noch de VLD de publieke opinie hierover ingelicht.

U zegt dat dit een politiek manoeuvre was. Ik kan dit alleen ontkennen en weerleggen. Niemand zal er mij toe bewegen om ooit uw stelling te bevestigen. U beschikt zelfs niet over bewijzen. De heer Tant heeft er zes maanden over gedaan om te proberen dit te bewijzen en is van een kale reis teruggekomen.

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : Mevrouw, ik was van plan mijn standpunt toe te lichten. U hebt me echter de pas afgesneden.

De heer **Hubert Brouns** (CVP) : Mijnheer de voorzitter, ik ga akkoord met mevrouw Avontroodt als ze zegt dat de heer Verhofstadt een leek was in deze problematiek op het ogenblik dat hij geconfronteerd werd met het verslag-Destickere.

Mevrouw Avontroodt, ik herinner me dat de heer Verhofstadt in de commissie getuigd heeft dat hij zich heeft laten bijstaan door een deskundig lid van de latere onderzoekscommissie. Tot op heden weten we nog steeds niet wie dat lid is. Het zou niet oninteressant zijn te weten wie dat lid is.

De **voorzitter** : Dit is een debat tussen twee leden.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : Mijnheer de voorzitter, de heer Verhofstadt is terzake zeer duidelijk geweest. Als het u kan geruststellen, mijnheer Brouns, hij heeft de toelichting maar in de loop van de week nadien gekregen. Dit feit werd onderzocht. Ik kan u verzekeren dat men heel wat pogingen heeft ondernomen om de waarheid terzake te achterhalen. Dat is gelukt.

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : Mijnheer de voorzitter, collega's, de reden waarom ik tot het besluit kom dat politieke motieven hebben meegespeeld is bijzonder eenvoudig. In de commissie heb ik het getuigenis van de heer Destickere en van de heer Verhofstadt gehoord. De motieven die ze beiden geven, blijken niet te kloppen. Ik verklaar me nader.

De heer Destickere verklaart in de commissie dat hij zijn verslag aan de heer Verhofstadt via een tussenpersoon heeft bezorgd omdat hij woedend was over de verklaringen op de radio van minister Colla. Hij beperkt zich tot Colla, Pinxten interesseert hem niet. Volgens Destickere had Colla alleen gesproken over veevoeder. Destickere vond dit een grove leugen. Hij vond het schandalig dat de minister bewust de bevolking had voorgelogen.

De onderzoekscommissie heeft dit onderzocht. We hebben de teksten van de eerste verklaringen van Colla bestudeerd. Colla verklaart nergens dat het alleen veevoeder betreft. Reeds in de eerste mededeling heeft Colla het over kippen en eieren.

Het was bijzonder snel duidelijk dat de verklaring van Destickere inzake het motief om de nota aan Verhofstadt te overhandigen niet klopte.

De commissie heeft eerste minister Verhofstadt gehoord. Hij geeft twee redenen voor de overhandiging van de nota-Destickere aan toenmalig eerste minister Dehaene. Een eerste reden heeft opnieuw betrekking op Colla. Ook Verhofstadt spreekt alleen over Colla. Volgens Verhofstadt had Colla alleen over veevoeder gesproken. We hebben dit punt uitgevlooid en zijn tot het besluit gekomen dat dit niet correct is. Op het ogenblik dat toenmalig oppositieleider Verhofstadt de nota-Destickere in handen kreeg, was de beslissing om kippen en eieren uit de rekken te halen reeds genomen. Dat argument houdt geen steek.

De tweede reden die Verhofstadt aanhaalt om zijn manoeuvre te verklaren heeft betrekking op de belangrijke verschillen tussen de nota-Destickere en de nota van Colla aan Dehaene. Dat was volgens Verhofstadt de reden om de nota te overhandigen aan Dehaene. We stellen echter vast dat de twee nota's inhoudelijk overeenstemmen. Het enige verschil zit in de laatste anderhalve bladzijde waarin Destickere een aantal persoonlijke beschouwingen geeft. Kabinetschef Vanthemsche, de betrokken ministers en gewezen eerste minister Dehaene zijn formeel : de twee documenten stemden inhoudelijk overeen.

Verhofstadt was evenwel op het moment dat hij de afspraak maakte om naar Dehaene te gaan, nog niet op de hoogte van de nota-Colla. Hij heeft die pas achteraf ontvangen. Dat heeft hij zelf verklaard. De reden die hij in de commissie aanhaalt, kan niet de echte reden geweest zijn. Destickere geeft een reden die niet blijkt te kloppen en Verhofstadt geeft een reden die niet blijkt te kloppen. Dan kan ik daar alleen uit afleiden dat men de werkelijke reden wil verbergen.

Voor mij is de werkelijke reden dat men hoopte daar misschien politiek garen uit te spinnen. U heeft daar misschien een andere mening over omdat u destijds dichter bij Verhofstadt stond. Verschillende andere getui-

Peter Vanvelthoven

gen, waaronder de ministers die ontslag hebben moeten nemen, hebben bevestigd dat zij wellicht hetzelfde hadden gedaan. Ik heb de heer Annemans hier hetzelfde horen verklaren. Het gaat mij hier over het feit dat het eigenlijke motief - dat leid ik af uit de tegenstrijdige verklaringen - de hoop was om hier iets bij te winnen.

M. Charles Michel (PRL FDF MCC) : Très brièvement, monsieur le président. Je ne conteste en aucun cas votre droit, tout à fait légitime d'ailleurs, monsieur Vanvelthoven, d'éprouver le sentiment que ce sont bien des motifs politiques qui ont conduit Guy Verhofstadt à se rendre chez Jean-Luc Dehaene.

Toutefois, en entendant votre raisonnement, je ne peux que constater que vous faites l'impasse sur un élément essentiel : le ministre Colla a lui-même admis devant notre commission qu'il aurait dû se rendre plus tôt chez M. Dehaene pour lui faire part de la situation et le mettre au courant du contenu de cette note, et souligner aussi - c'est là une divergence fondamentale - l'intensité avec laquelle la note Destickere est présentée alors que - chacun s'en est rendu compte en commission - le rapport au ministre Dehaene a été fait avec beaucoup moins d'insistance. Je n'entends pas cet élément dans votre raisonnement. J'imagine que c'est un oubli.

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : Nogmaals, mijnheer de voorzitter, de heer Verhofstadt had de nota-Colla aan Dehaene niet op het moment dat hij de afspraak maakte met Dehaene. De verschillen waar door u en mevrouw Avontroodt op gewezen wordt, zijn verschillen die daar instaan. Die hebben op dat moment echter niet gespeeld om de afspraak met Dehaene te maken. Dat argument heeft niet gespeeld. U moet het daar niet voortdurend over hebben.

De vraag is natuurlijk of de overhandiging van de nota-Destickere door Verhofstadt aan Dehaene de eigenlijke crisis heeft verzwaard. Dat is de vraag die we moeten stellen. Daar ben ik niet zo van overtuigd. Ik zal mij ook hier nader verklaren.

De beide ex-ministers hebben voor de commissie verklaard dat tussen 31 mei en 1 juni, de dag van hun ontslag, er maar één nieuw element was. Dat nieuw element was de nota-Destickere. We weten dat die nota ondertussen gelekt was naar het weekblad Knack. Knack zou dezelfde week met die nota uitpakken. Als het die nota-Destickere is geweest die heeft geleid tot het ontslag van de ministers en die heeft geleid tot de politieke crisis, dan is het van ondergeschikt belang of die nota op 1 juni bij Dehaene terecht kwam door toedoen van Verhofstadt of op 2 juni door toedoen van Knack.

Ik heb daarom mijn indruk willen meedelen die gebaseerd is op verklaringen en vaststellingen die ik heb kunnen doen. Destijds hebben er politieke motieven gespeeld bij huidig eerste minister Verhofstadt om naar Dehaene te stappen. Niemand heeft hem trouwens dat recht ontzegd.

Het is alleen een beetje eigenaardig dat hij dat zelf niet zegt.

Die politieke daad heeft uiteindelijk geen grote invloed gehad op het beheer van de crisis zelf. Het beste bewijs daarvan is dat het verdere beheer van de crisis gebeurd is op basis van de strategie die door de ontslagnemende ministers is vastgesteld. Die strategie werd ook na hun ontslag door de ministers voortgezet.

De **voorzitter** : Geachte collega's, het weze mij vergeven het volgende te zeggen. Zij die beweren dat dit debat een herkauwen is van het debat in de commissie hebben ongelijk. Dit zijn de beschouwingen van leden over het werk dat in de commissie is gebeurd.

Je tiens à le faire remarquer très gentiment à ceux qui n'en sont pas convaincus et qui croient que les mêmes personnes répètent ici ce qui a déjà été dit au cours des débats en commission.

M. Charles Michel (PRL FDF MCC) : Monsieur le président, chers collègues, neuf mois d'auditions de témoins, neuf mois de travail intense, plusieurs centaines d'heures d'auditions de témoins privilégiés. Des dizaines d'heures de réunions de travail à huis clos et, aujourd'hui, un rapport de 350 pages, soumis au débat, aux commentaires, aux critiques, positives ou négatives, de notre assemblée.

Le membre de la commission d'enquête parlementaire que je suis éprouve aujourd'hui un double sentiment. D'abord le sentiment du travail accompli, mais ce sentiment est tempéré par un autre, celui d'une légère amertume.

Le travail accompli d'abord. J'ai la conviction que nous avons réussi à retracer une chronologie objective des événements tels qu'ils se sont produits, qui correspond presque à la réalité. Presque à la réalité, parce que nous nous sommes aperçus au cours des travaux que cette tâche qui, au départ, pouvait paraître simple ou banale, a révélé une très grande complexité.

Les contradictions auxquelles nous avons été confrontés, les sentiments aussi parfois de non-dits voire même de mensonges par omission peuvent laisser dans la bouche de certains commissaires un goût amer. Il n'empêche qu'aujourd'hui la chronologie présentée a le mérite d'exister et de coller autant que possible à la vérité objective.

Charles Michel

Sentiment du devoir accompli aussi parce que la commission d'enquête a pris acte des divergences entre les spécialistes scientifiques sur la question de la toxicité de la dioxine. A cet égard, qu'il me soit permis de vous dire, mes chers collègues, qu'à aucun moment la commission d'enquête parlementaire n'a eu la prétention ni l'ambition de s'ériger en arbitre scientifique.

Il n'appartient pas aux parlementaires que nous sommes de nous substituer aux professeurs d'université et aux experts sur cette question. Il nous appartenait cependant, en auditionnant lesdits experts et scientifiques, de dresser l'état de la question sur ce point particulièrement important.

La santé des gens a-t-elle, oui ou non, été mise en péril ? La commission n'apporte pas de réponse précise à cette question parce que cela ne relevait pas de notre mission.

Toutefois, nous avons incontestablement aujourd'hui le sentiment que le climat de psychose qui s'est développé pendant la période de crise était sans doute largement injustifié.

Je veux maintenant aborder le point essentiel, le point capital de nos travaux, celui qui porte sur les recommandations.

Tirer les leçons de la crise pour éviter qu'une telle crise puisse se reproduire ou, à tout le moins, que la crise soit immédiatement circonscrite et gérée de la façon la plus optimale par les autorités publiques. Voilà une mission capitale. Sur ce point, la conviction qui est la mienne est que les recommandations que nous adressons aujourd'hui à l'ensemble de la Chambre présente une grande cohérence et aussi, c'est important, une intense densité. Je suis convaincu qu'il faudra tenir compte des recommandations de la commission.

Sur ce point, je constate avec plaisir que notre commission a réussi à mettre en avant un concept neuf et éminemment moderne, celui de la gestion intégrée du risque.

De quoi s'agit-il ? Le risque zéro n'existe pas. Il était important de ne pas donner l'illusion aux gens que l'absence totale de risque pouvait exister. Cependant, le concept de gestion du risque, tel qu'on l'a défini dans nos recommandations, permettra, s'il est appliqué à l'avenir, de maîtriser la survenance potentielle d'une crise alimentaire par la prise en compte de divers facteurs.

S'il est incontestable que le principe de précaution, tel que défini par la Communauté européenne, doit également guider l'action des autorités compétentes dans ce domaine, il n'en reste pas moins que le réalisme impose également de prendre en compte des critères économiques et sociaux.

Un autre élément digne d'intérêt dans nos recommandations me semble être notre suggestion très ferme d'éviter toute situation de conflit d'intérêt ou même de conflit d'intérêt potentiel dans le chef des fonctionnaires.

Il est incontestable que la confusion d'intérêt, qui a existé dans le chef d'un directeur de cercle de l'IEV - qui exerçait par ailleurs des missions d'expertises pour une compagnie d'assurance - a engendré un retard indiscutable dans l'appréhension de la gestion de la crise par les autorités publiques. Cette situation n'est pas admissible. Il était donc important que la commission le dise avec force et clarté.

Je veux également vous dire ma satisfaction de ce que la loi sur l'Agence fédérale pour la sécurité alimentaire ait déjà intégré cette nécessité d'interdire tout conflit d'intérêt par le biais d'un mécanisme intéressant, qui implique la déclaration du conflit d'intérêt potentiel et l'obligation pour l'autorité de statuer sur ledit conflit d'intérêt.

J'en arrive enfin à la troisième et dernière recommandation que je veux évoquer. Il s'agit de l'obligation d'information des autorités publiques, qui existe déjà dans le chef de tous les vétérinaires agréés. Cette obligation doit cependant être précisée, éclaircie et étendue à toutes les situations anormales qui concernent la santé publique. Nous nous sommes aperçus dans le cadre de nos travaux que cette obligation légale était souvent peu claire et mal connue. Cela a également eu un impact sur la prise de connaissance de la contamination par les autorités.

Chers collègues, voilà les trois exemples de recommandations que je voulais pointer devant vous. Je vous disais, en guise d'introduction, le sentiment partagé que j'éprouvais, et plus précisément le sentiment d'amertume qui m'animait aujourd'hui dans le cadre de ce débat.

Cette légère amertume porte sur la manière dont les travaux se sont déroulés en ce qui concerne les responsabilités politiques. J'éprouve quelques regrets quant à la pudeur, voire la pudibonderie avec laquelle certains collègues de notre commission ont cru devoir aborder ce chapitre.

J'estime, en effet, que l'essence même de la responsabilité politique implique que celui qui se laisse porter à une des plus hautes fonctions de l'Etat, celle de ministre en l'occurrence, assume pleinement et entièrement la responsabilité politique pour les manquements commis par son administration et par les membres de son cabinet. Cette évidence dans le système de démocratie parlementaire que nous connaissons n'a pas pu être inscrite clairement dans notre rapport, à la suite de démarches, voire même de basses stratégies de certains de nos collègues. La crédibilité de notre commission n'y a pas gagné et je le déplore.

Charles Michel

Cette conclusion qui coulait pourtant de source, dès lors que le chapitre Responsabilités avait fait sur tous les points l'objet d'un large consensus, sauf sur celui de la responsabilité du cabinet de l'Agriculture, aurait incontestablement permis de renforcer le crédit dont notre commission aurait pu bénéficier. Sans entrer ici dans le détail de ces manquements, il me plaît de rappeler celui qui, dans le chef de l'administration de l'Agriculture, me paraît un des plus importants.

De heer **Marc Van Peel** (CVP) : Mijnheer de voorzitter, wat de politieke verantwoordelijkheden betreft gaat het ons om het volgende. Zowel de ministers Colla als Pinxten hebben hun verantwoordelijkheid genomen door ontslag te nemen. De heer Tant maakte de merkwaardige vaststelling dat het op geen enkele manier mocht gaan over het onderzoek naar het feit of het gedrag van andere nieuwe ministers het land al dan niet economische schade heeft berokkend. Precies dat meten met twee maten zit ons vooral dwars.

M. **Charles Michel** (PRL FDF MCC) : Cher collègue, vous me faites plaisir. Vous me renforcez dans mon incompréhension : dès lors que les ministres avaient assumé leurs responsabilités en présentant leur démission, je comprends mal comment les parlementaires CVP présents dans le cadre de cette commission d'enquête se soient, eux, opposés avec beaucoup de conviction et d'enthousiasme à ce que l'on puisse simplement inclure cette toute petite phrase qui disait : "Le ministre de l'Agriculture et le ministre de la Santé publique assument la responsabilité politique pour les manquements commis par leur administration et leur cabinet".

Cette toute petite phrase n'a pas pu être incluse du fait de l'opposition des mandataires CVP. J'ai à le déplorer d'autant plus que vous avez dit vous-même que les ministres avaient tiré les conséquences du principe de la responsabilité politique.

De heer **Marc Van Peel** (CVP) : Collega, u vergeet te repliceren op het tweede deel van mijn argumentatie. Het eerste wat ik heb gedaan was gewoon vaststellen dat de twee ministers ontslag hebben genomen. Het tweede deel van mijn argumentatie ging over de complete onevenwichtigheid in het rapport. Nooit is er door onze collega's sprake van geweest dat de nieuw aangetreden ministers ontslag zouden moeten nemen. Wat het onderscheiden van fouten in de communicatie betreft, mocht in het rapport bijvoorbeeld over de tweede besmettingsbron met geen woord worden gerept. Integendeel, in de fase rond 1 juni moest er door de eerste minister met een groot wierookvat worden gezwaaid.

Wat mij bekommert in het instrument dat de parlementaire onderzoekscommissie ter beschikking staat, is dat het uiteindelijk wordt gereduceerd tot een spel tussen meerderheid en oppositie. Wij komen uit een tijd waarin

leden van de oppositie voorzitter waren van een onderzoekscommissie, zoals de heer Verwilghen, en rapporten met unanimité konden worden goedgekeurd omdat men zich objectief opstelde. Hier is 13 juni een cesuur gebleken, ook in het serene werk van de commissie.

De heer **Hubert Brouns** (CVP) : Mijnheer de voorzitter, ik wil er toch nog aan toevoegen dat de zaken te eenvoudig worden voorgesteld. Het is alsof wij alleen maar zouden gestruikeld zijn over het feit dat wij die tekortkomingen niet wilden toeschrijven onder het hoofdstuk politieke verantwoordelijkheden van de respectievelijke ministers. Wij waren het over die punten volkomen eens op basis van een tekst die de heer Goris had uitgeschreven. Staande de vergadering had de heer Goris een tekst geschreven. Doch, u hebt de tekst van de heer Goris niet aanvaard. U hebt op de tekst van de heer Goris een amendement ingediend tot invoering van een vernieuwde zin. Pas dan hebben wij kenbaar gemaakt dat dit voor ons niet kon. Wij geven eerst ons akkoord over een aantal punten die de heer Goris in een tekst had neergeschreven, maar u weigert er de laatste zin van. Dan is de breuk er gekomen en hebben wij ons standpunt aangehouden dat wij er niet mee akkoord gaan.

M. **Charles Michel** (PRL FDF MCC) : Monsieur le président, chers collègues, je crains que la réalité soit plus sordide que cela. Ce qui s'est passé durant les dernières heures, lorsque nous avons abordé la ligne finale de nos travaux, c'est qu'un certain nombre de démarches et de contacts ont été établis par un membre de notre commission d'enquête, parlementaire CVP, absent malheureusement, pour convaincre les membres de la majorité de ce que des réunions de groupe avaient eu lieu au CVP et de ce que le groupe CVP était prêt à voter le rapport avec force, ce qui permettait de lui donner un crédit important et une large adhésion, intéressante pour un tel rapport parlementaire.

Je crois que la majorité a été abusée par la démarche stratégique du CVP qui a consisté à la persuader de mettre un peu de lait dans son vin, notamment en ce qui concerne le cas du ministre de l'Agriculture. Vous avez tenté cette démarche; nous avons été abusés et nous avons atténué la portée de nos recommandations et de nos responsabilités. En définitive, nous avons été roulés dans la farine dès lors que vous aviez décidé de voter contre l'ensemble du rapport.

De heer **Hubert Brouns** (CVP) : Mijnheer de voorzitter, ik was normaal niet zinnens om nog tussenbeide te komen. Nu hoor ik de heer Michel hier echter beweren dat wij hen zouden hebben misleid. Ik roep de getuigenis in van de twee rapporteurs. Wij hebben tot donderdag gewerkt aan een tekst over de politieke verantwoordelijkheden, samengesteld door de heren Vanhoutte en Pa-

Charles Michel

que. Het was een zeer evenwichtige tekst waarin één passage stond over de verantwoordelijkheden van de minister van Landbouw. Plots kwam men in de vergadering met een nieuwe tekst op de proppen waarin vijf elementen over die verantwoordelijkheid stonden. Zonder enige uitleg moesten wij toen verder over die tekst gaan discussiëren. Men heeft ons misleid. Van maandag tot donderdag heeft men ons met de eerste tekst laten rondlopen in de waan dat het de definitieve tekst zou zijn. Ik roep de heren Paque en Vanhoutte hier op als getuigen. Het is niet correct te zeggen dat wij u misleid hebben, u hebt ons misleid. U had al een andere tekst klaar, gedrukt en in twee talen. Nu moet u mij eens zeggen of die staande de vergadering kan zijn opgesteld. Dat is onmogelijk.

Ik geef nog een bijkomend element. Dezelfde tekst die toen ter tafel is gekomen werd reeds door de heer Gabriëls gebruikt bij de VRT en TV-Limburg. Wij hebben die teksten opgevraagd. Hij had die tekst reeds in handen toen wij die nog niet kenden. En dan praat u van misleiding.

M. Charles Michel (PRL FDF MCC) : Monsieur le président, je maintiens sans la moindre hésitation les déclarations que j'ai faites sur ce point. Je crois véritablement que la majorité - et d'autres au sein de cette majorité ont éprouvé ce sentiment - a été roulée par cette attitude politicienne qui a consisté en une série de colloques singuliers qui ont eu lieu, pas à votre initiative, monsieur Brouns, mais à l'initiative de votre collègue. Il m'a sollicité moi-même et d'autres membres de la commission pour tenter de nous faire croire que le CVP pourrait voter ce rapport et que ce rapport allait bénéficier d'un consensus large. La condition était d'atténuer autant que possible la responsabilité du ministre Pinxten. Dès ce constat posé, il est évident que nous devons en tirer les conclusions.

Je crois par conséquent que malgré toutes les démarches, tous les efforts entrepris par le président de la commission, Charles Janssens, pour tenter jusqu'au bout de faire croire en la possibilité d'un consensus, malgré cela, vous aviez décidé, peut-être bien avant la fin de nos travaux, qu'il n'était pas possible.

Il est vrai, monsieur Brouns, que le problème, la difficulté de votre parti résulte notamment des rapports étroits avec un certain nombre d'organisations qui présentaient des liens extrêmement ambigus et troubles avec la crise telle qu'elle s'est produite. J'y viendrai dans un instant.

Monsieur le président, cette légère amertume que j'évoquais tout à l'heure subsiste aussi parce que les questions fondamentales posées n'ont pas trouvé de réponses. Les entourages ministériels ont-ils oui ou non voulu cacher la vérité, compte tenu de la proximité de l'échéance électorale ? La question était importante et

pouvait légitimement être posée. Il est ici incontestable, comme le disait M. Brouns, que la commission n'a pas pu démontrer formellement que tel fut le cas. J'ai cependant le sentiment que cette question n'a pas non plus trouvé de réponse satisfaisante.

J'ajoute que le cafouillage en termes de communication au moment de la révélation par la presse de la contamination à la dioxine laisse des questions pendantes. La question de savoir si oui ou non un communiqué de presse avait été rédigé plusieurs jours avant cette révélation n'a pas non plus trouvé réponse.

Ces questions subsistent donc.

Enfin, un élément extrêmement troublant à mes yeux, c'est la dernière question sur laquelle la commission s'est sans doute montrée légèrement frileuse, à savoir les relations ambiguës entre l'ensemble du département de l'Agriculture, d'une part, et l'organisation syndicale du Boerenbond, d'autre part.

Monsieur Brouns, il est vrai que c'était après quelque persévérance et après avoir demandé une deuxième audition du chef de cabinet du ministre Pinxten, que la commission a découvert que le 11 mars, soit un mois et demi avant l'information officielle des ministres compétents, une réunion du comité politique du Boerenbond réunissait des hauts dirigeants de cette organisation, des parlementaires dont l'un était membre de notre commission d'enquête, et des membres du cabinet ministériel dont le chef de cabinet du ministre Pinxten.

A l'ordre du jour figurait un point : "question d'actualité : difficultés dans le secteur du porc". A-t-on parlé ce jour-là de constatations anormales dans les secteurs qui se sont révélés ultérieurement touchés par la crise ? Cette question n'a pas non plus trouvé réponse. On sait cependant qu'il était invité mais nous ne savons pas s'il était présent, un dirigeant de l'entreprise AVV qui maîtrise environ 20% du marché de la production d'aliments pour bétail. Il était donc censé être informé de ce qui se passait dans le secteur qui le concernait. Cette question n'a pas trouvé de réponse.

J'ajoute que les doutes subsistant à la suite de cette question sont naturellement attisés par le fait que, contrairement aux habitudes - et je suis presque tenté de dire : comme par hasard -, aucun procès-verbal de cette réunion n'aurait été rédigé en raison, nous a-t-on dit, de son caractère confus. Soit ! Je vous l'accorde, aucune preuve n'a été apportée ni dans un sens, ni dans un autre.

De manière plus générale, la commission n'a pas osé se pencher sur les liens étroits et troubles entre le Boerenbond, organisation syndicale, d'une part; d'autre part entre les holdings financiers qui présentent des liens directs avec le Boerenbond et qui défendent des intérêts économiques et un parti politique censé défendre aussi ses propres intérêts.

Charles Michel

Cette convergence puissante d'intérêts sociaux, économiques, financiers et politiques peut soulever des interrogations dans un système démocratique. Cette question, ne vous en déplaise, reste aussi posée. Les intérêts économiques défendus par le Boerenbond ont-ils prévalu sur la santé publique ? Nous ne pouvons que répondre peut-être que oui, peut-être que non...

Monsieur le président, chers collègues, je vous ai dit le sentiment léger d'amertume qui m'animait mais aussi et surtout le sentiment du travail accompli avec rigueur, conscience, acharnement parfois : un rapport de 350 pages, des recommandations de qualité et c'est là l'essentiel. J'ose dire que, sous réserve de quelques nuances, nous avons tenté de tirer les leçons de cette crise aux conséquences économiques désastreuses. Mettre la sécurité alimentaire au centre de nos préoccupations politiques, voilà quel était aussi l'enjeu de notre commission. Le rapport que nous proposons aujourd'hui a incontestablement atteint cet objectif-là. Je vous remercie de votre attention.

De heer **Peter Vanhoutte** (AGALEV-ECOLO) : Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, collega's, ik ben blij dat ik bevrijd ben van mijn rol als verslaggever zodat ik nu kan zeggen wat ik zelf denk.

Ik wil u nog even kort herinneren aan enkele punten. Het rapport en de aanbevelingen die hier aan de orde zijn, zijn goed en waardevol. Ze bevatten heel wat nuttige tips en suggesties om dit soort crisissen in de toekomst te voorkomen en om garanties te krijgen dat er in de toekomst een transparanter en efficiënter beleid wordt gevoerd, zowel op het niveau van de administratie als op dat van het kabinet en Europa. Op Europees niveau bestaan er immers nog een aantal hete hangijzers die niet opgelost raakten. Ik hoop dat men er ook op dat niveau werk van zal maken. In een apart hoofdstuk hebben wij dan ook een aantal aanbevelingen aan Europa gedaan.

Ik wil eerst even ingaan op de werking van onderzoekscommissies zoals de dioxinecommissie. Voor mij als nieuw parlementslid was het de eerste keer dat ik kon deelnemen aan de werking van een onderzoekscommissie. De voorzitter leerde ons van bij het begin dat het ons doel was de waarheid te achterhalen. Welnu, ik moet vaststellen dat wij dat in de mate van het mogelijke geprobeerd hebben maar dat wij daar niet steeds even goed in geslaagd zijn. Op een aantal punten zijn we daar zelfs helemaal niet in geslaagd. Het achterhalen van de waarheid, schijnbaar een eeuw na de feiten en met de camera's er elk moment van de dag boven op, is een zeer moeilijke en ingewikkelde klus. Het parlement moet zich er over bezinnen of dit soort opdrachten op die manier nog waarde hebben. Is het wel zinvol om in de toekomst nog onderzoekscommissies op deze wijze te organiseren ?

De heer Vanvelthoven heeft zo-even opgemerkt dat de dioxinecommissie misschien als een soort waarheidscommissie gefunctioneerd heeft en dat ze een louterend effect heeft gehad. In dat geval vraag ik mij af of het nodig is om als onderzoekscommissie acht maanden te werken om alleen dit resultaat te bereiken. Als het alleen gaat om het louterend effect zijn er misschien wel efficiëntere systemen denkbaar om dat op kortere termijn te bereiken.

In dat verband blijf ik met een aantal vragen zitten en ik vind dat we daarover in de toekomst eens moeten nadenken. Er zijn nog enkele andere punten die ik te berde wil brengen, enkele vragen en elementen die mij na aan het hart liggen en die ik nogmaals wil opwerpen. Ten eerste, ligt aan de basis van de dioxinecrisis een milieufraude. Iemand heeft de PCB's al dan niet met opzet ergens gedumpt.

Vervolgens zijn zij in het circuit terechtgekomen, waar men die producten op frauduleuze wijze opnieuw naar de veevoedersector heeft doorgesluisd. Het waren zogezegd dierlijke vetten die op een verantwoorde manier bestemd zijn en die van pas kunnen komen om veevoerders te produceren.

Dit soort van milieufraude wordt, hoe men het ook draait of keert, steeds ingegeven door winstbejag. Men zou kunnen zeggen dat het tweemaal kassa is. Enerzijds kan men zich gemakkelijk ontdoen van producten waarvoor het anders veel zou kosten om ze op een milieuverantwoorde manier te verwerken, en anderzijds ontvangt men opnieuw geld omdat het recycleren van vetten een nieuwe economische waarde tot stand brengt. Het is een element waarvan ik denk dat het in de commissie een beetje werd onderschat.

Een tweede element, eigenlijk in het verlengde daarvan, betreft de problematiek van de zwarte circuits of, op een nettere manier gezegd, de parallelle circuits. Op verschillende hoorzittingen hebben we moeten vaststellen dat die wel degelijk bestaan in de landbouw. Het is geen waanbeeld, het is iets dat regelmatig opduikt en wel echt blijkt te bestaan. Aan de basis van dit soort circuits ligt natuurlijk weer winstbejag. Ik stel ook vast dat de financiële structuur die daarmee samenhangt, het forfaitaire systeem in de landbouw, dit soort systemen mee in stand houdt en zelfs bevordert. Het is toch wel belangrijk dat landbouwers - en zeker grotere landbouwers - in de toekomst verplicht worden tot een transparante boekhouding die voor iedereen duidelijk is. Het is niet goed om in dit verband het forfaitair systeem te handhaven.

Ook wat het grensoverschrijdend transport betreft stellen wij vast er heel wat problemen zijn. Er zijn onvoldoende controles. De in- en uitvoer van dit soort afvalproducten is duidelijk een federale bevoegdheid. Dat moet toch eens

Peter Vanhoutte

van nabij bekeken worden. Ik stel vast dat er op het terrein heel wat mensen van goede wil zijn, maar het is moeilijk om met beperkte middelen en mogelijkheden antwoorden te verzinnen op de gesofistikeerde middelen van de tegenpartij.

In dat verband wil ik ook even wijzen op het feit dat PCB's niet alleen, al dan niet per ongeluk, werden gerecycleerd in het veevoer, maar dat ze blijkbaar ook op grote schaal worden gerecycleerd in andere sectoren. Ik verwijs hier naar het gebruik van vermengde PCB's in zware stookolie voor het stoken en verwarmen van serres. Dit is niet direct een federale bevoegdheid, maar ik denk dat het toch belangrijk is erop te wijzen dat het PCB-verhaal nog niet beëindigd is, ook niet in ons land. We moeten er toch goed over waken dat we wat dat betreft de deur definitief proberen te sluiten.

Ik wil het ook nog hebben over de zogenaamde fraudegevoelige sectoren. In ons land bestaat er een dienst bij het CBO van de rijkswacht die zich buigt over dit soort problemen. Deze dienst houdt zich bezig met het regelmatig doorlichten van dit soort systemen. Het is belangrijk dat deze dienst de ruimte krijgt om fraudegevoelige sectoren, zoals de sector van de vetmelters en de vetophalers, ten gronde door te lichten. Ik denk dan aan een financiële doorlichting en een doorlichting van de transporten en van het gerommel met afvalstoffen in die sector. Het is belangrijk dat dit ten gronde wordt bekeken, zodat het plaatje volledig wordt.

Het derde element waar ik het over wil hebben betreft de agro-industrie. Vanuit de contacten die we met de sector hebben gehad, stel ik vast dat de agro-industrie in haar geheel wel vaart bij de crisis. Mede ten gevolge van de crisis is er, in plaats van een afnemende, sprake van een toenemende concentratie bij de agro-industrie. In dit verband wil ik erop wijzen dat er een aantal nadelen verbonden zijn aan de agro-industrie. In de analyse van de statistieken van het IVK hebben we bijvoorbeeld een vergelijking van de sterfte van kippen tussen de verschillende slachthuizen gezien. Met name in Vlaanderen is de sterfte van kippen bij aankomst in het slachthuis veel hoger dan de sterfte van gelijkaardige ladingen kippen bij aankomst in het slachthuis in Wallonië.

Dit heeft alles te maken met de kwaliteit van de kippen - de meer extensieve manier waarop daar kippen worden gekweekt - en misschien met de meer zorgvuldige manier waarop de kippen daar worden getransporteerd.

Ik vind dat we ook rekening moeten houden met een aantal elementen. Zo moeten we bijvoorbeeld niet alleen oog hebben voor het welzijn van de dieren maar ook voor de kwaliteit van de dieren. Het feit dat in Vlaanderen een zo hoog percentage dood bij het slachthuis aankwam, moest toch aan het denken zetten.

Het lijkt mij ook belangrijk dat er duidelijkheid komt over de afhankelijkheid van gewone landbouwers van de agro-industrie. We hebben daarover een aantal concrete vragen gesteld. Antwoorden hebben we daarop echter nooit gekregen. Ik herinner mij dat het bedrijf De Brabander in een reactie op een dergelijke vraag liet weten dat zij daarop geen zicht hadden omdat het over twee volledig gescheiden boekhoudingen gaat. Blijkbaar krijgt ook de overheid moeilijk vat op de manier waarop de sector is georganiseerd. Het lijkt mij nochtans noodzakelijk om greep te krijgen op deze sector zodat controlesystemen kunnen worden geïmplementeerd.

Een laatste element van de agro-industrie betreft de afhankelijkheid van de bedrijfsdierenartsen. We hebben vastgesteld dat heel wat dierenartsen verbonden zijn aan individuele landbouwbedrijven maar ook een aantal agrobedrijven zoals veevoederproducenten. Het lijkt mij eigenlijk niet raadzaam dat die mensen daarnaast nog een dierenartspraktijk hebben en de kwaliteit van de dieren dan ook controleren overeenkomstig het economische belang van hun opdrachtgever. Dierenartsen moeten steeds in alle onafhankelijkheid kunnen opereren. Het lijkt mij niet wenselijk dat zij dergelijke activiteiten ontplooiën als zij in dienst zijn van dergelijke bedrijven.

De heer Michel is daarjuist uitgebreid ingegaan op het volgende punt van mijn betoog. Ik stel mij vragen bij de rol die organisaties in het verleden speelden bij de uitbouw van de agrarische sector. Er is daarover reeds heel wat inkt gevloeid. Ik ben en blijf evenwel bijzonder verbaasd over het feit dat een kabinetschef geregeld werd uitgenodigd voor bepaalde bijeenkomsten van het politieke comité van de Boerenbond. Ik heb geen moeite met het feit dat de Boerenbond als belangenorganisatie de belangen van de landbouwers behartigt maar wel met het feit dat de Boerenbond naast deze belangenbehartiging zich ook toelegt op een aantal industriële activiteiten. Het is daarbij dan ook niet altijd duidelijk wie men vertegenwoordigt.

De heer **Hubert Brouns** (CVP) : Ik denk dat de heer Vanhoutte dit eens moet vragen aan de huidige minister van Landbouw want die gaat nog een aantal stappen verder. Hij heeft een syndicaal verantwoordelijke van het ABS als adjunct-kabinetschef. U vindt dit normaal ?

De heer **Peter Vanhoutte** (AGALEV-ECOLO) : Ik heb mij daarover nog niet uitgelaten maar ik vind dat we de huidige minister niet moeten ondervragen naar aanleiding van een debat over de aanbevelingen van de onderzoekscommissie. Volgens mij is de daarvoor bevoegde kamercommissie daarvoor de aangewezen plaats.

Ik wil u evenwel een antwoord geven op uw vraag. Ik wijs er net op dat er volgens mij een duidelijk verschil is in structuur. Ik stel enkel vast dat de industriële belangen

Peter Vanhoutte

van de Boerenbond voor een totaal ander verhaal zorgen dan wanneer de Boerenbond louter als belangenorganisatie zou opereren. Persoonlijk ben ik het met u eens. Ik blijf voorstander van het zoveel mogelijk gescheiden houden van belangen. Daarnaast kan ik mij niet van de indruk ontdoen dat het in deze sector niet gemakkelijk is een expert te vinden, tenzij men hem bij de Boerenbond gaat zoeken.

De heer **Hubert Brouns** (CVP) : Volgens mij moet u zich eens de moeite getroosten het weekblad van die grote organisatie te lezen. Ik heb het dan ook en vooral over uitgaven die dateren van vóór 13 juni 1999. Als u alleen al de titels zult bekijken, zult u kunnen vaststellen hoe zeer zij dat kabinet genegen waren.

De heer **Peter Vanhoutte** (AGALEV-ECOLO) : Collega Brouns, ik ben blij dat u mij zo hoog inschat, maar ik moet u tot mijn spijt meedelen dat ik geen lid ben van die organisatie.

De heer **Hubert Brouns** (CVP) : U kunt dat weekblad in alle bibliotheken vinden, ook hier in onze bibliotheek.

De heer **Peter Vanhoutte** (AGALEV-ECOLO) : Ik zal dat weekblad bij gelegenheid met aandacht lezen. Wij hebben dat in het kader van de onderzoekscommissie voortsnog niet gedaan.

Mevrouw de minister, ik wil het nu hebben over het vijfde punt, de opvolging van de commissie en ik richt mij daarbij tot u in het bijzonder. Wij hebben op dit ogenblik een overvloed aan gegevens. Het is belangrijk dat wij proberen in te schatten welk effect deze crisis op de gezondheid heeft gehad en dat wij er over waken dat er in alle geval een goede opvolging gebeurt.

Er werden een aantal goede initiatieven genomen. Ik denk onder meer aan het body-burden, waar het een en ander op gang is gebracht. Dit is een eerste zeer belangrijke stap. Het is ook zeer belangrijk de dioxines en PCB's te onderwerpen aan een duidelijke risicoanalyse, zodat de overheid uiteindelijk een risicobeheer kan organiseren. Wij zullen deze evolutie de komende jaren opvolgen en wij zouden er moeten toe komen om, zoals mevrouw Avontroodt heeft gesuggereerd, op Europees vlak een duidelijke epidemiologische studie op te starten. Misschien is dat een van de opdrachten die wij volgend jaar, wanneer België de Europese Unie voorziet, ter harte kunnen nemen.

Ik wil nog even een drietal elementen te berde brengen. Ik zie dat de heer Vanvelthoven terug is.

Wetenschap is net als politiek niet waarde vrij. Collega Tant heeft daarnet gemord en gezegd dat hij het uit wetenschappelijk oogpunt problematisch vindt dat er geen risicoanalyse is gebeurd en dat de onderzoekscommissie hierin tekort is geschoten. Ik betreur het dat

de wetenschapslui er niet in zijn geslaagd om een kant-en-klare risicoanalyse op te stellen en de risico's duidelijk in kaart te brengen, maar ik heb u daarstraks als rapporteur duidelijk uitgelegd hoe dit in zijn werk is gegaan. Ik stel met spijt in het hart vast dat de volgende jaren nog veel bijkomend onderzoek nodig zal zijn alvorens wij een duidelijke analyse zullen kunnen maken over wat er nu eigenlijk is gebeurd en welke de effectieve risico's waren.

Het voorlaatste element dat ik wil behandelen gaat over het opvolgen van de aanbevelingen. Het is belangrijk, en de ervaringen uit het verleden wijzen daar op, dat met deze aanbevelingen deze keer ook effectief iets wordt gedaan. Ik heb heel dikwijls de klacht moeten aanhoren dat de aanbevelingen van voorgaande onderzoekscommissies of van voorgaande doorlichtingen niet zijn opgevolgd en dat zij gewoon in de kast belandden. Het is belangrijk dat wij deze klachten ter harte nemen, maar ik heb goede hoop. De oprichting van het agentschap is in alle geval een zeer grote stap in de goede richting, die bevestigt dat de aanbevelingen zullen worden opgevolgd. Daarnaast is het ook de taak van het parlement om erop toe te zien dat de belangrijke aanbevelingen die het rapport bevat, in de toekomst zullen worden gebruikt.

Ik wil nu afronden, mijnheer de voorzitter. Mijnheer Vanvelthoven, u hebt mij daarstraks even met de vinger gewezen. Inderdaad, ik heb er geen moeite mee om mijn excuses aan te bieden en ik zal u uitleggen waarom. De onderzoekscommissie heeft zich in de eerste plaats tot taak gesteld om zich te beperken tot de feiten en niets dan de feiten. Ik stel vast dat wij tijd, noch moeite hebben getroost om de geruchtenstroom rond de loge naar boven te spitten. De reden daarvoor is duidelijk. Een onderzoekscommissie moet zich beperken tot haar kernopdracht. Ik heb tijdens de eerste maanden geleerd dat het beter is alle "petites histoires" opzij te schuiven, anders geraakt men niet rond en hadden wij dit rapport vandaag niet kunnen presenteren. Maar goed, ik bied u hieromtrent duidelijk mijn verontschuldiging aan.

U had het over de waarheid. Uw bedenkingen rond voormalig senator Verhofstadt, uw bedenkingen rond de politieke impact en het politiek spel dat er misschien zou kunnen zijn gespeeld, maken deel uit van een mening zoals er zoveel werden geuit. Als onderzoekscommissie moeten wij er eerlijk voor uitkomen dat wij blijven gaan voor de feiten, de objectiviteit en niets dan de feiten en al het andere is "Spielerei". Wij kunnen heel veel dingen denken en vermoeden en er zijn veel elementen, waarvan er vandaag veel ter sprake zijn gekomen, die wij jammer genoeg niet hebben kunnen hard maken. Dat wil ook zeggen dat wij nu de deur moeten sluiten, of wij dat nu graag willen of niet, dat is mijn standpunt.

Mevrouw **Annemie Van de Casteele** (VU&ID) : Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, collega's, ik stel vast dat wij de bespreking van dit verslag beter in de commissie hadden georganiseerd, dan was er waarschijnlijk meer volk geweest.

De **voorzitter** : Mevrouw Van de Casteele, dit is geen herkauwen geweest van het werk van de commissie, maar het meedelen van specifieke visies van leden op een globaal werk.

Mevrouw **Annemie Van de Casteele** (VU&ID) : Mijnheer de voorzitter, ik heb het niet over de inhoud van de debatten hier, maar over het feit dat wij in een gewone commissievergadering met meer waren dan nu hier.

De **voorzitter** : De zaal is natuurlijk groot.

Mevrouw **Annemie Van de Casteele** (VU&ID) : Ook met een grotere zaal valt het nog op dat wij zelfs niet in aantal zijn met de leden van de commissie. Buiten de commissieleden is er ook geen kat te bespeuren, of toch nog een, met name de heer Smets die hier nog het woord moet voeren.

De **voorzitter** : En de voorzitter.

Mevrouw **Annemie Van de Casteele** (VU&ID) : En de voorzitter, ja. Mijnheer de voorzitter, het eerste wat ik wil doen is de mensen danken die hebben bijgedragen tot de werkzaamheden van de commissie : de voorzitter, de verslaggevers, de experts, de leden en hun medewerkers, de secretarissen en vooral ook het personeel van de Kamer dat inderdaad ook zware uren heeft moeten kloppen. Uiteraard dank ik ook de pers die ondertussen ook bijna volledig is verdwenen. Ik wil in elk geval vooral degenen danken die de moeite hebben gedaan om de vele hoorzittingen te volgen en daarvan toch een objectief beeld te brengen.

Zoals hier reeds werd gezegd, wilde iedere partij zonder uitzondering acht maanden geleden de oprichting van een onderzoekscommissie. Van bij de start was echter duidelijk dat een aantal handicaps ons zwaar parten zouden spelen. Zo was er de immer boven ons hangende schaduw van onze grote voorganger waarmee wij constant werden vergeleken. Zo waren er ook mollen in het spel : niet een, maar verschillende. Door sommige commissieleden werd er reeds op gewezen dat er verschillende invalshoeken waren. Sommige commissieleden zochten vooral naar wat fout is gegaan en probeerden aanbevelingen te doen om herhaling te voorkomen, anderen hielden zich vooral en alleen bezig met de politieke verantwoordelijkheden en gevolgen, daarin gestimuleerd door de grotere mediabelangstelling voor dat aspect van de commissie. Iedereen die de hoorzittingen heeft gevolgd, heeft kunnen vaststellen dat inderdaad de

objectiviteit van een aantal commissieleden vaak zoek was en dat sommige commissieleden bij bepaalde getuigen erg mild en zwijgzaam waren, terwijl zij bij anderen bijna van hun stoel sprongen van opwindning.

Het animo voor de commissie is snel onder het vriespunt gezakt toen de huidige regering beseftte dat ook zij de crisis niet in twee tellen zou kunnen oplossen en vooral toen zij vreesde dat de reeds gespannen communicatie met Europa door onze werkzaamheden zou worden doorkruist. Eigenlijk had een aantal mensen ons liefst omwille van het staatsbelang onmiddellijk opgedoekt. Er was dus altijd wel iemand die de neiging had de werkzaamheden te saboteren, tot en met de laatste dag. Het ultieme verhoor van de heer Pinxten, de eenzijdige amendementenslag van onze PRL-collega en de uitspraken van minister Gabriels hebben in elk geval de sereniteit niet vergroot. Het blijft dan ook de vraag of de CVP een verslag zou hebben goedgekeurd waarin minister Pinxten niet uitdrukkelijk werd vrijgepleit, zoals hij zelf had gehoopt. U hoefde uiteindelijk, mijnheer Brouns, geen kleur te bekennen. Dat Verhofstadt geen enkele verantwoordelijkheid draagt volgens het verslag en dat de ministers Aelvoet en Gabriels in het verslag zelfs niet worden vernoemd, is anderzijds te danken aan de blauw-groene mol.

De hoorzitting met mevrouw Aelvoet en de heer Gabriels moest blijkbaar dienen als een zoethoudertje om degenen die ernaar vroegen genoegdoening te geven, maar er mocht niets van in het verslag staan. Begrijpe wie begrijpen kan.

De heer **Peter Vanhoutte** (AGALEV-ECOLO) : Ik zou toch even een bemerking willen maken. In dat verslag staat wel degelijk iets van het verhoor van mevrouw Aelvoet en de heer Gabriels.

Mevrouw **Annemie Van de Casteele** (VU&ID) : Het zou er nog aan mankeren dat er geen samenvatting van die hoorzitting zou inkomen. U zult toch moeten toegeven dat bij de verantwoordelijkheden, noch bij de vaststellingen daarover ook maar een woord is opgenomen. We hebben daar discussies over gevoerd, mijnheer Vanhoutte, en ik wil daar even op terugkomen. Een aantal leden zeiden dat er eigenlijk geen enkele verantwoordelijkheid is vastgesteld, terwijl uit de getuigenissen van de heer Poudelet inderdaad wel duidelijk is gebleken dat de communicatieproblemen in het begin van deze legislatuur voor verwarring hadden gezorgd in Europa, maar dat mocht er niet in, ook niet in de brave bewoordingen van mijn amendement.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : Mevrouw Van de Casteele, eigenlijk volhardt u toch wel in de boosheid. Waarover hebt u het ? Het amendement dat u indiende, hebben wij allemaal goedgekeurd.

Mevrouw **Annemie Van de Casteele** (VU&ID) : U hebt tegen gestemd.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : Laat mij uitspreken. Er is over gestemd en wij hebben inderdaad tegen gestemd, maar dat is gemotiveerd. Mevrouw Aelvoet heeft dat zelf verklaard, herhaaldelijk zelfs, voor de commissie, in de onderzoekscommissie en ook tijdens de interpellaties die daarrond gehouden zijn in het begin van deze legislatuur. De politieke verantwoordelijkheid, wat onze opdracht is, is terdege voorgelegd aan het parlement. Het parlement heeft hierin volledig zijn rol kunnen spelen. Er is over geïnterpelleerd, er is zelfs een motie over ingediend. De politieke verantwoordelijkheid is dus volledig opgenomen.

Het tweede punt, waarin u zegt dat dit voor Europa gevolgen heeft gehad, klopt. Niemand zal dat ontkennen. De heer Poudelet heeft dat inderdaad gezegd. Het is evenzeer juist dat dit precies heeft geleid tot de oplossing van de crisis. Dit zorgde voor een ommekeer van de strategieën en tot de positieve testen, waardoor deze regering deze crisis heeft kunnen oplossen. Ik vind het al te gortig dat men dit steeds blijft herhalen.

De onderzoekscommissie is opgericht om na te gaan wat de oorzaken waren van het ontstaan van de crisis en wij hebben ons nooit verzet tegen het feit dat de huidige ministers ondervraagd zijn. U zei het zelf, mevrouw Van de Casteele, dat dit elementen zou kunnen aanreiken waardoor we meer begrip zouden kunnen opbrengen voor wat de impact geweest is van die dioxine-contaminatie. We hebben die resultaten kunnen nakijken en die analyses kunnen doen. Telkens opnieuw de verantwoordelijkheid willen schuiven in de schoenen van deze regering, is toch een loopje nemen met de waarheid. Ik kan mij daar niet mee verzoenen.

Mevrouw **Annemie Van de Casteele** (VU&ID) : Mevrouw Aelvoet volhardt evengoed in de boosheid als ik. Ik probeerde reeds verschillende malen uit te leggen dat dit, als wij een objectief verslag wilden maken, daar ook best in opgenomen werd. Bij alle argumenten die u heeft opgesomd, hoorde ik geen enkel argument dat valabel is om te zeggen dat dit niet in het verslag kon worden opgenomen. Niet alleen de oorzaak van de crisis moest worden onderzocht door de commissie, maar ook de aanpak van de crisis. Dit was een gedeelde verantwoordelijkheid, in verschillende stappen en van verschillende mensen. Voor de objectiviteit van het verslag moest dat ook in het verslag worden opgenomen. De verantwoordelijkheid van de huidige ministers was ook een argument à décharge voor de anderen die daar wel in worden genoemd.

Uiteindelijk moest men vaststellen dat de problemen verankerd zitten in administraties en procedures en dat de huidige ministers daar even goed mee te maken

hebben gehad. Naast de getuigenis van de heer Poudelet hebben wij ook de verslagen van het ministerie van Landbouw gekregen. Helaas hebben wij niet de tijd gehad om alle documenten even grondig te bekijken, maar ik heb deze verslagen vorige week gelezen. Ze dateren van 30 juli. Men zegt erin, ik citeer :

"Lors de la réunion du 29 juillet, le comité vétérinaire permanent a regretté le manque de transparence des autorités belges et a fait part de ses doutes et interrogations par rapport à notre gestion du dossier "Dioxine"."

Dat is wat de ambtenaren zeggen. Er liep dus wel degelijk iets verkeerd in die periode. Het is goed dat men zich daarvan bewust was. Het zou een goede zaak zijn geweest mocht dit in het verslag opgenomen zijn. Dat men dat niet heeft gewild, heeft de politisering van de commissie in de hand gewerkt. Ik betreur dat. Daardoor waren wij gedoemd om te mislukken van in het begin. Daardoor zijn wij er niet in geslaagd een eensgezind verslag uit te brengen. De mollen kwamen van alle kanten. Meteen werd de discussie beperkt tot dat gedeelte van ons verslag. Daarop hebben de media gefocust.

Collega's, ondertussen is de publieke belangstelling al lang weggeëbd. Er wordt al lang weer volop kip gegeten en gebarbecued. Alleen de bedrijven lijden nog onder de gevolgen van de crisis. Ook zij wachten niet zozeer op onze aanbevelingen, noch op de vastgestelde verantwoordelijkheden. Zij wachten vooral op de schadevergoedingen die dreigende faillissementen moeten voorkomen. Wij hebben allen noodkreten gekregen van de bedrijven, ook nog de jongste dagen. Ik wil er bij de minister op aandringen dat men daarnaar oor zou hebben en men deze zaak snel zou afhandelen. Zij blijven de getuigen van een crisis die vooral op economisch en politiek vlak sporen heeft nagelaten.

De vraag is of er dan geen probleem was voor de volksgezondheid. Ik ben blij dat collega Vanhoutte dit aspect in het verslag heeft aangeraakt. Daarover doen immers de meest wilde verhalen de ronde. Men zegt dat er helemaal niets aan de hand was. Het is waar dat er geen directe slachtoffers zijn gevallen. Het is waar dat de Europese Commissie heeft gezegd dat *"la contamination de la chaîne alimentaire par la dioxine survenue récemment en Belgique ne constitue très probablement pas un problème significatif de santé publique pour la population en général"*. Wij kunnen deze uitspraken niet negeren, maar over de gevolgen op lange termijn blijven de wetenschappers elkaar tegenspreken. Daarom moet in elk geval verder wetenschappelijk onderzoek worden gestimuleerd, ook naar de eventuele verstoringen in het hormonale systeem en eventuele vruchtbaarheidsstoornissen die soms pas bij de volgende generaties tot uiting komen.

Annemie Van de Casteele

Mevrouw de minister, België heeft ondertussen een schat aan informatie verzameld. Eigenlijk is het doodjammer dat een aantal onderzoeken niet werd uitgevoerd. Sommige kunnen niet meer worden uitgevoerd, onder meer op zwangere vrouwen, want zij zijn ondertussen al lang bevallen. Nochtans had een aantal wetenschappers bij het begin van onze werkzaamheden erop aangedrongen om dat te doen. Sommigen zeggen dat het bij gebrek aan centen is, volgens anderen is het bij gebrek aan interesse en sommige kwatongen durven ook zeggen dat men liever niet weet wat er aan de hand was. In elk geval hebben ook de meest optimistische experts gezegd dat dioxines en PCB's onrechtstreeks kankerverwekkend zijn en dat zij bij de nooit eerder gevonden concentraties zelf ook de beslissing zouden hebben genomen om de kippen uit de consumptie te laten nemen. Het blijft onvergeeflijk dat de bevolking eind mei niet op een objectieve manier kon worden voorgelicht en dat alle tegenstrijdige signalen die zij heeft gekregen, soms onnodige paniekreacties hebben veroorzaakt.

Naast de gezondheidsaspecten kunnen de naakte cijfers van de economische schade veroorzaakt door de crisis door niemand worden ontkend. Deze schade die uiteindelijk wordt afgewenteld op de belastingbetaler, zorgde in een aantal sectoren voor een vertrouwensbreuk die nog steeds doorweegt. Daarom ook was de vraag tot de oprichting van een onderzoekscommissie die de oorzaken en de aanpak van de crisis moest achterhalen, terecht.

In eerste instantie heeft een aantal structurele oorzaken tot de dioxinebesmetting geleid. Al werd dit reeds gezegd tijdens het debat over het Voedselagentschap, toch lijkt het mij goed er nogmaals op te wijzen dat de almaar groter wordende afstand tussen producent en consument steeds vaker leidt tot pijnpunten in de voedselketen. De agro-industrie en de steeds toenemende druk om alsmaar goedkoper te produceren, drijft veevoederfabrikanten naar goedkopere, maar minderwaardige grondstoffen, verplicht meer en meer vetmesters tot integratie, zet aan tot het totstandkomen van een parallel circuit dat aan alle controle ontsnapt. Intensieve teelten brengen meer risico's, meer besmettingsgevaar, en het gebruik van meer antibiotica en meer hormonen met zich mee. Slachterijen werken met dermate kleine winstmarges dat de gezondheid van de consument niet meer de eerste prioriteit is.

Was dit incident, naast de problemen die wij kenden omtrent de citruspulp en de kaolietklei, het eerste en het enige in ons land? Het feit bijvoorbeeld dat professor Sandra verwees naar hoge dosissen motorolie in eieren die hij onderzocht, wijst erop dat in het verleden misschien wel andere dergelijke incidenten plaatsvonden. Daarover vonden wij echter geen uitsluitsel.

Wie uiteindelijk schuld treft inzake de dioxinebesmetting moet het gerecht uitmaken. Dat werd ook zo in het verslag bepaald.

Voor ons is het in elk geval duidelijk dat er een afvalmaffia bestaat die geld vraagt voor de opruiming van transformatoren, het koper verkoopt en de olie dumpst in de plaats van ze aan een hoge kostprijs te verbranden in gespecialiseerde ovens. Tevens moest worden vastgesteld dat sommige vetmelters het niet zo nauw nemen met de volksgezondheid en minderwaardige grondstoffen leverden om meer winsten te maken.

De aanpak van de crisis liep al evenmin van een leien dakje. Reageerden de overheidsdiensten efficiënt om de crisis te beheren? Was er sprake van menselijke fouten, organisatieproblemen, mismanagement? Het antwoord hierop was bij wijlen ontluisterend. Het was ontluisterend voor enkele topambtenaren, ontluisterend vooral voor de jarenlang gepolitiseerde benoemingen en bevorderingen in de administratie, met ongeschikte, afwezige, gedemotiveerde ambtenaren, met weinig soepelheid en met zo goed als geen management als gevolg. Mede daardoor was de administratie niet voorbereid op een crisis zoals wij die hebben meegemaakt.

Ondanks de vele signalen en waarschuwingen in het verleden, zowel vanwege de privé-sector als vanwege het parlement en ondanks de studies terzake, liet de vorige regering na werk te maken van een eengemaakte controledienst op de voedselketen. Dit woog zeer zwaar op de aanpak van de dioxinecrisis. De gekozen strategie was eigenlijk het gevolg van het ontbreken van dat ene instrument.

Landbouw handelde zoals het dat steeds heeft gedaan in het verleden. Men ging op zoek naar de oorzaken van de problemen bij de bedrijven, zonder zich in eerste instantie te bekommeren om de mogelijke risico's voor de consument en zonder zelf snel stalen te laten analyseren. Nadien heeft men erg lang moeten wachten op de resultaten van de analyses.

Het IVK schakelde zich in deze strategie in door vooral via mobiele equipes besmette producten op te sporen met alle vertragingen van dien.

Niemand heeft tijdig de Europese instanties verwittigd. Deze laattijdige, moeilijke communicatie en de chaotische aanpak waarbij men er niet in slaagde om sluitende lijsten van gecontamineerde bedrijven voor te leggen, heeft bij Europa, deels terecht, strenge reacties uitgelokt.

Toch gaan de Europese overheden niet vrijuit. Zij slagen er ook niet altijd in om proactief op te treden. Ze laten door hun beslissingsmechanismen vaak economische belangen voorgaan. De VU-parlementsleden in het Europees Parlement hebben zich trouwens in augustus al uitgesproken tegen de al te eenzijdige maatregelen die

Annemie Van de Casteele

België werden opgelegd omdat, ik citeer : "iedereen die het landbouwdossier in Europa van nabij volgt, moet toegeven dat de gebeurtenissen die zich in België voordeden evengoed in andere lidstaten kunnen gebeuren. Het is immers het logische gevolg van een foutlopend gemeenschappelijk landbouwbeleid, dat in de jaren zestig in de steigers werd gezet en voornamelijk was gericht op steeds meer en steeds goedkopere productie."

Had men kunnen voorkomen dat besmette producten werden geconsumeerd ? Heeft men de economische schade groter gemaakt dan nodig ? Is de overheid mee verantwoordelijk voor de omvang van de crisis ? Voor velen was dit het belangrijkste luik van ons werk. Sommigen verwachtten een soort "beschuldigde sta op", liefst met één, twee of drie duidelijk geïdentificeerde daders. Het is een veel moeilijker en minder sensationeel verhaal over gedeelde verantwoordelijkheid geworden. Dit heeft geleid tot de opmerking van sommige mensen dat wij een mild verslag hebben gemaakt. Wie het echter goed leest, de voorzitter heeft het gezegd, weet dat in de vaststellingen en in de verantwoordelijkheden een aantal dingen zwaar aankomen. Ik geef toe dat we geen complot hebben kunnen ontmaskeren. We hebben niemand kunnen doen toegeven dat ze de potjes liever gedekt wilden houden of dat er een doofpotoperatie was. Vele getuigen hebben het achterste van hun tong niet laten zien. Bij sommige getuigen kreeg men stellig de indruk dat ze de crisis niet hadden beleefd, maar nadien hebben ingestudeerd. Hun motieven waren vaak niet achterhaalbaar. De vele uren ondervraging hebben over een aantal zaken geen uitsluitsel gebracht en een onderzoekscommissie moet zich aan de feiten houden. Evenmin heeft iemand mij ervan kunnen overtuigen dat De Brabander omwille van de volksgezondheid naar de administratie stapte, dat Landbouw omwille van de volksgezondheid zo lang mogelijk discretie wilde bewaren, dat Destickere omwille van de volksgezondheid zijn rapport aan Verhofstadt overmaakte of dat Verhofstadt enkel en alleen omwille van de volksgezondheid naar Dehaene ging. Wellicht hebben vele mensen uit de administraties en de kabinetten stilletjes gehoopt dat de officiële stalen negatief zouden zijn en dat het incident ondertussen vanzelf zou zijn opgelost. We zaten tenslotte volop in de verkiezingsperiode. Daarom zeg ik dat de vorige regering door een schuldig verzuim er mee voor heeft gezorgd dat de schade groter was dan noodzakelijk. De PS, de SP, de CVP en de PSC zijn politiek verantwoordelijk voor het falen van administraties en kabinetten. Zij hebben mensen jarenlang vooral omwille van hun politieke kleur benoemd of bevorderd. De CVP heeft een verpletterende verantwoordelijkheid omdat zij heeft geduld dat het departement Landbouw bij wijze van spreken een Boerenbond-departement was, waar die lobby zwaar doorwoog op het beleid. Hun belangen waren een beetje ingebakken in de mentaliteit van de ambtenaren.

Het duurde al te lang vooraleer beide ministers vroegere waarschuwingen ernstig namen en werk maakten van een betere en gecoördineerde controle-instantie op de voedselveiligheid. En de ministers Colla en Pinxten dragen verantwoordelijkheid voor de vastgestelde tekortkomingen en beoordelingsfouten van hun administraties en kabinetten en voor de keuzes zelf tijdens de crisis. Eerlijkheidshalve voeg ik eraan toe dat ik het ook eens ben met het standpunt van de heer Huyse in zijn boek "De opmars van de calimero's" dat door een verschuiving van de macht problemen soms niet te vermijden zijn en dikwijls onbeheersbaar worden en dat politici niet met al de zonden alleen kunnen worden beladen omdat ze de enige aanspreekbare macht zijn. Er is behoefte aan een herverkaveling van de verantwoordelijkheden in de politiek.

Ik kom tot de vraag of de huidige regering het allemaal beter zal doen. Eén knoop is alvast doorgehakt. Er bestaat een federaal voedselagentschap, althans op papier. Tussen groen en blauw loopt het echter niet altijd van een leien dakje om het federaal voedselagentschap te concretiseren. Terzake is het departement van Landbouw verdeeld tussen minimalisten en maximalisten. De eerste willen liefst zo weinig mogelijk ambtenaren laten overstappen naar het agentschap. Hangt het gewicht van een minister af van het aantal ambtenaren van zijn departement of het budget dat hij beheert ? De belangen van de landbouwers worden niet langer door de Boerenbond maar door het ABS in de gaten gehouden. Op beide kabinetten heeft de veeartsenlobby opnieuw een dikke vinger in de pap.

Ook wat de regering de voorbije maanden heeft laten zien inzake benoemingen voorspelt weinig goeds. Dat de PS niet plots de maagd zou spelen, hadden we kunnen inschatten. Dat de liberale familie een inhaalbeweging zou uitvoeren, hadden we gevreesd. Dat het zo schaamteloos zou gebeuren, hadden we niet verwacht. Dat de groene partijen lustig meedoen, ontgoochelt ons.

Van een betere communicatie hebben we tot op heden weinig gezien. We hebben het reeds gehad over de flaters van de eerste maanden. Ondertussen zijn er een reeks kleinere en grotere incidenten geweest die erop wijzen dat een aantal politici niets hebben bijgeleerd.

Deze regering doet veeleer aan communicatie-beheersing in de plaats van aan risicobeheersing. Sinds haar aantreden moeten we het vooral stellen met een goedenieuwsshow. Op het ogenblik dat de eerste minister aan de pers wou meedelen dat de crisis onder controle was, kregen we het Aelvoet-in-de-tuin-nummertje. Toen een maand later een journalist weet had van de nota-Depoorter en hierover uitleg vroeg op het kabinet van de eerste minister, werd hij met noodgrepen de mond gesnoerd. Toen een Nederlandse krant het bestaan van die nota alsnog in de openbaarheid

Annemie Van de Casteele

bracht, slaagde Verhofstadt er zelfs in vanuit Scandinavië een aantal redacties via de kabinetschef te benaderen om dit bericht dood te zwijgen. Als dat niet lukt, krijgen ambtenaren plots een spreekverbod. Openbaarheid van bestuur, zegt men. Transparantie zegt men. Uiteindelijk werd Slangen onder de arm genomen om ons de waarheid van de regering te verkopen.

Collega's, ik wens wat dieper in te gaan op de rol van de media. Ook in deze crisis werd het duidelijk dat de media een rol spelen die hen medeverantwoordelijk maken. Zij bepalen wat de mensen weten en wanneer ze het weten. Zij beïnvloeden ontegensprekelijk de reacties. Hopelijk zet dit verslag hen ertoe aan na te denken over hun steeds toenemende macht en de toenemende risico's die daar onvermijdelijk aan verbonden zijn.

Laat het ook duidelijk zijn. Het staatsbelang, mijnheer Lano, kan nooit worden ingeroepen om de media te controleren, te reguleren of te beperken.

De heer **Pierre Lano** (VLD) : Dat vind ik toch wel grof. Ik heb wel onderstreept dat men rekening moest houden met het staatsbelang en dat men niet aan nestbevuiling moet doen. Dat heb ik gezegd mevrouw. Ik herhaal dat de beste stuurder aan wal staat.

Mevrouw **Annemie Van de Casteele** (VU&ID) : Mijnheer Lano, ik wil helemaal niet zeggen dat u dat aan de pers heeft gezegd. U bent het die in de commissie geregeld op het staatsbelang heeft gewezen. Vandaar dat ik er uw naam even bij vermeld.

De heer **Pierre Lano** (VLD) : Ik zou het mij niet permitteren om dat te zeggen. Wij mogen toch de belangen van onze mensen verdedigen, mevrouw.

Mevrouw **Annemie Van de Casteele** (VU&ID) : Natuurlijk.

De heer **Pierre Lano** (VLD) : We mogen dat toch op een eerlijke manier doen. We moeten daarvoor niets verzwijgen.

Mevrouw **Annemie Van de Casteele** (VU&ID) : Staatsbelang kan nooit een vorm van censuur van de pers verantwoorden. U mag gescandaliseerd zijn. U mag daar straks tijdens uw betoog op terugkomen.

Collega's, de samenleving van vandaag kent steeds nieuwe risico's. Die risico's zien, horen, ruiken, voelen of smaken we niet altijd onmiddellijk. We kunnen ze daarom ook moeilijk tijdig inschatten en beheersen. De aanbevelingen die de commissie heeft gedaan, moeten ertoe leiden dat dit beter kan gebeuren. Risico-analyse met als lei-

draad het voorzorgsprincipe. Betere kwaliteitszorg, traceerbaarheid en meldingsplicht zijn onze sleutelwoorden. Vooral in crisissituaties moet er een open communicatie zijn met alle actoren : overheden, producenten en consumenten.

Met die opdracht moet het voedselagentschap nu zo snel mogelijk operationeel worden. We zijn ook vragende partij voor een grondig debat op Europees niveau over het landbouwbeleid en de recyclage-industrie. Daarbij moet voor eens en altijd worden vastgelegd wat afval is dat nooit in de voedselketen mag terechtkomen, wat recyclebaar is en wat mits nodige voorwaarden en controles in voeder mag worden verwerkt.

Ook een betere bevoegdheidsafbakening en coördinatie tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus behoort tot onze prioriteiten. We hebben er over gediscussieerd, mevrouw de minister, maar in het verslag is er weinig van te merken. Als Landbouw zou worden overgeheveld naar de gewesten, wat de bedoeling is van de Costa, dan zullen er sluitende samenwerkingsakkoorden moeten worden gesloten om de controle van de voedselketen te garanderen.

Boerenorganisaties en veevoederbedrijven hebben tot nu toe hun verantwoordelijkheid kunnen minimaliseren. Ze zijn er elke keer in geslaagd de overheid financieel te doen bijspringen, trouwens terecht in dit dossier. Het wordt echter wel tijd dat ook deze sector een stuk mee verantwoordelijkheid kan dragen voor de eigen productie. We moeten daar zorgen voor systemen van verplichte kwaliteitscontrole, gecontroleerde kwaliteitscontrole en een betere productaansprakelijkheid.

Ook de aanbeveling om alsnog onderzoek te doen is voor mij heel belangrijk en wil ik hier nog even onderstrepen. We hebben uit een antwoord op een schriftelijke vraag van collega Vanhoutte kunnen opmaken dat men daarvoor geen grote budgetten beschikbaar heeft of wil hebben. Men doet heel selectief een aantal onderzoeken. Men heeft kostbare tijd laten voorbijgaan om onderzoeken te doen die men nu niet meer kan doen.

Minister **Magda Aelvoet** : Mevrouw Van de Casteele, in september reeds werd de opdracht gegeven voor twee onderzoeken, die op dit ogenblik aan de gang zijn. Mochten wij zijn ingegaan op alle aanbiedingen die men op dergelijk ogenblik krijgt van alle mogelijke universiteiten voor diverse onderzoeken, dan hadden wij een panoplie gehad die daarom niet noodzakelijk zoveel meerwaarde biedt. In overleg met het Wetenschappelijk Instituut voor de Volksgezondheid werden de belangrijkste elementen aangeduid die moesten worden onderzocht. In het licht daarvan werd een keuze gemaakt. Ik ben ervan overtuigd dat het resultaat ons verder zal

Magda Aelvoet

leiden. Ik zal er alles voor doen om, zodra het onderzoek is afgesloten, het parlement er correct over in te lichten. Trouwens, heel de bevolking heeft het recht te weten hoe de vork nu precies aan de steel zit.

Mevrouw **Annemie Van de Casteele** (VU&ID) : Mevrouw de minister, ik ben inderdaad ervan overtuigd dat een aantal wetenschappers zullen proberen hun onderzoeken te "verkopen". Men moet daar inderdaad selectief in zijn. Ik heb er alleen naar verwezen dat het onderzoek naar zwangere vrouwen nu niet meer kan gebeuren en ik betreur dat, want het zou een belangrijk onderzoek zijn geweest.

Minister **Magda Aelvoet** : Er waren zeer goede redenen voor om dat niet te doen.

Mevrouw **Annemie Van de Casteele** (VU&ID) : Graag zou die ik dan op een ander tijdstip vernemen. Mij leek het een zinvol onderzoek, omdat het de enige groep was waarbij een aantal vaststellingen kon worden gemaakt. Trouwens, tot deze groep werden een aantal waarschuwingen gericht.

Mijnheer de voorzitter, geachte collega's, laat het duidelijk zijn. Ik heb verwezen naar een aantal structurele oorzaken. Ook daarvan moet werk worden gemaakt. Andere actoren zullen mee hun verantwoordelijkheid moeten opnemen. Een mentaliteitswijziging is hoogst noodzakelijk. Wij moeten die nu afdwingen nu producenten, vetsmelters en politici er zich van bewust zijn dat een politiek van kortzichtige economische belangen uiteindelijk op langere termijn heel veel kan kosten.

Geachte collega's, volgens sommigen was de commissie tijdverlies. Alles zal afhangen van wat de regering met deze aanbevelingen doet. Wij zullen er in elk geval nauwlettend op toezien dat de aanbevelingen waar wij eensgezind allemaal achterstaan integraal worden uitgevoerd.

Mevrouw de minister, ik verzoek u tenslotte er ook op toe te zien dat in de administraties de nodige maatregelen worden genomen, mocht dat nodig zijn, ten opzichte van individuele ambtenaren.

Le **président** : Je me réjouis que le Règlement de la Chambre ait prévu de limiter le temps de parole des orateurs, sans quoi la discussion risquerait d'être très longue.

Bij de aanvang van de bespreking hadden wij een akkoord gemaakt over een beperking van de spreektijd.

M. **André Smets** (PSC) : Monsieur le président, madame la ministre, chers collègues, nous sommes face à un gouvernement qui, dans sa déclaration gouvernementale, oublie de saluer l'effort d'assainissement des finances publiques réalisé par le gouvernement Dehaene-Di

Rupo-Maystadt, un gouvernement qui oublie de reconnaître qu'à la fin 1998, la Belgique occupait la cinquième place de l'indice humain de développement sur 180 pays, un gouvernement qui aujourd'hui, à 14 heures 15, était absent puisque M. le ministre Gabriels s'est présenté à 15 heures 10 et Mme la ministre Aelvoet à 18 heures 15, moment auquel le ministre de l'Agriculture s'est sauvé, un gouvernement donc totalement absent au début de la séance. Quel manque de correction et de respect vis-à-vis du monde agricole ! Des agriculteurs, des entreprises et des familles ont été les premières victimes de la crise de la dioxine. Ils ont passé durant l'été des semaines cruelles, craignant pour le devenir de leur profession et de leur famille. Les entreprises également ont connu des drames et en tout cas les affres des marchés bloqués à l'exportation.

Je salue la qualité du travail fourni par les parlementaires qui ont fait partie de la commission d'enquête sur la dioxine. Je remercie plus particulièrement le président, les rapporteurs, les experts et le personnel de la Chambre qui ont consacré des centaines d'heures pour écouter ceux et celles qui ont vécu cette crise de la dioxine.

Mépris pour le secteur de la santé publique et pourtant, on nous avait annoncé que dorénavant, "le souci de la santé serait placé au même niveau que le souci économique."

Monsieur le président, que de fois n'a-t-on pas entendu des parlementaires accuser l'ancien gouvernement de dysfonctionnements ? Aujourd'hui, va-t-on se vanter "de l'image de la Belgique à l'étranger", alors que le gouvernement n'avait pas daigné se déplacer pour entendre ce rapport sur la crise de la dioxine ?

Absence du gouvernement et donc également dysfonctionnement, manque de cohérence, en tout cas de cohésion, et c'est bien ce qui m'inquiète le plus. Aussi veut-on faire croire que la création de l'Agence fédérale pour la sécurité de la chaîne alimentaire va tout prévenir, tout coordonner, tout assurer pour garantir à la fois des communications, des coordinations, des traçabilités de qualité.

En tout cas, plus que jamais, l'enquête suscitée par la crise de la dioxine devrait nous permettre de mieux anticiper les problèmes futurs, de mieux prévenir les crises, du moins les gérer. Je constate que dans les milieux spécialisés, proches du monde agricole et de la santé publique, nombreux sont les techniciens qui s'interrogent sur la fiabilité, la praticabilité et la souplesse nécessaire de cette agence alimentaire qui doit donc encore se mettre en place, une agence fédérale qui, aux dires de beaucoup, risque de devenir un gros "machin", au fonctionnement lourd et donc incapable de réagir rapidement et efficacement.

André Smets

Tout à l'heure, M. Denis m'a, une fois de plus, convaincu dans ses réflexions. Dans ce cas, cet énorme travail de la commission "dioxine" n'a guère servi à l'essentiel, à savoir la sécurité alimentaire et la santé publique, d'une part, et un profond respect du travail des agriculteurs et des entreprises du secteur alimentaire, d'autre part.

Néanmoins, je formule le vœu que dorénavant, toute loi ou arrêté royal ne soit adopté qu'après large concertation avec les secteurs concernés pour décider, en connaissance de cause, de la praticabilité des décisions; en outre, qu'une loi s'accompagne dans sa praticabilité d'une évaluation à la fois permanente et contradictoire. Une évaluation indiscutable dégagera chaque fois les impacts réels, tant au niveau du consommateur et de la santé publique que dans le cadre de l'activité professionnelle agro-alimentaire, et, bien sûr aussi, des implications socio-économiques.

De **voorzitter** : Mijnheer Brouns, u weet dat uw fractie haar spreektijd bijna heeft uitgeput. Ik had een afspraak met uw fractieleider dat u bondig zou spreken.

De heer **Hubert Brouns** (CVP) : Mijnheer de voorzitter, ik zal trachten mij aan die afspraak te houden, ook omwille van het gevorderde uur. Bovendien had ik mij deze uiteenzetting vooraf heel anders voorgesteld, zeker qua tijd. Ik heb een nota opgesteld waarin ik mijn eigen chronologie van de feiten neergeschreven heb en de impact van de genomen beslissingen analyseer, evalueer en bekritiseer. Ik ga dus ook in op de vastgestelde tekortkomingen. Tot slot heb ik nog een stukje over de aanbevelingen. Mijnheer de voorzitter, met uw goedkeuren wil ik de collega's mijn hele toespraak bezorgen via de diensten van de Kamer.

De **voorzitter** : Mijnheer Brouns, ik zal uw collega's dit document bezorgen. Ik kan het niet bij de Handelingen of het Beknopt Verslag voegen omdat het daar geen deel van uitmaakt. Er is echter geen enkel bezwaar om dit te versturen naar de collega's.

De heer **Peter Vanhoutte** (AGALEV-ECOLO) : Mijnheer Brouns, ik vind het een zeer goed initiatief van u om ons uw tekst ter beschikking te stellen. Ik heb de zeer correcte manier waarop u in de onderzoekscommissie uw zaak bepleit hebt en bepaalde standpunten kenbaar hebt gemaakt steeds bijzonder op prijs gesteld. Zoiets kan ook vanuit de meerderheid geapprecieerd worden.

De **voorzitter** : Mijn bemerking ligt enigszins in die lijn.

De heer **Hubert Brouns** (CVP) : Ik zal niet in detail ingaan op de chronologie van de feiten die ik in een aantal fasen onderverdeel. Alleen bij de twee laatste fasen wil ik even stilstaan. Zij hebben namelijk een heel bijzondere betekenis gehad in de crisis.

Het gaat met name om wat ik in mijn rapport fase vier noem, de tussenkomst van de Europese Commissie. Deze fase begint op 1 juni. Wij zijn het er allen over eens dat de wijze waarop de Europese Commissie eind mei-begin juni tussenbeide kwam om een aantal ingrijpende maatregelen te nemen ten aanzien van zowel de rundvee-, de varkens- als de pluimveesector een aantal bedenkingen oproept. Ik citeer mijn persoonlijke bedenkingen ten aanzien van deze Europese maatregelen. Ik meen te mogen stellen dat enkel België op dat ogenblik door Europa werd geviseerd hoewel ook Nederlandse en Franse bedrijven verdacht vet geleverd kregen. We mogen ook zeggen dat de Europese maatregelen zeer verstrekkend waren. Naar aanleiding van die vaststelling heeft de huidige regering trouwens op 5 augustus een klacht ingediend. De Europese maatregelen zijn bovendien, tegen de spelregels in, zonder overleg met België tot stand gekomen en zelfs zonder consultatie van het Permanent Veterinair Comité. Tot slot kunnen we stellen dat de maatregelen zeer langzaam genormaliseerd werden, wat ook zijn repercussies op de totale aanpak heeft gehad. We zoeken naar redenen waarom Europa zich zo heeft opgesteld. Die zijn ook in de commissie aan bod gekomen. Toch vind ik ze te weinig terug. Ik geef ze nog even weer zoals we ze gehoord hebben, zij het misschien niet zo formeel als in het verslag opgenomen. De BSE-crisis was nog steeds niet verwerkt door Europa. De administratie en de Europese Commissie zaten nog met een aantal frustraties.

Ik denk dat de Europese Commissie wellicht de houding van België ten opzichte van de BSE-aanpak, om het zacht uit te drukken, mee in overweging genomen heeft. We mogen ook niet vergeten dat op dat ogenblik de commissie ontslagnemend was. Een aantal leden had zeker de ambitie om in de commissie terug te keren. Dat heeft ook meegespeeld. Er waren op dat moment trouwens ook Europese verkiezingen. Ik verwijs naar een van de kandidaten, commissaris Bonino. Wij weten dat zij in die periode de crisis in ons land gebruikte in haar campagne in Italië.

Wij weten ook dat de samenwerking tussen een aantal Europese diensten niet van die aard was om een vlotte afhandeling te verzekeren. Wij hebben bijvoorbeeld vastgesteld dat DG6 van Landbouw op een bepaald ogenblik wel op de hoogte was, terwijl DG24 niet op de hoogte was. Dat doet ons besluiten dat de communicatie tussen die diensten niet goed verliep. Alleen België legt men strenge, op dat moment zelfs zeer strenge, normen op. Later zullen we ze waarschijnlijk aanvaardbaar vinden, zeker wanneer ze sterker wetenschappelijk ondersteund worden, maar op dat moment kwamen ze zeer streng over. Eerlijkheidshalve mogen wij ook zeggen dat er toen een aantal nationalistische, economische reflexen waren. Het eigen economisch belang van een aantal lidsta-

Hubert Brouns

ten ging voor op het algemeen belang, en zeker het belang van de volksgezondheid. Dit zijn een aantal overwegingen die we moeten maken wanneer we de Europese maatregelen beoordelen.

In fase 5 van mijn chronologie heb ik het over de naweeën. Daarmee bedoel ik het feit dat de crisis uiteraard niet gestopt is op 13 juni 1999, en ook niet op 12 juli 1999, wanneer de nieuwe regering werd geïnstalleerd. Toch zal men in het rapport na de onderzoekscommissie met moeite iets terugvinden over deze periode. Van de belangrijke bijsturing van het beleid op 6 augustus 1999 en de redenen van die bijsturing vinden we dus niets terug in de tekortkomingen. Sinds 6 augustus 1999 is er een vrijgave voor de consumptie gebeurd, niet meer zoals voorheen op basis van lijsten, maar alleen op basis van de PCB-testen. Over het feit dat er communicatiefouten bij de aanzet van de nieuwe regering geweest zijn, zoals ook reeds gezegd door andere sprekers, vinden we ook niets terug in het rapport. Toch was de getuige van de Europese Commissie, de heer Pondelet, hierover duidelijk: de verwarring die in juli door de Belgische regering gesticht werd over een mogelijke tweede contaminatie, heeft zeker meegespeeld in de beslissing om het systeem van de lijsten niet langer te aanvaarden.

Er is echter nog iets dat we spijtig genoeg niet hebben kunnen opnemen. De Belgische regering heeft op dat moment zelf beslist om het systeem van de lijsten de laten vallen. Men heeft deze bijsturing voorgesteld als een vernieuwing en een verbetering van het oude verkeerde beleid. Het oude beleid was een slechte aanpak van de crisis, het nieuwe beleid zou een betere aanpak betekenen. Men heeft echter niet alles verteld. Op 6 augustus 1999 werd inderdaad het lijstensysteem afgeschaft, maar niet voor de Belgische consument, alleen voor de uitvoer. Voor de Belgische consument werd het lijstensysteem pas afgeschaft op 20 september 1999. We hebben dus nog een hele tijd het systeem van de PCB-testen niet voor onze eigen consumenten toegepast. Het werd alleen gebruikt voor de uitvoer.

Een belangrijk item dat volgens mij te weinig aandacht krijgt in het rapport is een objectieve analyse van de beslissingen. Wij zullen wellicht nooit de exacte gevolgen van deze dioxinecrisis op de volksgezondheid kunnen inschatten. Daarvoor zijn er immers te veel onbekende factoren. Een aantal elementen zal wellicht nog aan het licht worden gebracht en de wetenschap zal op termijn ongetwijfeld een poging doen om deze inschatting concreet te maken maar op dit moment is dit nog onmogelijk. Er blijven nog tal van vragen onbeantwoord om het effect van deze crisis op de volksgezondheid te kunnen inschatten. Dit brengt met zich dat de beoordeling van de doeltreffendheid van de genomen maatregelen ten opzichte van het beschermen van de volksgezondheid ook niet eenvoudig is.

Ik zou toch een aantal cijfers willen citeren uit onderzoeken die in de periode na 13 juni werden uitgevoerd. Vanaf 9 juni heeft de Eetwareninspectie gedurende een tiental weken in de kleinhandel 466 stalen genomen van eindproducten. Er werd voor de analyses een norm van 200 nanogram per gram vet gehanteerd. Van alle stalen die in de kleinhandel werden genomen, was 96 procent negatief. 4 procent, of 18 stalen, waren positief. Slechts 3 stalen gingen boven de 1 000 PBB wat de oorspronkelijke norm was. Geen enkel staal ging boven de 3 000 PBB. Nochtans is die 3 000 PBB nog steeds de VS-norm. Daarnaast werden ook stalen genomen in melk en zuivel. Deze resultaten waren allemaal negatief.

De conclusie is dan ook dat de maatregelen die sinds juni door de Belgische regering werden genomen toch wel een effect hadden. Na eind mei heeft de consument met andere woorden geen gezondheidsrisico meer gelopen.

Er werden ook een aantal steekproeven genomen in enkele filières. Het is misschien goed ook deze uitslagen eens te bekijken om te kunnen vaststellen dat de maatregelen wel degelijk een effect hebben gehad. Het gaat hier om stalen bij eieren - zowel consumptie- als broedeieren - die op 1 en 2 juni werden genomen in acht bedrijven - Versele Laga, Derco, De Brabandere, Huys, Hendrix, Algoets, Huys en De Brabander. We stellen daarbij vast dat de norm nergens werd overschreden behalve bij de veevoederbedrijven Huys en De Brabander. Daaruit blijkt dat men op dat moment wel degelijk een juiste keuze gemaakt had door zich vooral op die twee filières te concentreren.

De blokkering van de bedrijven is een van de maatregelen die destijds werden genomen. In de pluimveesector werden in totaal 509 bedrijven geblokkeerd. Bij slechts 76 bedrijven werden positieve PCB of dioxineresultaten gevonden. Bij slechts 8 procent van de bedrijven werd de oorspronkelijke norm van 1 000 PBB overschreden.

Met andere woorden, bij 85% van de geblokkeerde pluimveebedrijven werd achteraf helemaal geen probleem vastgesteld en slechts bij 8% van de geblokkeerde bedrijven bleek het probleem ernstig te zijn. In de varkenssector werden in totaal 1621 bedrijven geblokkeerd en bij 504 bedrijven werden positieve PCB- of dioxineresultaten vastgesteld. Bij 17% van de bedrijven werd de oorspronkelijke norm van 1000 ppb overschreden. Dit wil zeggen dat bij 69% van de geblokkeerde varkensbedrijven achteraf helemaal geen probleem werd vastgesteld. De omschrijving van de verdachte bedrijven was dus zeer behoedzaam. Wat mogen wij daaruit besluiten? Ik denk dat wij in alle objectiviteit mogen zeggen dat de aanpak voorzichtig is geweest en dat er veel meer bedrijven dan nodig - al was het maar uit voorzichtigheid en voorzorg -, werden geblokkeerd. De

Hubert Brouns

vermelde cijfers laten dus toe te besluiten dat de noodzakelijke maatregelen wel degelijk werden genomen en dat deze maatregelen uiteraard in eerste instantie werden genomen om de volksgezondheid te beschermen.

Mijnheer de voorzitter, collega's, een belangrijk deel van mijn nota is gewijd aan een aantal vaststellingen en tekortkomingen. Wij hebben, zeker tijdens de eerste besprekingen, lang gediscussieerd over een aantal punctuele vaststellingen en een aantal objectieve omschrijvingen van deze vaststellingen. Ik ga u daar vanavond niet meer mee belasten, maar ik stel voor dat degenen die geïnteresseerd zijn - en ik hoop dat u dat allen bent -, deze bedenkingen, deze evaluatie, deze kritische bedenkingen op de vaststellingen nog eens zullen nalezen. U zult dan met mij in alle objectiviteit kunnen vaststellen dat er wellicht betere omschrijvingen zouden moesten zijn opgenomen, zeker bij de vaststellingen. Het is uiteindelijk toch op basis van die vaststellingen dat wij onze aanbevelingen hebben opgemaakt, maar ook de verantwoordelijkheden hebben vastgelegd?

In het laatste deel van dit rapport ga ik in op enkele aanbevelingen die wij samen hebben goedgekeurd, wat op zichzelf ook heel belangrijk is. De lijst van aanbevelingen is uiteindelijk het instrument dat door de huidige regering - hopelijk - zal worden gebruikt. Daar gaan wij toch vanuit. Hopelijk houdt de regering rekening met alle elementen die in deze lijst van aanbevelingen staan. Nochtans, en het zal u niet vreemd zijn wanneer ik dat zeg, zitten bij deze aanbevelingen elementen die ik nog veel scherper had willen formuleren en ik weet waarom ik dat wilde doen. Ik ben daarin niet geslaagd, maar ik heb mij uiteindelijk bij de consensus neergelegd. Ik denk hierbij aan de moeilijke oefening die wij in de vorige legislatuur ook hebben moeten maken om de aanbevelingen van de vleesfraudecommissie in consensus te formuleren.

In het ontwerp inzake de aanbevelingen - zij zijn niet overeind gebleven - hadden wij minstens tot streefdoel gesteld dat al hetgeen normerend was zou worden gescheiden van de controlerende structuren of van de controlerende instanties die nog moeten worden opgebouwd. Wij wilden zeer duidelijk alle controlediensten overhevelen en onder één bevoegdheid brengen. Concreet gesproken hield dit geen opsplitsing in van DG4 en DG5. Met heel veel goede wil vinden wij dat terug in de aanbevelingen, maar ik vind het nog veel te zwak omschreven.

Ik denk dat als mevrouw de minister dit zou kunnen uiten - het is daarvoor nu niet het geschikte ogenblik - zij nu reeds ervaart bij het creëren van een nieuwe structuur voor het voedselagentschap hoe moeilijk het is om diensten te overtuigen zich niet op te splitsen, maar als geheel over te gaan naar en opgenomen te worden in de nieuwe controlestructuur. Dan heb ik het zeer specifiek

over diensten als DG4 en DG5. Daarvoor hebben wij uiteraard bij het wetsontwerp inzake het voedselagentschap heel wat argumenten aangebracht om te bepleiten dat de diensten niet zouden worden opgesplitst maar ze volledig onder een bevoegdheid te brengen. Dat is dan de bevoegdheid van de controle van de voedselketen. Los daarvan dient men ervoor te zorgen dat er een instantie komt die onafhankelijk en wetenschappelijk goed onderbouwd de normen bepaalt. Kortom wat de aanbevelingen aangaat, daarmee gaan wij akkoord : wij hebben ze onderschreven.

Het laatste luik van mijn rapport is een korte beschrijving van een aantal elementen die in de toekomst zeker mee moeten worden opgenomen in het beleid. Het zijn elementen die dus ook terugkomen bij de vaststellingen en die vaak in grotere mate oorzaak zijn geweest van de crisis. Ik heb het hier over de tracering. Wij omschrijven dit aspect ook in de aanbevelingen. Ik denk dat wij daarover nog te weinig hebben geschreven. Wij hebben vastgesteld dat het niet zo vanzelfsprekend is een dienst op te leggen op relatief korte termijn bedrijven en producten te traceren en heel de door het veevoeder afgelegde weg terug samen te stellen. Ik heb het ook over het crisismanagement, in de toekomst zal dit een heel belangrijk onderdeel van de aanpak zijn. Op dit moment hebben wij geen crisisdraaiboek. Dat zou ook een van de opdrachten moeten zijn voor het nieuwe departement dat het voedselagentschap krijgt toegewezen : het moet een crisisdraaiboek samenstellen met daarin alle elementen die moeten worden gehanteerd in geval van een crisis in de voedselsector. Die aanbeveling staat er wel in, maar ik heb ze nog wat verder uitgeschreven in mijn rapport.

Over de structuur heb ik het al gehad. U kent mijn uitgangspunten om tot een goed federaal agentschap te komen. Ik hoop dat wij, eenmaal er wat zicht is op de nieuwe structuur, ook deze elementen in zullen terugvinden.

Dan is er nog de vraag waarom wij de werkzaamheden hebben beëindigd zoals gebeurde, dus zonder onze goedkeuring te verlenen aan het laatste en volgens sommigen belangrijkste luik van ons werk : de politieke verantwoordelijkheden. Wij hebben het daar in de discussie met de heer Michel reeds over gehad. Ik ga daar niet meer in detail op in, want dat brengt weinig bij. De dingen zijn verlopen zoals zij zijn verlopen en ik vind dat spijtig. Ik vind het ook spijtig dat de heer Paque hier niet meer is, maar ik kan het getuigenis van de heer Vanhoutte invoeren, want die heeft het wel meegemaakt. Maandag of dinsdag kregen wij de voorlopige lijst met politieke verantwoordelijkheden, een document dat blijkbaar werd opgesteld door de verslaggevers, de heren Vanhoutte en Paque.

Hubert Brouns

Mijn reactie was, zowel naar de heer Vanhoutte als naar de heer Paque, dat ik dit een zeer evenwichtig document vond en dat ik persoonlijk met geen enkele omschrijving, zelfs niet met de omschrijving ten opzichte van de heer Dehaene, moeite had.

Als ik dan moet vaststellen dat, sinds woensdag, dit niet meer het document is waarop men voortwerkt en dat een ander document buiten dit huis circuleert, en zelfs gebruikt wordt op een regionale zender in Limburg terwijl wij daar zelfs nog geen kennis van hadden, was het voor mij duidelijk dat men politieke spelletjes speelde. Ik vond dat zeer spijtig. Ik vernam dat de huidige minister van Landbouw reeds de vijf elementen citeerden, die hij te zwak vond, waar wij zelfs geen kennis van hadden.

Wij hadden toen een document met politieke verantwoordelijkheden waarin het louter ging over een communicatiefout. Op basis van dit document hebben wij gewerkt. In de loop van woensdag en donderdagvoormiddag werd ons duidelijk dat er een tweede document was dat uitgebreider was en dat blijkbaar door de meerderheid of door een gedeeltelijke ervan werd opgesteld.

We waren zeer ver in de consensus, op basis van een aanpassing van vijf factoren die men aanbracht onder de verantwoordelijkheid van minister Pinxten en op basis van de tekstaanpassingen die onder andere door collega Goris werden voorgesteld, maar uiteindelijk bleek dat op dat moment bij de meerderheid geen bereidheid was om ook ten opzichte van de huidige regering een aantal verantwoordelijkheden te omschrijven.

Dat is de juiste situatie waarin wij ons bevonden toen wij donderdagnacht uiteindelijk moesten beslissen of wij deze lijst met politieke verantwoordelijkheden gingen goedkeuren. Men moest zich correct gehouden hebben aan de eerste tekst. Doen alsof wij op die tekst moesten gaan werken terwijl er een andere tekst circuleerde, dat was teveel.

De heer **Peter Vanvelthoven** (SP) : Mijnheer de voorzitter, ik kan niet goed volgen. Wij houden toch een tweede lezing met de bedoeling om de eerste tekst aan te passen aan de opmerkingen die in de commissie gemaakt worden. Ik kan me nog herinneren dat ik zelf een aantal punten had waarvan ik vond dat die ook thuishoorden onder het hoofdstuk Landbouw. Achteraf vond ik die in de tweede tekst terug.

Als ik inhoudelijk de punten bekijk die eraan toegevoegd zijn, kan u daar weinig problemen mee hebben. Ik had op een bepaald moment het gevoel dat u overstag bent gegaan toen we die discussie hadden over de formulering van de zin "dat de ministers respectievelijk verantwoordelijk zijn voor de fouten en de tekortkomingen van

hun administratie en kabinet". De heer Michel wilde een bepaald amendement in de tekst voegen dat uiteindelijk niet werd goedgekeurd. Er is een andere tekst goedgekeurd die door de heer Goris en de heer Vanhoutte samen werd opgesteld.

Wij zijn vertrokken van de ontwerp-tekst-Vanhoutte, waarin het slechts ging over één element, met name de communicatiefout. Tijdens de bespreking werd daar uiteraard een aantal elementen aan toegevoegd, waarmee wij grosso modo akkoord gingen. Toen wij de definitieve tekst kregen waren de omschrijvingen van die aard dat wij hebben gevraagd ze aan te passen. De heer Goris heeft een inspanning gedaan om dat te doen. Intussen werd het duidelijk dat onder meer de heer Michel daarmee niet akkoord ging. Dan ontstond die verwarrende situatie, waarbij men niet meer wist wat al was goedgekeurd. Tot en met punt 3 was alles afgehandeld. Toen is alles geblokkeerd.

De **voorzitter** : Dit debat is reeds gevoerd. Mevrouw Avontroodt, mag ik u vragen kort te zijn ?

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : Ik ben verwonderd over het konijn dat u nu weer uit uw hoed tovert. Wij hebben alleen gediscussieerd over de teksten die wij in de commissie hebben gekregen. Nu zegt u dat er een tekst circuleerde op TV-Limburg, waarin andere zaken stonden. Als u over dat document beschikte op dat moment, waarom hebt u het dan niet voorgelegd aan de commissie ? U ging akkoord met de tekst, en nu hebt u het plotseling over een ander document.

De heer **Hubert Brouns** (CVP) : Mevrouw, u moet de zaken niet door elkaar halen. Wij gingen akkoord met een groot deel van de tweede versie van de ontwerp-tekst.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : Inderdaad, tot aan DG4.

De heer **Hubert Brouns** (CVP) : Het feit dat die tekst ook buiten de commissie circuleerde, hebben wij pas in de loop van de avond vastgesteld.

Mevrouw **Yolande Avontroodt** (VLD) : Mijnheer Brouns, u zei daarnet dat u zich wou aansluiten bij de tekst, tot u weet had van de andere tekst.

De heer **Hubert Brouns** (CVP) : Wij waren ervan overtuigd dat men de teksten in de vorm dat zij zouden worden goedgekeurd, al klaar had en men niet van plan was om daaraan nog iets te wijzigen.

De **voorzitter** : Mijnheer Brouns, wilt u besluiten ?

De heer **Hubert Brouns** (CVP) : Wij hebben gedurende acht maanden samen een hele weg afgelegd. Persoonlijk denk ik dat dit werk niet voor niets is geweest. Het is

Hubert Brouns

spijtig voor de commissie wat zich die laatste twee dagen heeft voorgedaan. Ik had het mij ook anders voorgesteld. Ik heb in de commissie hopelijk niet de indruk nagelaten dat ik het politieke belang van de eigen groep liet primeren op het algemeen belang. Degenen die gehoord hebben wat ik publiekelijk heb verklaard net na het uitbreken van de crisis, weten beter. Ik heb altijd geprobeerd mij objectief op te stellen. Ik hoop dat ons werk niet voor niets is geweest en wij er zeker iets mee gaan doen. Daarom ben ik blij dat althans de aanbevelingen unaniem zijn goedgekeurd.

Over de politieke verantwoordelijkheid zal men wellicht nooit zijn uitgepraat, aangezien iedereen zijn gelijk wil halen en dat is jammer. Gelukkig werd een unaniem standpunt ingenomen omtrent de aanbevelingen inzake de nieuwe structuren voor een efficiënte controle van de voedselketen.

Hopelijk mogen wij van de minister in de loop van de komende maanden vernemen dat op relatief korte termijn die nieuwe structuren duidelijk kunnen worden toegelicht. Aanvankelijk zou het Voedselagentschap werkzaam zijn op 1 januari 2000. Hoewel reeds stappen werden gezet om het door het parlement goedgekeurd te krijgen, blijkt men nog niet voorbij de voorbereidingsfase te zijn. Ik hoop dan ook op een spoedige toelichting omtrent deze structuren die een efficiënte controle op de voedselketen moeten toelaten. Wij zullen deze aangelegenheid in elk geval op de voet volgen.

Mme Martine Dardenne (AGALEV-ECOLO) : Monsieur le président, madame la ministre, chers rares - donc précieux - collègues, je voudrais commencer en félicitant moi aussi les rapporteurs et l'ensemble des services de la Chambre pour le travail considérable qui a été réalisé et qui nous a permis de déposer un excellent rapport, même si l'on peut, peut-être à titre personnel, être plus ou moins satisfait des conclusions auxquelles nous avons abouti. En effet, un rapport de commission d'enquête est toujours le fruit d'un travail collectif, qui est censé recueillir l'assentiment le plus large possible. Je ne veux ici ni refaire l'historique de la crise, ni redire ce que le rapport dit mieux que moi et certainement d'une manière plus complète que je ne pourrai le faire ici.

Je voudrais donc me centrer sur des éléments qui sont fondamentaux et dont j'estime qu'ils n'ont pas été suffisamment évoqués. Certains, et non des moindres, ont déclaré que la crise de la dioxine était d'abord une crise politique; crise due, à les entendre, bien plus à la proximité des élections qu'à la dispersion d'un polluant dans la chaîne alimentaire.

Je pense, quant à moi, que nous avons passé pas mal de temps, pour ne pas dire perdu beaucoup de temps et d'énergie, à discuter des intérêts électoraux, voire électoralistes, des uns et des autres dans la crise.

Evidemment, cette crise, comme d'autres, est aussi politique, mais au sens non politicien du terme. Les ministres qui étaient alors en charge du dossier l'ont d'ailleurs assumé comme tel puisqu'ils ont démissionné face à des événements dont leurs départements n'ont pas su ou pu assurer la maîtrise.

Mais que l'on revienne systématiquement sur ce genre de propos au sein de la commission d'enquête me paraît relever encore et toujours d'une volonté de minimiser les faits, à défaut de pouvoir les taire. Or, on se rend compte que cette attitude a joué comme un facteur aggravant dans la crise, à la fois face aux consommateurs, complètement déboussolés par une série d'informations contradictoires et souvent peu crédibles, et face à l'Union européenne qui a pu penser, sans doute à juste titre, que l'on voulait éviter de l'informer. Que l'on prolonge cette volonté de minimiser les faits au sein-même de la commission d'enquête ne me rassure pas sur la gestion de la crise, mise en place au moment des événements. Cette attitude m'amène plutôt à penser qu'en effet, on a voulu minimiser les faits, ou en tous cas les taire le plus longtemps possible, à défaut de les passer définitivement sous silence.

Pour moi, cette crise, qu'il faut aussi remettre en perspective avec d'autres qui frappent le même secteur agro-alimentaire, est d'une extrême importance et a un sens encore plus fondamental que ce qu'on veut bien lui donner. Cette crise est une des expressions de l'impasse où nous mène la course forcée vers une économie mondialisée, qui soumet le vivant aux conditions de l'industrie et aux pires contraintes du productivisme.

Elle remet en cause les systèmes actuels de production dans le secteur de l'élevage ainsi que l'organisation de l'ensemble de la filière agro-alimentaire. Le développement d'une agriculture intensive, non liée au sol et devenue une véritable industrie, génère une production largement excédentaire qu'il faut écouler au prix du marché mondial.

Pour s'en convaincre, il suffit d'examiner les taux d'autoapprovisionnement des productions en question : pour les porcs, 224%; pour la volaille, 158%; pour les oeufs, 137%. La nécessité d'exporter est donc particulièrement impérieuse.

Dans ce contexte, la rentabilité du produit ne peut être atteinte qu'en jouant soit sur la longueur du cycle de production, soit sur le coût de l'alimentation destinée aux animaux.

Le cycle de production ayant été raccourci au maximum, il ne reste qu'une possibilité : la diminution du prix des matières premières entrant dans la composition des

Martine Dardenne

aliments pour animaux, en utilisant notamment des matières premières dites secondaires qui proviennent du recyclage, légal d'ailleurs, de certains déchets, notamment animaux, dont on contrôle peu ou mal la composition.

Par ailleurs, la tentation est grande d'introduire frauduleusement dans l'alimentation animale des déchets pour l'évacuation desquels une compensation financière est concédée.

On le constate, c'est le mode de production lui-même qui génère soit des pratiques peu fiables, soit des pratiques frauduleuses, toutes deux peu compatibles avec la sécurité alimentaire.

C'est donc bien sur ces modes de production qu'il faudra réfléchir, tant au niveau belge qu'au niveau européen car, à l'avenir, la logique purement financière sera soumise à diverses contraintes, on peut l'espérer en tout cas, contraintes qui sont le respect de l'environnement, le bien-être animal, la traçabilité de la production, le contrôle du caractère sain des produits. Ce sera notamment la tâche de l'Agence fédérale pour la sécurité alimentaire.

On ne peut en aucun cas se contenter de solutions consistant seulement à améliorer le système des contrôles ou à les renforcer, même si l'on ne peut nier qu'il faut le faire. Renforcer les contrôles, les améliorer, est certes nécessaire, mais c'est loin d'être suffisant.

Si la question du choix des modes de production doit être posée, je l'ai déjà dit, la question des matières premières entrant dans l'alimentation animale, directement liée au mode de production, doit également être posée, et rapidement.

Est-il, en effet, concevable que l'alimentation animale devienne une filière d'évacuation pour toute une série de déchets, notamment d'animaux, et transforme le cheptel en un vaste digesteur, non bio malheureusement, capable d'assimiler des substances dont on ne sait plus quoi faire vu leur quantité, ou dont le coût d'évacuation par un autre mode s'avère trop élevé.

Nous sommes entrés dans le règne d'une société auto-phage qui donne à manger à ses animaux leurs propres cadavres, en oubliant que tout ce qui passe dans l'alimentation animale se retrouve dans l'alimentation humaine. C'est bien ce mécanisme qui est à la base de la crise de la dioxine et qui a fait que nous nous sommes retrouvés face à une contamination généralisée de la chaîne alimentaire.

Je n'évoquerai donc pas ici les questions éthiques que pose ce genre de pratique, mais je me contenterai de signaler qu'en termes de santé publique, nous allons être confrontés à de plus en plus de questions. Nous avons

déjà eu la question de la vache folle, celle de la dioxine et celle des antibiotiques nous pend au nez. Qu'attendons-nous encore pour poser les bonnes questions, celles qui permettent en tout cas de donner des réponses correctes ?

Faut-il encore tolérer dans l'alimentation animale les "farines animales" qui recyclent pratiquement tout ce qui passe à l'équarrissage, y compris les animaux malades ou les animaux euthanasiés, sachant que, pour les matières dites à haut risque, le traitement thermique utilisé n'élimine absolument pas les contaminations ?

Faut-il encore tolérer dans l'alimentation animale des graisses animales qui concentrent les divers polluants chimiques qui sont hélas aujourd'hui des constituants banals de notre environnement ? A preuve de cette concentration le fait qu'une contamination dérivée ou secondaire ait pu se produire lorsque les poulets morts ont été recyclés par Rendac en farine animale.

Faut-il encore accepter dans l'alimentation animale des graisses recyclées dont on garantit difficilement la composition ?

Pour moi, la réponse est non si l'on considère en tout cas qu'en bout de course c'est d'abord la santé humaine et non certains intérêts économiques qui compte.

La réflexion nécessaire sur la question des matières premières est pour moi la meilleure condition du contrôle de celles-ci, contrôle qui doit se situer a priori le plus en amont possible dans la chaîne alimentaire. C'est seulement de cette manière que l'on pourra réellement prendre en considération le principe de précaution et qu'on l'appliquera à la chaîne alimentaire.

Le mécanisme de contamination de la chaîne alimentaire par la dioxine a aussi montré les limites d'une gestion de ce type de crise par les moyens habituels. On ne gère pas ce type de contamination comme on a géré la peste porcine. C'est peut-être là, monsieur Brouns, qu'il faut trouver, plutôt que dans les changements de gouvernement, la raison même du changement de stratégie et de la position des analyses plutôt que de la traçabilité.

Les phénomènes sont de natures différentes : d'un côté, une maladie connue, aux symptômes clairs et au mode de contagion connu qui frappe des sujets identifiables, de l'autre côté une contamination diffuse d'un polluant qui se transmet verticalement (de la mère à l'enfant), qui se bio-accumule et se concentre tout au long des paliers de la chaîne alimentaire et qui finit par se retrouver partout, sans que soient nécessairement présents des symptômes visibles et des effets immédiats. Il est donc beaucoup plus difficilement identifiable une fois que l'on a laissé ce polluant s'introduire dans la chaîne.

Martine Dardenne

Je pense que les administrations ont donc manqué de la culture du risque lié aux polluants chimiques, et ce pour différentes raisons qui ne leur sont pas nécessairement imputables. Le contexte ambiant est à la méconnaissance de ce type de mécanisme, à la fois parce que les quantités relâchées ou les résidus paraissent infimes, mais la toxicité de ces résidus se mesure aussi en termes infimes (par exemple en picogrammes) et aussi parce que la présence de ce type de produit dans notre environnement paraît de plus en plus banale.

Ainsi, lorsque le nutritionniste Van Ginderachter a évoqué l'hypothèse dioxine, après avoir fait le tour de toutes les autres hypothèses et après les avoir éliminées les unes après les autres, aucun membre de l'administration ne l'a vraiment pris au sérieux. Cette hypothèse paraissait, en effet, peu vraisemblable.

Pourtant, sachant qu'il était question de graisses et de dioxine, on aurait dû agir. En effet, la dioxine se fixe et s'accumule particulièrement dans les graisses.

A ce moment-là, on n'a pas eu le réflexe de demander des analyses officielles doublant celles du privé.

Selon moi, s'il y a eu un moment dans la crise où on aurait pu gagner du temps et aller plus vite, c'est bien celui-là. Cela est de la responsabilité du ministère de l'Agriculture.

Je voudrais encore dire quelques mots à propos de la dioxine. En effet, on a pu observer à ce propos une série de mécanismes de minimisation. L'opinion publique a surtout entendu les experts qui convenaient le mieux, qui assuraient haut et fort qu'il ne pouvait y avoir de risques pour la santé étant donné le niveau de contamination et qui se permettaient de dire : "Après tout cela n'est pas aussi grave que cela en a l'air", sous-entendu : "Ne nous posons pas trop de questions et surtout pas des questions fondamentales qui pourraient remettre en cause des choix, notamment économiques."

J'aimerais attirer l'attention sur trois éléments.

1. La Belgique est un des pays où la contamination en dioxine et PCB est la plus élevée au monde. Je me réfère ici à un rapport européen de 1999 qui pointe du doigt singulièrement la Flandre. Le lait maternel, en Belgique, est aussi l'un des plus contaminés au monde. Je crois d'ailleurs qu'il détient un record mondial. Tout cela constitue ce que l'on appelle le background de contamination et on peut dire qu'il est déjà élevé. Il est donc clair que tout ajout de dioxine est à éviter.

2. La signification des chiffres "sécurisants" qui sont avancés. Si un gramme seulement de dioxine s'est retrouvé dans la graisse animale destinée à la consommation -ce qui peut sembler minime- cela signifie qu'en moyenne, chaque citoyen belge est susceptible d'avoir absorbé 100 000 picogrammes.

Si la dose journalière admissible est de 1 à 4 picogrammes de poids corporel pour un individu moyen de 70 kg, cela signifie que la dose journalière maximale est de 280 picogrammes. Une quantité de 100 000 picogrammes représente l'équivalent de plus de deux fois l'absorption de la dose journalière admissible pendant un an, cela sans tenir compte du fond ambiant.

On peut constater également que, dans ce calcul, on n'a pas nécessairement pris en compte toute la quantité de PCB présente. Je vous renvoie à la rubrique "Carte blanche" parue, ce lundi dans "Le Soir", rédigée par deux scientifiques.

Je voudrais dire à M. Paque que ce calcul est évidemment théorique, qu'il est le même que celui utilisé pour définir ce que l'on appelle, les "no effect level", c'est-à-dire les effets à partir desquels, il n'y a pas de risque. Je répète que l'on utilise le même genre de calcul, les mêmes moyennes.

3. La convergence de plus en plus d'études scientifiques montre que les dioxines sont des perturbateurs hormonaux qui agissent sur le système endocrinien, soit en se substituant à une hormone, soit en l'empêchant d'agir.

M. Luc Paque (PSC) : Monsieur le président, je suis d'accord avec vous, madame, quand vous dites que les mêmes types de calculs sont utilisés pour les "no level effect". Je peux très bien le comprendre vu qu'on prend la contamination maximale qu'une personne peut absorber pour fixer les niveaux les plus bas. Voilà qui me paraît tout à fait normal.

Mais lorsqu'on donne un chiffre du type "Chaque Belge a ou aurait pu, en moyenne, absorber 100 000 picogrammes de dioxine", cela est vrai aussi pour autant que l'on se limite exclusivement aux chiffres; bien entendu, cela signifie que tous les aliments qui auraient pu être contaminés par la dioxine auraient été consommés dans leur intégralité et ce, exclusivement en Belgique.

Je suis d'accord de prendre ce type de calcul pour fixer un seuil, mais de là à utiliser ce calcul pour une donnée absolue de contamination possible de la population, il y a une marge au-delà de laquelle je ne peux vous suivre. Nous ne serons jamais d'accord sur ce point de vue.

Mme Martine Dardenne (AGALEV-ECOLO) : Oui, mais je vous signale quand même que, pour fixer les seuils, on utilise aussi des coefficients de sécurité qui compensent ce que vous dites quant à ce qui n'a éventuellement pas été consommé en Belgique. Peu importe.

Je voulais simplement montrer par un calcul que les quantités ne sont pas aussi insignifiantes que l'on veut bien le dire par rapport aux doses journalières habituellement admises.

Martine Dardenne

Ma troisième remarque concerne la convergence d'études scientifiques montrant que les dioxines sont des perturbateurs hormonaux, qui agissent sur le système endocrinien, soit en se substituant à une hormone, soit en l'empêchant d'agir. Cela signifie qu'il n'y a pas d'effet de seuil et que le polluant agit à l'ordre de la molécule.

Les effets induits sont des effets différés à très long terme. Ils ne sont pas nécessairement de l'ordre du cancer, mais ils provoquent aussi des effets de déficience immunitaire, des troubles de reproduction et de comportement. A cet égard, la communication du Dr Pluygers pour le rapport de la commission est éclairante; je vous invite à la lire.

Au terme de ces trois remarques que je viens de formuler, il me paraît, madame la ministre, qu'il faille effectivement attacher plus d'attention à la réalisation d'études scientifiques sur le sujet dioxine, notamment parce qu'en Belgique, nous disposons de données. Même d'un simple point de vue scientifique, il serait dommage de laisser perdre ce capital qui consisterait en une perte importante pour la santé publique.

Enfin, je terminerai en lisant un petit extrait d'un livre bien mené, puisqu'il s'intitule "Les Poules préfèrent les cages".

"Mais, comme tout l'annonce ou le confirme, s'ils s'obstinent à stériliser la terre, à empoisonner les éléments et à contraindre les vivants, il ne faudra pas qu'ils s'étonnent de survivre dans un monde où les fleurs se faneront sans avoir éclos, où les décharges s'étaleront jusque sur des rivages de goudron baignés par des mers mortes - c'est d'actualité -, où l'on cherchera dans les images et dans les textes à quoi pouvait ressembler un matin clair du temps où les oiseaux chantaient, ni de trouver enfin réunis, mais par une égale misère et dans le même opprobre, ceux qui auront causé cette violence aussi bien que ceux qui l'auront subie et qui auront ainsi contribué à la laisser s'exercer. Peut-être s'en trouvera-t-il en effet parmi eux de plus ingénus, de plus stupides ou de plus cyniques pour s'étonner quand même de ce qui leur arrive.

Mais personne ne pourra dire qu'il n'avait pas été prévenu."

De heer **Pierre Lano** (VLD): Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, ik ben geen doemdenker en - ik richt mij meer speciaal tot mevrouw Dardenne - ik houd er geen apocalyptische visie op na wat onze maatschappij betreft.

Mijnheer de voorzitter, ik wens niet in herhaling te vallen noch oude wonden open te rijten; daarvoor zorgden andere sprekers tijdens deze vergadering al. Ik wens alleen enkele opmerkingen te formuleren.

Hoewel sommige uitspraken in de loop van deze vergadering twijfels en vragen verrieden omtrent de werking en het nut van de onderzoekscommissie, vonden alle commissieleden het in het algemeen toch een verrijkende ervaring en waren zij tevreden ervan deel te hebben uitgemaakt.

Ik heb mij inderdaad spontaan aangemeld bij de vorming van deze onderzoekscommissie, omdat ik tijdens de vorige legislatuur ondervoorzitter was van de commissie voor het Bedrijfsleven, waartoe Landbouw behoort, en ook omdat bijna de helft van de schade in mijn provincie is gesitueerd.

Het lijkt geen twijfel dat zekerheid inzake de voedselketen en de volksgezondheid van primordiaal belang is. In een economische omgeving bestaat dit echter niet en dat is een belangrijk gegeven.

Sommige personen hebben de crisis vooral politiek willen bekijken. Dat is hun recht, maar als ondernemer heb ik mij niet laten meeslepen in deze politieke spelletjes.

Mevrouw Van de Casteele had het over staatsbelangen. Het gaat inderdaad over belangen. De agro-industrie vertegenwoordigt 5% van ons BNP. De sector realiseert 11% van onze totale export; dat is 717 miljard per jaar. Tot nu toe heeft niemand dat vermeld. Ze staat bovendien op de vierde plaats in de Europese Unie, na Nederland, Frankrijk en Duitsland. Ons handelssaldo is positief met 65 miljard en wij exporteren bijna 10% meer voedsel dan we importeren. Die surplusen vinden we vooral in vier soorten producten terug: vlees en vleeswaren, meel- en melkbereidingen, cacao-bereidingen - denk aan onze pralines - en voedingsbereidingen. Zo weten we tenminste wat op spel stond gedurende deze crisis. Uiteraard mag men naast het aspect volksgezondheid ook het economisch belang niet onderschatten.

Op iedere vergadering hebben we dezelfde vragen gesteld. Hoe is het mogelijk dat enkele ketels Askarel, die onrechtmatig werden vermengd in een lading vetten, zoveel schade konden berokkenen? Moest dat zoveel kosten aan de gemeenschap? De sector draagt uiteraard een grote verantwoordelijkheid. Dat staat vast. Werd de meerderheid van de bedrijven echter niet gestraft door onachtzaamheid van een kleine minderheid? Ik blijf me in dit verband een aantal vragen stellen. Is het omdat de agrosector niet populair is bij de bevolking dat de dioxinecrisis geen blijvende verontwaardiging heeft uitgelokt? Is het daarom dat op dit moment de smeedbeden van bepaalde slachtoffers nog altijd niet au sérieux worden genomen? Men discuteert nog altijd over de terugbetaling van bepaalde analysekosten. Is het daarom dat men sommige geblokkeerde of teruggestuurde voedingswaren niet terugbetaald? Willen de gewesten zich daarom niet verder engageren? Ze stellen enkel voorschotten en overbruggingskredieten ter

Pierre Lano

beschikking van de sector. De gewesten hebben hun taak niet vervuld, mevrouw de minister. Deze vragen behoren niet tot de opdracht van deze commissie, maar ze mogen toch weleens worden gesteld.

Als men spreekt over een materie die zowel Landbouw als Volksgezondheid aanbelangt, stelt men vaak dat Landbouw onder druk van de agrolobby al te veel oog heeft voor de economische belangen en te weinig voor het aspect volksgezondheid. Welnu, niets is minder waar. De crisis heeft eens te meer bewezen dat ook Landbouw er alle belang bij heeft dat de normen inzake volksgezondheid worden gerespecteerd. Men moet hierbij de lat hoog leggen.

De agro-industrie heeft niet het minste belang bij een zoveelste voedselcrisis. Er zijn er reeds veel te veel geweest in Europa. Het consumentenvertrouwen mag niet verder worden aangetast. Landbouw heeft er alle belang bij mee te werken aan een voorkomingsbeleid onder meer via zelfcontrole en de uitbouw van een kwaliteitbewakingssysteem. Het vastleggen van normen impliceert eveneens dat er wordt toegezien op de naleving ervan door een sluitende controle met dito inspectie. Problemen zullen altijd blijven bestaan omdat er altijd enkelen zullen zijn die niet verder kijken dan hun neus lang is.

Ik hoop dat de omvang van de crisis en de enorme impact ervan op iedereen een catharsis, een fundamentele verandering in de mentaliteit kan teweegbrengen.

Als deze commissie erin slaagt al de elementen aan te brengen om het onmogelijk te maken dat een besmetting in de toekomst nog zo'n dimensie kan aannemen, is zij in haar opzet geslaagd.

Het verslag van de commissie mag er zijn. Vooral tijdens de laatste werkzaamheden van de commissie hebben we echter een aantal kansen laten liggen. Alhoewel het niet per se nodig was een consensus te bereiken inzake de verantwoordelijkheden, hadden we beter een pauze ingelast zodat we ons werk beter hadden kunnen voltooien. De relatieve depolitisering bij de oplossing van de crisis ontbrak, mijn inziens, tijdens de laatste werkzaamheden van de commissie. Commissievoorzitter Janssens zal zich wellicht herinneren dat ik verscheidene malen heb aangedrongen de krokusvakantie te gebruiken om het 350 bladzijden tellend verslag rustig door te nemen vooraleer het definitieve verslag op te stellen. Ik heb eveneens een lans gebroken voor een korte verlenging van ons mandaat.

Een verlenging was onmogelijk omwille van enerzijds de collectieve paranoia van de politieke klasse ten opzichte van de commissie, gevoed door denigrerende berichten

in de media en, anderzijds door de individuele allergie van leden van de huidige en de vorige meerderheid om te verschijnen voor de onderzoekscommissie. De eindspurt van de 102 uren had, mijn inziens, vermeden moeten worden.

Mijnheer de voorzitter, ik dring erop aan het Reglement van de Kamer te wijzigen. Schors al de vergaderingen tussen middernacht en 8 uur 's morgens. Bevries de tijd. Het resultaat van overuren en nachtwerk is zelden goed. Schaf het nachtcircus af.

Ik herhaal dat het verslag er mag zijn. De kritiek van sommige leden mag er zijn, maar moet gerelativeerd worden. Deze criticiasters hebben waarschijnlijk zelf voor veel politieke vertraging in de werking gezorgd. Men ging misschien geen 50 dagen vergaderen, maar het werk klaren in 40 dagen. We hebben er allemaal met veel plezier onze tijd in gestoken.

Uiteraard begint men soms te koken nadat men enkele persartikels heeft gelezen of reacties heeft aanhoord. De redenen die tot vele denigrerende commentaren hebben geleid, zijn van complexe aard. Soms had ik de indruk dat er twee commissies aan het werk waren, een zoals die gepresenteerd werd in bepaalde media en daarnaast de reële commissie die erg goed werk geleverd heeft en zich serieus met de problematiek heeft beziggehouden.

Mijnheer de voorzitter, tijdens de vorige legislatuur was ik lid van de onderzoekscommissie inzake de mensenhandel. Deze commissie heeft gedurende een jaar vergaderd en heeft nauwelijks de pers gehaald, zelfs niet toen het rapport behandeld werd in plenaire vergadering. Vandaag heeft men tenminste vermeld dat de minister niet aanwezig was. Deze onderzoekscommissie kende nochtans ook een aantal onvolkomenheden en niet alle bevindingen overstegen de evidentie. Er was echter geen mens die daarop lette. Het thema was plotseling geen onderwerp meer van collectieve opwinding. Dat is momenteel het geval voor onze commissie.

Wat men nu meemaakt is van een heel andere aard en dimensie. Informatie, duiding en opiniëring lopen tegenwoordig geheel door elkaar. De grote verandering is dat sommige opiniemakers zich bijna rechtstreeks hebben uitgeroepen tot spreekbuis van de achterban.

Heeft deze commissie dan toch een muis gebaad? Ik denk van niet. Over de aanbevelingen van het verslag werd geschreven dat ze in de lijn van de verwachtingen lagen. We hebben het warm water uitgevonden, collega's. Als het warm water in de aanbevelingskruik eens echt warm gaat worden, zullen de verschillende beleidsniveaus het dan ook danig warm krijgen? Denk maar aan de meldingsplicht voor alle natuurlijke perso-

Pierre Lano

nen of rechtspersonen die bij de uitoefening van hun opdracht weet kregen van feiten die de veiligheid van de voedselketen in het gedrang kunnen brengen, zelfs al vallen die feiten niet rechtstreeks onder hun bevoegdheid.

Dat is hier een duidelijk verschil tussen de regel en de retoriek, enerzijds, en de praktijk op het terrein, anderzijds. Het zal automatisch verkleinen. De conclusies zullen ook niet echt opvallend zijn. Het staat vol van gemeenplaatsen die niemand engageren. Het is een maat voor niets. De meest nutteloze commissie ter wereld.

Het is de meest nutteloze commissie ter wereld. Ja zeg. Stel dat naar analogie van de conclusies over bepaalde topambtenaren de directie van een krant tot het besluit komt dat enkele medewerkers onvoldoende gemotiveerd zijn - de pers is hier niet meer aanwezig - en niet past in een modern management, wat denkt u dat er met die mensen zal gebeuren? Hoelang zullen zij nog in die dienst werken?

Er is nog het beruchte deel van het verslag waarin een poging wordt gedaan om verantwoordelijkheden en tekortkomingen vast te stellen. Alleen de veearts die de bloedstollende nota heeft opgesteld is de kop van jut. Hoe moet men dokter Destickere anders noemen, zeker nu men weet hoe hij onlangs nog in de pers publiekelijk reageerde op de conclusies van deze commissie? Stel dat die dokter Destickere in een privé-onderneming werkt. Hoelang zou het duren vooraleer hij de plaat zou poetsen?

Mevrouw de minister, ik vertel u dat in feite niet graag. Ik behoor niet tot degenen die erop uit zijn om het conflict op te zoeken. Is het al niet voldoende dat twee ministers hun portefeuille hebben ingeleverd en de respectievelijke partijen verlies leden? Naschoppen hoeft niet meer. Pootje haken kan niet meer. Het is natuurlijk niet zo dendenderend als er genuanceerde oordelen worden geveld in de plaats van onbarmhartige en spectaculaire conclusies. Piet Vanthemsche had het waarschijnlijk bij het rechte eind toen hij heel de dioxinesaga omschreef als een opeenvolging van honderden minicrisissen, als een opeenvolging van honderden vergissingen.

Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, ik wil besluiten met drie extra aanbevelingen die niet in het rapport zijn vermeld.

Ten eerste, verplicht het agentschap een jaarlijkse brief voor te leggen aan het parlement, waarin wordt opgesomd hoe het staat met de uitvoering van de gedane aanbevelingen.

Ten tweede, crisissen kan men niet volledig uitbannen, maar men kan er zich op voorbereiden. Een ramp in de voedselketen kan men natuurlijk niet ensceneren zoals gisteren een rampoefening in de IJzer. Bij crisissen worden massapsychologische factoren steeds belangrijker. Bereid het agentschap daarop voor.

Ten derde, depolitiseer het agentschap. Iedereen weet dat het politiseren van het IVK finaal haar geloofwaardigheid aantast. Iedereen weet dat bepaalde ambtenaren het IVK veel kwaad hebben gedaan. Sommigen mogen worden vermeld, zoals de heer Cobbaut, die nooit zelf voor de commissie werd opgeroepen. Trek alle registers open, niet alleen inzake benoemingen en bevorderingen, maar ook inzake denkpatroon en ideologische reflexen.

Mevrouw de minister, in dit verband heb ik een klein doordenkertje voor u in de lijn van een van de laatste denkpatronen van de heer Vanhoutte. Ik weet niet of u het bedrijf Altram kent.

Altram is de absolute Europese leider voor raad en technologische innovatie. Er werken 8 000 burgerlijk ingenieurs. Altram heeft in 1996 een stichting opgericht die technologische verspreiding als missie heeft. Altram deelt ieder jaar een prijs van 1 miljoen Euro uit, toegekend op basis van een dossier door een top notch internationale jury. De originaliteit van Altram bestaat erin dat er elk jaar een nieuw thema wordt gekozen. Het thema voor het jaar 2000 is de kwaliteit en de zekerheid van de voedselketen. Er zijn reeds meer dan honderd innovatieprojecten ingediend maar de voorzitter liet onlangs uitschijnen dat de prijs waarschijnlijk naar een online supersnelle identificatie- en controlemethode voor de voedselgrond- en hulpstoffen zal gaan. On the spot kan men zien of de grondstoffen en de hulpstoffen aan de norm voldoen. Nu vraagt u zich waarschijnlijk af waarom men deze keuze gaat maken. Welnu, als het voorzorgsprincipe algemeen zou worden toegepast, dan werkt dat sterk penaliserend voor de kleinere bedrijven. De voorzitter voegt eraan toe: "In deze sector, waar geruchten enorme gevolgen kunnen hebben en waar men stroomafwaarts voedsel uit de markt haalt als voorzorg, hebben alleen grote ondernemingen een kans om te overleven". Ik meen dat dit niet is wat de commissie wenst. Mevrouw de minister, ik deel u dit laatste mee omdat als we de "mal bouffe" of de industrieel geaffecteerde voeding samen met potentiële contaminatie uit de voedselketen willen weren we de kleine, niet geïntegreerde bedrijven niet mogen laten verdwijnen. Ik zou niet willen dat dit het resultaat is van het slecht lezen van de aanbevelingen.

Minister **Magda Aelvoet**: Mijnheer de voorzitter, collega's, rekening houdende met het late uur zou ik slechts twee zaken willen zeggen.

Ten eerste, wat de aanbevelingen betreft heb ik zodra het rapport is uitgekomen, aan iemand van het kabinet de opdracht gegeven om het te gaan halen in de Kamer,

Magda Aelvoet

zodat de aanbevelingen van de commissie onmiddellijk ter beschikking zouden worden gesteld van de taskforce, die iedere week samenkomt met de departementen die betrokken zijn bij het integratieproces dat moet plaatsvinden in het federaal agentschap. Dat heb ik verleden week al gedaan. Ik zou graag hebben dat men dat weet, omdat men veronderstelt dat men daaraan geen aandacht zal besteden, of dat men dat afleidt uit het feit dat er geen expliciete uitnodiging was om hier vandaag te zijn. Ik was dan ook niet hier. Ik moest in Antwerpen op de Dag van de Consument zijn. De vraag om hier aanwezig te zijn was niet op mijn kabinet aangekomen. Interpreteer dat dus niet alsof ik geen aandacht zou hebben voor het werk. Daar is al veel aandacht aan besteed en er zal nog aandacht aan worden besteed.

Ten tweede, ik wou nog ingaan op de opmerking van de heer Lano in verband met de noodzaak om snel over te gaan tot de uitbetaling van de vergoedingen. Daarover heb ik twee opmerkingen.

Ik heb vastgesteld dat er effectief weer bottlenecks waren op het vlak van communicatie, binnen een sector. Zij hebben er weer toe geleid dat sommige zaken te lang geduurd hebben. Dit is intussen structureel opgelost. De laatste dagen is er voor meer dan vierhonderd miljoen uitbetaald.

Ik wil er ook de aandacht op vestigen - en dat doe ik niet met plezier - dat een belangrijk deel van de vertragingen te maken heeft met het feit dat er zoveel pogingen zijn, het gaat zelfs om een meerderheid, om zaken te doen vergoeden die niet onder de toepassing van de genomen besluiten vallen. Zo probeert men oud vlees te verkopen, zaken die er niets mee te maken hebben en wordt er gewerkt met valse etiketten. Ik kan u verzekeren dat het niet over enkele procenten gaat. Bepaalde praktijken zijn daar in ruime mate verspreid. Men zou mij zeer zware verwijten maken, indien wij ten onrechte vergoedingen zouden uitbetalen voor zaken die niets met de dioxinecrisis te maken hebben.

Ten slotte, wil ik er nog de aandacht op vestigen dat ik op 9 maart 2000 een e-mail heb ontvangen van FENAVIAN, de grote coördinator van de vleesverwerkende nijverheid. Zij hebben een e-mail gestuurd naar een medewerker van het kabinet die zich heeft ingespannen om bepaalde zaken te doen opschieten. Hij luidt als volgt: "In de eerste plaats wil ik u danken voor uw snelle reactie op bovenvernoemde fax. Het doet plezier vast te stellen dat voor de eerste keer sedert de aanvang van mijn activiteiten bij FENAVIAN, waar ik lang werk, er bij Volksgezondheid mensen zijn die bezig zijn met hun zaak en die binnen de grenzen van de correctheid en het redelijke al het mogelijke doen om de dossiers op een professionele manier te managen."

Dit komt vanuit de sector en niet vanuit de eigen administratie. Het lijkt mij wel een indicatie te geven van het feit dat men zich inzet om de vergoedingen zo vlug mogelijk uit te betalen. Ik verbind mij ertoe dit verder op de voet te volgen. De bedrijven hebben inderdaad nood aan de steun waarop ze recht hebben, maar dan alleen die waarop ze recht hebben.

De **voorzitter**: Vooraleer ik de ingediende motie zal voorlezen, wil ik de rapporteurs, de voorzitter van de onderzoekscommissie en de andere sprekers danken voor dit geanimeerde debat dat zowat acht uur heeft geduurd. Ik moet u zeggen dat ik er geen woord van gemist heb.

En conclusion de cette discussion, une motion a été déposée.

Tot besluit van deze bespreking werd volgende motie ingediend.

Une motion a été déposée par Mmes Colette Burgeon, Martine Dardenne et Yolande Avontroodt et MM. Peter Vanvelthoven, Peter Vanhoutte, Charles Michel et Charles Janssens et est libellée comme suit :

"La Chambre, ayant pris connaissance du rapport de la commission d'enquête parlementaire sur l'organisation de la production de viande, de produits laitiers et d'oeufs en Belgique et sur les responsabilités politiques dans le cadre de la crise de la dioxine, après en avoir délibéré :

1. approuve les constatations/conclusions, les responsabilités et manquements et les recommandations contenus dans ce rapport;
2. insiste auprès du gouvernement pour que les recommandations contenues dans ce rapport soient mises rapidement en application."

Een motie werd ingediend door de dames Colette Burgeon, Martine Dardenne en Yolande Avontroodt en de heren Peter Vanvelthoven, Peter Vanhoutte, Charles Michel en Charles Janssens en luidt als volgt :

"De Kamer, na kennis te hebben genomen van het verslag van de parlementaire onderzoekscommissie naar de Belgische vlees-, zuivel- en eierproductie en naar de politieke verantwoordelijkheden in het licht van de zogenaamde dioxinecrisis, na erover te hebben beraadslaagd :

1. keurt de vaststellingen/besluiten, verantwoordelijkheden en tekortkomingen en de aanbevelingen die in het verslag zijn opgenomen goed;

voorzitter

2. dringt er bij de regering op aan opdat de aanbevelingen die in het verslag zijn opgenomen snel ten uitvoer worden gelegd.”

Le vote sur la motion aura lieu ultérieurement. La discussion est close.

Over de motie zal later worden gestemd. De bespreking is gesloten.

De vergadering is gesloten.

La séance est levée.

- *De vergadering wordt gesloten om 22.57 uur. Volgende plenaire vergadering donderdag 16 maart 2000 om 14.15 uur.*

- *La séance est levée à 22.57 heures. Prochaine séance plénière jeudi 16 mars 2000 à 14.15 heures.*

BIJLAGE

PLENAIRE VERGADERING
WOENSDAG 15 MAART 2000

INTERNE BESLUITEN*COMMISSIES***Samenstelling**

Volgende toevoeging en wijzigingen werden door de SP-fractie voorgesteld :

COMMISSIE VOOR DE FINANCIEN EN DE BEGROTING

Plaatsvervangers

De heer Daan Schalck vervangen door de heer Ludwig Vandenhove.

COMMISSIE VOOR DE BINNENLANDSE ZAKEN, DE ALGEMENE ZAKEN EN HET OPENBAAR AMBT

Plaatsvervangers

De heer Marcel Bartholomeeussen vervangen door de heer Ludwig Vandenhove.

COMMISSIE VOOR DE VOLKSGEZONDHEID, HET LEEFMILIEU EN DE MAATSCHAPPELIJKE HERNIEUWING

Plaatsvervangers

De heer Peter Vanvelthoven vervangen door de heer Jan Peeters.

COMMISSIE VOOR DE VERZOEKSCHRIFTEN

Vaste leden

De heer Patrick Lansens vervangen door mevrouw Magda De Meyer.

Plaatsvervangers

Mevrouw Magda De Meyer vervangen door de heer Daan Schalck.

BIJZONDERE COMMISSIE VOOR HET REGLEMENT EN VOOR DE HERVORMING VAN DE PARLEMENTAIRE WERKZAAMHEDEN

Plaatsvervangers

De heer Fred Erdman toevoegen.

ANNEXE

SEANCE PLENIERE
MERCREDI 15 MARS 2000

DÉCISIONS INTERNES*COMMISSIONS***Composition**

L'ajout et les modifications suivants ont été proposés par le groupe SP :

COMMISSION DES FINANCES ET DU BUDGET

Membres suppléants

Remplacer M. Daan Schalck par M. Ludwig Vandenhove.

COMMISSION DE L'INTERIEUR, DES AFFAIRES GENERALES ET DE LA FONCTION PUBLIQUE

Membres suppléants

Remplacer M. Marcel Bartholomeeussen par M. Ludwig Vandenhove.

COMMISSION DE LA SANTE PUBLIQUE, DE L'ENVIRONNEMENT ET DU RENOUVEAU DE LA SOCIETE

Membres suppléants

Remplacer M. Peter Vanvelthoven par M. Jan Peeters.

COMMISSION DES PETITIONS

Membres effectifs

Remplacer M. Patrick Lansens par Mme Magda DeMeyer.

Membres suppléants

Remplacer Mme Magda De Meyer par M. Daan Schalck.

COMMISSION SPECIALE DU REGLEMENT ET DE LA REFORME DU TRAVAIL PARLEMENTAIRE

Membres suppléants

Ajouter M. Fred Erdman.

Beslissingen

Décisions

Overeenkomstig artikel 14, eerste lid, van de wet van 6 april 1995 houdende inrichting van de parlementaire overlegcommissie bedoeld in artikel 82 van de Grondwet en tot wijziging van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, heeft de parlementaire overlegcommissie in haar vergadering van 2 maart 2000 de volgende beslissingen genomen :

- overeenkomstig de artikelen 2, 2°, en 12, § 1, van de wet van 6 april 1995 houdende inrichting van de parlementaire overlegcommissie bedoeld in artikel 82 van de Grondwet en tot wijziging van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, heeft de commissie de termijnen verlengd waarbinnen de Senaat zich moet uitspreken over de volgende wetsontwerpen :

a) voor het wetsontwerp tot invoering van een getuigschrift van bekwaamheid en geschiktheid om te adopteren (stuk Senaat nr.278/1-1999/2000) : de commissie heeft beslist de onderzoekstermijn met 38 dagen te verlengen;

b) voor het wetsontwerp tot invoeging van een artikel 21ter in de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering (stuk Senaat nr.279/1-1999/2000) : de commissie heeft beslist de onderzoekstermijn met 38 dagen te verlengen;

c) voor het wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen (stuk Senaat nr.280/1-1999/2000) : de commissie heeft beslist de onderzoekstermijn met 34 dagen te verlengen;

d) voor het wetsontwerp houdende oprichting van een centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregelingen, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek (stuk Senaat nr. 281/1-1999/2000) : de commissie heeft beslist de onderzoekstermijn met 33 dagen te verlengen;

e) voor het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 27 juni 1921 waarbij aan de verenigingen zonder winstgevend doel en aan de instellingen van openbaar nut rechtspersoonlijkheid wordt verleend (stuk Senaat nr. 283/1-1999/2000) : de commissie heeft beslist de onderzoekstermijn met 38 dagen te verlengen;

f) voor het wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 34, § 1, en 39 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 (stuk Senaat nr.286/1-1999/2000) : de commissie heeft beslist de onderzoekstermijn met 38 dagen te verlengen;

- overeenkomstig de artikelen 2, 2°, en 12, § 1, van de wet van 6 april 1995 houdende inrichting van de parlementaire overlegcommissie bedoeld in artikel 82 van de Grondwet en tot wijziging van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, heeft de commissie de termijnen verlengd waarbinnen de Kamer zich moet uitspreken over het wetsontwerp tot wijziging van artikel 7, §2bis, 3°,

Conformément à l'article 14, alinéa 1er, de la loi du 6 avril 1995 organisant la commission parlementaire de concertation prévue à l'article 82 de la Constitution et modifiant les lois coordonnées sur le Conseil d'Etat, la commission parlementaire de concertation a pris les décisions suivantes en sa réunion du 2 mars 2000 :

- conformément aux articles 2, 2°, et 12, § 1er, de la loi du 6 avril 1995 organisant la commission parlementaire de concertation prévue à l'article 82 de la Constitution et modifiant les lois coordonnées sur le Conseil d'Etat, la commission a prolongé les délais dans lesquels le Sénat aura à se prononcer sur les projets de loi suivants :

a) pour le projet de loi instaurant un certificat de capacité et d'aptitude à adopter (doc. Sénat n°278/1-1999/2000) : la commission a décidé de prolonger le délai d'examen de 38 jours;

b) pour le projet de loi insérant un article 21ter dans le titre préliminaire du Code de procédure pénale (doc. Sénat n° 279/1-1999/2000) : la commission a décidé de prolonger le délai d'examen de 38 jours;

c) pour le projet de loi relatif à la protection pénale des mineurs (doc. Sénat n° 280/1-1999/2000) : la commission a décidé de prolonger le délai d'examen de 34 jours;

d) pour le projet de loi portant création d'un fichier central des avis de saisie, de délégation, de cession et de règlement collectif de dettes et modifiant certaines dispositions du Code judiciaire (doc. Sénat n°281/1-1999/2000) : la commission a décidé de prolonger le délai d'examen de 33 jours;

e) pour le projet de loi modifiant la loi du 27 juin 1921 accordant la personnalité civile aux associations sans but lucratif et aux établissements d'utilité publique (doc. Sénat n°283/1-1999/2000) : la commission a décidé de prolonger le délai d'examen de 38 jours;

f) pour le projet de loi visant à modifier les articles 34, § 1er, et 39 du Code des impôts sur les revenus 1992 (doc. Sénat n°286/1-1999/2000) : la commission a décidé de prolonger le délai d'examen de 38 jours;

- conformément aux articles 2, 2°, et 12, § 1er, de la loi du 6 avril 1995 organisant la commission parlementaire de concertation prévue à l'article 82 de la Constitution et modifiant les lois coordonnées sur le Conseil d'Etat, la commission a prolongé les délais dans lesquels la Chambre aura à se prononcer sur le projet de loi modifiant l'article 7, § 2bis, 3°, de la loi du 24janvier1977 relative à

van de wet van 24 januari 1977 betreffende de bescherming van de gezondheid van de verbruikers op het stuk van de voedingsmiddelen en andere producten, ingevoegd door de wet van 10 december 1997 houdende verbod op de reclame voor tabaksproducten (nrs.384/1 en 2-1999/2000) : de commissie heeft beslist de onderzoekstermijn met 60 dagen te verlengen;

- met toepassing van artikel 10, § 1, 3°, van de wet van 6 april 1995 houdende inrichting van de parlementaire overlegcommissie bedoeld in artikel 82 van de Grondwet en tot wijziging van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, heeft de commissie de periodes goetoeerd tijdens de welke de termijnen geschorst worden, van 4 tot en met 12 maart 2000 en van 8 tot en met 24 april 2000.

Ter kennisgeving

la protection de la santé des consommateurs en ce qui concerne les denrées alimentaires et les autres produits, inséré par la loi du 10 décembre 1997 interdisant la publicité pour les produits du tabac (n^{os}384/1 et 2-1999/2000) : la commission a décidé de prolonger le délai d'examen de 60 jours;

- en application de l'article 10, § 1, 3°, de la loi du 6 avril 1995 organisant la commission parlementaire de concertation prévue à l'article 82 de la Constitution et modifiant les lois coordonnées sur le Conseil d'Etat, la commission a pris acte des périodes pendant lesquelles les délais sont suspendus, c'est-à-dire du 4 au 12 mars 2000 et du 8 au 24 avril 2000.

Pour information

INTERPELLATIEVERZOEKEN

Ingekomen

1. de heer Hagen Goyvaerts tot de minister van Binnenlandse Zaken over "het falen van het nationaal meetnet voor radioactiviteit".

(nr. 295 - verzonden naar de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt)

2. mevrouw Magda De Meyer tot de minister van Justitie over "de billijke vergoeding".

(nr. 296 - omgewerkt in mondelinge vraag)

3. de heer Bart Laeremans tot de minister van Justitie over "de nieuwe omzendbrief over de vervroegde vrijlatingen en zijn voornemen om de 'input' in de gevangennissen te beheersen, onder meer via het opleggen van regionale quota's".

(nr. 297 - omgewerkt in mondelinge vraag)

4. mevrouw Frieda Brepoels tot de eerste minister over "de beslissing van de Ministerraad van 2maart2000 rond een grootschalige imagocampagne voor België".

(nr. 298 - verzonden naar de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt)

5. de heer Jean-Pol Poncelet tot de minister van Justitie over "de gevolgen van de vernietiging door de Raad van State van de benoeming van mevrouw Reynders wegens kennelijke onwettigheid".

(nr. 299 - verzonden naar de commissie voor de Justitie)

6. mevrouw Frieda Brepoels tot de minister van Economie en Wetenschappelijk Onderzoek over "de personeelsomkadering van het Rijksarchief".

DEMANDES D'INTERPELLATION

Demandes

1. M. Hagen Goyvaerts au ministre de l'Intérieur sur "l'échec du réseau national de mesure de la radioactivité".

(n° 295 - renvoi à la commission de l'Intérieur, des Affaires générales et de la Fonction publique)

2. Mme Magda De Meyer au ministre de la Justice sur "les droits équitables".

(n° 296 - transformée en question orale)

3. M. Bart Laeremans au ministre de la Justice sur "la nouvelle circulaire concernant les libérations anticipées et sur son intention de maîtriser le nombre d'incarcérations, notamment en imposant des quotas régionaux".

(n° 297 - transformée en question orale)

4. Mme Frieda Brepoels au premier ministre sur "la décision du Conseil des ministres du 2mars2000 de lancer une campagne de grande envergure visant à promouvoir l'image de la Belgique".

(n° 298 - renvoi à la commission de l'Intérieur, des Affaires générales et de la Fonction publique)

5. M. Jean-Pol Poncelet au ministre de la Justice sur "les suites de l'annulation de la nomination de Mme Reynders par le Conseil d'Etat pour illégalité manifeste".

(n° 299 - renvoi à la commission de la Justice)

6. Mme Frieda Brepoels au ministre de l'Economie et de la Recherche scientifique sur "le cadre du personnel des Archives du Royaume".

(nr. 300 - verzonden naar de commissie voor het Bedrijfsleven, het Wetenschapsbeleid, het Onderwijs, de nationale wetenschappelijke en culturele Instellingen, de Middenstand en de Landbouw)

7. de heer Bart Laeremans tot de minister van Justitie over "de vernietiging van de benoeming van mevrouw Reynders tot voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Luik".

(nr. 301 - verzonden naar de commissie voor de Justitie)

8. mevrouw Greta D'Hondt tot de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid over "het tewerkstellingsbeleid en de startbanen".

(nr. 302 - verzonden naar de commissie voor de Sociale Zaken)

9. de heer Geert Bourgeois tot de eerste minister over "de samenstelling van de acht kamers van de commissie voor regularisatie".

(nr. 303 - verzonden naar de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt)

10. de heer Gerolf Annemans tot de minister van Binnenlandse Zaken over "de partijpolitieke samenstelling van de te vormen kamers van de commissie voor de regularisatie".

(nr. 304 - verzonden naar de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt)

11. de heer Tony Van Parys tot de minister van Binnenlandse Zaken en tot de minister van Justitie over "de benoeming van de leden van de kamers van de regularisatiecommissie".

(nr. 305 - verzonden naar de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt)

12. de heer Tony Van Parys tot de minister van Justitie over "de vernietiging door de Raad van State van de benoeming van mevrouw D. Reynders tot voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Luik".

(nr. 306 - verzonden naar de commissie voor de Justitie)

13. de heer Francis Van den Eynde tot de eerste minister over "de aanstelling van taalinspecteurs voor de Franstalige scholen in de Vlaamse randgemeenten".

(nr. 307 - verzonden naar de commissie voor het Bedrijfsleven, het Wetenschapsbeleid, het Onderwijs, de nationale wetenschappelijke en culturele Instellingen, de Middenstand en de Landbouw)

(n° 300 - renvoi à la commission de l'Economie, de la Politique scientifique, de l'Education, des Institutions scientifiques et culturelles nationales, des Classes moyennes et de l'Agriculture)

7. M. Bart Laeremans au ministre de la Justice sur "l'annulation de la nomination de Mme Reynders en qualité de présidente du tribunal de première instance de Liège".

(n° 301 - renvoi à la commission de la Justice)

8. Mme Greta D'Hondt à la vice-première ministre et ministre de l'Emploi sur "la politique de l'emploi et les emplois d'insertion professionnelle".

(n° 302 - renvoi à la commission des Affaires sociales)

9. M. Geert Bourgeois au premier ministre sur "la composition des huit chambres de la commission de régularisation".

(n° 303 - renvoi à la commission de l'Intérieur, des Affaires générales et de la Fonction publique)

10. M. Gerolf Annemans au ministre de l'Intérieur sur "la composition politique des futures chambres de la commission de régularisation".

(n° 304 - renvoi à la commission de l'Intérieur, des Affaires générales et de la Fonction publique)

11. M. Tony Van Parys au ministre de l'Intérieur et au ministre de la Justice sur "la nomination des membres des chambres de la commission de régularisation".

(n° 305 - renvoi à la commission de l'Intérieur, des Affaires générales et de la Fonction publique)

12. M. Tony Van Parys au ministre de la Justice sur "l'annulation par le Conseil d'Etat de la nomination de Mme D. Reynders à la fonction de présidente du tribunal de première instance de Liège".

(n° 306 - renvoi à la commission de la Justice)

13. M. Francis Van den Eynde au premier ministre sur "la désignation d'inspecteurs linguistiques pour les écoles francophones des communes flamandes de la périphérie de Bruxelles".

(n° 307 - renvoi à la commission de l'Economie, de la Politique scientifique, de l'Education, des Institutions scientifiques et culturelles nationales, des Classes moyennes et de l'Agriculture)

14. de heer Guido Tastenhoye tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken en tot de staatssecretaris voor Buitenlandse Handel, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Zaken, over "de ontoelaatbare internationale hetze tegen de Antwerpse diamantsector".
(nr. 308 - verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen)

15. de heer Hans Bonte tot de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid over "het onderscheid tussen het arbeiders- en bediendestatuut".
(nr. 309 - verzonden naar de commissie voor de Sociale Zaken)

16. de heer Pieter De Crem tot de minister van Landsverdediging over "de deelname van België aan de nieuwe Europese defensiestructuur".
(nr. 310 - verzonden naar de commissie voor de Landsverdediging)

17. de heer Bart Laeremans tot de minister van Justitie over "de aanpak van de jeugdcriminaliteit en het uitblijven van ieder initiatief vanwege de regering terzake".
(nr. 311 - verzonden naar de commissie voor de Justitie)

18. de heer Francis Van den Eynde tot de minister van Telecommunicatie en Overheidsbedrijven en Participaties over "de ronddeling van publicaties door De Post".
(nr. 312 - verzonden naar de commissie voor de Infrastructuur, het Verkeer en de Overheidsbedrijven)

19. de heer Joos Wauters tot de minister van Landsverdediging over "de gezondheidssituatie van militairen met een buitenlandse opdracht".
(nr. 313 - verzonden naar de commissie voor de Landsverdediging)

Ingetrokken

Bij brief van 13 maart 2000 deelt de heer Filip De Man mee dat hij zijn interpellatie over "de massale regularisaties van illegale vreemdelingen" (nr. 294) intrekt.

Ter kennisgeving

VOORSTELLEN

Verzoeken om advies van de Raad van Staat

Bij brief van 15 maart 2000 heeft de voorzitter van de Kamer het advies van de Raad van State gevraagd over de volgende wetsvoorstellen :

- het wetsvoorstel van mevrouw Colette Burgeon tot oprichting en organisatie, bij het ministerie van Justitie, van een Fonds voor alimentatievorderingen (nr.19/1-1999);

14. M. Guido Tastenhoye au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères et au secrétaire d'Etat au Commerce extérieur, adjoint au ministre des Affaires étrangères, sur "la cabale internationale inadmissible contre le secteur du diamant anversois".

(n° 308 - renvoi à la commission des Relations extérieures)

15. M. Hans Bonte à la vice-première ministre et ministre de l'Emploi sur "la distinction entre le statut d'ouvrier et le statut d'employé".

(n° 309 - renvoi à la commission des Affaires sociales)

16. M. Pieter De Crem au ministre de la Défense nationale sur "la participation de la Belgique à la nouvelle structure de défense européenne".

(n° 310 - renvoi à la commission de la Défense nationale)

17. M. Bart Laeremans au ministre de la Justice sur "la répression de la criminalité des jeunes et l'absence d'initiative du gouvernement en la matière".

(n° 311 - renvoi à la commission de la Justice)

18. M. Francis Van den Eynde au ministre des Télécommunications et des Entreprises et Participations publiques sur "la distribution de publications par La Poste".

(n° 312 - renvoi à la commission de l'Infrastructure, des Communications et des Entreprises publiques)

19. M. Joos Wauters au ministre de la Défense nationale sur "l'état de santé des militaires en mission à l'étranger".

(n° 313 - renvoi à la commission de la Défense nationale)

Retrait

Par lettre du 13 mars 2000, M. Filip De Man fait savoir qu'il retire son interpellation sur "les régularisations massives d'étrangers en séjour illégal" (n° 294).

Pour information

PROPOSITIONS

Demandes d'avis au Conseil d'Etat

Par lettre du 15 mars 2000, le président de la Chambre a demandé l'avis du Conseil d'Etat sur les propositions de loi suivantes :

- la proposition de loi de Mme Colette Burgeon relative à la création et à l'organisation au sein du ministère de la Justice d'un Fonds des créances alimentaires (n°19/1-1999);

- het wetsvoorstel van mevrouw Joëlle Milquet en de heer Jean-Jacques Viseur tot regeling van de alimentatievorderingen door bemiddeling van een Rijksbureau voor alimentatievorderingen (nr.206/1-1999/2000);

- het wetsvoorstel van de dames Jacqueline Herzet en Pierrette Cahay-André tot wijziging van de voorschotten op en invorderingen van onderhoudsgelden georganiseerd bij de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (nr.264/1-1999/2000);

- het wetsvoorstel van de heer Servais Verherstraeten en mevrouw Trees Pieters tot wijziging van de organieke OCMW-wet, inzake de voorschotten op en invordering van onderhoudsgelden (nrs.460/1 en 2-1999/2000).

Ter kennisgeving

- la proposition de loi de Mme Joëlle Milquet et M. Jean-Jacques Viseur organisant le règlement des créances alimentaires par l'intermédiaire d'un Office national des créances alimentaires (n°206/1-1999/2000);

- la proposition de loi de Mmes Jacqueline Herzet et Pierrette Cahay-André modifiant les avances sur pensions alimentaires et le recouvrement de ces pensions organisés par la loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'aide sociale (n° 264/1-1999/2000);

- la proposition de loi de M. Servais Verherstraeten et Mme Trees Pieters modifiant la loi organique des centres publics d'aide sociale en ce qui concerne les avances et le recouvrement des pensions alimentaires (n°s 460/1 et 2-1999/2000).

Pour information

PLENAIRE VERGADERING
WOENSDAG 15 MAART 2000

MEDEDELINGEN

COMMISSIES

Verslagen

Volgende verslagen werden ingediend :

namens de parlementaire onderzoekscommissie belast met een onderzoek van de Belgische vlees-, zuivel- en eierproductie en naar de politieke verantwoordelijkheden in het licht van de zogenaamde dioxinecrisis,

- door de heren Peter Vanhoutte en Luc Paque (nr. 18/7);
namens de commissie voor de Justitie,

- door de heer Claude Desmedt, over het wetsvoorstel van de heer Fred Erdman tot wijziging van artikel 232 van het Burgerlijk Wetboek en van artikel 1270bis van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot echtscheiding op grond van feitelijke scheiding (nr.94/7);

- door de heer Geert Bourgeois, over :
. het wetsontwerp tot wijziging van het bijvoegsel bij het Gerechtelijk Wetboek (overgezonden door de Senaat) (nr.371/3);

. het wetsvoorstel van de heer Bart Laeremans tot wijziging van de artikelen 46 en 53, § 5, van de wet van 15 juni 1935 houdende het gebruik der talen in gerechtszaken (nr. 368/2);

. het wetsvoorstel van mevrouw Simonne Creyf tot wijziging van de artikelen 46 en 53, § 5, van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken (nr.369/3);

. het wetsvoorstel van mevrouw Annemie Van de Casteele tot wijziging van de artikelen 46 en 53, §5, van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken (nr.386/2);

namens de commissie voor de Landsverdediging,

- door mevrouw Josée Lejeune, over :

. het wetsontwerp tot instelling van de vrijwillige arbeidsregeling van de vierdagenweek en de regeling van de halftijdse vervroegde uitstap voor sommige militairen en tot wijziging van het statuut van de militairen met het oog op de instelling van de tijdelijke ambtsontheffing wegens loopbaanonderbreking (nr.375/3);

. het wetsontwerp betreffende de personeelsenveloppe van militairen (nr. 376/2);

SEANCE PLENIERE
MERCREDI 15 MARS 2000

COMMUNICATIONS

COMMISSIONS

Rapports

Les rapports suivants ont été déposés :

au nom de la commission d'enquête parlementaire chargée d'étudier l'organisation de la production de viande, de produits laitiers et d'oeufs en Belgique et de déterminer les responsabilités politiques dans le cadre de la crise de la dioxine,

- par MM. Peter Vanhoutte et Luc Paque (n°18/7);
au nom de la commission de la Justice,

- par M. Claude Desmedt, sur la proposition de loi de M. Fred Erdman modifiant l'article 232 du Code civil et l'article 1270bis du Code judiciaire, en ce qui concerne le divorce pour cause de séparation de fait (n° 94/7);

- par M. Geert Bourgeois, sur :

. le projet de loi modifiant l'annexe au Code judiciaire (transmis par le Sénat) (n° 371/3);

. la proposition de loi de M. Bart Laeremans modifiant les articles 46 et 53, § 5, de la loi du 15 juin 1935 concernant l'emploi des langues en matière judiciaire (n° 368/2);

. la proposition de loi de Mme Simonne Creyf modifiant les articles 46 et 53, § 5, de la loi du 15 juin 1935 concernant l'emploi des langues en matière judiciaire (n° 369/3);

. la proposition de loi de Mme Annemie Van de Casteele modifiant les articles 46 et 53, § 5, de la loi du 15 juin 1935 concernant l'emploi des langues en matière judiciaire (n° 386/2);

au nom de la commission de la Défense nationale,

- par Mme Josée Lejeune, sur :

. le projet de loi instaurant le régime volontaire de travail de la semaine de quatre jours et le régime du départ anticipé à mi-temps pour certains militaires et modifiant le statut des militaires en vue d'instaurer le retrait temporaire d'emploi par interruption de carrière (n° 375/3);

. le projet de loi relatif à l'enveloppe en personnel militaire (n°376/2);

. het wetsontwerp betreffende het indisponibiliteitstellen van bepaalde militairen van het actief kader van de krijgsmacht (nr.377/3);

namens de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt,

- door de heer Claude Desmedt, over het wetsvoorstel van de heer Alfons Borginon c.s. tot wijziging van artikel 345 van de nieuwe gemeentewet (nr. 393/2);

- door de heer Tony Smets, over het wetsontwerp tot wijziging van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, alsook de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (nr.441/4).

. le projet de loi relatif à la mise en disponibilité de certains militaires du cadre actif des forces armées (n°377/3);

au nom de la commission de l'Intérieur, des Affaires générales et de la Fonction publique,

- par M. Claude Desmedt, sur la proposition de loi de M. Alfons Borginon et consorts modifiant l'article 345 de la nouvelle loi communale (n°393/2);

- par M. Tony Smets, sur le projet de loi modifiant les lois sur le Conseil d'Etat, coordonnées le 12 janvier 1973 ainsi que la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers (n° 441/4).

REKENHOF

Beslissingen van de Ministerraad

Bij brieven van 8 maart 2000 zendt het Rekenhof, ter uitvoering van de artikelen 14 en 17 van de organieke wet van 29 oktober 1846, een uiteenzetting alsmede een afschrift van :

- de beslissing nr. 297 die op 21 januari 2000 door de Ministerraad werd genomen naar aanleiding van een geschil tussen zijn college en de minister van Pensioenen in verband met het rustpensioen van mevrouw Annette Cantinau, gewezen lerares technische vakken in het vrij gesubsidieerd lager secundair onderwijs;

- de beslissing nr. 298 die op 21 januari 2000 door de Ministerraad werd genomen naar aanleiding van een geschil tussen zijn college en de minister van Pensioenen in verband met het rustpensioen van mevrouw Jeanne Gillot, gewezen bijzondere leermeesteres lichamelijke opvoeding in het lager onderwijs van de Franse Gemeenschap;

- de beslissing nr. 299 die op 21 januari 2000 door de Ministerraad werd genomen naar aanleiding van een geschil tussen zijn college en de minister van Pensioenen in verband met het rustpensioen van mevrouw Marie-Jeanne Elen, gewezen lerares algemene vakken in het hoger secundair onderwijs van de Franse Gemeenschap;

- de beslissing nr. 300 die op 21 januari 2000 door de Ministerraad werd genomen naar aanleiding van een geschil tussen zijn college en de minister van Pensioenen in verband met het rustpensioen van de heer Etienne Delferière, gewezen onderwijzer in het lager onderwijs van de Franse Gemeenschap.

Verzonden naar de commissie voor de Financiën en de Begroting

COUR DES COMPTES

Délibérations du Conseil des ministres

Par lettres du 8 mars 2000, la Cour des comptes transmet, en exécution des articles 14 et 17 de la loi organique du 29 octobre 1846, un exposé ainsi qu'une ampliation de :

- la délibération n° 297 prise par le Conseil des ministres le 21 janvier 2000, au sujet du différend survenu entre son collègue et le ministre des Pensions concernant la pension de retraite de Mme Annette Cantinau, ancien professeur de cours techniques dans l'enseignement libre subventionné secondaire du degré inférieur;

- la délibération n° 298 prise par le Conseil des ministres le 21 janvier 2000, au sujet du différend survenu entre son collègue et le ministre des Pensions concernant la pension de retraite de Mme Jeanne Gillot, ancienne maîtresse spéciale d'éducation physique dans l'enseignement primaire de la Communauté française;

- la délibération n° 299 prise par le Conseil des ministres le 21 janvier 2000, au sujet du différend survenu entre son collègue et le ministre des Pensions concernant la pension de retraite de Mme Marie-Jeanne Elen, ancien professeur de cours généraux dans l'enseignement secondaire du degré supérieur de la Communauté française;

- la délibération n° 300 prise par le Conseil des ministres le 21 janvier 2000, au sujet du différend survenu entre son collègue et le ministre des Pensions concernant la pension de retraite de M. Etienne Delferière, ancien instituteur dans l'enseignement primaire de la Communauté française.

Renvoi à la commission des Finances et du Budget

Budgettaire aanrekeningen

Bij brief van 6 maart 2000 zendt de eerste voorzitter van het Rekenhof de lijst over van de budgettaire aanrekeningen die in de loop van de maand februari op de begroting van het Rekenhof zijn uitgevoerd voor de jaren 1999 en 2000.

Ingediend ter griffie en verzonden naar de commissie voor de Comptabiliteit

Imputations budgétaires

Par lettre du 6 mars 2000, le premier président de la Cour des comptes transmet le relevé des imputations budgétaires réalisées au cours du mois de février sur le budget de la Cour des comptes pour les années 1999 et 2000.

Dépôt au greffe et renvoi à la commission de la Comptabilité

JAARVERSLAG

**Centrale Dienst voor de bestrijding
van de georganiseerde economische
en financiële delinquentie**

Bij brief van 2 maart 2000 zendt de directeur van de Centrale Dienst voor de bestrijding van de georganiseerde economische en financiële delinquentie het activiteitenverslag 1997-1998 van de Centrale Dienst voor de bestrijding van de georganiseerde economische en financiële delinquentie over.

Verzonden naar de commissie voor de Justitie

RAPPORT ANNUEL

**Office central de lutte contre la délinquance
économique et financière organisée**

Par lettre du 2 mars 2000, le directeur de l'Office central de lutte contre la délinquance économique et financière organisée transmet le rapport d'activités 1997-1998 de l'Office central de lutte contre la délinquance économique et financière organisée.

Renvoi à la commission de la Justice

RESOLUTIES**Europees Parlement**

Bij brief van 1 maart 2000 zendt de secretaris-generaal van het Europees Parlement de teksten over van zes resoluties aangenomen door deze vergadering :

1. resolutie over de vorderingen van 1999 in de verwezenlijking van een ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid volgens artikel 2, vierde streepje, van het Verdrag betreffende de Europese Unie;

2. resolutie over de samenhang in het ontwikkelingsbeleid van de Unie;

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden

3. wetgevingsresolutie over het voorstel voor een besluit van de Raad houdende goedkeuring namens de Europese Gemeenschap van het WIPO-Verdrag inzake het auteursrecht en het WIPO-Verdrag inzake uitvoeringen en fonogrammen;

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, naar de commissie voor de Justitie en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden

RÉSOLUTIONS**Parlement européen**

Par lettre du 1er mars 2000, le secrétaire général du Parlement européen transmet le texte de six résolutions adoptées par cette assemblée :

1. résolution sur les progrès réalisés en 1999 dans la mise en oeuvre de l'espace de liberté, de sécurité et de justice prévu à l'article 2, quatrième tiret, du traité sur l'Union européenne;

2. résolution sur la cohérence des différentes politiques;

Renvoi à la commission des Relations extérieures et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

3. résolution législative sur la proposition de décision du Conseil relative à l'approbation, au nom de la Communauté européenne, du traité de l'OMPI sur le droit d'auteur et du traité de l'OMPI sur les interprétations et exécutions et sur les phonogrammes;

Renvoi à la commission des Relations extérieures, à la commission de la Justice et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

4. resolutie over de herstructurering van de Europese industrie, in het bijzonder in verband met de sluiting van Goodyear in Italië en de problemen van ABB-Alstom;

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, naar de commissie voor de Sociale Zaken en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden

5. resolutie over de ontwerpmededeling van de Commissie aan de lidstaten tot vaststelling van de richtsnoeren voor het communautaire initiatief voor plattelandsontwikkeling (LEADER+);

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, naar de commissie voor het Bedrijfsleven, het Wetenschapsbeleid, het Onderwijs, de nationale wetenschappelijke en culturele Instellingen, de Middensland en de Landbouw en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden

6. resolutie over Europese postdiensten.

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, naar de commissie voor de Infrastructuur, het Verkeer en de Overheidsbedrijven en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden

MOTIES

De voorzitter van de Italiaanse Kamer van volksvertegenwoordigers zendt een afschrift over van de op 16 februari 2000 door de Kamer van volksvertegenwoordigers aangenomen moties met betrekking tot de initiatieven die de Italiaanse regering en de Europese Unie ten opzichte van de Oostenrijkse regering en naar aanleiding van het eventuele bezoek van Jörg Haider aan de Risiera di San Sabba hebben genomen.

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen

Bij brief van 2 maart 2000 zendt de burgemeester van de gemeente Momignies een door de gemeenteraad aangenomen motie over ter ondersteuning van de door de regeringsleden genomen initiatieven naar aanleiding van de regeringsdeelname van een extreem-rechtse partij in Oostenrijk.

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen

ADVIEZEN

Raadgevend Comité voor Bio-ethiek

Bij brief van 6 maart 2000 zendt de voorzitter van het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek, overeenkomstig de artikelen 8 en 10 van het Samenwerkingsakkoord van 15 januari 1993 houdende oprichting van een Raadgevend Comité voor Bio-ethiek, de volgende adviezen over :

4. résolution sur la restructuration des entreprises en Europe, en accordant une attention particulière à la fermeture de Goodyear en Italie et aux problèmes d'ABB-Alstom;

Renvoi à la commission des Relations extérieures, à la commission des Affaires sociales et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

5. résolution sur le projet de communication de la Commission aux Etats membres fixant les orientations pour l'initiative communautaire concernant le développement rural (LEADER+);

Renvoi à la commission des Relations extérieures, à la commission de l'Economie, de la Politique scientifique, de l'Education, des Institutions scientifiques et culturelles nationales, des Classes moyennes et de l'Agriculture et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

6. résolution sur les services postaux européens.

Renvoi à la commission des Relations extérieures, à la commission de l'Infrastructure, des Communications et des Entreprises publiques et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

MOTIONS

Le président de la Chambre des députés italienne transmet la copie des motions approuvées par la Chambre des députés le 16 février 2000 concernant les initiatives du gouvernement italien et de l'Union européenne à l'égard du nouveau gouvernement autrichien et à propos de la visite éventuelle de Jörg Haider à la Risiera di San Sabba.

Renvoi à la commission des Relations extérieures

Par lettre du 2 mars 2000, le bourgmestre de la commune de Momignies transmet une motion, adoptée par le conseil communal, soutenant les actions menées par les membres du gouvernement suite à l'arrivée d'un parti d'extrême droite au gouvernement autrichien.

Renvoi à la commission des Relations extérieures

AVIS

Comité consultatif de Bioéthique

Par lettre du 6 mars 2000, le président du Comité consultatif de Bioéthique transmet, conformément aux articles 8 et 10 de l'Accord de coopération du 15 janvier 1993 portant création d'un Comité consultatif de Bioéthique, les avis suivants :

- advies nr. 11 van 20 december 1999 betreffende het wegnemen van organen en weefsels bij gezonde levende personen met het oog op transplantatie;

- advies nr. 12 van 10 januari 2000 inzake de juridische bescherming van biotechnologische uitvindingen.

Ingediend ter griffie, in de bibliotheek en verzonden naar de commissie voor de Volksgezondheid, het Leefmilieu en de Maatschappelijke Hernieuwing en naar de commissie voor de Justitie

- avis n° 11 du 20 décembre 1999 relatif au prélèvement d'organes et de tissus chez des sujets sains vivants en vue de transplantation;

- avis n° 12 du 10 janvier 2000 relatif à la protection juridique des inventions biotechnologiques.

Dépôt au greffe, à la bibliothèque et renvoi à la commission de la Santé publique, de l'Environnement et du Renouveau de la Société et à la commission de la Justice

VARIA

Opmerkingen betreffende een wetsvoorstel

Bij brief van 7 maart 2000 zendt de voorzitter van de Raad van de gelijke kansen voor mannen en vrouwen het advies van het bureau van de Raad over betreffende het wetsvoorstel van de heer Philippe Mahoux c.s. ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15februari1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (Stuk Senaat nr. 12/1).

Verzonden naar de commissie voor de Justitie

DIVERS

Observations concernant une proposition de loi

Par lettre du 7 mars 2000, la présidente du Conseil de l'égalité des chances entre hommes et femmes transmet l'avis du bureau du Conseil relatif à la proposition de loi de M. Philippe Mahoux et consorts tendant à lutter contre la discrimination et modifiant la loi du 15 février 1993 créant un Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme (Doc. Sénat n° 12/1).

Renvoi à la commission de la Justice